

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 24 november justerades.

§ 2 Avsägelse

Andre vice talmannen meddelade att *Karolina Skog* (MP) av sagt sig uppdraget som ledamot av riksdagen från och med den 11 januari 2022.

Kammaren biföll denna avsägelse.

§ 3 Anmälan om kompletteringsval

Andre vice talmannen meddelade att Socialdemokraternas partigrupp anmält Marie Granlund som ledamot i konstitutionsutskottet.

Andre vice talmannen förklarade vald till

ledamot i konstitutionsutskottet

Marie Granlund (S)

§ 4 Anmälan om vice ordförande i utskott

Andre vice talmannen anmälde att *Jennie Nilsson* (S) valts till vice ordförande i näringsutskottet från och med den 14 december.

§ 5 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2021/22:137

Till riksdagen

Interpellation 2021/22:137 Ökad matchning på arbetsmarknaden
av Lars Beckman (M)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 21 januari 2022.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 13 december 2021

Arbetsmarknadsdepartementet

Eva Nordmark (S)

Enligt uppdrag

Charlotte Kugelberg

Expeditionschef

Interpellation 2021/22:145

Till riksdagen

Interpellation 2021/22:145 Gränspolisens tekniska utrustning
av Arin Karapet (M)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras inom tidsfristen.

Skälet till dröjsmålet är andra sedan tidigare inbokade arrangemang.

Interpellationen kommer att besvaras den 13 januari 2022.

Stockholm den 14 december 2021

Justitiedepartementet

Morgan Johansson (S)

Enligt uppdrag

Jenny Kvarnholt

Expeditionschef

Interpellation 2021/22:153

Till riksdagen

Interpellation 2021/22:153 Återinförd fastighetsskatt
av Kjell Jansson (M)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 11 januari 2022.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 14 december 2021

Finansdepartementet

Mikael Damberg (S)

Enligt uppdrag

Johan Ndure

Departementsråd

Till riksdagen

Interpellation 2021/22:185 Brister i vinterväghållningen
av Thomas Morell (SD)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 18 januari 2022.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade resor och arrangemang.

Stockholm den 13 december 2021

Infrastrukturdepartementet

Tomas Eneroth (S)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

§ 6 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner

2021/22:67 till socialförsäkringsutskottet

2021/22:68 till konstitutionsutskottet

2021/22:72 till socialutskottet

Motioner

2021/22:4334–4338 till miljö- och jordbruksutskottet

EU-dokument

COM(2021) 731 till konstitutionsutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 1 mars 2022*.

§ 7 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Finansutskottets betänkanden

2021/22:FiU2 Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning

2021/22:FiU3 Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner

2021/22:FiU4 Utgiftsområde 26 Statsskuldräntor m.m.

2021/22:FiU5 Utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen

Socialutskottets betänkande

2021/22:SoU1 Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

§ 8 Förstärkt skydd för väljare vid röstmottagning

Konstitutionsutskottets betänkande 2021/22:KU6
Förstärkt skydd för väljare vid röstmottagning (prop. 2021/22:52)
föredrogs.

Anf. 1 ERIK OTTOSON (M):

Fru talman! Vårt valsysteem är en av grundbultarna i vår demokrati. Det är det som gör att vi alla sitter här med en legitimitet som gör att vi på ett demokratiskt vis kan fatta beslut om rikets alla angelägenheter, och det är föremålet för dagens debatt.

Några förändringar görs i och med detta. Det handlar om att våra valnämnder och utlandsmyndigheter vid utlandsröstning får ansvar för att lägga ut valsedlar i val- och röstningslokalerna.

Det handlar om att Valmyndigheten ska ges ett uttryckligt ansvar för att skapa och distribuera ett utbildningsmaterial inför att våra röstmottagare ska utbildas så att de klarar sin uppgift lika galant som tidigare år.

Det innebär ett klagörande att man som röstmottagare i en vallokal har möjlighet att avvisa personer som stör ordningen på ett sätt som skapar problem för röstmottagningen.

Det innebär förtydliganden om att varje röst ska göras i ordning i enskildhet så att det inte råder några tvivel om var gränsen går för den egna valhemligheten.

Det innebär möjligheter för funktionsnedsatta att få hjälp att göra i ordning sin röst om den möjligheten behövs. Man kan begära att få hjälp av en av röstmottagarna. Men man kan också begära att få hjälp av ett eget biträde där man tar med sig en person som man har förtroende för.

Fru talman! Jag skulle dock vilja problematisera lite grann kring denna sista punkt. En viktig del i betänkandet, i propositionen som ligger till grund för betänkandet och i utredningen som låg till grund för propositionen – en utredning som flera av konstitutionsutskottets ledamöter var en del av – handlade om att motverka så kallad grupp- och familjeröstning.

Ett tyvärr alltmer tydligt inslag i den svenska valproceduren är att vi får situationer där det är fler än en person bakom avskärmningarna. En upplevelse kan uppstå där man inte känner sig helt fri att välja exakt vad man ska rösta på. Därför var just punkten om att en röst ska göras i ordning i avskildhet väldigt viktig. När vi öppnar upp för funktionsnedsatta att få hjälp att göra detta trots behovet av enskildhet måste det göras varsamt.

En omständighet i detta är att vi inte vill hamna i en situation där en funktionsnedsatt person på något sätt måste bevisa sin funktionsnedsättning eller funktionsvariation. Om vi skulle hamna där skulle vi hamna i ett mycket osmakligt läge där man potentiellt skulle kunna ha en funktionsnedsättning eller en funktionsvariation men ändå bli nekad hjälpen, eftersom man inte kan leda i bevis att man har just den variationen eller den nedsättningen.

I stället är det upp till varje enskild väljare att avgöra om man behöver den här hjälpen. Det är, fru talman, enligt mitt förmenande också någonting som innebär att man kan utsättas för påtryckningar att uppge att man har en funktionsnedsättning eller en funktionsvariation som man faktiskt inte har, i syfte att en person som vill påtrycka en att rösta på någonting man annars inte hade röstat på då ska få följa med en bakom avskärm-

ningarna. Annars hotar någon form av konsekvenser, sociala repressalier, besvikelser eller andra bekymmer för den enskilde.

Därför var det utredningens förslag att om ett eget biträde som man tar med sig själv ska följa med bakom avskärmningarna och göra i ordning rösten ska detta också vara under överinseende av en röstmottagare för att se till att det inte sker några oegentligheter bakom avskärmningarna.

Regeringen valde unilateralt, efter att utredningen hade lämnat sitt betänkande, att göra ett avsteg från den överenskommelse som fanns inom ramen för utredningen som låg till grund för propositionen och ta bort detta obligatorium att det ska finnas någon sådan form av överinseende från en röstmottagare.

Det gjorde att när regeringen lade fram sin proposition till riksdagen inför behandlingen här i dag fanns inte det med. Konstitutionsutskottet tillkännager med en bred majoritet för regeringen att det behöver ses över och att vi behöver komma till rätta med det.

Utöver det, fru talman, lämnade utredningen ett förslag om att ett enskilt biträde som följer med bakom avskärmningarna ska beläggas med en tystnadsplikt. Det är en tystnadsplikt som innebär att du inte får röja valhemligheten för den person som du hjälper. Det är något som jag tror att de flesta tycker är fullständigt naturligt.

Det följde inte med hela vägen genom Regeringskansliet till riksdagen. Regeringen lade inte fram något förslag om en sådan tystnadsplikt. Man hänvisade till att det skulle vara ett alltför stort åtagande och alltför komplicerat för biträdet att förstå konsekvenserna av att bryta en sådan tystnadsplikt som är behäftad med ett straffansvar.

Vi menar att det är att svårigen underskatta vanliga personer som hjälper människor bakom avskärmningarna. Vi menar att det är fullständigt självklart, åtminstone för de flesta av oss, att detta är någonting som man måste hålla hemligt och att det rimligtvis också kan komma konsekvenser av att man förråder en person i en utsatt ställning som man är där för att hjälpa.

Att det finns ett straffansvar kopplat till detta är såklart ingenting som ska gå någon obemärkt förbi. Vi menar att det borde finnas och att det också borde informeras om det. Det skulle bli ytterligare en tydliggörande barriär gentemot framför allt dem som inte vill väl och som inte är bakom avskärmningarna för att hjälpa någon med en funktionsnedsättning, utan som kanske är där för att utöva en påtryckning gentemot någon att rösta på någonting som den annars inte hade röstat på.

Med det, fru talman, vill jag yrka bifall till reservation nummer 8 och i övrigt i enlighet med betänkandet.

Anf. 2 FREDRIK LINDAHL (SD):

Fru talman! Först vill jag börja med att yrka bifall till vår reservation nummer 1 i betänkande KU6. Jag vill dock förtydliga att vi givetvis står bakom samtliga av Sverigedemokraternas reservationer även om jag inte yrkar bifall till dessa i mitt anförande.

Frågor som rör vårt valsystem ska behandlas med eftertänksamhet och helst utifrån en tydlig och bred politisk samsyn. Att utskottet kunnat enas kring ett tillkännagivande gällande röstmottagares närvaro vid användning av biträde är därför mycket positivt.

Dock hade vi gärna sett att regeringen i större utsträckning hörsammat valutredningens delbetänkande. Kommitténs resultat var otvetydigt. På flera områden behöver det nuvarande systemet med röstmottagning ses över. Kommittén lämnade därför flera konkreta förslag till hur detta kan göras, med sikte just på att förstärka skyddet för väljare vid röstmottagning.

Regeringen har tagit till sig vissa av dessa förslag men valt att urvattna andra. Regeringens försiktighet hade kanske varit befogad om inte den parlamentariska kommittén varit enig. Nu framstår det som att man gör avkall på försiktighetsprincipen snarare än respekterar den.

Exempelvis anser vi därför, i likhet med kommittén, att en av de närvarande röstmottagarna ska vara ordförande. Detta skulle underlätta arbetet, tydliggöra ansvarsfördelningen och säkerställa en hög och likvärdig kvalitet i röstförfarandet.

Stökigt och opassande beteende från ett fåtal personer får inte störa den demokratiska processen för andra medborgare. För att förstärka skyddet för väljare vid röstmottagning hade Sverigedemokraterna velat se att följande förslag från kommittén vunnit bifall: ”Den som inte följer röstmottagarnas anvisningar får tillfälligt avvisas från lokalen, utrymmet ... om det har väsentlig betydelse för genomförandet av röstmottagningen.”

I likhet med utredningens förslag anser vi att det i förtydligande syfte borde införas en bestämmelse i vallagen som uttryckligen anger att röstmottagning är offentlig, om inte annat föreskrivs i vallagen eller annan lag.

För att skydda väljarna från otillbörlig valpåverkan anser vi att propagandaförbudet bör utvidgas till att även gälla området närmast val- eller röstningslokalen.

Men, herr talman, den mest fundamentala frågan rör själva valsedelssystemet. Sverigedemokraterna har under många år lyft frågan om sårbarheterna med det nuvarande valsedelssystemet och bidragit med verkningsfulla och konstruktiva förslag.

Man har genom åren från regeringens sida försökt lindra bristerna med bland annat valhemligheten, och många av de frågor som valutredningen har tagit upp har sitt ursprung i just valsedlarna. Men när aktörer som Riksrevisionen och Valmyndigheten flaggar torde det stå bortom allt rimligt tvivel att nuvarande tankesätt som går ut på att varje parti har unika valsedlar behöver ses över till förmån för en mer robust och hållbar ordning.

I Valmyndighetens erfarenhetsrapport från Europaparlamentsvalet 2019 kan man läsa följande: ”Frågan om valsedlar har blivit ett olöst problem i valadministrationen där grundproblemet, det vill säga den stora mängden valsedlar, aldrig löses. Så länge Sverige har så många olika valsedlar som presenteras och distribueras på olika sätt kommer olika problem att uppstå. Därför kvarstår Valmyndighetens bedömning att valsedelssystemet är det allra viktigaste att förändra när det gäller svenska val.”

Om man ska komma till rätta med problemen behövs en grundlig valsedelsreform där man börjar titta på ett system med en gemensam valsedel. Vi välkomnar att andra partier nu verkar ansluta sig till samma linje. Oavsett om valsedlarna kallas neutrala eller gemensamma är huvudsaken att förändringen går i linje med rekommendationerna i Riksrevisionens rapport samt det som Valmyndigheten tydligt lyfte i sin erfarenhetsrapport från 2018 års val: att en valsedel per val och person särskilt övervägs.

Sammanfattningsvis välkomnar vi, som jag nämnde tidigare, att utskottet valt att följa kommitténs förslag om röstmottagares närvaro vid användning av väljarbiträde. Men trots och utöver detta anser vi att det är en självklarhet att tystnadsplikt för väljarbiträden ska införas då det är en del av paketet av åtgärder för att säkra och skydda valhemligheten för dem som behöver ta hjälp av andra för att kunna nyttja sin rösträtt.

Anf. 3 PER SCHÖLDBERG (C):

Herr talman! Först och främst yrkar jag bifall till Centerpartiets reservation 2, Valsedelsystemet och tillhandahållande av valsedlar. I övrigt ställer jag mig bakom utskottets förslag.

Betänkandet KU6 *Förstärkt skydd för röstmottagare*, som vi debatterar i dag, handlar om en del av det svenska valsystemet.

Själva valproceduren, där långt över 6 miljoner svenskar röstar i Sverige och i världen, är ett centralt nervsystem i vår demokrati. Rent allmänt kan man säga att vi har förtroende för proceduren. Vi litar på röstmottagares oförvitlighet och på att det hela vägen fram till valresultatet hanteras korrekt, oavsett utfall. Dock har vi sett en ökning av protester mot enskilda händelser, anmälningar om valfusk, incidenter som skapar osäkerhet, köbildningar, osämja, incidenter vid valsedlars sortering på valställen med mera.

Jag vill i sammanhanget lyfta fram att Swedish International Liberal Centre och Democracy Volunteers i sina rapporter efter de allmänna valen 2014 och 2018 säger att det har redovisats observationer om att så kallad gruppöstning är relativt vanligt förekommande i Sverige.

Vilket parti den enskilde röstar på är den enskildes sak och ingen annans. Att grupper står bakom valskärmen och röstar innebär att valhemligheten inte skyddas. De nämnda organisationerna har flera rekommendationer, såsom att hålla antalet personer i vallokalen på en rimlig nivå och att informera om hur man gör i ordning sina valsedlar och vilka rutiner som gäller.

Herr talman! Vi behöver rusta vårt valsystem och stärka skyddet för våra väljare och valfunktionärer. Vi har sett hur andra demokratier haft problem i anslutning till vallokalerna, antingen reella eller påstådda. I bägge fallen skapar det revor i tilltron till demokratin.

Vi ska inte vara naiva när det gäller vare sig fenomenet med gruppöstning eller odemokratiska krafterns intresse av att manipulera valen. Skapas osäkerhet, faktisk eller påstådd, om valens legitimitet är det direkt skadligt för tilltron till demokratin. Därför är det så viktigt att skydda och skapa förutsättningar för väljare, röstmottagare, vallokaler och rösträkning samt för valnämnder, länsstyrelser och Valmyndigheten, som har att ställa samman valresultatet.

I betänkandet föreslår vi att valnämnderna och utlandsmyndigheterna tar över ansvaret för att lägga ut valsedlar i samtliga röstningslokaler. Valmyndigheten bör få ett uttryckligt ansvar att inför varje val ta fram utbildningsmaterial. De som inte följer röstmottagarnas anvisningar bör uppmanas att tillfälligt lämna lokalerna, och det bör förtydligas att väljarna själva ska göra i ordning sina valsedlar i enskildhet. Vi säger också att det bör införas bestämmelser om att en röstmottagare ska vara närvarande när en väljare får biträde vid röstningen men att en utvärdering vid valen 2022 först bör genomföras.

Herr talman! Centerpartiet vill utreda ett förändrat, förstärkt och förbättrat valsedelsystem. Vid valen 2018 trycktes 673 miljoner valsedlar. Jag tror efter huvudräkning att det är ungefär 100 valsedlar per väljare.

Valmyndigheten har lyft upp frågan om valsedelsystemet i erfarenhetsrapporter efter de tre senaste allmänna valen. Även Riksrevisionen har tryckt på frågan. Det finns ett antal argument för stärkt skydd av valhemligheten, enklare röstning med mera.

Mot bakgrund av detta förstår jag också vad propositionen säger om att det är en mycket genomgripande åtgärd och att det rör sig om ett system som partierna känner igen. Allt detta är förståeligt, men det innebär inte att det inte skulle kunna genomföras en ordentlig utredning som tittar på hur valsedelsystemet kan förbättras. Förändringar i vals-system – det kan gälla sedlar eller annat – måste dock ske med god samsyn och stegvis.

Personligen anser jag att det är viktigt att partierna arbetar för att höja de lokala valnämndernas status – att partierna nominerar bästa tänkbara ledamöter och att de på olika sätt ser till att synliggöra det värde och den vikt för demokratin som valnämnderna har. Vi vet att valnämnderna inte alltid är det som står högst upp på förtroendevaldas önskelistor efter valen. Jag tycker att detta är viktigt.

Till sist går min hyllning till alla de valarbetare i hela landet som på frivillig grund arbetar för att säkerställa det som är en kritisk punkt i vår demokrati: att den enskilde väljaren i lugn och ro och utan störningar får lägga sin röst på sitt parti och på den kandidat som denne anser vara den bäste att fullgöra förpliktelse som förtroendevald.

Anf. 4 TINA ACKETOFT (L):

Herr talman! Julen är sannerligen en undrens tid, för nu ska jag citera Bibeln: Det är lättare att se grandet i sin nästas öga än bjälken i sitt eget. Var det rätt, Tuve? Jag hoppas det.

(TUVE SKÅNBERG (KD): Säkert!)

Min första valobservation för många år sedan var ute på den armeniska landsbygden. Det är nog den viktigaste resa jag gjort under min tid som riksdagsledamot, dels för arbetet som utfördes där och då, dels för de erfarenheter som jag senare tog med mig hem. Plötsligt blev jag uppmärksam på hur naiv jag hade varit tidigare när jag delat ut valsedlar i våra svenska valstugor. Plötsligt kunde jag se blottor också i vårt ändå, det ska sägas, mycket robusta vals-system.

Med erfarenhet från dessa en aning mer sköra demokratier – låt oss kalla dem så – kom jag också till insikt om den verkliga, fundamentala betydelsen av sjysta och säkra processer där väljarna garanteras en oförvitlig röst per person. Demokrati betyder ju ungefär folk-makt, och vår representativa demokrati bygger just på regelbundna val som folk litat på.

Även om det svenska systemet som sagt mycket väl uppfyller höga krav på rättssäkerhet, transparens och motståndskraft mot manipulationer finns det svagheter som vi har observerat, både vad gäller valhemlighet och vad gäller valsäkerhet.

Låt mig ta några exempel. Personer med synnedsättning saknar möjlighet att personrösta med full valhemlighet, något som vi tar för givet. Att familjeröstning, där flera personer samtidigt ställer sig bakom valskärmen

och tillsammans gör i ordning sina valkuvert, förekommer vet vi. Möjligheten att våra valsedlar blandas och manipuleras tror jag att vi alla kan ha varit utsatta för i valarbetet.

Det är därför Liberalerna länge har arbetat för en översyn av formerna för valförrättning. Vi välkomnar det delbetänkande som den parlamentariska valutredningen lämnade och som ligger till grund för regeringens proposition. Vi välkomnar också de färdiga lagförslag som nu finns. Vi är dock fortsatt kritiska till att regeringen är uttalat negativ till att göra en bredare översyn av det svenska valsedelssystemet.

Det svenska systemet med en valsedel per parti är sällsynt, och det var i full parlamentarisk enighet som 2020 års valutredning i sitt delbetänkande framhöll att en sådan översyn kan ingå i den utvärdering som ska göras efter 2022 års val, något som både Valmyndigheten och Riksrevisionen har föreslagit upprepade gånger. I ljuset av det är det anmärkningsvärt att regeringen inte heller nu hörsammar detta.

Då är det något mer glädjande att konstitutionsutskottet har hittat en mer positiv väg framåt än den regeringen föreslog när det gäller förslaget att väljare som på grund av funktionsnedsättning eller liknande inte själva kan ta sina valsedlar på den avskärmade plats där dessa finns på begäran ska få hjälp med detta av röstmottagarna. Utöver röstmottagaren får väljaren också ta hjälp av en annan person, till exempel en vän, en släkting eller en ledsagare.

Jag förstår dem som höjer ett varnande finger och menar att detta kan vara integritetskränkande för personer med funktionsnedsättning. Det fick åtminstone mig att fundera ett varv extra. Men jag tror ändå att det inte alls behöver bli så, under förutsättning att alla är införstådda med varför man gör på detta sätt och att röstmottagarna agerar med den professionalitet de uppvisar i allt annat de gör.

Bakgrunden till kommitténs förslag var ju problemet med gruppröstning eller kontrollerande beteende som gör att den enskilda väljarens valhemlighet kan undergrävas. Förslaget innebär inte att röstmottagaren ska kontrollera vilken valsedel som läggs i kuvertet utan bara att det ska finnas en närvaro av röstmottagare för att säkerställa att valhandlingen utförs i enlighet med väljarens önskemål och att väljaren, i den utsatta situation som det innebär att anlita en annan person, inte utsätts för övertalningar eller otillbörlig kontroll.

Herr talman! Som vanligt är konstitutionsutskottet tämligen överens. Dock finns det vissa punkter där vi vill reservera oss från Liberalernas sida. Det handlar om reservation nummer 3, som jag yrkar bifall till. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Jag började med ett bibelcitат och kan sluta med ett talesätt: Minns att dåliga politiker väljs av goda medborgare som inte röstar! Låt oss se till att alla medborgare får rösta.

Med detta önskar jag god jul och gott nytt år.

Anf. 5 DANIEL ANDERSSON (S):

Herr talman! I år firar vi med pompa och ståt runt om i hela Sverige för att uppmärksamma demokratin. Låt oss stanna upp en stund och vara stolta över hur vi har främjat vår demokrati och min enskilda rätt att få avlägga en röst precis som jag vill.

Prot. 2021/22:46
15 december

*Förstärkt skydd
för väljare vid
röstmottagning*

Med det sagt är det alltså *Förstärkt skydd för väljare vid röstmottagning*, KU6, som vi behandlar här i dag.

Vi väljer företrädare till både kyrka och Europaparlament. Det är något speciellt att både se och förstå hela den bredden i vad det faktiskt betyder. Vart fjärde år går vi till vallokalerna för att rösta till kommuner och regioner runt om i landet, men även för att rösta in vilka företrädare som ska få stå just här där jag står i dag.

Herr talman! Jag står här för att jag har fått ett förtroende, ett förtroende byggt på att människor har avlagt en röst och tror på mig, detta genom vårt valsysteem. Det är mycket det KU6 handlar om i grunden: att bibehålla – det är ju självklart – men också stärka förtroendet så att människor känner tillit till det sätt vi gemensamt kommit överens om att tillämpa i vår demokrati och att använda det som ledstäng när det handlar om just röstförfarandet.

Herr talman! Jag hade tillsammans med flera här i salen förmånen att få sitta i 2020 års valutredning, vars betänkande ligger till grund för vad som debatteras här i dag. Utredningen kan i korthet sammanfattas med att den visade på en bred samsyn i de utmaningar som finns. Vi fick ta del av både organisationers och experters inspel i frågorna för att få en djupare förståelse av vad det faktiskt handlar om.

Vi har berört frågor som vem som har ansvaret för att valsedlarna finns tillgängliga i vallokalerna. Vem gör detta? Vem bär huvudansvaret? Vad är Valnämndens uppgift? Är det något vi dammar av vart fjärde eller vart femte år? Så är det ju inte. Uppdraget till Valnämnden är betydligt större och mycket viktigare, vilket speglades av min centerpartistiske kollega här tidigare. Vi har också sagt att Valmyndigheten vid varje val ska presentera ett utbildningsmaterial avseende valet för att våra röstmottagare ska känna sig så trygga som möjligt i att faktiskt kunna utföra sitt uppdrag.

Herr talman! Flera före mig har tagit upp flera intressanta områden och utmaningar som berörs i KU6. Vi har i konstitutionsutskottet haft givande diskussioner, som oftast, och tillsammans kommit fram det vi har framför oss här i dag.

Herr talman! Om 270 dagar kommer min morfar att som vid varje val stå vid spegeln, sätta på sig slipsen och med stolthet gå till vallokalen för att göra just sin röst hörd. Han är liksom jag stolt över vad vi som land har åstadkommit och har som system i dag.

Med det sagt är det med glädje jag instämmer i parollen: Länge leve demokratin! Därmed yrkar jag bifall till konstitutionsutskottets förslag i betänkande KU6.

Anf. 6 MIA SYDOW MÖLLEBY (V):

Herr talman! Vi diskuterar alltså förslag om förstärkt skydd för väljare vid röstmottagning. I betänkandet finns flera delar som ska underlätta för väljare att rösta utan att behöva avslöja vad eller vem väljaren röstar på. Flera ledamöter före mig har redogjort för innehållet som helhet. Jag tänker därför uppehålla mig vid punkten om biträde åt väljare, där utskottet föreslår ett tillkännagivande till regeringen.

Att alla ska kunna rösta utan att avslöja vilket parti eller vilken person man röstar på är självklart för de flesta av oss. Men det är också så att några av oss behöver hjälp med att välja valsedlar och att göra i ordning rösten. Då måste det göras en avvägning mellan principerna att rösta hem-

ligt och att över huvud taget ha möjlighet att rösta. Båda principerna är viktiga, men vi måste göra visst avkall på den ena.

Om valhemligheten ska hålla fullt ut mot alla andra kommer rösträtten att begränsas för alla bland oss som behöver hjälp. Om vi inte medger att de som behöver hjälp får det kan de inte använda sig av sin rösträtt.

Regeringens proposition bygger på förslag från en parlamentariskt sammansatt kommitté där jag och flera härifrån KU var med. Den kommittén lade fram ytterligare några förslag som regeringen har valt att inte gå vidare med, och det har utskottets majoritet tyckt är okej utom när det gäller punkten om biträde åt väljare. Där vill utskottet att det införs en sådan bestämmelse som kommittén föreslog men att det görs först efter att en utvärdering av situationen vid det kommande valet 2022 har gjorts.

Kommitténs förslag var att det alltid ska finnas en röstmottagare med när en enskild väljare får hjälp att välja valsedlar eller göra i ordning sin röst. Den väljare som behöver hjälp kan be en röstmottagare eller någon annan person som den litar på att hjälpa till. Men kommitténs uppfattning var att en röstmottagare också skulle vara med och att det var för att säkerställa att den medföljande personen inte påverkar den som ska rösta att rösta på ett särskilt sätt.

Vid behandlingen av förslaget från kommittén var det flera remissinstanser, bland annat företrädare för funktionshindersrörelsen, som inte tyckte det fanns grund för att anta att så kallad otillbörlig påverkan i det här sammanhanget faktiskt var ett problem. Man efterlyste också ytterligare analyser av hur kommitténs förslag skulle påverka personer med funktionsnedsättning och deras möjlighet att faktiskt använda sig av sin rösträtt. Regeringen valde då att inte gå vidare med förslaget. Jag har stor förståelse för det och håller med funktionshindersrörelsen med flera om att det här inte är tillräckligt belyst.

Eftersom tillkännagivandet från utskottet innebär att regeringen ska återkomma efter att det gjorts en utvärdering av valet 2022 och alltså inte handlar om ett skarpt förslag att rakt av genomföra kommitténs förslag har jag valt att inte reservera mig. Jag har i stället lagt ett särskilt yttrande där jag påtalar att det är viktigt att eventuella nya förslag är till gagn för dem som berörs och att man hämtar in synpunkter från funktionshindersrörelsen.

Jag förutsätter att de synpunkter som kommer fram, från direkt berörda och övriga i utvärderingen, också beaktas när man tar ställning till om ytterligare bestämmelser bör införas och hur de i så fall bör vara utformade. Med det sagt yrkar jag bifall till utskottets förslag. Jag vill också tillönska herr talmannen en god jul!

Anf. 7 ERIK OTTOSON (M) replik:

Herr talman! Det är inte tradition att vi i KU-debatter begär replik, men jag har en fråga jag vill ställa. Den rör just det här med biträdet bakom avskärmingarna.

Det finns också en annan punkt i detta där utredningen var enig men där man inte har gått fram, och det gäller tystnadsplikten för en person som är biträde. Jag tror att vi är många som hade haft lättare att smälta att man får ta med sig någon bakom avskärmingarna och det inte finns någon övervakning av om saker och ting går rätt till om det hade funnits en tystnadsplikt med ett straffansvar.

Prot. 2021/22:46
15 december

*Förstärkt skydd
för väljare vid
röstmottagning*

Min fråga till Mia Sydow Mölleby blir: Varför välja att lämna även den punkten, som kommittén stod bakom, när all möjlighet till kontroll över att saker och ting går rätt till bakom avskärningarna försvinner med regeringens förslag?

Anf. 8 MIA SYDOW MÖLLEBY (V) replik:

Herr talman! Skälet till att regeringen inte gick fram med förslaget om tystnadsplikt var att man såg svårigheter i hur det skulle säkerställas att den som gick med fick rätt information, hur röstmottagaren ska avgöra och sedan leverera informationen på ett bra sätt och hur detta sedan ska kunna följas upp. Det var också sådant som bemöttes ganska mycket från remissinstanserna.

Det är väldigt tydligt i propositionen varför man inte gick vidare med det, och det var också med hänvisning till de remissinstanser som har lämnat synpunkter.

Kommittén hade flera förslag som regeringen inte har gått vidare med. Det handlar framför allt om att man har fått synpunkter i den fortsatta behandlingen. KU brukar vara väldigt noga med att när det läggs en proposition ska det vara ordentligt berett. Utredning är en sak. Sedan går det vidare i remissrundor, och berörda instanser yttrar sig.

Det här med tystnadsplikt har varit uppe tidigare, och då fanns det invändningar mot det. Vi hade det uppe i kommittén, och som du säger var den enig, men det har kommit fram synpunkter i remissrundan, och jag tycker att det är bra att regeringen lyssnar på remissrundorna. Annars förstår jag inte vad vi ska ha dem till.

Anf. 9 ERIK OTTOSON (M) replik:

Herr talman! Ett sätt att lyssna på remissrundorna är ju att utveckla förslagen och förtydliga och precisera. En sådan väg framåt hade kunnat vara att till exempel se till att det kommer rutiner på plats för att säkerställa just informationen till de personliga biträdena och att röstmottagarna har den kompetens och utbildning som krävs. Icke förty är det dessutom så att det i betänkandet finns ett krav på Valmyndigheten att ta fram ett utbildningsmaterial till just röstmottagare där just den här detaljen såklart skulle ha kunnat vara en viktig del.

Jag undrar fortfarande: Varför ta bort i princip varenda säkerhetsmekanism för att säkerställa valhemligheten och det fria valet för den som får hjälp av ett biträde bakom avskärningarna?

När det gäller avvägningen som Mia Sydow Mölleby beskrev mellan möjligheten att få rösta över huvud taget och valhemligheten hade vi en balans som innebar att man skulle få möjlighet att rösta och att det skulle finnas ytterligare säkerhetsmekanismer för att den fria rösten och valhemligheten skulle kunna säkerställas. Men när de skyddsmekanismerna har plockats bort av regeringen inför att man lägger propositionen rubbas balansen. Det kan man inte bara låta gå obemärkt förbi, så jag ställer frågan igen: Varför släppa båda de här punkterna, och varför inte backa upp utskottets tillkännagivande fullt ut om att det här på något sätt måste hanteras?

Anf. 10 MIA SYDOW MÖLLEBY (V) replik:

Herr talman! Jag misstänker att ledamoten Ottoson inte hörde vad jag sa. Jag har inte reserverat mig mot det här tillkännagivandet, utan jag tycker att det är viktigt att man tittar på frågan. Men då ska man också lyssna in vad funktionshindersrörelsen tycker. Vad tycker de särskilt berörda, och hur ser man på det?

I en sådan utvärdering kan det också dyka upp synpunkter som man måste ta in i det fortsatta arbetet. De kan beröra flera saker, men mitt ställningstagande gäller ett förtydligande om att man också måste prata med dem som det här gäller och inte utgå från att vi från början har tänkt rätt i en utredning.

Vi har inte alla samma behov. Det är därför vi vill ha särskilda regler. Då måste man också förstås lyssna på dem som det berör. Det är det jag säger i mitt särskilda yttrande, alltså att jag tycker att det är viktigt att den här utredningen görs som utskottet har sagt att man vill ha 2022 och att man efter det får återkomma med förslag för att förstärka röstmöjligheten och rösthemligheten för den som har behov av hjälp.

Det är också viktigt att den som har behov av hjälp kan få det av personer den litar på, att det sker på ett sätt som är vettigt för den det gäller och att det ser bra ut i sådana här granskningar som vi har haft i Sverige. Man kan ju tänka sig att det finns de som skulle kunna tycka att det är lite märkligt att vi i Sverige i så fall skulle införa att det ska vara en myndighetsperson med bakom skärmen. Det kanske man skulle kunna ha synpunkter på vid en valobservation.

Det gäller att väga flera delar mot varandra, och det finns flera olika problem i det här sammanhanget. Jag tycker att det är bra att det görs en utredning.

Anf. 11 TUVE SKÅNBERG (KD):

Herr talman! Tina Acketoft från Liberalerna fullföljde den gamla goda seden och förstärkte sitt anförande med ett citat och ett talesätt, och jag vill inte vara sämre. Man kan återge en dikt, ett bibelord eller ett talesätt. Jag vill citera Göran Persson, Socialdemokraternas store partiledare. År 1997 använde han en formulering ur en dikt och sa att de vackraste ord han känner i svenska språket är "Votering är begärd och skall verkställas."

Det finaste vi har i demokratin är naturligtvis en votering. Och de finaste voteringarna vi har i vårt land är valen. Valen är oerhört centrala. Därför finns det en tröghet i konstitutionsutskottets sätt att göra ändringar i vallagen, som är nödvändig. Vi söker konsensus, därför att det ska vara så stabilt och legalt som möjligt och så allmänt accepterat och tryggt som det kan bli. Det är för att slå vakt om demokratin.

Det finns goda förslag. Ibland är det en reservation, och ibland är det ett särskilt yttrande. De ska få gälla som goda förslag. Men till dess att allmän samsyn har nåtts är de förslag, uppkast, idéer och tankar som måhända hjälper oss i processen med att få en ännu bättre vallag, men här söker vi samsyn. Det är det viktiga.

Utskottet föreslår därför att riksdagen antar regeringens förslag om ändring i vallagen. Konstitutionsutskottet föreslår vidare att riksdagen tillkännager för regeringen att det bör införas bestämmelser om att en röstmottagare ska vara närvarande när en väljare får biträde vid röstningen

eller med att ta sina valsedlar bakom avskärmningen, men att en utvärdering vid valen 2022 först bör genomföras.

De lagförslag som vi för fram och ger vår bekräftelse till är bland annat följande:

- Valnämnderna och utlandsmyndigheterna tar över ansvaret för att lägga ut samtliga valsedlar i val- och röstningslokalerna.
- Valmyndigheten ges ett uttryckligt ansvar för att inför varje val ta fram utbildningsmaterial om valet. Materialet ska tillhandahållas länsstyrelserna och valnämnderna.
- Det klargörs att den som inte följer röstmottagarnas anvisningar får uppmanas att tillfälligt lämna val- eller röstningslokalen, om det är av väsentlig betydelse för att genomföra röstmottagningen.
- Det förtydligas att väljaren ska välja sina valsedlar och göra i ordning sina röster i enskildhet.
- Väljare som på grund av funktionsnedsättning eller liknande inte själva kan ta sina valsedlar på den avskärmade plats där valsedlarna finns utlagda ska på begäran få hjälp med detta av röstmottagarna. En sådan väljare får också anlita någon annan person som hjälper honom eller henne med detta.

Herr talman! Jag yrkar därmed bifall till förslaget i betänkandet.

Jo, jag vill säga en liten sak till. Jag önskar god jul till utskottet och kansliet, som gör ett enormt arbete som gör det möjligt för oss att fungera, och god jul till kammarens kansli och personalen här och till talmannen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 13.)

§ 9 Arbetsmarknad och arbetsliv och Arbetsmarknadspolitik och arbetslöshetsförsäkringen

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2021/22:AU2

Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv (prop. 2021/22:1 delvis)
och

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2021/22:AU6
Arbetsmarknadspolitik och arbetslöshetsförsäkringen
föredrogs.

Anf. 12 ANNA JOHANSSON (S):

Herr talman! Jag vill börja med att berätta att Marianne Fundahn skulle ha varit här för att diskutera funktionsnedsattas situation på arbetsmarknaden. Hon har tyvärr blivit sjuk. Det är därför som vi inte kommer att prata så mycket om just det i dag.

Jag vill också klargöra att vi socialdemokrater avstår från att delta i beslutet om anslagsfördelningen på utgiftsområde 14 och i stället hänvisar till Socialdemokraternas och Miljöpartiets särskilda yttrande. Detta beror på att regeringens förslag till ekonomiska ramar har avvisats av riksdagen.

Det förtjänar dock att nämnas att det även på det här området till absolut övervägande delen är regeringens budgetförslag som ligger till grund för politiken. Jag vill också passa på att yrka bifall till förslaget i arbetsmarknadsutskottets betänkande AU6.

Herr talman! Det är människors arbete som skapar välstånd och välfärd. Jobbet ger oss i bästa fall frihet, personlig utveckling och stolthet. Vår position i arbetslivet påverkar hur vi har det också i andra delar av livet, vår hälsa, vår ekonomiska trygghet och vår status. Det är därför helt naturligt att jobben har varit och är en helt central del av vår socialdemokratiska politik.

Målet har formulerats på olika sätt: arbete åt alla, full sysselsättning eller alla som kan jobba ska jobba. Det uttrycker en insikt om att alla behöver ingå i arbetsgemenskapen, både för sin egen och för vårt gemensamma skull. Men det räcker inte att ha ett arbete; det ska också vara jobb som ger tillräcklig inkomst och har anställnings- och arbetsvillkor som bidrar till trygghet, utveckling och hälsa.

De senaste åren har utvecklingen på arbetsmarknaden, precis som i samhället i övrigt, dragit åt olika håll. Sysselsättningen är rekordhög samtidigt som en stor grupp människor har varit arbetslösa under väldigt lång tid och arbetsgivarna har svårt att hitta rätt kompetens. Lönerna har höjts för de allra flesta. Arbetsmiljö och arbetsinnehåll har förbättrats för stora grupper samtidigt som allt fler har otrygga anställningar och alltför många blir sjuka eller slits ut av jobbet.

Regeringens recept för en välfungerande arbetsmarknad är fler jobb, trygga anställningar, en god arbetsmiljö och ett arbetsliv fritt från fusk, utnyttjande och kriminalitet. Det är ett hållbart arbetsliv för både kvinnor och män och bättre möjligheter till kompetensutveckling för att kunna utvecklas i det jobb man redan har eller för att kunna byta bana. Det är starka parter som tar ansvar för spelreglerna och åstadkommer både konkurrenskraft och anständiga jobb. Det är ekonomisk trygghet för den som förlorar jobbet och en aktiv arbetsmarknadspolitik som både stärker den enskildes möjligheter att komma i arbete och bidrar till kompetensförsörjningen i näringslivet och i offentlig sektor.

Herr talman! Under pandemin har Arbetsförmedlingen varit hårt ansträngd då antalet varslade och inskrivna har ökat enormt. Många i myndigheten har slitit hårt och gjort fantastiska insatser för att klara uppdraget i en väldigt utmanande tid. Arbetsförmedlingen är den aktör som bär den statliga arbetsmarknadspolitikerna och som ska bidra till målen om full sysselsättning och kompetensförsörjning. Den ska finnas närvarande i hela landet, antingen med egna lokaler, i form av statens servicecenter eller i samverkan med kommuner.

Myndigheten ska samverka med både kommuner och andra aktörer, såväl på strategisk som på operativ nivå, för att kunna möta lokala behov av arbetskraft och för att kunna ge rätt stöd till arbetslösa och arbetsgivare. Arbetsförmedlingen ska även i fortsättningen vara en stor och viktig myndighet med en bredd i de insatser som kan erbjudas arbetslösa och arbetsgivare.

Noterbart är att högerpartierna minskar anslaget till arbetsmarknadsutbildning jämfört med regeringens budget. Det är olyckligt, eftersom allt fler arbetslösa skulle behöva just kortare yrkesutbildningar för att komma i arbete. Den mest framträdande gemensamma faktorn för den grupp som

har svårast att få fäste på arbetsmarknaden är just låg utbildningsnivå. Samtidigt är kompetensbristen ett av de absolut största hindren för företag att växa och för kommuner och regioner att öka kvaliteten i välfärden.

Det är också beklagligt att de högerkonservativa vill avskaffa extratjänsterna, som är en insats som inte minst har bidragit till att nyanlända kvinnor har fått värdefull arbetslivserfarenhet och språkträning, inte sällan i kombination med eller som förberedelse för yrkesutbildning inom vård- och omsorgssektorn.

Att en insats inte direkt leder till ett osubventionerat arbete är faktiskt inte detsamma som att den har varit ineffektiv, och omvänt är en insats med hög övergång till reguljärt arbete inte nödvändigtvis en effektiv åtgärd. För många med arbetshinder är vägen till ett vanligt jobb lång, och en extratjänst kan vara ett viktigt första steg på den resan.

Herr talman! När man lyssnar på företrädare från högerpartierna kan man lätt få intrycket att allt på arbetsmarknaden går käpprätt åt fel håll. Jag vill därför ägna en del av mitt anförande åt att nyansera den bilden med hjälp av lite statistik.

Låt oss börja med sysselsättning kontra arbetslöshet. Arbetslöshet är ett mått på hur många som söker arbete men ännu inte har fått ett. Om målet, som för oss socialdemokrater, är att alla som kan jobba ska jobba är sysselsättning sannolikt ett bättre mått, eftersom det mäts i relation till hela den vuxna befolkningen. Sverige ligger mycket väl till vad gäller sysselsättningsgrad, både jämfört med övriga EU och i en internationell jämförelse. Sveriges sysselsättningsgrad var drygt 80 procent till och med under pandemiåret 2020. EU-snittet låg på 72,4.

En grupp som med rätta särskilt uppmärksammats är utlandsfödda kvinnor. Vi behöver göra mer på många olika områden för att fler utlandsfödda kvinnor ska komma i arbete. Dock är det viktigt med perspektiv. Sysselsättningsgraden för utrikes födda kvinnor i Sverige var 58,9 procent år 2020, medan den för samtliga kvinnor i EU låg på 66,7 procent. Som jämförelse kan nämnas att sysselsättningsgraden i USA för hela befolkningen låg på ungefär samma nivå som den gör för utrikes födda kvinnor i Sverige – 59,2 procent. Det är inte heller så att Sverige sticker ut särskilt påtagligt jämfört med andra länder vad gäller utrikes födda kvinnors sysselsättning.

Tar det då allt längre tid för nyanlända kvinnor att komma i arbete, vilket ofta antyds i debatten? Nej, faktiskt inte alls – tvärtom. I gruppen kvinnor som var nyanlända år 2008 hade 12,4 procent fått arbete efter fyra år i Sverige. I den grupp som kom till vårt land 2014 var det i stället 28 procent.

Låt oss då titta lite på arbetslöshetsstatistiken. Senast Moderaterna satt i regering, september 2014, var arbetslösheten i Sverige 7,9 procent. I november 2021, efter ett och ett halvt år med en pandemi som slagit hårt mot jobben, var 7,2 procent inskrivna som arbetslösa på Arbetsförmedlingen.

Vi kan nu ta oss an frågan om hur många som försörjs med sociala ersättningar och bidrag. Högern vill ofta göra gällande att det är någonting som ökar i omfattning, men inte heller det stämmer med verkligheten. År 2014 var det ungefär 850 000 personer i den gruppen. År 2019 hade den minskat med cirka 100 000 till ungefär 750 000 personer, trots en stor befolkningsökning under åren däremellan. Högst var antalet i början av 1990-talet, då det var mer än 1,1 miljoner människor.

Vad vill jag då säga med det här statistikrabblandet? Att allt är bra och att vi är nöjda? Inte alls. Vårt mål är att alla som kan jobba ska jobba, och det målet är vi långt från. Däremot menar jag att bilden att allt går åt skogen är rent felaktig. Mycket tyder på att de reformer som regeringen genomfört de senaste åren, med bland annat stärkt utbildningsfokus och förstärkningar av välfärden, ger positiva resultat.

Att högern alltid vill sänka ersättningar och löner för att fler ska jobba är ideologiskt betingat. I verkligheten får däremot människor jobb när efterfrågan på produkter och tjänster från näringslivet ökar, när välfärden får mer resurser och när människor kan skaffa sig den kompetens som efterfrågas av arbetsgivarna.

För att rå på den oroväckande ökande långtidsarbetslösheten behövs mer av individuellt anpassade aktiva insatser som möter arbetsgivarnas behov tillsammans med krav på att den som står utanför arbetsmarknaden aktivt deltar för att öka sin arbetsförmåga. Plikt men också rätt – det är socialdemokratisk arbetsmarknadspolitik.

(Applåder)

Anf. 13 MATS GREEN (M) replik:

Herr talman! När jag hör Anna Johanssons anförande förstår jag att det faktum att Sverige har en av EU:s högsta arbetslösheter och att långtidsarbetslösheten är rekordhög egentligen är att betrakta som ett hälsotecken i Socialdemokraternas värld. Jag har egentligen många frågor, men jag får konkretisera dem till tre stycken. Jag skulle vilja gå igenom det som Anna Johansson brukar framhäva som regeringens stora åtgärder som ska göra skillnad för den unikt höga svenska arbetslösheten.

Låt mig börja med frågan om extratjänster, som är en unikt dyr och ineffektiv åtgärd som man hittills har lagt 12 miljarder på. De som får riktiga osubventionerade jobb efter det här är mindre än 4 procent, vilket gör att varje jobb som man får efter en extratjänst kostar skattebetalarna 7 miljoner kronor. På vilket sätt, Anna Johansson, är detta en lyckad politik från regeringen?

Sedan har vi utbildningsplikten. Endast var tionde, 10 procent, av dem som omfattas av utbildningsplikten går också en reguljär utbildning. 90 procent av dem som omfattas av utbildningsplikten går alltså inte någon reguljär utbildning över huvud taget. På vilket sätt är det här framgångsrikt för regeringens politik?

Den tredje frågan gäller intensivåret, där mindre än 340 personer deltar. Kärnan i intensivåret, det vill säga den intensiva praktiken, omfattar mindre än 40 personer i hela Sverige. På vilket sätt är det här ett framgångstecken för din regering, Anna Johansson?

Anf. 14 ANNA JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Jag tackar Mats Green för frågorna. Det finns väldigt mycket kvar att göra i svensk arbetsmarknadspolitik. Vi har en ganska lång väg att gå innan vi kan säga att alla människor som kan jobba också har ett jobb.

Men under de sju åren med regeringen Löfven och nu Magdalena Anderssons regering har arbetsmarknadspolitiken lagts om, från passivt mottagande av stöd till aktiva insatser med ett allt tydligare utbildningsfokus. Vi har också gjort förändringar i andra system. Etableringsprogrammet är

numera ett arbetsmarknadspolitiskt program precis som alla andra, med samma krav och förväntningar som på andra arbetslösa. Vi har gjort om föräldraförsäkringen för att motivera fler utlandsfödda kvinnor att komma fort i arbete. Vi har vidtagit en ganska lång rad olika åtgärder. Vi har också de senaste åren gjort det möjligt för Arbetsförmedlingen att anvisa till utbildning.

När jag ser på Mats Greens budgetförslag på det här området ser jag att ambitionsnivån minskar vad gäller hur många som ska gå arbetsmarknadsutbildning. Jag kan inte heller se några satsningar på vuxenutbildning, som behandlas i ett annat utgiftsområde. Det skulle ju kunna tänkas att man inte tycker att arbetslivsutbildning är en särskilt bra form utan tycker att folk ska gå på komvux i stället. Men där finns det inte heller några pengar. Det är alltså de facto ett mindre antal utbildningsplatser. Varför vill Moderaterna möta ett ökat kompetensbehov med mindre av arbetsmarknadsutbildning? Det tycker jag är en intressant fråga att få svar på.

När man sjösätter nya reformer är det klart att det tar lite tid innan allting är på plats, i synnerhet när det sker under ett pandemiår. Det finns absolut förbättringspotential, bland annat vad gäller att få full fart på intensivvåret. Men det är en ganska ny åtgärd. Vi kan väl utvärdera den när den har varit igång några år.

Anf. 15 MATS GREEN (M) replik:

Herr talman! Anna Johansson säger att ”det finns väldigt mycket kvar att göra”. Ja, det är väl ett understatement. Sverige är det enda land i EU där arbetslösheten har ökat sedan 2014, då ni tog över regeringsmakten. Det gavs ett högtidligt löfte om att Sverige skulle ha EU:s lägsta arbetslöshet 2020. Det blev tvärtom – före pandemin. Då låg vi på femte plats från botten. Nu ligger vi på fjärde plats från botten.

Jag noterar att jag inte får några som helst svar på varför mindre än 10 procent av dem som omfattas av utbildningsplikten går en reguljär utbildning och varför mindre än 4 procent av dem som har en extratjänst får ett jobb sedan. Om extratjänsterna är ett exempel på en lyckad åtgärd, Anna Johansson, vad är då ett exempel på en misslyckad åtgärd?

Anf. 16 ANNA JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Extratjänsterna har aldrig varit avsedda att i första hand ge en snabb väg till jobb för människor som står nära arbetsmarknaden. Extratjänsterna är ju till för en grupp som står långt ifrån arbetsmarknaden, som har svårt att få en osubventionerad anställning och som väldigt ofta har kort tidigare arbetslivserfarenhet och låg utbildningsnivå. Väldigt många som börjar extratjänster gör det i vård- och omsorgsyrken inom kommuner eller annat. De startar där sin väg mot ett reguljärt arbete – som inte behöver vara en direkt följd av en extratjänst. I stället är det kanske så att man sedan går in i en yrkesutbildning.

Jag tycker att det är bra att ge möjligheter även för dem som står väldigt långt ifrån arbetsmarknaden. Vilka andra alternativ har Mats Greens parti för att hjälpa människor som står långt ifrån arbetsmarknaden att komma i arbete?

Anf. 17 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Herr talman! Anna Johansson ägnar nästan hela sitt anförande åt att beskriva den utsatta situationen för utrikes födda kvinnor, en situation de har hamnat i på grund av Anna Johanssons regerings politik. Genom en ansvarslös invandringspolitik har man själv skapat den utsatta situationen för dessa kvinnor, och nu försöker man att lägga över ansvaret på andra personer.

Felet ligger alltså hos Anna Johansson och hennes regering, och i sitt anförande nämner hon inte med ett ord hur hon ser på de svenska löntagare som går till jobbet varje dag och som ska betala hela den här processen och utanförskapet med sina skattepengar.

Vad är det egentligen som är fel med den här budgeten för svenska löntagare? Anna Johansson säger att vi sänker bidrag och löner. Var i budgeten står det att vi sänker lönerna? Vi behåller en stark a-kassa. Vi satsar mer än regeringen på arbetsmiljöarbetet, både till Arbetsmiljöverket och till Mynak, en myndighet som fått utökade resurser för att kunna forska.

Jag vill därför gärna höra vad i denna budget som är så dåligt för svenska löntagare som går till arbetet varje dag.

Anf. 18 ANNA JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Jag tror att Magnus Persson kanske skrev sin replik innan jag hade hållit mitt anförande.

Eftersom jag inte sa att den här budgeten är dålig för löntagare är frågan därför lite svår att svara på. Johan Andersson från Socialdemokraterna kommer om en liten stund att fördjupa sig i de frågor som handlar om arbetsmiljö. Jag nämnde också i inledningen av mitt anförande vikten av goda jobb, fritt från fusk och kriminalitet och så vidare.

Jag skulle vilja ställa en motfråga till Magnus Persson. Hur tror Magnus Persson att till exempel äldreomsorgen, kollektivtrafiken och industrin i Sverige skulle klara sig utan alla dem som är födda i andra länder och som varje dag går till jobbet med ibland ganska dåliga löner, precis som andra som jobbar i de sektorerna, och som ser till att det här samhället fungerar och går runt? Vilka insatser vill Magnus Persson sätta in för att de utlandsfödda kvinnor som ännu inte har en fast förankring på arbetsmarknaden faktiskt ska komma dit? Det skulle vara jätteintressant att höra.

Vi fick inga svar i diskussionen i måndags om etablering, så det skulle vara jättespännande att höra vad Magnus Persson har för lösningar på den utmaning det innebär att så många utlandsfödda kvinnor inte har ett jobb.

Anf. 19 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Herr talman! Det är ganska enkelt att svara på den frågan: Vi får ju nu ståda upp efter Socialdemokraternas haveri i integrationspolitiken och invandringspolitiken.

För det första måste vi ha ett asylstopp för att kunna ge alla dessa utrikes födda kvinnor en chans att bli en del av samhället. Ni har aldrig gett dem chansen. Ni har tagit hit x tusen invandrare som ska ha utbildning och sedan jobb. Sedan tar ni hit x tusen invandrare till, och vad gör ni då med de andra? Jo, då sätter ni dem i bidragsberoende, för nu finns det inte tid för dem.

Det är er politik som har skapat denna situation, och nu får andra reda ut den.

Jag har en liten fråga angående budgeten och att vi sänker bidrag och löner. Var i budgeten står det att vi sänker lönerna? Vi respekterar den svenska modellen. För oss är det parterna som förhandlar om lönerna, inte EU och ingen annan heller. För oss är det parterna som gör det. Svara därför gärna på frågan om var i budgeten det står att vi vill sänka lönerna i Sverige.

En sak till när det gäller arbetskraftsinvandringen: Kan vi lita på Socialdemokraterna? Kommer man att skärpa kraven denna gång, eller kommer man att gå ut med rumpan mellan benen efter förhandlingar med Miljöpartiet eller andra partier som man har gjort vartenda val sedan 2006?

Anf. 20 ANNA JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Den sista frågan skulle jag nog kunna ställa tillbaka. I det sällskap Magnus Persson befinner sig i kanske det är svårare att hitta lösningar på just den problematiken. Jag kan lova att vi socialdemokrater alltid har ambitionen att ha ordning och reda i arbetskraftsinvandringen. Den oreda som råder nu är definitivt inte socialdemokratisk politik, utan det var någonting som infördes 2008, något som jag tror att Magnus Persson är väl medveten om.

Jag noterar att Magnus Persson inte har några som helst ambitioner att skapa förutsättningar för utlandsfödda kvinnor på arbetsmarknaden och inte heller några politiska förslag som skulle underlätta integrationen. Magnus Persson lever i villfarelsen att man kan lösa det här med någon sorts trolleritrick. Så är inte fallet, utan här krävs åtgärder, och vi är beredda att sätta in de åtgärderna. Vi gör det, och vi ser att arbetskraftsdeltagandet bland utlandsfödda kvinnor ökar. Det är glädjande, och jag hoppas att Magnus Persson också ser att det är positivt.

Anf. 21 ROGER HADDAD (L) replik:

Herr talman! Det var ett anmärkningsvärt anförande av socialdemokraten Anna Johansson om läget på arbetsmarknaden. Det blir ännu mer obegripligt och långt från verkligheten när Socialdemokraterna försöker ge sken av att ha lyckats inte bara med arbetsmarknadspolitiken utan också med integrationspolitiken. Där har ju Liberalerna ägnat decennier åt att jaga er och skjuta er framför oss efter etableringsinsatserna.

Det var vi som införde etableringsreformen och inte ni. Ni hade inte någon nationell integrationspolitik. Det första Socialdemokraterna gjorde 2014 var ju att avskaffa integrationsministerposten.

Herr talman! Efter fyra år i Sverige har utrikes födda kvinnor 37 procent lägre chans till ett förvärvsarbete jämfört med utrikes födda män. Det kallar jag inte att ge en balanserad bild eller att ha lyckats med integrations- och jämställdhetspolitiken inom arbetsmarknadsområdet.

Arbetsförmedlingen är statens främsta insats för att få ut de här kvinnorna på arbetsmarknaden. Svaret är inte extratjänster, Anna Johansson; bara 3 procent går vidare till riktiga jobb. Men det är som vanligt med socialdemokratisk arbetsmarknadspolitik: Det är bidrag, och det är programinsatser. Så går det runt, och så skriver man in dem i program igen.

Det är inte riktiga jobb! Det är subventionerade jobb. Det är inte riktiga jobb, utan vi måste få ut dem i program och utbildning och sänka skatten och arbetsgivaravgifterna för företag. Inte minst måste vi få in kvalitet i Arbetsförmedlingens insatser, för på jämställdhetsområdet har ju Arbets-

förmedlingen och regeringen misslyckats kapitalt när det gäller utrikes födda kvinnor.

Prot. 2021/22:46
15 december

*Arbetsmarknad och
arbetsliv och Arbets-
marknadspolitik och
arbetslöshetsförsäk-
ringen*

Anf. 22 ANNA JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Det är inte alltid man får mer rätt för att man höjer tonläget.

Jag konstaterar, som jag också sa i mitt anförande, att vi har väldigt mycket kvar att göra, inte minst när det gäller att minska sysselsättningsgapet mellan inrikes och utrikes födda och mellan kvinnor och män i gruppen utrikes födda. Det är en av våra stora utmaningar.

När Roger Haddads parti satt i regering hade vi ett vårdnadsbidrag. Vi hade i princip samma föräldraförsäkring för den som kom hit med ganska stora barn som för den som fick barn i Sverige. Detta har vi ändrat på. Vi har genomfört ett antal reformer som ska göra vägen till jobb för utlandsfödda kvinnor snabbare.

Det är ju inte så att alla utlandsfödda kvinnor ska ha extratjänster. Det hoppas jag verkligen inte att Roger Haddad tycker. Extratjänsterna är till för en grupp, oavsett om man är man eller kvinna, som behöver en väldigt hög subventionsgrad därför att man helt enkelt inte är så gångbar på arbetsmarknaden. Det är för att få in en första fot på arbetsmarknaden på samma sätt som med praktikplats, arbetsträning och andra åtgärder för dem som faktiskt behöver komma in på arbetsmarknaden och visa att man fungerar i en grupp och att man kan passa tider. Det handlar om att lära sig jobbet på jobbet och använda språket i kontakt med sina arbetskamrater. Det är det insatsen syftar till.

Sedan ska kvinnor precis som män ha tillgång till arbetsmarknadsutbildning, till olika typer av andra subventionerande anställningar som är lite närmare ett reguljärt arbete och inte minst naturligtvis till hela det utbildningsutbud som står till förfogande.

Jag skulle vilja fråga Roger Haddad: När Liberalerna satt i regering senast, 2014, hur lång tid tog det då för en utrikes född kvinna att komma i arbete? Hur lång tid tar det nu? Var det bättre förr, Roger Haddad?

Anf. 23 ROGER HADDAD (L) replik:

Herr talman! Vi skulle inte ha sett de här resultaten om inte Folkpartiet i dåvarande regeringen, mot Socialdemokraternas uppfattning, genomfört en statlig integrationspolitik för första gången. Vi tog ett solidariskt ansvar och kom bort från det kommunala lotteriet där man tog emot nyanlända utan samhällsinformation, utan sfi, utan systematiska insatser och heldagsverksamhet. Ni hade tappat kontrollen över integrationspolitiken.

Jag ställde samma fråga redan när Ylva Johansson var arbetsmarknadsminister, för Arbetsförmedlingen levererar inte på sitt jämställdhetsuppdrag. Man skrivs in för sent, man får sämre stöd och sämre råd, och man upphandlar inte programmen utifrån kvinnornas förhållanden och behov på arbetsmarknaden.

Det är vårt svar, och det är vår kritik. Jag har hävdat detta både två, tre och fyra gånger men jag har ännu inte sett några resultat. När ska ni leverera så att vi slipper vara beroende av extratjänsterna?

Anf. 24 ANNA JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Det fanns en stor enighet i riksdagen om att lägga över etableringsansvaret på Arbetsförmedlingen. Det skedde inte i någon stor konflikt. Dessutom har det varit en rent felaktig beskrivning av hur integrationspolitiken fungerade dessförinnan, men det kan vi lägga åt sidan. Det spelar inte så stor roll. Vi ska ju framåt.

Arbetsförmedlingen har fått tydliga direktiv och uppdrag. Det har skett förtydliganden i regleringsbrev och på andra sätt om att förstärka jämställdhetsarbetet i myndigheten, se till att samma bedömningar görs för kvinnor och män och se till att de ges samma insatser utifrån individuella behov. Det är en jätteväiktig åtgärd. Det här gäller inte bara Arbetsförmedlingen, utan det gäller många myndigheter som under den här regeringen har fått uppdraget att arbeta med jämställdhetsintegrering som en del av arbetet.

Olika förväntningar på män och kvinnor går igen, och det ska vi ändra på – och det gör vi nu.

Jag fick inget svar på min fråga från Roger Haddad, och jag konstaterar att det inte var bättre förr.

(Applåder)

Anf. 25 MICHAEL ANEFUR (KD) replik:

Fru talman! Det är så lätt att i replikskiften bara tala om vad man själv tycker. Jag skulle vilja ha ett samtal om extratjänsterna. Jag förstår varför de finns, och jag tror att de kan vara till nytta för enskilda personer. Däremot är de dyra. Det är en oerhört dyr reform. Få går till reguljärt arbete. Man kan argumentera att det kommer lite längre fram, och jag kan köpa en del av det argumentet.

Det som jag tycker är jobbigt är att det här är ett system som öppnar för kommuner att lägga över kostnaden på staten. I stället för att upphandla eller i stället för att anställa människor använder man extratjänster. Det är naturligtvis inte meningen, men om vi tittar ut över Sverige i dag sker det på många ställen.

Finns det någon tanke hos Socialdemokraterna och Anna Johansson om hur man ska komma till rätta med det problemet?

Anf. 26 ANNA JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Det som Michael Anefur beskriver i sin replik är en utmaning vad gäller alla subventionerade anställningar. Å ena sidan finns ett stort behov av att människor som inte kommer in på arbetsmarknaden faktiskt får tillfälle att få ett arbete, visa vad de går för, skaffa ett utökat nätverk, lära sig hur det fungerar på en arbetsplats och så vidare. Å andra sidan finns alltid en risk. Beroende på hur platserna utformas kan de tränga undan ordinarie arbetstillfällen. Just när det gäller extratjänster vill jag påstå att den risken är något lägre eftersom de i stor utsträckning handlar om människor med mycket svag anknytning till arbetsmarknaden. Utvärderingar visar snarare att det är en utmaning att ta emot extratjänster därför att de ofta kräver en stor del handledning för att man ska få full utväxling på extratjänsten.

När det gäller utkomster i form av arbete kan man tänka sig en subventionerad anställningsform som leder till en hundra procentig övergång till ordinarie arbete. Skulle det vara en effektiv åtgärd? Nej, sannolikt inte. Förmodligen skulle en sådan åtgärd innebära mycket skattepengar för att bekosta en anställning för någon som ändå skulle få ett jobb.

Om man tittar på nystartsjobben, som ska vara den stora given i er budget, finns det mycket som tyder på att den utformningen snarare bidrar till mer av undanträngning än vad extratjänsterna gör.

Det finns absolut anledning att fortsätta att diskutera hur man kan säkerställa en hög kvalitet och minska risken för undanträngning och överutnyttjande. Men den diskussionen gäller inte bara extratjänster, Michael Anefur, utan den gäller i allra högsta grad även andra subventionerade anställningar.

Anf. 27 MICHAEL ANEFUR (KD) replik:

Fru talman! Om varje jobb man får från extratjänster kan kosta 5–7 miljoner är det alltså en dyr åtgärd. Den är inte gratis på något sätt.

Jag tror att undanträngningseffekten är betydligt mer utbredd än vad Anna Johansson tror, vet eller vill veta.

Låt oss exempelvis se på grönyteskötsel. Många kommuner handlar upp den tjänsten av privata företag. Men det kan vara betydligt billigare att ta in extratjänster till arbetsuppgifter som man de facto kan lära sig hyfsat fort. Vi behöver inte diskutera huruvida det är mycket eller litet, men där finns ett stort problem.

Anf. 28 ANNA JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Det är möjligt att det finns sådana undanträngningseffekter. Jag tycker att vi ska säkerställa att de blir så små som möjligt. Men när det gäller personer som skulle kunna få ett reguljärt arbete ska de inte ha en extratjänst, utan de ska i så fall få en arbetsmarknadsutbildning.

Därför är det olyckligt att Kristdemokraterna tillsammans med Moderaterna och Sverigedemokraterna inte utökar arbetsmarknadsutbildningarna på samma sätt som regeringen hade föreslagit i sin proposition. Det hade gjort att parkarbetaren i stället hade fått en yrkesutbildning och ett riktigt jobb.

Jag hoppas att Kristdemokraterna framöver satsar mer på utbildning i arbetsmarknadspolitik än på otrygga och konstiga subventionerade anställningar utan kontroll.

Anf. 29 MATS GREEN (M):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut, det vill säga det gemensamma förslaget till budget från Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna. Jag vill även vad gäller motionsbetänkande AU6, som behandlas samtidigt, yrka bifall till reservation 1.

Fru talman! Drygt 60 000 fler iva-sjuksköterskor, 72 000 fler grundskollärare eller 88 000 fler undersköterskor är vad detta ärende handlar om. Särskilt iva-sjuksköterskor hade behövts just nu. Hade arbetslösheten i Sverige utvecklats som EU-snittet under Magdalena Anderssons tid som finansminister hade kostnaderna för den svenska arbetslösheten varit

42 miljarder kronor lägre per år. Det är pengar som kunde, borde och skulle ha lagts på välfärden.

Men tvärtom tillhör Sverige nu Europas stryckklass. Bara Italien, Grekland och Spanien har högre arbetslöshet än vad vi har. Vi är alltså fjärde sämst i EU. Jag har en nyhet till Anna Johansson: Sverige är alltså inte ensamt om att ha haft pandemi.

Att Sverige utvecklats sämre än nästan alla andra länder beror på att regeringen faktiskt har misslyckats med jobben, inte på krisen eller att arbetskraftsdeltagandet ökar. Andelen som jobbar i Sverige har utvecklats sämre än i något annat EU-land sedan 2014. Det är fakta, fru talman.

Redan innan coronan hade Sverige lägst tillväxt per person i hela EU. Innan Magdalena Andersson blev finansminister låg Sverige tvärtom bland de högsta. Trots Socialdemokraternas löfte om att Sverige skulle ha EU:s lägsta arbetslöshet 2020 hade vi redan innan krisen tvärtom EU:s femte högsta. Sverige var också det enda landet där arbetslösheten ökade mellan hösten 2014, då Socialdemokraterna tillträdde, och att coronakrisen bröt ut.

Fru talman! Arbetslösheten är Sveriges största ekonomiska och sociala problem, framför allt givetvis för den enskilde som förlorar arbetet och minskar möjligheterna till egen försörjning men också för samhället som helhet. Arbetslösheten försvårar inte bara förstärkningar av välfärden när färre betalar skatt och mer skattepengar går till bidrag; den leder i längden också till sämre pensioner och omöjliggör integration för dem som i stället fastnar i ett ofta livslångt utanförskap. Det i sin tur medför den hopplöshet och frustration – för det är vad det handlar om – som bland annat lägger grunden för de kriminella gängens rekrytering. Att pressa tillbaka arbetslösheten, fru talman, är avgörande för Sveriges framtid.

Allvarligast och störst är den rekordhögga långtidsarbetslösheten. Nästan 200 000 personer är långtidsarbetslösa, det vill säga nästan hälften av alla arbetslösa. Långtidsarbetslösheten har ökat med 20 procent på ett år och 30 procent på två år. Trots en bättre konjunktur väntas inte regeringen kunna få ned antalet långtidsarbetslösa under 170 000 personer det närmaste året. Detta är enligt Arbetsförmedlingens egna bedömningar.

Fru talman! Regeringen lämnar dessutom långtidsarbetslösa helt åt sitt öde genom allt från att försätta långtidsarbetslösa i en alarmerande passivitet – två av tre långtidsarbetslösa har inte någon aktivitet planerad, och en av tre har inte haft någon aktivitet sedan 2019 – till att försämra för nystartsjobben, det vill säga den åtgärd som infördes av alliansregeringen och som regeringen själv erkänner i budgetpropositionen är den mest effektiva insatsen för att få in långtidsarbetslösa i riktiga och osubventionerade jobb.

Detta gör man dessutom till förmån för de så kallade extratjänsterna, som bevisligen är motsatsen till nystartsjobben, det vill säga dyra och ineffektiva – bara 4 procent får riktiga, osubventionerade jobb efter det. Men de fyller ett syfte, som Anna Johansson var inne på här: De får bort arbetslösa ur arbetslöshetsstatistiken. Eller, för att vara tydligare, de döljer arbetslösheten bland framför allt utlandsfödda kvinnor. Det är därför extrajobben finns – för att hyfsa arbetslöshetsstatistiken. Men om vi ska vara ärliga hjälper det inte någon enskild människa.

Detta och mer adresserar vi i Moderaternas tillsammans med Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna i den budget som vunnit bifall i riks-

dagen. Vi förstärker nystartsjobben över hela linjen, det vill säga sänker arbetsgivaravgifter för den som anställer långtidsarbetslösa. Det är den bevisat mest effektiva åtgärden för att få långtidsarbetslösa i riktiga, osubventionerade jobb. Men vi gör också en räkna andra saker i vår budget för att påbörja kampen mot arbetslöshet, klyftor och utanförskap.

Vi lägger också 1 miljard mer än Socialdemokraterna vill göra på utbildning, på arbetsmarknadsutbildningar och på vuxenutbildning. Det som påstods här tidigare är alltså direkt felaktigt.

Fru talman! Vi sänker också skatten för dem som arbetar. Vi gör det för att det är rätt, för att det ger fler arbetstillfällen och ökar sysselsättningen, och vi gör det för att det är rättvist – ansträngning ska löna sig.

Vi sänker skatten för alla som jobbar, med fokus på låga och medelstora inkomster. Vi sänker också marginalskatterna för de flesta med vanliga yrken som barnskötare, undersköterska och busschaufför. Det blir alltså mer lönsamt för dem att jobba en extra timme eller att gå upp till heltid. Genom förstärkningen av jobbskatteavdraget får vi fler händer i välfärden.

Tillsammans med en bidragsreform med bland annat ett bidragstak är sänkta skatter på låga och medelstora inkomster avgörande för att knäcka arbetslösheten.

Vi vill också ställa också krav på att den som invandrat till Sverige gradvis kvalificerar sig till de svenska bidragssystemen och börjar förtjäna dessa.

Fru talman! Låt mig avsluta med att slå fast övertygelsen att alla Sveriges stora samhällsproblem går att lösa. Den som påstår motsatsen har fel, så sluta måla framtiden i bara dystra färger! Men det kommer att ta tid. Vi är övertygade om att det går att vända utvecklingen och samla en majoritet av svenska folket, alldeles oberoende av ursprung, till en ny och bättre kurs. Denna budget, fru talman, är det första steget till det.

Anf. 30 ALI ESBATI (V) replik:

Fru talman! Jag noterar att Moderaterna i sin egen budgetmotion föreslår att arbetslöshetsförsäkringen ska försämrats. Moderaterna fortsätter med andra ord med att utifrån sin politik, som är frikopplad från fakta och statistik, säga att det är viktigt att människor som drabbats av arbetslöshet har ännu mindre pengar att röra sig med medan de söker nytt arbete.

Detta är ju en idé som är fast förankrad i en sorts framgångsevangelistisk människo- och samhällssyn, där det är viktigt att de som har drabbats av strukturella samhälleliga problem också blir tydligt nedtryckta i de offentliga systemen. Det jag försöker förstå är hur långt Moderaterna vill gå i detta den här gången när man vill sänka ersättningarna till dem som deltar i arbetslöshetsförsäkringen.

Det vi vet är att efter de tidigare moderata aktiviteterna blev a-kasse-systemet i Sverige det sämsta i Norden. Man prioriterade att flytta medel till villaägare och konsumenter av städ- och pooltjänster. Men det jag undrar är om det är viktigt att fortsätta. Är det viktigt för Moderaterna att Sverige har det sämsta a-kassesystemet i EU? Eller siktar man högre, det vill säga lägre – ska det vara det sämsta systemet i OECD? Vad är det man vill göra för att fortsätta sin ideologiskt betingade resa nedåt i socialförsäkringssystemen?

Anf. 31 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Nej, det vi föreslår i den här budgeten är att vi behåller de tillfälligt höjda nivåerna under hela 2022 och sedan återgår till de ursprungliga nivåerna.

Det är vad också Socialdemokraterna har föreslagit, och det är också vad Ali Esbati och hans parti har sagt sig vara beredda att rösta för. Där skiljer det alltså inte någonting alls mellan M, KD och SD och S, MP och V.

Sedan är det givetvis så att vi vill ha en a-kassa som också stimulerar till aktivitet och till att söka arbete. Det var väldigt tydligt att när Socialdemokraterna förändrade a-kassan under tidigare mandatperioder minskade sysselsättningen. Rättare sagt ökade arbetslösheten i Sverige ganska påtagligt.

Det är klart att man hela tiden måste ha en a-kassa som å ena sidan ger grundtrygghet men å andra sidan stimulerar till att söka jobb och att göra sig anställbar.

Vänsterpartiet är ju det enda partiet i Sveriges riksdag som kanske inte riktigt köper den bilden. Det ska naturligtvis bli intressant i framtiden att se hur det kommer att hanteras i budgetar som eventuellt ska ha stöd av både Vänsterpartiet och Centerpartiet.

Jag har också en fråga till Ali Esbati. När man läser ert budgetförslag ser man inte ett enda förslag för att få in fler människor i arbete mer än det som gäller utbildning. Och jag konstaterar att vi lägger mer på utbildning än vad regeringen gör. Ni har däremot dubbelt så många förslag för att få folk ur arbete. Det handlar om arbetstidsförkortning och det ena med det andra.

Min fråga till Ali Esbati är: Hur ska det här hjälpa de rekordmånga långtidsarbetslösa i Sverige?

Anf. 32 ALI ESBATI (V) replik:

Fru talman! Mats Green hade rekordmånga märkligheter i sitt lilla inlägg här. Jag pratade om Moderaternas egen budgetmotion. Om det är så att man direkt efter att man lämnade in den till riksdagen insåg att man hade fel på en rad punkter är det också intressant att höra. Det var inte det Mats Green sa, men jag noterar att det är en möjlighet att det är så. Jag ser fram emot att se hur Moderaternas politik och resonemang förändras framöver.

Det som påstås om sambandet mellan arbetslöshetsersättning och arbetslöshet är också fel. Men det är inte heller något nytt, utan det har vi hört hela dagen i dag från Mats Greens sida.

Jag fick inget svar på min ursprungliga fråga, men jag ska svara på Mats Greens fråga. Han har inte hittat något i vårt budgetförslag som handlar om hur det ska bli fler jobb. Hela vårt budgetförslag handlar om detta. Jag kommer strax att redogöra mer för det i mitt anförande.

Anf. 33 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Det är alltid en utmaning att diskutera arbete och arbetslinjen med Vänsterpartiet. Det blir lite som att försöka förklara religion för en ateist.

I teorin har Socialdemokraterna och vi samma bild. Vi vill att så många som möjligt ska arbeta, för vi vet att välfärden behöver det. Sedan kanske det inte alltid rimmar i praktiken. Men Vänsterpartiet köper inte ens det.

Det finns fortfarande inte ett enda förslag i Vänsterpartiets budget för fler arbeten i Sverige, i synnerhet inte för dem som är långtidsarbetslösa. Det tycker jag är ganska anmärkningsvärt. Det ska bli intressant att höra beskrivningen av alla dessa förslag senare, och det ska också bli intressant att höra hur man beskriver de förslag om arbetstidsförkortning som finns.

När det gäller a-kassan är det återigen så att vi har samma inriktning som regeringen, det vill säga att vi behåller de tillfälligt högre nivåerna 2022 och sedan återgår till de tidigare. Det har också Ali Esbatis parti sagt sig vara berett att rösta för. Det är fakta, fru talman.

Anf. 34 ANNA JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja börja med att fråga Mats Green var de där extra pengarna till utbildning finns. Jag har läst det gemensamma M-KD-SD-budgetförslaget, och jag hittar faktiskt inte några mer pengar till vuxenutbildning eller arbetsmarknadsutbildning. Tvärtom står det uttryckligen i betänkandet på vårt område att man minskar regeringens ökade satsning på arbetsmarknadsutbildning och tar bort extratjänster.

Till följd av det – och det här blir min andra fråga – ökar man anslaget till arbetslöshetsersättning och etableringsersättning eftersom man räknar med att fler personer kommer att vara i öppen arbetslöshet med er budget än med regeringens budget. Jag skulle gärna vilja ha en förklaring till detta. Tycker Mats Green att det är en bra ordning att människor är passivt arbetslösa snarare än i aktiva åtgärder?

Jag har ytterligare en fråga, som handlar om de av Moderaterna så omhuldade nystartsjobben. Vi pratade tidigare här i dag, och även i en del andra sammanhang, om hur problematiskt det är att Arbetsförmedlingen inte bedömer kvinnor och män lika och att kvinnor i mindre utsträckning än män får del av arbetsnära insatser.

År 2019 var nystartsjobben 31 772 till antalet. Av dessa var det 9 368 kvinnor och 22 403 män som fick del av insatsen. Det var alltså mer än dubbelt så många män som kvinnor i insatsen både 2019, 2020 och 2021, medan extratjänsterna har en jämn könsfördelning med en liten övervikt kvinnor.

Varför, Mats Green, vill Moderaterna satsa mer på män än på kvinnor?

Anf. 35 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Då vet jag inte riktigt hur Socialdemokraterna i arbetsmarknadsutskottet läser budgeten. Men jag förstår ju att det är en sak att läsa något och en helt annan att förstå vad det är man läser.

Vi vill satsa 7 miljarder kronor totalt på arbetsmarknadsutbildning och vuxenutbildning. Ni föreslår satsningar på 6 miljarder kronor. Precis som i förra debatten ska jag försöka att inte plåga Anna Johansson med alltför mycket faktakunskaper, men man måste ändå ha respekt för att fakta är fakta.

När det gäller extratjänster är detta alltså en insats som är unik i sin ineffektivitet och unik för att den är så pass dyr. Man har hittills satsat 12 miljarder och vill satsa ytterligare 9 miljarder på denna ineffektiva insats, där mindre än 4 procent kommer i jobb. Mindre än 4 procent – det

innebär att varje jobb som man får kostar skattebetalarna 7 miljoner kronor!

När det gäller nystartsjobben å andra sidan får fem gånger så många personer jobb som med extratjänster. Extratjänsterna är dessutom dubbelt så dyra som nystartsjobben. Under den här regeringen har också antalet nystartsjobb halverats. Regeringen konstaterar själv – och där tycker jag också att ni ska fortsätta att läsa budgeten – i sitt eget budgetförslag, fru talman, att nystartsjobben är den absolut mest effektiva åtgärden för att få ut i synnerhet långtidsarbetslösa i arbete.

När Anna Johansson står här och påstår att extratjänsterna är väldigt effektiva för att få utlandsfödda kvinnor i arbete är det direkt fel. Det är betydligt fler utlandsfödda kvinnor som får ett riktigt, osubventionerat, varaktigt jobb med nystartsjobb än med extratjänster. Läs vad er egen regering skriver i sitt förslag!

Anf. 36 ANNA JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Det är möjligt att vi utgår från olika texter. Vi kan förmodligen reda ut det efter debatten.

Jag noterar att Mats Green inte alls svarar på frågan om varför han tycker att det är rimligt att satsa på en åtgärd som mer än dubbelt så många män som kvinnor får ta del av. Vi kanske får svar i nästa replik; vi vet inte.

Jag skulle vilja ställa en fråga till Mats Green, som ofta framhåller att så här dåligt har det minsann aldrig varit och att så uselt som det är i Sverige är det typ ingen annanstans. Det skulle vara jätteintressant att få höra honom svara på var någonstans, till exempel i EU eller någon annanstans i världen, det finns en mer välfungerande arbetsmarknad där exempelvis fler utrikes födda får jobb. Och var någonstans är långtidsarbetslösheten en lägre andel av den totala arbetslösheten? Under vilken tid i svensk historia var det bättre? Var det när Mats Greens moderater senast hade regeringsmakten? Var det bättre då på arbetsmarknaden för utrikes födda kvinnor när det gäller långtidsarbetslöshet?

Berätta gärna! Finns det någon role model som vi kan titta på, Mats Green?

Anf. 37 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Frågan är lite fel ställd. Vilka länder är sämre än Socialdemokraternas Sverige? Det är Spanien, Grekland och Italien. Sedan ligger alla andra länder bättre till än vad Sverige gör.

När Socialdemokraterna pratar om sysselsättningsgrad och arbetskraftsdeltagande har jag lite svårt att se att detta skulle vara svaret. Om det handlar om sysselsättningsgrad har Sverige under Socialdemokraternas regeringstid tappat sin första position. Den är nu väck för första gången på jag vet inte hur många decennier. Om det handlar om arbetskraftsdeltagande undrar jag om det är ert svar till arbetslösa att de ändå ska vara nöjda med att de räknas in i arbetslöshetsstatistiken. Är detta det enda svar ni har att ge dem? De få åtgärder ni har föreslagit innebär ju egentligen inte någon förbättring för dem över huvud taget.

Fru talman! När det gäller extratjänsterna handlar det bara om att få bort arbetslösa utlandsfödda kvinnor ur statistiken.

Anf. 38 MAGNUS PERSSON (SD):

Fru talman! Vi ska här i dag debattera AU2, *Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv*, samt AU6, *Arbetsmarknadspolitik och arbetslöshetsförsäkringen*, med motioner från allmänna motionstiden. Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i AU2 och bifall till reservation 21 i AU6. Givetvis står vi bakom samtliga våra förslag, men vi förklarar i särskilda yttranden våra ställningstaganden i det som berörs av den gemensamma budgeten, som förhandlats fram mellan SD, M och Kristdemokraterna.

Fru talman! Den gemensamma budgeten pekar på en tydlig inriktning av arbetsmarknadspolitiken med skarpare skrivningar och tydligare satsningar på skapandet av riktiga jobb i stället för de arbetsmarknadspolitiska åtgärder regeringen envist håller fast vid trots urusla resultat, vilket vi har kunnat höra om tidigare i debatten. Samtidigt behåller vi tryggheten med en bibehållen stark a-kassa och ökade satsningar på Arbetsmiljöverket och dess arbete samt utökade bidrag till forskning om arbetsmiljöproblem. Det är en budget som klart visar på arbetslinjen och trygghet för löntagarna i kontrast mot regeringens bidragslinje, där man helt saknar löntagarperspektiv, förutom att man i vanlig ordning ökar skattetrycket.

Sverige behöver en ny kurs. Riksdagen har ställt sig bakom det som finansutskottet anför om riktlinjerna för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken. De riktlinjerna gäller också som utgångspunkt för utskottets ställningstagande i detta betänkande. Trots det positiva konjunkturläget släpar arbetslösheten efter och riskerar att bita sig fast. Utvecklingen är avsevärt sämre än i andra länder, som också har drabbats av coronakrisen.

Regeringen lovade EU:s lägsta arbetslöshet, men Sverige fick i stället EU:s fjärde högsta. Det är ett monumentalt misslyckande. Jämfört med andra liknande länder är kontrasten påtaglig. Arbetslösheten i Sverige är till exempel dubbelt så hög som i Danmark, Norge och Tyskland. Att Sverige har utvecklats sämre än andra länder beror framför allt på att regeringen har misslyckats med jobben, inte på coronakrisen eller på att arbetskraftsdeltagandet har ökat. Just arbetskraftsdeltagandet är för övrigt ett mått man använder för att vilseleda väljarna och få det att framstå som regeringen gjort något bra i stället för att erkänna sitt misslyckande.

Fru talman! För Sverigedemokraterna framstår den rekordhöga långtidsarbetslösheten som särskilt problematisk. Nästan 200 000 personer är långtidsarbetslösa, det vill säga nästan hälften av alla arbetslösa. Långtidsarbetslösheten har ökat med 20 procent på ett år och 30 procent på två år, till en stor kostnad för både enskilda och samhälle. Trots en bättre konjunktur väntas inte regeringen kunna få ned antalet långtidsarbetslösa under 170 000 personer de närmaste kvartalen. Det är Arbetsförmedlingens egen bedömning.

Fru talman! Ju längre tid en person befinner sig i arbetslöshet, desto svårare blir det att komma tillbaka till arbetsmarknaden och skaffa reguljär sysselsättning. Sverigedemokraterna anser att den politiska inriktningen på arbetsmarknadspolitiken måste vara att Sverige ska ha full sysselsättning, vilket innebär att alla som kan och vill arbeta också ska ha ett arbete att gå till. Det är viktigt för den enskildes ekonomi och för samhällsekonomin, men det ligger också ett värde i att alla får möjlighet att tillhöra en

Prot. 2021/22:46
15 december

*Arbetsmarknad och
arbetsliv och Arbets-
marknadspolitik och
arbetslöshetsförsäk-
ringen*

arbetsgemenskap, och då ska fokus ligga på skapandet av reguljära anställningar.

De problem som står i vägen för att vi ska nå full sysselsättning skiljer sig över tid. Under det tidiga 2000-talet var den viktigaste uppgiften att bryta det breda utanförskapet som drabbade människor som förtidspensionerades. I dag har utmaningen skiftat, och nu är det främst utomeuropeiskt födda och personer med lägre utbildning som hamnar utanför. Det är dyrbara konsekvenser av den havererade invandringspolitik som pågått alltför länge i det här landet.

För att få fler i arbete måste det bli mer lönsamt att gå från bidrag till arbete. Den som kan jobba ska jobba – inte alltid 100 procent av heltid men 100 procent av sin egen förmåga. I dag kan den sammantagna nivån på bidrag och ersättningar innebära att det inte lönar sig tillräckligt att börja jobba i stället för att leva på bidrag.

Det är Sverigedemokraternas bestämda uppfattning att det under de kommande åren är nödvändigt att genomföra reformer för att förhindra att människor hamnar i långvarigt bidragsberoende och för att underlätta för dem som befinner sig i det att ta sig ur. Vad det handlar om är sänkt skatt på arbete och sänkta kostnader för företag som anställer långtidsarbetslösa.

Det handlar också om skärpta krav på den som invandrat att lära sig svenska, göra sig anställbar och vilja bli en del av samhället. Det handlar om bidragssystem som uppmuntrar till arbete och om en tillväxtpolitik som gör att företag kan växa och vågar anställa. Men det handlar också om att kraftigt minska invandringen till Sverige och kraftigt strama upp arbetskraftsinvandringen. I dag finns det personer som kan ta de jobb som finns. Vi måste kunna ge dem som redan i dag står långt från arbetsmarknaden en rimlig chans att få ett jobb och bidra till samhället.

Dagens politik har försatt personer i ett utanförskap och inte gett dem en chans att bli en del av samhället. Detta är något som satt djupa spår i hela välfärden inom vård, omsorg och skola. Det har lett till ökat våld och ökad kriminalitet i samhället. Här är Socialdemokraterna och tidigare regeringar svaret skyldiga.

Anf. 39 ALIREZA AKHONDI (C):

Fru talman! Vi tar lite formalia först.

Centerpartiet deltar inte i utskottsbehandlingen givet den arbetsordning som finns. Vi har utvecklat våra ställningstaganden i ett särskilt yttrande. I motionsbetänkandet AU6 står vi givetvis bakom alla våra yrkanden, men här yrkar jag bifall endast till reservation 2.

När man lyssnar till den här debatten, i synnerhet när dogmatiska sverigedemokrater och numera även moderater tar till orda, får man uppfattningen att världen håller på att gå under. Ändå är tonen här relativt sansad, i alla fall om man jämför med alla tyckare som härjar på sociala medier.

Roten till allt elände stavas dock migration, enligt de blåbruna, oavsett plattform – i alla fall det elände som med en stor portion kreativitet kan kopplas till invandring, vilket i princip är allt numera: alltifrån brist på sylt på ålderdomshemmen till vänsterdominansen bland journalisterna. Ni hör själva hur absurt det har blivit.

Cirka 600 000 utrikesfödda är inte egenförsörjda, säger man. Det är en ganska dåligt underbyggd siffra från en rapport som Entreprenörskapsforum tagit fram och som numera dominerar den offentliga debatten. Den

används dessutom för att tillsammans med andra lösryckta siffror stadfästa den sverigedemokratiska hittepåvärlden.

Fru talman! Jag är en vän av ordning och fakta. Man ska kalla en spade för en spade. Problem ska inte sopas under mattan. Men man ska inte hitta på en egen verklighet med lösryckta siffror som inte säger så mycket var för sig. Man ska ha med sig något viktigt, nämligen perspektiv. Låt mig ge några exempel.

Antalet biståndsmottagare och biståndshushåll minskade under år 2020. Drygt 198 000 hushåll eller 374 000 personer, för övrigt inklusive barn, fick ekonomiskt bistånd någon gång under 2020, vilket motsvarar ungefär vart tjugonde hushåll i Sverige.

Lösryckt låter detta som extrema siffror. Jag kan ärligt hålla med om att det är väldigt många. Men jämför man med 1996, då 721 040 personer fick ekonomiskt bistånd, hamnar siffran i ett annat ljus. Det var för övrigt femte året i följd som antalet biståndshushåll minskade. Det är bra att ha detta med sig.

Antalet helårspersoner som försörjdes med sociala ersättningar och bidrag 2019 var 741 979 personer, vilket motsvarar 12,7 procent av befolkningen i arbetsför ålder.

Det är en siffra som får en att bli både fundersam och orolig. Men det är en minskning med 4,3 procent jämfört med året innan, eller med 38 procent jämfört med mitten av 1990-talet, då närmare 1,2 miljoner människor försörjdes av sociala ersättningar och bidrag. Och kom ihåg att Sveriges befolkning har ökat med närmare 1,8 miljoner människor de senaste 30 åren!

Förra året hade cirka 33 procent, eller 3,4 miljoner människor i Sverige, utländsk bakgrund. Av dessa är lejonparten skötsamma och arbetsamma människor, som vaknar varje morgon och som går till jobbet eller skolan och gör sitt bästa och bidrar till det gemensamma. De är städare, lärare, taxiförare, sjuksköterskor, ingenjörer, läkare, ekonomer, journalister, företagare och så vidare. Några är sjukskrivna eller arbetslösa. Ytterst få är kriminella och förstör för alla andra.

Fru talman! Perspektiv alltså! Tänk om fler kunde förstå innebörden av dessa tio bokstäver och sluta svartmåla vårt samhälle jämt och ständigt.

Fru talman! Visst finns det problem i vårt älskade Sverige i dag. Det är vi alla överens om, oavsett kulör på politiken. Det finns ett stort utanförskap som klyver oss. Och det finns uppenbart problem med gängbrottsligheten. Det finns en tydlig missmatchning på svensk arbetsmarknad. Det finns över 118 000 lediga jobb anmälda i Platsbanken, men företagen menar att de inte kan hitta arbetskraft som är tillräckligt kvalificerad. Det är alarmerande.

Problemet med dagens debatt är dock att den är så fragmenterad. Inget läggs i en kontext och analyseras på djupet. Förslag till lösningar är svårare att detektera än enhörningar. Och det värsta är att när det finns konkreta förslag, till exempel Centerpartiets, tar oheliga allianser vid för att sabotera i stället för att bidra.

Fru talman! 369 762 personer, eller 7,2 procent av arbetskraften, var inskrivna som arbetslösa hos Arbetsförmedlingen i november 2021. Motsvarande siffra föregående år var 450 820. Utvecklingen går alltså åt rätt håll, och vi är nästan på samma nivåer som innan pandemin slog till. Men på en punkt går det åt fel håll. Vi har nämligen 30 000 fler långtidsarbets-

lösa, och vi närmar oss 200 000 människor som har varit utan ett arbete längre än tolv månader.

Långtidsarbetslöshet är med andra ord ett stort och växande problem på svensk arbetsmarknad. Andelen arbetslösa med långa inskrivningstider på Arbetsförmedlingen har trendmässigt ökat de senaste åren. Det är en utveckling som förstärkts under pandemin. För den enskilde innebär en längre tid utan arbete ofta försämrade möjligheter att få ett arbete. Ens utbildning, erfarenheter och professionella nätverk tappar ju i värde. Dessutom kan en utdragen period av arbetslöshet minska motivationen att söka arbete.

Fru talman! Det var hög sysselsättningsgrad och högt arbetskraftsdeltagande i Sverige före corona, jämfört med andra länder i Europa, inte minst bland kvinnor och äldre. Arbetsmarknaden var dock redan då allvarligt tudelad, och tudelningen ökar nu ytterligare i samband med effekterna av pandemin.

Om inte tudelningen bryts riskerar arbetslösheten att permanentas på oacceptabelt höga nivåer. Sverige behöver ett antal konkreta och ansvarsfulla reformer för att åstadkomma lägre trösklar till arbetsmarknaden, fler jobb utan utbildningskrav och en effektivare matchning. Den omfattande regleringen av arbetsmarknaden har försvårat omställningen på arbetsmarknaden, där förändringstakten ökat i och med digitaliseringen och accelererats ytterligare till följd av spridningen av covid-19.

Historiska reformer för att bryta tudelningen på arbetsmarknaden vad gäller bland annat arbetsrätt, ingångslöner, arbetsförmedling, arbetslöshetsförsäkring, integration av nyanlända och skatteklara på arbete inleddes som en del i samarbetet mellan Centerpartiet, Liberalerna och regeringen utifrån januariavtalet. Dessa reformer är också nödvändiga för att åstadkomma en bättre återhämtning av arbetsmarknaden efter pandemin. Det är därför centralt att det arbete som påbörjats fortsätter i samma riktning som enligt januariavtalet och att den historiska transformering av arbetsmarknaden som presenterades i juni 2021, med bakgrund i januariavtalet och i enlighet med parternas överenskommelse, genomförs.

Arbetstillfällena för många tusentals arbetslösa är direkt beroende av att vi löser dessa grundläggande problem på arbetsmarknaden. Det är också lösningen för att bryta utanförskapet.

Låt oss sluta käbbla! Låt oss kavla upp ärmarna och lösa problemen utan att svartmåla!

Anf. 40 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att säga att jag tycker att Alireza Akhondi är en bra person och en duktig politiker. Jag tycker därför inte att han behöver sänka sig till denna nivå och klistra färger och färgkoder på andra politiker. Jag tycker helt enkelt att han är en för bra människa för att göra det. Han vinner inga pluspoäng på det.

Jag har tittat en del på Centerpartiets budgetförslag, och jag skulle vilja ställa ett par frågor till Alireza Akhondi om hur man tänker och resonerar.

När det gäller Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader sänker man anslaget med 6 780 miljoner, och man lämnar kvar 1,2 miljarder. Hur motiverar man det? Arbetsförmedlingen ska vara en granskningsmyndighet och ha huvudansvaret för reformeringen och dylikt. Hur tänker Centerpar-

tiet att man ens ska kunna genomföra sitt arbete med en sådan stor sänkning?

Hur ser Centerpartiet på det fortsatta viktiga arbetsmiljöarbetet på våra svenska arbetsplatser? Man sänker anslaget till Arbetsmiljöverket väldigt kraftigt. Det är ett verk som fyller en viktig funktion när det gäller att granska fusket och arbetslivskriminaliteten på våra arbetsplatser. Hur ser Centerpartiet på det?

Anf. 41 ALIREZA AKHONDI (C) replik:

Fru talman! Tack, Magnus Persson, för frågorna! Jag tror tyvärr att Magnus Persson har läst siffrorna lite fel. Det är helt okej. Vi sänker dock inte alls förvaltningsanslaget till Arbetsförmedlingen så mycket som Magnus Persson vill göra gällande. Arbetsförmedlingens uppdrag har förändrats och kommer att förändras. Det föranleder en liten minskning av förvaltningsanslaget för att det ska vara i nivå med det uppdrag som myndigheten har.

När det gäller Arbetsmiljöverket sänker Centerpartiet inte heller anslagen. Vi ligger lite lägre än den budget som har gått igenom. Men den ambitionshöjning som M, KD och SD har presenterat i sin budget finansieras ju med neddragningar på andra anslagsposter som vi har valt att inte göra. Det är skälet till att det ser lite olika ut.

Anf. 42 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Fru talman! Men ni sänker anslaget ganska ordentligt för Arbetsmiljöverket, och då minskar per automatik deras möjligheter att göra inspektioner på arbetsplatserna. Hur vill Centerpartiet få till ett bättre arbetsmiljöarbete? Hur vill ni i Centerpartiet få bättre ordning och reda på svensk arbetsmarknad när ni sänker anslagen till de myndigheter som har huvudansvaret?

Anf. 43 ALIREZA AKHONDI (C) replik:

Fru talman! Återigen: Vi sänker inte anslaget för Arbetsmiljöverket – det är inte annat än den uppräknade av siffrorna som sker årsvis. Det är det som är skillnaden. Sedan finns det en ambitionshöjning i budgeten från M, KD och SD, och den sker på bekostnad av andra anslagsposter. Vi har valt att prioritera annorlunda. Det är så det ser ut.

Arbetsmiljöarbetet är viktigt, och det är klart att Arbetsmiljöverkets inspektioner för att säkerställa att de problem som finns åtgärdas är viktiga. Det håller även Centerpartiet med om.

Anf. 44 ALI ESBATI (V) replik:

Fru talman! Jag har några funderingar angående Arbetsförmedlingen, som det har varit viktigt för Centerpartiet att nedmontera och privatisera. Nu pågår den utvecklingen. I den senaste vändan har de förslag som lagts fram av regeringen remitterats, och jag ska göra några nedslag i remisserna.

IFAU, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, konstaterar att det saknas evidens för att privata utförare når bättre resultat än offentliga. Om något verkar det bli högre kostnader för arbetsmarknadspolitiken.

Prot. 2021/22:46
15 december

*Arbetsmarknad och
arbetsliv och Arbets-
marknadspolitik och
arbetslöshetsförsäkringen*

Ett antal kommuner har inkommit med synpunkter. Där kan man läsa saker som att det inte finns någon anledning över huvud taget att behålla kursriktningen och att det hade varit mer begripligt att göra ett ordentligt omtag. Man pratar om att personer som står långt ifrån arbetsmarknaden inte kommer att vara en tillräckligt intressant och lönsam grupp för leverantörerna att jobba med utifrån nuvarande upplägg.

Man kan titta på vad de fackliga organisationerna säger. En så samhällsviktig funktion måste reformeras med gediget forskningsstöd, säger SSR, som konstaterar att dessa krav inte uppfylls och avstyrker förslaget i dess helhet.

Jag undrar hur Alireza Akhondi tycker att det går. Nu ser vi effekterna av den så kallade reformeringen – det som i princip alla varnade för skulle uppstå. Centerpartiet verkar fast beslutna att fortsätta med denna utveckling i precis samma riktning, gärna snabbare och hårdare. Jag undrar: Varför?

Anf. 45 ALIREZA AKHONDI (C) replik:

Fru talman! Tack, Ali Esbati, för frågorna!

Det synd att jag bara har två minuter på mig att svara på detta. Normalt brukar jag hålla en föreläsning på ungefär en timme om reformeringen av Arbetsförmedlingen. Jag lovar att skicka en inbjudan till Ali Esbati och Vänsterpartiet nästa gång jag ska hålla ett sådant föredrag.

Vi har inte haft för avsikt att lägga ned Arbetsförmedlingen, någonsin, utan reformeringen av Arbetsförmedlingen har i mångt och mycket handlat om att tydliggöra uppdraget för myndigheten. Det är en jätteväg myndighet som handhar ungefär 70 miljarder kronor av våra skattepengar.

Det är ingenting som ska privatiseras eller nedmonteras. Jag brukar jämföra med att man går till en läkare när man går till en arbetsförmedlare: Man beskriver sina symtom och får ett recept. Var detta recept expedieras – Kronans Apotek eller Apotek Hjärtat – är egentligen egalt, men om man får hjärtmedicin när man har ont i ryggen, vilket så att säga är fallet i dag, blir det fel i hela systemet.

Många utredningar har gjorts genom åren, däribland den stora arbetsmarknadsutredning som gjordes 2009 och som lämnades över till riksdagen. Den visade på bristerna i den statliga arbetsmarknadspolitiken.

Jag ser att tiden tickar i väg, men för oss är detta viktigt. Om den ohe-
liga alliansen inte hade fällt regeringen Löfven före sommaren hade arbetet med att reformera Arbetsförmedlingen fortsatt. Nu är den delen inte en del av överenskommelsen om att vi skulle släppa fram Magdalena, och därmed har vår insyn i detta arbete stannat av.

Anf. 46 ALI ESBATI (V) replik:

Fru talman! Genom åren tror jag nog i och för sig att jag har hört centerpartister prata betydligt mer än en timme om denna process, men jag kan inte påstå att det har haft någon lugnande effekt på mig. I praktiken har utvecklingen fortsatt i en mycket problematisk riktning. Och jag tror inte att någon blir gladare av jämförelsen med apoteken, om jag ska vara helt ärlig.

Jag tror att man får fundera över om det viktiga med arbetsmarknadspolitiken är att den ska vara ett slags inkomstkälla för kommersiella aktörer eller om det viktiga är att vi ska rusta fler människor för den arbets-

marknad som finns och utvecklas. Om man har det förstnämnda målet kan man tycka att den så kallade reformeringen är mycket lyckosam. Men jag har mer det andra målet, och det tror jag också är vad svenska folket vill se Arbetsförmedlingen göra. Då är nog Centerpartiets politik ett stort problem snarare än en lösning.

Anf. 47 ALIREZA AKHONDI (C) replik:

Fru talman! Det känns tråkigt att Ali Esbati och Vänsterpartiet gång på gång medvetet missförstår och vill sälja en bild av reformeringen av Arbetsförmedlingen som inte alls överensstämmer med verkligheten. Det finns inget som säger att man per automatik skulle uppnå bättre resultat bara för att det är privata aktörer som sköter förmedlandet. Detta har vi heller inte påstått.

Om Ali Esbati lägger manken till och läser sig till vad vi faktiskt försöker göra kommer han att se att reformeringen av Arbetsförmedlingen handlar om det breda, stora ansvaret. Vi ska till att vi får en arbetsmarknadspolitik som håller måttet och som inte bara bygger på var folk är folkbokförda och deras postnummer. Det handlar om att öka informationsutbytet mellan myndigheter, och det handlar om att riva de hinder som gör att människor inte kan nå sin fulla potential. Detta är vad reformeringen handlar om.

Anf. 48 ALI ESBATI (V):

Fru talman! Dagens debatt handlar både om ett antal motioner och om den del av budgeten som rör utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv.

Det har varit en märklig och möjligen förvirrande process runt årets budget. Det finns en budgetproposition som lades fram av regeringen Löfven, som många kanske minns och som bestod av två partier, S och MP. Regeringens budgetunderlag, det olycksaliga dokument som bar namnet januariavtalet, gick i upplösning innan budgetpropositionen skulle läggas fram. En av de tidigare avtalsparterna, i praktiken huvudförfattaren, Centerpartiet, förbjöd dock från sin isolerade position i den breda mitten regeringen att genom andra förhandlingar säkra stöd för sin budgetproposition.

Eftersom det samtidigt stod klart för oss i Vänsterpartiet och för de flesta andra att riksdagens sammansättning inte förändras genom talepunkter och magiskt tänkande var det nödvändigt att hitta andra former för den parlamentariska processen runt regeringens budget. Från Vänsterpartiets sida gjorde vi vårt yttersta för att förbli konstruktiva i denna märkliga situation. Vi framförde våra krav genom medierna.

Även om den budgetproposition som till sist presenterades lämnade mycket kvar att önska kan vi i alla fall konstatera att processen bland annat har lett till att sjukförsäkringen äntligen kan börja lappas ihop. Detta är viktigt.

Centerpartiet däremot förhandlade med regeringen om sina krav på bland annat urholkad allemansrätt och nådde en överenskommelse med regeringen. Men så lade man ned sina röster ändå så att det i stället blev de blåbruna budgetändringarna som gick igenom. Dessa i sin tur utgör ett slags spretigt och ofärdigt grupparbete inlämnat strax före deadline. Å andra sidan har det primära syftet med den processen snarare varit team building runt Sverigedemokraternas rasistiska retorik, vilket har fungerat

bättre än att exempelvis kolla upp konsekvenserna av förslag innan de läggs fram.

Men, fru talman, en statsbudget är inte hä och häpp, utan det är det främsta verktyget för att styra ett land. Och det borde vara ett sammanhållet svar på reella problem i samhället – konkretiseringen av en viljeinriktning för att bygga det vi har gemensamt bättre och starkare.

Vänsterpartiets budgetmotion *Röd politik för en grön omställning* handlar om detta – om att ställa om vårt samhälle för att möta klimatkrisen, om att se till att våra välfärdstjänster och försäkringssystem är det bästa vi kan bjuda varandra på och om att den ekonomiska politiken ska ha full sysselsättning som mål och långtidsarbetslösheten bekämpas genom aktiv arbetsmarknadspolitik.

Dessa stora uppgifter hänger ihop. Det är i första hand – hoppas att Mats Green lyssnar nu – genom den ekonomiska politiken och näringspolitiken som förutsättningar för fler och bättre jobb skapas. Vi i Vänsterpartiet avsätter i vår budgetmotion drygt 70 miljarder kronor mer än i budgetpropositionen för reformer som syftar till att påskynda den gröna omställningen, stärka landsbygden och kommunsektorn och rusta upp trygghetssystemen och sjukvården. Detta är reformer som i grund och botten – rakt igenom – är jobbreformer.

Detta låter sig göras med en politik för omfördelning till välfärdstjänster och investeringar som gör samhället starkare och livet enklare och friare för många fler.

En del av de satsningar som vi föreslår och finansierar handlar också om arbetsmarknadspolitik. En aktiv och effektiv arbetsmarknadspolitik som ger trygghet och möjlighet till omställning vid arbetslöshet är central för att stärka löntagarna. Det innebär fokus på utbildning, en arbetsförmedling som rustar och stöder de arbetslösa att ta de jobb som finns och de jobb som växer fram samt en arbetslöshetsförsäkring som går att leva på.

När det gäller arbetslöshetsförsäkringen konstaterar jag att de förstärkningar av nivåerna som gjordes efter pandemins utbrott och som Vänsterpartiet har krävt ska vara kvar blir kvar i denna budget. Det är bra. Det är självklart att de behöver öka från denna nivå också framgent, inte minska. De flesta begriper att behovet av trygghet vid arbetslöshet inte blir mindre om virusspridningen minskar och att den tryggheten – i motsättning till en del av de märkliga föreställningar som sprids högerifrån – inte är ett hinder för att fler ska arbeta utan tvärtom en förutsättning för att färre ska hamna längre bort från arbetsmarknaden.

Fru talman! Samtidigt som antalet arbetslösa successivt minskar är långtidsarbetslösheten fortsatt mycket hög. Mer än hälften av dem som är inskrivna på Arbetsförmedlingen har varit arbetslösa i mer än två år. Här skulle en välfungerande arbetsmarknadspolitik spela stor roll. Men samtidigt är Arbetsförmedlingen den myndighet som ska verkställa arbetsmarknadspolitik under stark press till följd av nedskärningar, uppsägningar och pågående reformering. Denna reformering, vars inriktning dikterades i det så kallade januariavtalet, innebär i praktiken att möjligheterna att över huvud taget föra en sammanhållen statlig arbetsmarknadspolitik vittrar bort.

Till följd av de kraftiga nedskärningarna saknas i dag ett fast bemannat arbetsförmedlingskontor på många orter. På flera av dessa orter är långtidsarbetslösheten mycket hög. Långtidsarbetslösa behöver ofta betydligt

mer stöd i form av bland annat fysiska möten än arbetslösa som varit utan arbete en kortare tid. För att motverka långtidsarbetslösheten föreslår Vänsterpartiet därför ökade resurser för att inrätta särskilda arbetsförmedlingskontor i de kommuner där andelen långtidsarbetslösa är särskilt stor och där det i dag saknas ett fast bemannat arbetsförmedlingskontor.

Vad vi nu ser hända med Arbetsförmedlingen är att Sverige får ännu ett område där betydande offentliga medel på ett svårkontrollerat sätt pumpas ut till kommersiella aktörer. Det är anmärkningsvärt att regeringen fortsätter på denna väg, trots den massiva kritik som har riktats mot det som sker och trots att januariavtalet har fallit. Den reformering, eller i praktiken nedmontering, av Arbetsförmedlingen som vi ser är dessvärre något som numera också måste betraktas som socialdemokratisk politik. Det är verkligen beklagligt. Det som Sverige skulle behöva nu är ett riktigt nödstopp för den här nedbrytande processen som har skisserats ihop i den mest världsfrånvänt marknadsfundamentalistiska andan hos Centern och Liberalerna.

Fru talman! Det ska också sägas att de blåbruna budgetförändringarna inte är så många, men på detta område går man i motsatt riktning mot det som skulle behövas. Man skär ned mer än 2 miljarder på arbetsmarknadspolitiska program och insatser. I stället lägger man en del av dessa pengar på att göra systemet med så kallade nystartsjobb mer lukrativt för arbetsgivare. Detta är en väldigt tveksam politik om syftet skulle vara att förbättra situationen på arbetsmarknaden för nyanlända. Däremot är risken betydande att en hel del av dessa pengar går till verksamheter som har satt utnyttjande av subventioner i system och som det är svårt att kontrollera. Detta fördjupar ett problem som redan är stort.

Subventionerade anställningar är många gånger en bra och nödvändig åtgärd för att hjälpa personer som står långt ifrån arbetsmarknaden. Men det har också under lång tid funnits problem med oseriösa arbetsgivare som sätter i system att ta in arbetslösa från olika program i stället för att anställa personer som ordinarie arbetskraft. Ibland är det faktiskt fråga om ren arbetslivskriminalitet där detta omsätter stora pengar och samverkar med annan sorts brottslighet.

Från Vänsterpartiets sida har vi drivit på för förbättringar på detta område under lång tid. Jag konstaterar att regeringen har tagit vissa steg på vägen för att komma åt oegentligheter, men det är mycket kvar som behöver göras. Vi har en lång rad förslag på detta område som behandlas i betänkande AU6. Det finns mängder av vittnesmål och varningssignaler runt detta, inte minst från fackligt håll där man möter denna verklighet. Våra förslag handlar om att kartlägga detta och att agera.

Fru talman! Jag ska också mycket kortfattat säga något om en motion från Miljöpartiet angående arbetsintegrerande sociala företag. I motionen tar man upp behovet av en förordning med en definition av arbetsintegrerande sociala företag. Vid den första beredningen av detta ärende satt Miljöpartiet fortfarande i regeringen och lyfte inte själva fram motionen. Där efter har de plockat upp förslaget igen.

Detta är något som vi i Vänsterpartiet har efterlyst länge som en av flera vägar till en rymligare arbetsmarknad, en arbetsmarknad mer anpassad till vilka som faktiskt lever i vårt samhälle, där fler kan jobba utifrån den egna fulla kapaciteten. Jag konstaterar att det är ett bra förslag. Och

även om vi denna gång har andra förslag under denna punkt hoppas jag att vi kan bli fler som tar upp dessa frågor i framtiden.

I övrigt hänvisar jag till vårt särskilda yttrande i betänkande AU2 angående vårt budgetförslag. När det gäller betänkande AU6 står jag självklart bakom Vänsterpartiets samtliga reservationer men yrkar i dag bifall till reservation 10.

Allra sist vill jag önska en god jul och ett gott nytt år i synnerhet till arbetsmarknadsutskottets kansli, som med hårt arbete och stor professionalitet har understött arbetet i utskottet.

(Applåder)

Anf. 49 ALIREZA AKHONDI (C) replik:

Fru talman! Jag hade hoppats att det förra replikskiftet skulle föranleda vissa korrigeringar i Ali Esbatis anförande när jag ändå gjorde mitt yttersta för att förklara reformeringen av Arbetsförmedlingen. Men uppenbarligen behövs det mer tid för att förklara hur denna historiska transformation av svensk arbetsmarknad är tänkt att gå till.

Sedan håller jag naturligtvis med Ali Esbati i fråga om berömmet till kansliet. Man har jobbat fantastiskt bra, och vi är väldigt tacksamma för det.

När jag tittar på Vänsterpartiets och Ali Esbatis förslag till budget på utgiftsområdet finns det inte, förutom en allmän ökning av diverse bidrag och en ökad förvaltningsreform, några andra förslag på hur man ska få bukt med långtidsarbetslösheten och därmed också bryta utanförskapet.

Nu när jag ändå har Ali Esbati på tråden, så att säga, undrar jag om han och Vänsterpartiet kan förklara hur de har tänkt att bryta grogrunden för kriminaliteten och utanförskapet. Vilka reformer vill ni lyfta fram som särskilt verksamma för att få bukt med dessa problem?

Anf. 50 ALI ESBATI (V) replik:

Fru talman! Först vill jag bara säga att jag gärna korrigerar mig när jag konfronteras med någon som har rätt, så att säga, men inte annars – som i detta fall.

Det är helt riktigt att det inte är Vänsterpartiets tanke att alla djupgående samhällsproblem – kriminalitet, utanförskap och så vidare – ska lösas genom förvaltningsanslaget till Arbetsförmedlingen. Så fungerar inte samhället.

Vi lägger fram de förslag som vi har när det gäller Arbetsförmedlingen utifrån de behov som just Arbetsförmedlingen har. Men vi har en rad andra förslag på andra utgiftsområden – det var jag inne på i mitt anförande – för att få fler människor i arbete. Vi behöver anställa många fler i de offentliga verksamheterna, där många behöver fler kollegor. Det handlar om sjukvården, äldreomsorgen och så vidare. Det ligger på ett annat utgiftsområde. Vi behöver investera mer i infrastruktur och en mängd andra saker som vi vet att samhället har behov av. Det genererar arbeten framför allt i privat sektor. Och vi behöver se till att de områden som är utsatta, eller snarare eftersatta, i vårt samhälle får det stöd som de behöver exempelvis i form av mer statlig närvaro, i form av förbättringar i människors privat-ekonomi och i form av fler arbeten att gå till.

Det här är stora åtaganden, och det krävs en samlad budgetpolitik och en samlad offentlig politik för detta. Det är någonting som genomsyrar hela Vänsterpartiets motion. Det genomsyrar även det här utgiftsområdet, vilket vi har varit inne på, men man kan naturligtvis inte titta på ett eller två anslag på utgiftsområde 14 för att förstå Vänsterpartiets politik. Det är helt riktigt.

Anf. 51 ALIREZA AKHONDI (C) replik:

Fru talman! Tack för svaret, Ali Esbati! Tyvärr kan jag konstatera att fina ord inte alltid leder till konkreta resultat.

Inte heller blir jag gladare av att konstatera att Vänsterpartiet som vanligt har tillgång till sedelpressar som alla andra partier de facto saknar. Ni avsätter ju betydligt högre belopp än alla andra på just det här utgiftsområdet, Ali Esbati. Det är klart att ni då också har mer resurser att strö omkring er till ökade förvaltningsanslag när myndighetens uppdrag de facto har blivit betydligt mindre och när resurser till rustande och matchande insatser tillförs även i Centerpartiets förslag.

Anf. 52 ALI ESBATI (V) replik:

Fru talman! Jag tror att det är viktigt att påminna om en grundläggande egenskap hos budgetar, nämligen att de består av utgifter och inkomster samlat. Det är så att säga så finansieringen fungerar: Man föreslår utgifter, och man föreslår förändringar även på inkomstsidan.

Det är möjligt för Alireza Akhondi att efter det här replikskiftet kolla in Vänsterpartiets motion, där vi på ett mycket bra och tydligt sätt redogör för utgifterna och inkomsterna. Vi tycker till exempel att det är viktigare att använda pengar till de saker vi har pratat om i dag än att till att subventionera exempelvis poolrengöring och annat, men man kan ha olika ingångar när det gäller vad som är viktigt i ett samhälle.

Jag håller dock med om att det inte är fina ord som räknas utan konkret handling, och det är de konkreta handlingarna – på en rad områden – som Vänsterpartiet föreslår i sin samlade budgetmotion.

(Applåder)

Anf. 53 MICHAEL ANEFUR (KD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkande AU2 och på reservation 14 i betänkande AU6.

Jag lever i den konstiga uppfattningen att vi bör ha respekt för varandra i kammaren. Jag måste säga att jag blir lite bedrövad när både Centerpartiet och Vänstern använder sig av epitetet ”blåbrunt”. Jag tycker att det är lite för lågt och att det inte passar sig i den här kammaren. Nu har jag sagt vad jag tycker om det.

Jag vet att det kan kännas tjatigt och att det kanske kan upplevas som att ge sig på en som redan ligger, men det går inte att gå förbi att Socialdemokraterna i valrörelsen 2014 lovade att Sverige skulle ha EU:s lägsta arbetslöshet under innevarande mandatperiod. Jag utgår självklart från att Socialdemokraterna verkligen trodde på vad de lovade – allt annat hade ju varit att lura väljarna, och så ska och kan man inte göra – men utfallet blev milt sagt dystert. I stället för att ha EU:s lägsta arbetslöshet ligger vi nu fyra från slutet.

Frågan är vad Socialdemokraterna kommer att våga lova inför valet 2022. Om jag ska gissa tror jag inte att det kommer något löfte alls om arbetslöshetssiffror, och det kanske är lika bra.

Varje gång någon tar upp detta kommer dock försvaret reptilsnabbt: Det är coronans fel. Det beror inte på regeringens politik, utan det är coronans fel. Det är lätt att förstå att man vill skylla ifrån sig när man inte kan eller vill ta ansvar för den politik man faktiskt har bedrivit, och coronan är alldeles utmärkt i det avseendet. Problemet är att ursäkten inte håller, för arbetslösheten var väldigt hög jämfört med andra länder i EU redan före corona. Dessutom ska vi inte glömma att alla länder i EU har drabbats av corona men att andra länder ändå har lyckats hålla arbetslösheten på en betydligt lägre nivå än Sverige.

Svaret är alltså inte coronan utan en otillräcklig politik, och det är den förra regeringen och den nuvarande helt ansvariga för. För att vinna respekt bland väljarna borde man kunna vidgå att man till stora delar har misslyckats med arbetsmarknadspolitiken, men det kommer självklart aldrig att hända.

Fru talman! Arbetsmarknad och arbetsmarknadsåtgärder har under lång tid ansetts vara Socialdemokraternas paradgren. Ibland har man till och med framställt sig som garanten för en bra arbetsmarknad. Frågan är om man kan säga att det ska gälla efter den här mandatperioden. Självklart finns det saker som fungerar, men arbetsmarknadspolitik måste rimligen utvecklas i takt med sin samtid. Åtgärder som fungerade för 20–30 år sedan kan i dagens samhälle vara direkt kontraproduktiva.

Socialdemokraterna har under innevarande period lyckats prestera åtta – jag säger åtta – propositioner på arbetsmarknadsutskottets område. Ingen av dem handlar om långtidsarbetslöshet. Det är inte mycket att yvas över. Det visar på en icke-existerande handlingskraft när det gäller arbetsmarknadspolitiken, och detta inom ett för Sverige helt avgörande område som av tradition är en socialdemokratisk paradgren, fru talman. Det duger faktiskt inte.

Arbetslösheten just nu är totalt 7,2 procent. Bland ungdomar är arbetslösheten 8,9 procent. Totalt antal inskrivna på Arbetsförmedlingen är 370 000 personer, och av dessa är 181 000 långtidsarbetslösa.

Det är ju verkligen väl att den totala arbetslösheten nu verkar vända nedåt samtidigt som konjunkturen vänder uppåt, men antalet som varit arbetslösa längre än ett år, alltså långtidsarbetslösa, verkar inte minska utan snarare tvärtom. Vidtas inte åtgärder närmar vi oss 200 000 långtidsarbetslösa. Vi vet att ju längre tid man står utanför arbetsmarknaden, desto svårare är det att komma in igen. Är man dessutom 55-plus blir det ännu svårare.

När snart 200 000 är långtidsarbetslösa borde varje regering göra allt för att vända trenden. Man borde göra allt för att långtidsarbetslösheten ska minska och allt för att den enskilde ska rustas för en återgång till arbetslivet. Men denna regering, liksom den tidigare, har få eller inga förslag på hur situationen ska förbättras. Det är anmärkningsvärt.

Erfarenhet och forskning visar att arbetsmarknadsåtgärder som sker i riktiga arbeten ger bäst resultat. Därför vill vi utveckla nystartsjobben. Nystartsjobben har visat sig ge bäst resultat av de nu prövade arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. Nystartsjobb ger arbetsgivaren nedsatt arbetsgi-
varavgift när man anställer en person som är långtidsarbetslös. Nystarts-

jobb är riktiga jobb som arbetsgivarna efterfrågar, och med sänkt arbetsgi-
varavgift initialt får arbetsgivaren möjlighet att tidigarelägga anställning
eller utveckla sin verksamhet med fler medarbetare.

Att anställa innebär ett stort ansvarstagande, och som arbetsgivare vill
man naturligtvis vara så säker som möjligt på att det blir en bra anställning
för båda parter. Att minska den initiala kostnaden för att anställa unga,
invandrare och långtidsarbetslösa har visat sig vara en effektiv väg att få
fler i arbete.

Därför, fru talman, är det ett mysterium varför regeringen beslutade sig
för att minska antalet nystartsjobb. Varför dra ned på det som faktiskt fun-
gerar? I stället införs, eller ökas resurserna till, extratjänster och introduk-
tionsjobb som ger betydligt sämre utfall för den enskildes möjligheter att
få ett reguljärt arbete. Självklart måste det finnas många arbetsmarknads-
åtgärder, eftersom en metod inte kan passa alla, men att dra ned på den
metod som har visat sig mest effektiv är faktiskt förvånansvärt.

Fru talman! Jag kan inte låta bli att lyfta frågan om delade turer i äldre-
omsorgen. Detta är någonting som vi har brottats med länge ute i kommu-
nerna. Det är någonting som regeringar har pratat om och sett problemet
med utan att lyckas komma med något riktigt bra förslag.

I den budget som nu läggs fram finns ett förslag om att motverka de
delade turerna inom äldreomsorgen. Det är naturligtvis ett sätt att förbättra
arbetsmiljön och ett sätt att förbättra villkoren för dem som jobbar.

Delade turer försvårar sammanhängande ledighet och återhämtning
och drar ned medarbetarnas livskvalitet. En delad tur innebär två arbets-
pass med ett uppehåll på över en timme emellan. Det är inte ovanligt med
uppemot fyra timmars uppehåll mitt på dagen.

I vår gemensamma budget med M och SD avsätter vi medel som kom-
munerna ska kunna söka för att införa den så kallade Söderhamnsmodel-
len, där ingen tvingas att arbeta delade turer men där den som frivilligt
väljer att arbeta sådana pass får ekonomisk ersättning för tiden mellan de
två turerna. För detta avsätts 300 miljoner för 2022 och 600 miljoner var-
dera för 2023 och 2024. Det här är ett historiskt steg för att verkligen för-
bättra för dem som sliter med delade turer i vår äldreomsorg.

Jag är stolt över det reviderade förslag som nu ligger på riksdagens
bord. Det är ett förslag som ger fler möjlighet till arbete i stället för bidrag.
Det är ett förslag som fokuserar på att den enskilde ska bli anställbar. Det
är ett förslag som stärker arbetsmiljöarbetet och inte minst ökar resurserna
för att komma åt arbetslivskriminalitet.

Anf. 54 ROGER HADDAD (L):

Fru talman! Först och främst vill jag meddela att vi i Liberalerna avstår
från att delta i beslutet om rambudgeten kring arbetsmarknadspolitiken
eftersom vårt alternativ har fallit.

När det gäller motionsbetänkandet följer vi upp vår reservation 19 om
funktionshinderspolitiken inom arbetsmarknadsfrågorna.

Fru talman! Det måste ju löna sig att arbeta och att investera i sig själv.
Tyvärr ser vi att Sverige avviker negativt inom OECD. Att personer har
tagit på sig långa lån och investerat i tre, fyra eller fem år långa akademiska
utbildningar återspeglas inte alltid i karriärmöjligheter och löneutveckling.
Det handlar om hur vår ekonomiska politik är riggad.

Sverige ska ju vara möjligheternas land. Detta börjar i skola och utbildning. Varför är det då viktigt, fru talman, att börja i skolan? Jo, det speglar direkt hur det sedan går för eleverna som lämnar grundskolan. Det är 15–16 procent som lämnar grundskolan utan godkända betyg och inte kommer in på gymnasiet. Så sent som på morgonen i dag sa Arbetsförmedlingen att den absolut viktigaste faktorn för att komma in och ha en chans att etablera sig på arbetsmarknaden är en fullständig och klar gymnasieexamen.

Även om vi delvis ser en positiv utveckling i gymnasiet – till exempel är det fler som nu tar en yrkesexamen på de praktiska programmen jämfört med för tio år sedan – kvarstår det grundläggande strukturella problemet att 28–30 procent av dem som lämnar gymnasieskolan efter tre år inte har ett slutbetyg. De är utan gymnasieexamen. Risken att de kommer in i arbetslöshet eller kriminalitet är ju uppenbar.

Oavsett om det handlar om pandemi, varsel, konkurser eller ekonomiska förändringar i samhället är arbetsmarknadspolitik och Arbetsförmedlingen ett av statens absolut viktigaste skydds nät. Det måste fungera. Det är därför flera av oss går in med kritiska ögon och tittar på denna verktygslåda, som får över 90 miljarder av skattebetalarnas pengar. Hur kan vi få leverans för de pengar som staten, regeringen och riksdagen avsätter?

Det går knappt en vecka, fru talman, utan att Inspektionen för arbetslöshetsförsäkring kommer med olika granskningsrapporter där man tittar på olika delar av Arbetsförmedlingen. När man tittar på aktivitetsrapporterna kommer hård kritik. När man tittar på handlingsplanerna kommer kritik. När man tittar på jämställdhetsuppdraget, som även andra har tittat på, riktar man kritik. När man tittar på etableringsuppdraget, som är en viktig del av Arbetsförmedlingen, riktar man kritik.

Jag och Liberalerna menar att Socialdemokraterna har tappat kontrollen och styrningen av sin viktigaste myndighet, nämligen Arbetsförmedlingen. När jag tittar på våra kollegor här förstår jag att det är svårt att ta in att man inte är självkritisk utifrån den förda politiken.

Nu ser vi efter pandemin att det börjar balansera sig; vi börjar gå tillbaka till en normal arbetslöshetsnivå. Vi ligger dock fortfarande högre än 2019. Ungdomsarbetslösheten är högre, och det beror på decennier av strukturella brister i utbildningssystemet och på avsaknaden av riktiga praktiska utbildningar, yrkesutbildningar och lärlingsutbildningar i jämförelse med andra europeiska länder.

Vi ser också att integrationspolitiken har misslyckats. Varför är detta relevant att ta upp här, fru talman? Jo, därför att av de långtidsarbetslösa, som är ungefär 181 000, är det 63 procent som är utrikes födda. Det är ett gigantiskt misslyckande för regeringens integrationspolitik. Av de långtidsarbetslösa har 63 procent varit inskrivna längre än tolv månader, och över hälften av dem har inte haft ett arbete de senaste två åren.

Då räcker det inte att komma tillbaka år efter år med samma program och samma arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Många av dessa personer riskerar att fastna permanent i utanförskap, i olika typer av bidragssystem och i olika typer av arbetslöshetsförsäkringar. Det måste alltid löna sig att komma ut i arbete, att studera vidare och att ta riktiga jobb för att komma vidare.

Vi har strukturer – inhemsk extremism, radikalisering, patriarkala strukturer och hederskultur – som förhindrar många av de utrikes födda kvinnorna och som självklart också påverkar deras deltagande i sfi och i praktiska moment samt deras vilja och möjlighet att skriva in sig. Vi ser att de skriver in sig senare och har ett lägre deltagande. Som jag har varit inne på är det också så att stödet när det gäller utrikes födda kvinnor inte levereras.

När det gäller funktionshinderspolitiken har vi nyligen drivit igenom ytterligare ett utskottsinitiativ om Samhall och behovet av att se över kodningen samt behovet av att se över hela funktionshinderspolitiken. Det är inte möjligt att fortsätta på den inslagna vägen. Funktionshindrade har högre arbetslöshet än övriga kategorier i samhället. Stödet måste bli bättre. Det är inte rimligt att man lämnar tillbaka över 1 miljard kronor från Arbetsförmedlingen till regeringen på grund av att Arbetsförmedlingen inte har lyckats stötta och erbjuda funktionshindrade personer bättre stöd i arbetslivet.

Med detta, fru talman, vill jag önska god jul.

Anf. 55 MARGARETA FRANSSON (MP):

Fru talman! Jag står här i talarstolen i stället för Leila Ali-Elmi, som tyvärr är sjuk.

Även jag ställer mig självklart bakom alla våra reservationer i AU6, men för att vinna tid yrkar jag bifall endast till reservation 15, som rör arbetsintegrerande sociala företag.

Fru talman! Arbetslösheten hade börjat vända uppåt redan före pandemin på grund av konjunkturläget. Med pandemin och de restriktioner som den förde med sig började arbetslösheten rusa i höjden. De som drabbades allra hårdast var människor med en svag förankring på arbetsmarknaden.

De senaste månaderna har vi sett en återhämtning på arbetsmarknaden. Nya jobb växer fram, och många människor kommer tillbaka i arbete efter pandemin. Samtidigt är det alldeles för många som riskerar att fastna i långtidsarbetslöshet.

Regeringen har infört en rad olika åtgärder för att mildra konsekvenserna för enskilda människors ekonomi men också för att hjälpa företag att överleva under pandemin. Det är i sig viktiga åtgärder, och väldigt stora summor har avsatts. Bland de stöd som givits finns korttidspermitteringar och omställningsstöd till företag. Men vi har också gjort det enklare att kvalificera sig till arbetslöshetsförsäkringen och höjt både taket och grundbeloppet. Allt fler omfattas av arbetslöshetsförsäkringen. Ett förbättrat grundskydd är viktigt.

Miljöpartiet vill att dessa förändringar permanentas. Det ligger helt i linje med vad vi länge har drivit: att fler ska omfattas av trygghetssystemen.

Fru talman! Långtidsarbetslösheten var alltför hög redan före pandemin, och risken är, som sagt, stor att den biter sig fast på ännu högre nivåer efter den. Det är angeläget att vi utnyttjar de verktyg som vi vet fungerar för att förhindra en sådan utveckling.

Arbetsintegrerande sociala företag kan spela en viktig roll i det arbetet, eftersom de skapar arbetstillfällen för grupper som annars har svårt att få tillträde till arbetsmarknaden. Det kan till exempel handla om personer som tidigare haft problem med missbruk eller kriminalitet, som varit

långtidssjukskrivna på grund av psykisk ohälsa eller som har behov av extra språkstöd. Med andra ord är det de grupper i samhället som även i en högkonjunktur kan behöva extra stöd för att komma in på den reguljära arbetsmarknaden och med åter andra ord de grupper som riskerar att drabbas hårdast av pandemins effekter på arbetsmarknaden.

Miljöpartiet har länge drivit en arbetsmarknadspolitik som sätter individens behov av stöd i centrum. Det måste finnas flera vägar till jobb för dem som står långt från arbetsmarknaden. Individens behov är olika, och det är nödvändigt att de arbetsmarknadspolitiska insatserna reflekterar detta.

Arbetsintegrerande sociala företag har alltså som sitt övergripande syfte att skapa arbetstillfällen för människor som av någon anledning står långt från arbetsmarknaden. Företagen erbjuder även arbetsträning och rehabilitering för att de som deltar i verksamheten ska kunna gå vidare till en anställning hos andra arbetsgivare. De arbetsintegrerande sociala företagen drivs ofta som arbetskooperativ och återinvesterar i huvudsak sina vinster i den egna verksamheten.

Samhällsvinsterna med detta är uppenbara och väl dokumenterade. Bland annat har Tillväxtverket konstaterat att arbetsintegrerande sociala företag är särskilt bra för målgruppen nyanlända och långtidsarbetslösa utrikes födda personer. Efter att ha följt ett antal projekt har myndigheten sett att individen utvecklar både språket och andra förmågor som behövs på arbetsmarknaden. Verksamheterna stimulerar dessutom deltagarna till ledarskap och entreprenörskap, vilket i sin tur bidrar till att skapa nya jobb.

Arbetsintegrerande sociala företag kan alltså spela en väldigt viktig roll i samhället och i arbetet för folkhälsa och mot utanförskap, segregation och arbetslöshet. Men deras position i Sverige är tyvärr ganska otydlig och behöver stärkas. Till skillnad från våra grannländer och många andra EU-länder har Sverige nämligen inte någon tydlig definition av vad som faktiskt är ett arbetsintegrerande socialt företag. Den definition som ibland används är från den dåvarande regeringens handlingsplan från 2010. Varken Tillväxtverket eller andra centrala aktörer inom området för socialt företagande tycker att den är tillräcklig utan vill se en tydligare definition.

Miljöpartiet anser att samhället måste bli bättre på att stödja och utveckla arbetsintegrerande sociala företag. Som ett led i det ser vi ett stort behov av en tydlig och allmänt accepterad definition av vad arbetsintegrerande sociala företag är.

En definition skulle skapa en större tydlighet för såväl de individer som kommer i kontakt med verksamheterna som för Arbetsförmedlingen, kommuner, myndigheter och andra aktörer som samarbetar, eller skulle vilja samarbeta, med arbetsintegrerande sociala företag. Genom en tydlig definition underlättas också för myndigheter och kommuner att skapa partnerskap med, rikta offentliga upphandlingar till och köpa tjänster från arbetsintegrerande sociala företag.

I första hand skulle vi vilja se en sådan definition formulerad i en egen förordning – en förordning som dessutom legitimerar och lyfter upp arbetsintegrerande sociala företag som viktiga aktörer för Sveriges utveckling.

Miljöpartiet anser att det är väldigt angeläget att även andra hinder som står i vägen för de arbetsintegrerande sociala företagen kan undanröjas, så att dessa företag kan vara en möjlig ingång till arbetsmarknaden för fler människor än i dag. Vi vill även se att Arbetsförmedlingen anvisar personer till dessa företag i större utsträckning. Det sker i dagsläget alldeles för sällan med tanke på det behov som finns och den potential som verksamheten har. Inte minst är det av stor vikt att den reformerade arbetsmarknadspolitiken skapar goda förutsättningar för de arbetsintegrerande sociala företagen att vara en del av den aktiva arbetsmarknadspolitiken.

Därför föreslår vi att regeringen upprättar en ny handlingsplan för att främja arbetsintegrerande sociala företag som kan ersätta och utveckla den tidigare handlingsplanen från 2010.

Till sist undrar jag om jag hörde rätt, nämligen att kristdemokraten Michael Anefur i talarstolen sa att KD vill införa Söderhamnsmodellen. Kanhända hörde jag fel.

Anf. 56 JOHAN ANDERSSON (S):

Fru talman! Jag tänkte ägna mig åt framför allt betänkande AU6, men i och med att det är en gemensam debatt om AU2, om utgiftsområdet, och AU6, om arbetsmarknadspolitik och arbetslöshetsförsäkringen, kommer jag att tala om både och.

När det gäller AU2, utgiftsområdet, vill jag börja med att säga att eftersom vårt förslag till budgetramar har fallit hänvisar jag till det gemensamma yttrandet från S och MP. När det gäller AU6 vill jag yrka bifall till förslaget och avslag på reservationerna.

Jag är stolt men inte nöjd med det arbetsmiljöarbete som regeringen driver utifrån de socialdemokratiska värderingarna. Vi vill mer när det gäller den delen.

Vi har under våra sju års regeringsinnehav drivit utvecklingen framåt för att skapa ett bättre och mer kärnfullt arbetsmiljöarbete runt om på våra arbetsplatser i landet.

Men vi vill som sagt göra mer.

Vi vill förbättra den fysiska och psykosociala arbetsmiljön genom ett stärkt arbetsmiljöarbete och satsningar på förebyggande arbete, tillsynsarbete och arbetslivsforskning.

Vi vill stärka skyddsombuden. De behöver få bättre möjligheter att genomföra sitt livsviktiga uppdrag.

Vi vill skapa trygghet i omställningen. Fler ska kunna få utbildning på betald arbetstid, och alla anställda ska få omställningsstöd för att kunna ställa om till ett nytt jobb eller vid behov kunna utbilda sig till ett nytt yrke.

Vi vill minska antalet osäkra anställningar genom att ta bort allmän visstidsanställning och reglera hyvling, inhyrning och rätten till heltid.

Vi vill bekämpa arbetslivskriminaliteten. Det ska aldrig löna sig att begå brott, smita från skatten eller skaffa sig konkurrensfördelar genom att försumma de anställdas rätt till en trygg arbetsmiljö. Myndigheterna bör få ökade resurser och fler verktyg för att komma åt de kriminella aktörerna.

Vi vill se över arbetsmiljöreglerna utifrån ett jämställdhetsperspektiv i syfte att förbättra arbetsmiljön i de framför allt kvinnodominerade yrkena. Vi vill öka tillgången till företagshälsovård och säkerställa en jämställd och närvarande företagshälsovård för både kvinnor och män.

Vi vill se över arbetsmiljöansvaret inom gigekonomin. Arbetsgivare ska inte kunna smita undan arbetsmiljöansvaret genom att gömma sig bakom en app.

Vi vill utveckla undervisningen i arbetsmiljökunskap och förståelsen för den svenska arbetsmarknadsmodellen hos unga.

Vad har vi då gjort under våra sju års regeringsinnehav?

Vi har förstärkt arbetsmiljöpolitiken med mer än 100 miljoner kronor. Bland annat har Arbetsmiljöverket kunnat anställa fler inspektörer och ökat närvaron på arbetsplatserna. Arbetsmiljöverket har under de senaste åren anställt drygt 150 nya arbetsmiljöinspektörer, och antalet inspektioner har ökat kraftigt. Under 2019 gjordes det drygt 10 000 fler inspektioner än 2016.

Vi har byggt upp Myndigheten för arbetsmiljökunskap, Mynak, i Gävle för att skapa förutsättningar för ett friskt och hållbart arbetsliv och driva på forskningen för detta.

Arbetsmiljöverket har på uppdrag av regeringen tagit fram föreskrifter för den organisatoriska och sociala arbetsmiljön. De nya föreskrifterna tydliggör arbetsgivarens ansvar för att förebygga ohälsosam arbetsbelastning, stress, mobbning och fysisk ohälsa. Föreskrifterna började gälla den 31 mars 2016.

Lex Laval har rivits upp, och nya utstationeringsregler finns sedan den 30 juni 2020.

Det pågår en översyn av arbetskraftsinvandring, och jag har stora förhoppningar på en bättre reglering. Vi får se när det kommer.

Regeringen har tagit krafttag mot arbetslivskriminaliteten. En ny myndighetsgemensam insats har inletts där polis, skatteverk och arbetsmiljöverk arbetar ihop. Över 5 300 oannonserade kontroller har genomförts de senaste tre åren.

Jag och några kollegor hade förmånen att vara med på just en sådan kontroll i Malmö för ett par veckor sedan. Det var oerhört intressant. Jag uppmanar kollegorna i utskottet att ta tillfället i akt och följa med på en av dessa oannonserade och samordnade kontroller där flera myndigheter deltar. Det ger verkligen en bild av hur dagens arbetsmarknad i Sverige ser ut i denna del.

Också viktigt är att vi har höjt företagsboten kraftigt, från 10 miljoner kronor till 500 miljoner kronor. Det ska svida om man inte gör på rätt sätt eller medvetet åsidosätter regler och lagstiftning.

Ett entreprenörsansvar har införts för såväl utstationerade arbetstagare som arbetstagare som är anställda inom Sverige inom bygg- och anläggningsbranschen. En arbetstagare som inte får lön för det arbete han eller hon har utfört i bygg- och anläggningsentreprenaden ska kunna få betalt i enlighet med lönefordran från annan entreprenör i entreprenadkedjan. Byggbranschen uppger att man börjar se en förändring, men vi behöver göra mer.

Vi har tagit strid för de regionala skyddsombuden. Regeringen gick fram med ett skarpt lagförslag om att öka tillträdesrätten för regionala skyddsombud. Förslaget röstades ned av högermajoriteten i riksdagen, men vi fortsätter att ta strid för skyddsombudens möjlighet att göra ett livsviktigt jobb.

En statlig utredning har tillsatts som har i uppdrag att lämna förslag på hur de regionala skyddsombuden ska ges bättre förutsättningar att kunna

utföra sitt arbete. Utredningen ska presenteras senast den 15 augusti 2022. Jag hoppas att den leder till en utökad möjlighet för våra regionala skyddsombud, framför allt att få tillträdesrätt.

Flera åtgärder för ordning och reda inom åkerinäringen har vidtagits. Högre sanktionsavgifter och möjlighet till fastlåsning av hjul, så kallad klampning, har införts. Trafikpolisen har fått mer resurser, och beställaransvaret har ökats så att samtliga beställare i en avtalskedja kan hållas ansvariga.

Runt 400 poliser och bilinspektörer har vidareutbildats för att förbättra kontrollerna av tunga fordon på väg, särskilt cabotagetransporter, och flygande inspektioner.

Men det finns som sagt mer att göra, och vi bedriver ett aldrig sinande arbete för att förbättra arbetsmiljön och för att arbetsgivarna ska ta sitt ansvar här.

Jag ser med tillförsikt fram mot 2022 och kommande år eftersom det finns en bred politisk ansats hos kammarens partier för att driva och utveckla detta arbete – även om vägen framåt är krokig.

Fru talman! Jag hänvisar till mitt tidigare yrkande.
(Applåder)

Anf. 57 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar Johan Andersson för ett väldigt bra anförande. Efter 26 år som byggnadsarbetare och ett antal år som skyddsombud håller jag med Johan Andersson om mycket av det han beskriver.

Jag är glad över att Socialdemokraterna och Sverigedemokraterna har kunnat ta beslut tillsammans. Utan Sverigedemokraterna hade det inte blivit någon förändring i lex Laval och utstationeringslagen. Jag ser att vi har gemensamma synpunkter även när det gäller arbetskraftsinvandring och dylikt, så jag hoppas att vi kan göra gemensam sak i fler frågor.

Det saknas mellan 20 000 och 30 000 lokala skyddsombud i Sverige. Vad är Socialdemokraternas förslag för att vi ska kunna engagera fler att bli skyddsombud? I dag ställs stora delar av arbetskraften utanför eftersom facket har vetorätt och nekar personer med intresse och engagemang att bli skyddsombud.

Anf. 58 JOHAN ANDERSSON (S) replik:

Fru talman! Tack, Magnus Persson, för frågan!

Jag tror att det väldigt mycket handlar om att stärka det lokala fackliga arbetet. Det gäller att se till att det finns ett fackligt inflytande ute på arbetsplatserna och en möjlighet när det gäller arbetet. Det handlar framför allt om värdet och vikten av det.

Jag har själv en lång facklig bakgrund inom Kommunalarbetsförbundet. Jag har jobbat väldigt mycket med skyddsarbete ute och med möjligheten att engagera medlemmar till att ta fackliga uppdrag. Det är inte så enkelt i dag som det kanske var i början av 90-talet eller i mitten av 80-talet när jag började jobba fackligt, utan det är mycket annat som pockar på.

Det gäller också att ge värderingar och möjligheter till det. Det gäller inte minst att tala om möjligheten att påverka sin dagliga arbetssituation. Det har blivit mycket tuffare i dag än vad det var när jag var verksam inom det fackliga arbetet.

Jag tror det handlar väldigt mycket om att driva på och visa på de förbättringar som genomförs i arbetsmiljön ute. Jag kan offentlig sektor väldigt väl. Där ser jag att det har hänt mycket. Men jag ser också en hel del bakslag som har kommit, och det finns framför allt ett arbete att göra.

Svaret på frågan är att de fackliga organisationerna och naturligtvis arbetsgivaren har ett väldigt stort ansvar för att kunna rekrytera skyddsombud ute.

Anf. 59 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag håller med dig till stora delar. Jag har själv även varit facklig förtroendeman. Men jag fick tyvärr inte vara det längre inför valet 2010, för jag hade fel partisympatier.

Jag anser att man bör avpolitiserat fackföreningsarbetet och titta på den danska modellen så att fler kan få chansen att bli skyddsombud. I dag är det så att facket är väldigt politiserat. Facket har i dag vetorätt. Och det är ett problem. Jag tycker inte att man ska blanda in politiska åsikter i arbetsmiljöarbetet, utan det ska gälla alla löntagare.

Jag har en fråga till som jag gärna skulle vilja ställa till Johan Andersson här. Det gäller arbetsmiljöarbetet, där vi är överens i många frågor. Jag är lite konfunderad över varför Socialdemokraterna hela tiden är ut och är in säger nej till utökade preskriptionstider för arbetsmiljöbrott.

Det är även något som ni har gått till val på. Det finns ett LO-beslut på det där ni har lovat att driva det i Sveriges riksdag. Frågan har nu legat på bordet i tre år, tror jag. Ändå röstar ni konsekvent nej till det. Jag skulle gärna vilja veta varför ni gör det.

Anf. 60 JOHAN ANDERSSON (S) replik:

Fru talman! I mitt anförande gjorde jag en exposé av vad det är som har hänt inom arbetsmiljöområdet under de sju år som vi har haft regeringsinnehavet. Det har verkligen skett en utveckling när det gäller Arbetsmiljöverket, Myndigheten för arbetsmiljökunskap, företagsboten och många andra delar.

Det som är intressant utifrån den frågeställning som Magnus Persson har är presumtionsdelen. Den frågan har vi kvar att hantera. Jag hoppas att vi efter de månader vi nu har fram till valet får en socialdemokratiskt ledd regering där vi kan ta nästa steg när det gäller arbetsmiljöarbetet.

Anf. 61 SAILA QUICKLUND (M):

Fru talman! I en debatt gällande arbetsmarknad och arbetsliv känns det ytterst relevant att lyfta fram en sådan viktig sak som arbetsmiljöfrågorna.

Arbetsmiljöfrågorna är ständigt aktuella. Det är också något som oroar människor. Därför kan och ska ämnet också behandlas frekvent tills vi får en bättre och tryggare arbetsmiljö för landets arbetstagare.

En god arbetsmiljö har en stor betydelse för såväl tillväxt och sysselsättning som för god, jämlik och jämställd hälsa.

Utvecklingen av dödsolyckor går fortsatt i helt motsatt riktning mot regeringens så kallade nollvision. Den ingick även i regeringens förra arbetsmiljöstrategi för 2016–2020 och ingår nu med samma mål i den nya strategin för 2021–2025.

Vi hade bara för något år sedan ett häpnadsväckande antal dödsolyckor. Det var 58 på ett år. Snittet ligger fortsatt på en dödsolycka per vecka. Det är självklart både fruktansvärt och helt oacceptabelt.

Pandemin har föranlett minskningar av antalet avlidna, men det kan härledas till att färre har varit i arbete. Statistiken blir därför heller inte relevant.

Det ökade antalet dödsolyckor har till viss del uppmärksammats, och det är bra. Men den negativa utvecklingen fortsätter. Nu krävs nya konkreta åtgärder som verkligen förbättrar situationen. De nuvarande är uppenbarligen inte tillräckliga. Utvecklingen går som sagt i helt fel riktning.

Faktorer som är väl kända är bland annat att myndigheter inte samverkar. Polisen och åklagare – ja, rättsväsendet i stort – har haft för lite resurser till utredningar av just arbetsmiljöbrott. I KD-SD-M-budgeten lägger vi mycket mer pengar på just rättsväsendet. Det möjliggör nu förbättringsåtgärder inom området.

Preskriptionstiderna för arbetsmiljöbrott av normalgrad och allvarliga arbetsmiljöbrott är för korta. Arbetsmiljöbrotten hinner inte ens utredas förrän preskriptionstiden har gått ut. Vi moderater har drivit att preskriptionstiden ska fördubblas för både arbetsmiljöbrott av normalgraden och allvarliga arbetsmiljöbrott.

Arbetsmiljöverket behöver mer resurser för att kunna öka antalet inspektioner. I M-KD-SD-budgeten finns också en möjlighet till det. Vi lägger hela 50 miljoner mer än regeringen på att få till mer tillsyn, ökat antal inspektioner och insatser mot arbetsmiljökriminalitet. Allt det kan nu möjliggöras via denna budget. Det är åtgärder som är direkt nödvändiga.

I vår budget vill vi ha en särskild tillsyn över den psykosociala arbetsmiljön inom yrkesgrupper med hög sjukfrånvaro. Lägg därtill årliga uppföljningar av det systematiska arbetsmiljöarbetet gällande både psykosocial och fysisk arbetsmiljö. Arbetsmiljöverket ska också stärka tillsynen över och kunna ge sanktioner för arbetsgivare inom yrkesgrupper med särskilt hög sjukfrånvaro.

Det faller absolut ett stort ansvar på arbetsgivare, arbetstagare, fackliga organisationer och inte minst regeringen för att arbetsmiljöförhållandena ska vara godtagbara och bra. Nuvarande insatser räcker uppenbarligen inte, och då måste nya strategier presenteras. Människors liv och hälsa står på spel.

Fru talman! Söner, döttrar, föräldrar – ja, alla – ska med trygghet kunna gå till jobbet och komma hem igen. I dag är det inte så, och det är helt oacceptabelt. Arbetstagare ska kunna bibehålla sin fysiska och psykiska hälsa på sin arbetsplats.

Särskilt oroväckande är också att anmälningarna av arbetsjukdomar bland kvinnor till följd av organisatoriska och sociala problem har ökat sju år i rad. Det är alltså inte kopplat till pandemin. Vi har via Moderaternas kommittémotioner haft förslag på förbättringar inom detta område under många år.

Det höga antalet arbetsjukdomar har inte fått den uppmärksamhet det förtjänar, och det är anmärkningsvärt. Självklart får arbetsmiljörelaterade sjukdomar omfattande negativa konsekvenser och lidande för den enskilde, men det är också ett samhällsekonomiskt haveri.

Det är viktigt att fortsätta att förbättra arbetsmiljön för att förbygga ohälsa och olycksfall och motverka att människor uteslås från arbetslivet. Det gäller inte minst för att möjliggöra ett längre arbetsliv.

Inom kvinnokodade sektorer är förutsättningarna för arbetet och arbetsmiljön sämre. Det medför högre risker för ohälsa och också en större risk att den anställde lämnar anställningen till följd av ohälsa eller missnöje med förutsättningarna på arbetsplatsen.

Med tanke på den stora kompetensbrist som råder inom flera välfärdssyrken i offentlig sektor behöver villkoren för anställda förbättras – annars kommer man inte att kunna attrahera personal. Betänk att vård- och omsorgssektorn behöver 200 000 nya anställda till 2026.

Fru talman! Redan före pandemin hade var tredje kvinna varit sjuk på grund av jobbet de senaste tolv månaderna. Notera: var tredje kvinna.

Två tredjedelar av alla personer med arbetsrelaterade besvär lider av fysisk smärta och värk. Också problem med nacke, axlar och armar är vanliga. Självklart påverkar detta även sömn och stressnivå.

Jag vill också i detta sammanhang lyfta fram nya tillbud i spåren av pandemin. Polisen har fått tusentals anmälningar om tillbud och arbetsskador kopplade till smittspridningen. Hot mot poliser vid ingripande sker, och det är ett högst allvarligt arbetsmiljöproblem.

Många anställda i olika branscher har enorma och oacceptabla arbetsmiljöproblem. Fokus har placerats på områdena jord, skog, transport, bygg och nu senast, tack och lov, välfärdssktorn. Låt oss ändå inte glömma andra branscher med minst lika stora problem på detta område. Polisen är en av dem.

Fru talman! Den budget som M, KD och SD har presenterat har vunnit i riksdagen. Den möjliggör nu stora efterfrågade satsningar på arbetsmiljöområdet. Ökade resurser till Arbetsmiljöverket innebär mer tillsyn, inspektion och utbildning. Lägg därtill förebyggande insatser mot arbetslivskriminalitet.

Vi har en sammanhållen kedja av medel för att förbättra situationen inom arbetsmiljöområdet. Poliser, åklagare och rättsväsen i stort får via vår budget också möjlighet att agera på ett betydligt bättre sätt. De visar också tacksamhet över resurstilldelningen.

Regeringen ska nu leverera utifrån våra intentioner, och vi kommer att följa detta arbete mycket noggrant, för den enskildes skull men också för tillväxtens, sysselsättningens, hälsans, jämlikhetens och jämställdhetens skull. Allt annat är oacceptabelt, och regeringen bär nu ett stort ansvar.

Anf. 62 JOHAN ANDERSSON (S) replik:

Fru talman! Tack, Saila Quicklund, för anförandet! Jag har två frågor. När man läser budgetbetänkandet från Sverigedemokraterna, Kristdemokraterna och Moderaterna ser man att ni naturligtvis gör satsningar på arbetsmiljön, och det är väl positivt. Det sätt på vilket detta finansieras, genom att man skär kraftigt i andra insatser inom arbetsmarknadspolitiken, är naturligtvis mindre bra. Detta har även Anna Johansson förtjänstfullt redogjort för.

Jag har en fråga som gäller Moderaternas budgetmotion. Man lägger ned Myndigheten för arbetsmiljökunskap, vilket man sedermera inte fick gehör för i den med KD och SD framförhandlade budgeten. I stället ges till och med ett högre anslag. Hur resonerar man från Moderaternas sida

när det gäller förslaget att lägga ned den myndighet som man sedan, en månad senare, ser som så värdefull att man till och med skjuter till ytterligare medel? Jag hänger inte riktigt med i logiken när det gäller hur den moderata riksdagsgruppen har resonerat.

Anf. 63 SAILA QUICKLUND (M) replik:

Fru talman! Jag tackar Johan Andersson för att han möter mig i debatten. Jag vet att Johan Andersson har ett genuint intresse för dessa frågor. Vi sitter också båda i Arbetsmiljöverkets insynsråd och har därför extra kunskap.

Det krävs också mod av en socialdemokrat att i en debatt begära replik på en moderat i dessa frågor. I M-KD-SD-budgeten läggs alltså 50 miljoner mer på just Arbetsmiljöverket, vilket leder till fler inspektioner, bättre tillsyn och åtgärder mot arbetslivskriminalitet. Johan Andersson borde jubla över denna budget. Det är många andra som verkar inom detta område som gör det.

Frustrationen borde vara stor för Socialdemokraterna. Nollvisionen för antalet dödsolyckor har misslyckats. Preskriptionstiderna är för långa; vi hinner inte utreda arbetsmiljöbrott. Arbetsjukdomarna ökar, särskilt inom den kvinnodominerade sektorn. Arbetsolyckorna har ökat dramatiskt. Polisen har för lite resurser och hinner inte utreda. Arbetskriminaliteten växer med Socialdemokraternas politik.

Svenskt Näringsliv, med 60 000 företag knutna till sig, hävdar att man saknar stöd och handledning för att kunna arbeta optimalt med arbetsmiljöfrågorna. Vi har myndigheter som inte samverkar med mera. Vi kan fortsätta i nästa replikskifte.

Så till frågan om Mynak. Johan Andersson är klart medveten om missförhållandena vid expertmyndigheten på arbetsmiljöområdet. Vi har haft konsulter för att handleda expertmyndigheten gällande just arbetsmiljö. Det har förekommit kränkningar och så vidare. Konsulter och arbetstagare har slutat. Det handlar också om en effektivisering; Arbetsmiljöverket ska ta över dessa arbetsuppgifter.

Anf. 64 JOHAN ANDERSSON (S) replik:

Fru talman! Jag trodde att ledamoten aldrig skulle komma till ett svar om Mynak när det var så mycket annat som redovisades. Men på slutet kom det.

Jag har förmånen att sitta i Mynaks insynsråd, tillsammans med en representant från den moderata riksdagsgruppen. Där har vi fått väldigt bra redogörelser för det arbetsmiljöarbete man har internt på myndigheten. Jag känner mig för egen del fullt tillfreds med att man har rätat ut en hel del av de frågetecken som funnits mot bakgrund av en DN-artikel för något år sedan. Jag hoppas att det inte är den som ligger bakom att Moderaterna vill lägga ned Myndigheten för arbetsmiljökunskap, för då är man väldigt illa ute. I så fall finns det fler myndigheter och organisationer som kanske behöver läggas ned.

Jag tror inte att det är så enkelt. Moderaterna var väldigt drivande när Arbetslivsinstitutet lades ned – en myndighet som jag känner väldigt väl till, inte som riksdagsledamot utan som facklig företrädare. Vi hade stor nytta av den verksamhet som bedrevs i Norrköping. Man gjorde ett väldigt

stort arbete när det gäller framför allt forskningen om arbetslivet i stort och inte bara arbetsmiljöarbetet, något som var väldigt eftersatt.

Sedan dess har det hänt saker i Sverige. Flera högskolor jobbar med dessa frågor i dag. Men det finns ingen sammanhållande myndighet för detta, vilket Mynak är. Jag och vi socialdemokrater har stora förhoppningar om att man kommer att komma fram till ett väldigt bra resultat. Det pågår väldigt mycket intressant forskning i pandemins fotspår.

Jag tycker återigen, Saila Quicklund, att du blir svaret skyldig när det gäller nedläggningen av Myndigheten för arbetsmiljökunskap.

Anf. 65 SAILA QUICKLUND (M) replik:

Fru talman! För att fördjupa resonemanget om Mynak lite grann är Johan Andersson som sagt klart medveten om de missförhållanden på arbetsmiljöområdet som inledningsvis rådde inom myndigheten. Personal slutade, och det förekom direkta kränkningar. Vi hade konsulter inne som skulle handleda expertmyndighetens personal i arbetsmiljöfrågor. Det är klart att detta är oacceptabelt.

Det förvånar mig att Socialdemokraterna inte har tagit tag i dessa problem. Jag vet att generaldirektören var uppkallad till dåvarande arbetsmarknadsministern, som såg väldigt allvarligt på detta. Det är denna myndighet Johan Andersson försvarar.

Vi har sagt att denna kunskap och förmedlingen av denna forskning kan ligga på andra enheter. Det handlar alltså inte om att ta bort detta. Ämnet som sådant är viktigt, men det handlar om en effektivisering.

Det ligger också generellt i Moderaternas arbete att se över myndigheterna och effektiviteten. När det gäller Arbetsmiljöverket hade vi under allianstiden 31 000 inspektioner 2013. Med Socialdemokraterna som styr hade vi 27 000 inspektioner 2018 plus att vi har 87 personer till. Det handlar om ledning, styrning, effektivitetsmål och uppföljningar av verksamheterna. Det här verkar inte Socialdemokraterna leva efter.

Jag tycker att jag har svarat på just de här frågorna. Vi får säkert anledning att fortsätta diskutera det här i andra sammanhang, men det handlar alltså om effektivisering och om att ha kvar forskning och så vidare men vid en annan instans, till exempel Arbetsmiljöverket.

Anf. 66 CICZIE WEIDBY (V):

Fru talman! Det är intressant att vi är tre ledamöter som går upp här i talarstolen specifikt för att prata om just arbetsliv och arbetsmiljö och att det är samma tre ledamöter som sitter i Arbetsmiljöverkets insynsråd.

Fru talman! Alla människor har rätt att arbeta i en trygg och säker arbetsmiljö som ger yrkesmässig och personlig utveckling – en arbetsmiljö som gör det möjligt att avsluta sitt yrkesliv med bibehållen fysisk och psykisk hälsa.

I dag finns det stora brister i arbetsmiljön på svensk arbetsmarknad. LO har analyserat hur arbetsmiljön och den arbetsrelaterade hälsan har förändrats under perioden 1990–2016. Analysen visar att många aspekter av arbetsmiljön har försämrats över tid. Försämringarna följer påfallande ofta mönster relaterade till klass och kön. Kvinnor i arbetaryrken är de som är hårdast drabbade av arbetsmiljöproblem, medan män i högre tjänstemannaryrken i många avseenden har den bästa arbetsmiljön.

Fru talman! Försämringen av arbetsmiljön har såklart flera orsaker. Maktförskjutningen på arbetsmarknaden till arbetsköparnas förmån, ökade lönsamhetskrav i näringslivet och nedskärningar samt nya styrsystem baserade på marknadstänkande i offentlig verksamhet har inneburit att nya hierarkiska organisationer har vuxit fram. Besparingar och rationaliseringar medför ofta att stressen och hetsen ökar på arbetsplatserna. Forskningen visar på samband mellan arbetsrelaterad ohälsa och slimmade organisationer med höga prestationskrav och bristen på demokrati i arbetslivet.

Fru talman! Bristen på inflytande har blivit en riskfaktor för ökad ohälsa i arbetslivet. Hög arbetsbelastning, stress och låg bemanning leder till skador, ohälsa och arbetsplatsolyckor som i en del fall tyvärr får dödlig utgång.

En rapport från Arbetsmiljöverket visar att förekomsten av arbetsrelaterad stress har ökat påtagligt sedan början av 80-talet. Forskarna bedömer att den arbetsrelaterade dödligheten på grund av stress kommer att fortsätta öka framöver. Sedan 2010 har den stressrelaterade psykiska ohälsan dominerat sjukfrånvaron. Under 2019 sjukskrevs 70 000 personer på grund av stressrelaterad psykisk ohälsa, varav 75 procent var kvinnor. År efter år är det samma yrkesgrupper som drabbas hårdast: så kallade kontaktyrken inom vård, skola, omsorg och sociala tjänster.

Enligt Arbetsmiljöverkets rapport *Arbetsorsakade besvär 2018* hade nära tre av tio sysselsatta personer besvär på grund av arbetet det senaste året. Kvinnor hade, återigen, besvär i större utsträckning än män. För hög arbetsbelastning var den vanligaste orsaken till arbetsorsakade besvär. Trötthet och fysisk smärta och värk var de vanligaste besvären.

De anmälda arbetsskadorna för 2020 visar att antalet arbetsolyckor med sjukfrånvaro minskade något jämfört med 2019. Under 2020 ökade dock antalet anmälda arbetssjukdomar kraftigt jämfört med 2019, vilket man såklart kan hänföra till pandemin. Under 2020 inträffade 24 arbetsolyckor med dödlig utgång i den svenska arbetskraften. Det är en minskning jämfört med de två föregående åren. Män drabbades oftare än kvinnor av arbetsolyckor med dödlig utgång och anmälde också oftare arbetsolyckor som ledde till sjukfrånvaro. Kvinnor anmälde dock fler arbetssjukdomar och arbetsolyckor utan sjukfrånvaro än män.

Fru talman! Många människor trivs förstås på sina arbeten, och det har gjorts jättemånga framsteg, särskilt vad gäller den fysiska arbetsmiljön. Men ofta tas framsteg i arbetsmiljöfrågor för givna när den genomsnittliga levnadsstandarden förbättras. Så borde det också vara, men i praktiken är framgångar, till exempel den långsiktiga nedgången i antalet dödsolyckor, något som man måste kämpa fram och anstränga sig för att upprätthålla.

Det är hög tid att ta tag i såväl gamla kvardröjande som nya och växande problem och vända utvecklingen. Den ohållbara stressen måste få ett slut. Det är hög tid att flytta fokus från enskilda individers ansvar till ohållbara strukturer i arbetsmiljön. Arbetslivets villkor behöver reformeras.

Utvecklingen under den borgerliga regeringen åren 2006–2014 innebar en kraftig försvagning av det förebyggande arbetsmiljöarbetet. Anslagen till Arbetsmiljöverket skars ned, medlen för den kvalificerade skyddsombudsutbildningen togs bort och Arbetslivsinstitutet lades ned.

Under mandatperioden 2014–2018 genomförde Vänsterpartiet och S-MP-regeringen flera viktiga reformer på arbetsmiljöområdet: Arbetsmiljöverkets anslag förstärktes, det statliga bidraget för regionala skydds-

ombud utökades och en ny myndighet, som vi har hört debatteras tidigare, Mynak, det vill säga Myndigheten för arbetsmiljökunskap, inrättades med en väldigt viktig och efterlängtd funktion som helt hade saknats i Sverige sedan den borgerliga regeringen lade ned just Arbetslivsinstitutet.

Under mandatperioden 2018–2022 har S-MP-regeringen och dess borgerliga samarbetspartier dessvärre valt att prioritera skattesänkningar för höginkomsttagare framför fortsatta reformer på arbetsmiljöområdet.

Enligt tidningen Arbetet, som granskat det svenska arbetsmiljöarbetet, satsar Sverige betydligt mindre på arbetsmiljö än vad våra nordiska grannländer gör sett till antalet sysselsatta. Sammantaget visar Arbetets granskning på allvarliga problem och brister inom det svenska arbetsmiljöarbetet, vilket i förlängningen hotar arbetstagares liv och hälsa.

För att motverka denna utveckling krävs kraftfulla åtgärder. Jag tittar lite förstulet på klockan, fru talman, för jag skulle kunna rada upp och utveckla alla förslagen, men jag nöjer mig med att bara räkna upp några: företagshälsovård åt alla arbetstagare, att stärka skyddsombudens roll och deras utbildning, en utökad tillträdesrätt för regionala skyddsombud, krav på arbetsmiljöutbildning för företag som vill anställa, en kriskommission mot dödsolyckor i arbetslivet, en lag mot trakasserier i arbetslivet och att stärka rättsväsendets arbete med bland annat arbetsmiljöbrott. Sedan har vi många förslag som har med arbetstider att göra, till exempel att begränsa delade turer, ha bättre och enklare regler om dygnsvila och rätt till ökad sysselsättningsgrad vid kontinuerlig mertid.

Fru talman! Som du kanske förstår vill jag och Vänsterpartiet verkligen markera att Arbetsmiljöverket har en central roll i arbetet för en bättre arbetsmiljö. Det arbete med att stärka resurserna till myndigheten som regeringen påbörjade tillsammans med Vänsterpartiet under förra mandatperioden behöver verkligen fortsätta.

När jag hör Johan Andersson tala blir jag glad, för jag hör att det är många av de förslag som vi delar engagemang för. Jag hoppas verkligen att vi kan driva dem framåt.

Arbetsmiljöverket behöver få ökade resurser för att prioritera arbetet med tillsyn, inspektion och kontroll. Myndigheten behöver som sagt även ges mer resurser till särskilda uppdrag i form av tillsynsinsatser, analyser, kunskaps sammanställningar med mera.

Det gäller också resurserna till skyddsombuden. Skyddsombuden har en viktig och central roll i det systematiska och förebyggande arbetsmiljöarbetet. Det är viktigt att resurser verkligen avsätts för att stärka utbildningsinsatserna. Jag konstaterar att Vänsterpartiets förslag innebär en bred och ambitiös arbetsmiljösatsning på ett sätt som övriga partier dessvärre inte verkar se samma behov av.

Jag har inga övriga yrkanden än min kollega Ali Esbati har anfört tidigare.

Jag vill passa på att önska kammarkansliet, presidiet, utskottets personal och åhörare en riktigt röd jul.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 13.)

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2021/22:SfU1

Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning (prop. 2021/22:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 67 MATTIAS VEPSÅ (S):

Fru talman! I dag debatterar vi socialförsäkringsutskottets betänkande SfU1 om utgiftsområde 10. Vi socialdemokrater deltar inte i beslutet utan utvecklar vår ståndpunkt i vårt och Miljöpartiets gemensamma särskilda yttrande.

En fungerande sjukförsäkring är en viktig del av välfärden. På samma sätt som vi förväntar oss att skola, vård och omsorg ska fungera måste vi kunna lita på att vår sjukförsäkring finns där och ger oss den trygghet vi kan kräva när vi behöver den.

Sedan lång tid vet vi dock att detta inte är fallet. Sjukförsäkringen har inte gett alla den trygghet den borde. Några har fått gå tillbaka till arbetet sjuka. Andra har fått gå ned i arbetstid. Innan vi socialdemokrater avskaffade stupstocken tvingades svårt sjuka att söka nytt arbete eller i värsta fall försörjningsstöd.

Regeringen har mot den bakgrunden tagit fram flera förslag för att återigen göra vår sjukförsäkring trygg och bättre fungerande. Jag är glad och stolt över att vi senare i dag kommer att rösta igenom ett antal förbättringar och förstärkningar i sjukförsäkringen, i sjuk- och aktivitetsersättningen och för äldre och för funktionsnedsatta.

Under mandatperioden har den socialdemokratiskt ledda regeringen inlett arbetet med att göra sjukförsäkringen bättre. Vi har genomfört en lagändring vid 180 dagar som gör att uppåt 90 procent färre får avslag i dag jämfört med samma tid för ett år sedan. Fler ska hinna få rehabilitering; fler ska kunna bli friska. Om mer talar för än emot att du kommer tillbaka i arbete hos din arbetsgivare ska du få rätt att fortsätta med rehabilitering och rätt till sjukpenning.

Det är slut på hittepåjobben. Vi har förändrat arbetsmarknadsbegreppet, en djup orättvisa som innebar att Försäkringskassan inte behövde förklara vilka arbeten man förväntades klara av. En mer begriplig sjukförsäkring kräver faktiskt beslut som man förstår och kan acceptera. Under nästa år genomförs den lagändringen.

Vi har förstärkt sjukförsäkringen som en del av pandemistöden. Vi har infört en karensersättning som möjliggjorde för vanliga arbetare, också för dem som inte kan flexa, att stanna hemma. Vi har också infört ett undantag för prövning mot rehabiliteringskedjan om man har drabbats av inställd vård eller åtgärd på grund av covid-19. Det är en förändring som kommer att gälla hela 2022.

Vi har genomfört utredningar, med hjälp av utredarna Claes Jansson och Samuel Engblom, med tydligt fokus på hur vi ska genomföra förbättringarna. Vi har också jobbat med styrningen av myndigheterna.

Nu går vi vidare och förbättrar sjukförsäkringen med ökad flexibilitet vid prövning vid dag 365, förändrad arbetsförmågebedömning från 62 års ålder för sjukpenning och mer flexibel förläggning av arbetstid vid deltids-sjukskrivning, vilket gör det lättare att jobba med rehabilitering. Vi går

vidare med lättnader i sjukpenningen för behovsanställda, alltså för de mängder av människor, framför allt unga och i kvinnodominerade yrken, som i dag jobbar med osäkra anställningar som sms-anställningar. De får också rätt till sjukpenning. Vi går vidare med höjt inkomsttak i sjukförsäkringen från åtta till tio prisbasbelopp. Vi förstärker sjukförsäkringen.

Vi utreder också karensersättningen för att titta på hur alla som jobbar i yrken där man riskerar att bli sjuk ofta men inte har möjligheten att flexa bort sjukdagen ska få bättre förutsättningar.

Fru talman! För några kommer det här som en överraskning, men vi lever i ett klassamhälle. En av våra största orättvisor i dag är hur klass, kön och bakgrund fortfarande påverkar våra liv. Särskilt hårt drabbas de som jobbar i ett yrke med fysisk och tuff arbetsmiljö.

Dagens regelverk i sjuk- och aktivitetsersättningen är en rest från alliansåren. Det görs inte skillnad på en 34-åring eller 64-åring. Kraven på omställning tvingar många gånger bort äldre från deras arbeten. Den som är i slutet av yrkeslivet och inte får stödet tvingas därför ta ut sin ålderspension tidigare. Det är orättvist, och det bidrar till livslång fattigdom. Därför är förslaget om trygghetspension viktigt.

Vi behöver särskilda regler för äldre som har kort tid kvar i yrkeslivet. Det kommer att underlätta för undersköterskan som har tagit hand om de äldre men som på grund av tunga lyft och pressad arbetsmiljö inte orkar hela vägen till pension. Det kommer att göra att betongarbetaren som har tappat arbetsförmåga slipper ta ut sin pension i förtid. Det kommer att hjälpa sjuksköterskan och städaren.

Det är en rättvis reform. Den är efterlängtd, och den träffar många i LO-yrken som under hela sina yrkesliv med sina kroppar har byggt vårt land.

Fru talman! Vad står egentligen M, KD och SD för? Jag tror att vi är många som frågar oss det. Tittar man på er gemensamma reservation, som ledde till ett budgetförslag som vi ska ta ställning till här, ser man att sjukförsäkringen inte nämns. Tittar man på era enskilda motioner ser man att det är väldigt spretigt. Moderaterna avfärdar i stort sett alla förbättringar som vi genomför här i dag. De föreslår miljardbesparingar på de allra sjukaste. De föreslår nya karensdagar och avfärdar trygghetspensionen. Men samtidigt står vi här i dag och har bara ett förslag till beslut: Socialdemokraternas och Miljöpartiets förslag till riksdagen.

Ni är bara överens om en enda sak på vårt utgiftsområde: besparing. Ni drar ned på Försäkringskassans pengar. En direkt konsekvens är att ni gör livet mycket svårare för alla småbarnsföräldrar som nu med egna pengar ska finansiera familjeveckan.

Ni väljer dessutom att upprätthålla en djupt orättvis men borgerlig princip i skattesystemet när ni återinför funkisskatten.

Det leder till frågan: Vem är det som styr den här koalitionen? Berätta gärna för oss om stupstocken kommer tillbaka och om ni kommer att dra tillbaka våra ekonomiska förbättringar av ersättningarna. Berätta för landets äldre som jobbar och sliter med sina kroppar men som inte längre klarar av att jobba ända fram till pension om det är de som ska betala era skattesänkningar för de rika.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag säga att sjukförsäkringen är en del av vår välfärd. Den som är sjuk ska kunna känna trygghet och få stöd och rehabilitering. Vi betalar gemensamt, och när vi behöver ska vi få ekonomisk trygghet och hjälp med rätt insatser. Inkomsten ska vara skyddad. Med förbättringarna i den här budgeten förstärks inkomstbortfallsprincipen, och många fler kommer att få sin inkomst skyddad vid sjukdom.

Det är en fråga om rättvisa. Man ska få det man betalar för. Men det är också en fråga om anständighet. Fattigdom gör ingen frisk. I regeringens budgetförslag tas stora steg framåt. Vi förstärker i dag hundratusentals människors ekonomi. Vi förbättrar försäkringsskyddet. Vi förstärker många funktionsnedsattas ekonomi genom höjt tak i bostadstillägget och grundnivåerna i sjukersättningen. Och vi tar bort funkisskatten.

I dag är jag både stolt och glad över att vi här i kammaren verkar överens om att socialförsäkringen måste fungera bättre. Men vi vet att dessa förbättringar inte är givna för all framtid. Därför måste arbetet för att förbättra välfärden fortsätta. För oss socialdemokrater är det tydligt och klart, och valet är enkelt. Vi sätter investeringarna i vår gemensamma välfärd före skattesänkningar för dem som har allra mest pengar.

Med det sagt vill jag önska kansliets personal, alla som har lyssnat, utskottets ledamöter och talmannen god helg och gott nytt år.
(Applåder)

Anf. 68 JULIA KRONLID (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar Mattias Vepsä för anförandet. Jag satt nästan och väntade på att det här med funkisskatten skulle komma upp, så att alla får höra i ett replikskifte hur det egentligen ligger till.

Men först skulle jag vilja säga att jag tycker att det är lite ohederligt av ledamoten Vepsä att säga att vi inte nämner någonting om sjukförsäkringen. Vepsä har suttit ett tag i riksdagen nu och vet att det som nämns framför allt är de skillnader som finns. Att det står så lite beror på att det bara är några småsaker som skiljer sig – det är då fråga om administrativa kostnader för familjeveckan. I övrigt är vi överens. Vi står bakom och stöder reformerna för sjukförsäkringen. Vepsä borde väl tycka att det är bra. I stället säger han att vi inte nämner något om sjukförsäkringen. Det beror alltså på att det inte finns några skiljelinjer där och att vi står bakom dessa viktiga reformer.

Var står vi då i sjukförsäkringen? Ja, vi har ju under flera års tid i riksdagen föreslagit en höjning av garantinivån i sjukersättningen, men Socialdemokraterna har röstat nej. Vi har föreslagit stärkt bostadstillägg, men Socialdemokraterna har röstat nej. Vi har föreslagit förändringar vid dag 180 och dag 365, men Socialdemokraterna har röstat nej. Det är jättebra att det äntligen kommer reformer i sjukförsäkringen.

När det gäller funkisskatten: Den enskilt största satsning som vi gör i budgeten är att stärka ekonomin för människor med sjuk- och aktivitetsersättning. Vi sänker skatten med 10 000 kronor om året. Vi höjer garantinivån med 1 000 kronor i månaden. Om man då framställer det som att vi skulle införa någon ny skatt, så att det blir en skatteökning, stämmer det inte. Vi inför ett jobbskatteavdrag, och det blir en liten liten skillnad. Men den stora skillnaden tas ju bort nu, och ekonomin förbättras avsevärt för den här gruppen. Det är väldigt viktigt att det kommer fram.

Anf. 69 MATTIAS VEPSÄ (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Julia Kronlid för inlägget.

Låt oss börja med den lilla lilla skillnaden i skatt mellan dem som har funktionsnedsättning eller är sjuka och dem som jobbar. Det är en liten skillnad, men den avslöjar mycket om vilken inriktning man har och vilka prioriteringar man gör när man får chansen att styra.

I regeringens förslag till förvärvsavdrag handlar det om att sänka skatten lika mycket för alla plus att göra de här förändringarna i sjuk- och aktivitetsersättningen och i bostadstillägget, så att vi förstärker ekonomin för de mest utsatta i vårt samhälle. Men när ni i den här koalitionen får chansen väljer ni att visa åt vilket håll framtida skattesänkningar kommer att gå. Åtta år med en alliansregering har visat vägen. Jobbskatteavdragen byggde in denna djupa orättvisa i systemet. Jag tycker att detta är ett stort och viktigt bevis på hur man gör sina prioriteringar, snarare än en liten skillnad.

När man tittar på de förslag vi debatterar i dag under vårt utgiftsområde ser man att det på punkt efter punkt är våra förslag som ligger på bordet. Det är våra utredningsförslag, och det är vår regering som har lagt fram budgetförslaget. Ni har egentligen valt att ställa er bakom det. Det är klart att vi tacksamt tar emot det stödet och tycker att det är viktigt. Men frågan till Julia Kronlid är ändå: Vem är det som kommer att avgöra framtidens socialförsäkringar? Är det Moderaterna, med karensavdrag, borttagande av ersättningsnivåer och fortsatta prioriteringar av att sänka skatter för de allra rikaste?

Anf. 70 JULIA KRONLID (SD) replik:

Fru talman! Vad gäller prioriteringar vill jag återigen säga att det här är en grupp som vi har prioriterat. Det är en stor satsning, och det läggs mycket resurser på att ta bort den här tidigare skillnaden i skatt. Vi sänker skatten med 10 000 kronor om året och höjer garantinivån med 1 000 kronor i månaden. Det är en grupp som prioriteras i den här budgeten. Ingen ska tro någonting annat.

Vi får heller inte glömma att det är Socialdemokraterna som tidigare under dessa snart två mandatperioder inte har prioriterat sjukförsäkringen. Det är jättebra att det kommer nu i det sista budgetförslaget. Men det är ju Socialdemokraternas styrning av sjukförsäkringen, där man tidigare hade ett siffermål för hur många som fick vara sjukskrivna, som har lett till att utförsäkringarna ökat lavinartat. Det är ju Socialdemokraterna som har ställt till det i sjukförsäkringen, väldigt mycket genom styrningen. Sedan är det jättebra att det kommer nya regelverk och reformer. Men kommer ni att förändra styrningen, så att det verkligen blir skillnad?

Anf. 71 MATTIAS VEPSÄ (S) replik:

Fru talman! Låt oss tala historia! Ofta i budgetdebatterna brukar det låta så här från Sverigedemokraterna: Lägg fram förslag på förbättringar i socialförsäkringarna, i välfärden och för de anställda på arbetsmarknaden, så röstar vi på dem! Men vilka är det då som ska lägga fram förslagen i en M-SD-KD-regering? I de enskilda budgetmotioner som ni har lagt fram är det besparing på besparing i miljardklassen på de allra mest utsatta i vårt samhälle.

Vår historia är att vi har höjt taket i sjukersättningen. Vi gjorde det 2005 och 2006 inför valet. Vi gjorde det under förra mandatperioden. Vi

gör det återigen nu. Det är en del av socialdemokratisk välfärdspolitik. Det är inget hittepå. Låt oss gärna prata om historia och ansvar och om hur vi styr! Sedan kan vi återkomma efter valet med nya förslag på förbättringar. (Applåder)

Anf. 72 HANS EKLIND (KD) replik:

Fru talman! Vi sätter välfärden framför skattesänkningar för de rikaste, sa riksdagsledamoten i sitt anförande. Låt mig då få påminna riksdagsledamoten om vilka det var som avskaffade värnskatten. Det var inte vi som gjorde det, utan det var en socialdemokratiskt ledd regering.

Det här med funkisskatten är ett politiskt spinn. Det finns ingen funkisskatt. Det som är sant är att ingen annan grupp får större förbättringar med vår budget från KD, M och SD än just de med sjuk- och aktivitetsersättning. Vi höjer garantinivån med 1 000 kronor och sänker skatten med 850 kronor. Dessutom gör vi förbättringar av bostadstillägget. Sammantaget innebär det att det finns flera personer som får upp till ett par tusen mer i månaden. Det är sanningen bakom detta.

Finns det då en skillnad i beskattning? Svaret är ja. Det gör det. Och det beror i mångt och mycket på den regering vi har nu. Vi har en långtidsarbetslöshet som biter sig fast på en väldigt hög nivå. Ni skulle leverera Europas lägsta arbetslöshet. Det var löftet. Vi vet hur det gick. Vi ligger i den absoluta botten tillsammans med Grekland, Spanien och Italien. All denna välfärd som vi pratar om inom detta utgiftsområde kommer någons ifrån, nämligen från att folk arbetar och betalar skatt och avgifter. Det är en förutsättning för välfärden. Att få folk i arbete är väldigt prioriterat. Det borde det även vara för den regering som sitter nu.

Min motfråga till riksdagsledamoten blir: Om det nu är så viktigt att vi höjer garantinivån, vilket både jag och riksdagsledamoten tycker, varför röstade ni då nej för ett år sedan, när vi kristdemokrater i vår budget lade fram ett förslag om att höja nivån? Var det ett nej bara för att säga nej, eller har det hänt någonting under det här året som gör att ni lägger fram det förslaget nu? För ett år sedan röstade ni nej till att höja garantinivån i sjuk- och aktivitetsersättningen.

Anf. 73 MATTIAS VEPSÅ (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Hans Eklind för frågan. Vi kan börja med att titta på det förslag som låg på riksdagens bord. Det var fråga om förstärkningar i 74-miljardersklassen. Det var en historiskt stor satsning på att få igång landet bortom pandemin. I det låg stora satsningar på hela välfärden – satsningar på att förstärka socialförsäkringarna, minska skillnaderna i vårt samhälle och öka rättvisan, anständigheten och jämlikheten men också för att bygga ut Kunskapslyftet och matchningsprogram inom arbetsmarknadsinsatser.

På punkt efter punkt har ni anslutit er åtminstone till delar av detta, och ni har gjort vissa begränsningar av de satsningar som vi anser inte leder till att minska arbetslösheten eller se till att fler kommer i sysselsättning.

När vi startar om ekonomin och gör denna väldigt viktiga satsning på att öka rättvisan och jämlikheten har vi gjort bedömningen att det är helt rätt läge att de som har och har haft det allra tuffast i vårt land ska få det bättre. Det har inte varit någon hemlighet att vi socialdemokrater har velat

genomföra förstärkningar för dem som går på sjuk- och aktivitetsersättning eller ersättning inom ramen för sjukförsäkringen.

Som jag själv nämnde i mitt anförande har det ju pågått en rad utredningar. Det brukar vara så man gör stora förbättringar i systemen: Man utreder och tittar, man gör prioriteringar från år till år och så lägger man fram förslag till riksdagen.

I år gjorde vi bedömningen att vid sidan av de ekonomiska förstärkningarna också gå fram med en rad förbättringar i sjukförsäkringen och i sjuk- och aktivitetsersättningen så att det blir en bättre ekonomisk situation för dem som finns i de här systemen och kort och gott även bättre och rättvisare system.

Anf. 74 HANS EKLIND (KD) replik:

Fru talman! Jag tycker att de förbättringar som nu görs inom sjuk- och aktivitetsersättningen är nödvändiga och bra. Det som förvånar mig är spinnets man försöker göra kring funkisskatt, och det är av det enkla skälet att det är oärligt. Det finns ingen sådan skatt. Det som förbryllar mig lite grann är att regeringen efter sju år i regeringsställning säger att man nu ska komma igång med att bryta utanförskap och få folk i arbete. Lite elakt skulle man ju kunna ställa frågan vad ni har gjort i sju år.

En mer seriös undran är ändå kring arbetslösheten. Entreprenörskapsforum visar att 1,8 miljoner personer som skulle kunna vara arbetsföra inte är självförsörjande. Då måste man väl ändå prioritera och försöka lösa långtidsarbetslösheten och så vidare. Det är det vi gör i KD-M-SD-budgeten. Varför gör inte ni det? Varför satsar ni på extratjänster när vi vet att det är dubbelt så dyrt som de nystartsjobb som finns i vår budget?

Anf. 75 MATTIAS VEPSÄ (S) replik:

Fru talman! Hans Eklind från Kristdemokraterna glider över i ett annat budgetområde som kammaren hanterade precis innan, nämligen arbetsmarknadsfrågor.

Jag tänker så här: De förbättringar vi har gjort för människor genom historiska satsningar på Kunskapslyftet i form av vuxenutbildning, högskole- och universitetsplatser och inte minst folkbildningen, som ligger mig varmt om hjärtat, har gjort att mängder av människor får en reell möjlighet.

Jag tror också att det är viktigt att vi orkar med att göra förbättringar för dem som har det allra svårast ekonomiskt. Ett sätt att göra det är genom förbättringar som vi har pratat om i vår debatt, alltså i de sjukförsäkrings-system som vi har att hantera. Ett annat sätt är att öka investeringarna i välfärden med en historisk satsning i antal miljarder som nu går ut för att förstärka skolan, vården och omsorgen.

Det är inget politiskt spinn att påpeka att konstruktionen när ni väljer att göra en skattesänkning fungerar precis på samma sätt som tidigare: Den slår hårdast mot dem som inte har.

Anf. 76 MATTIAS KARLSSON i Luleå (M) replik:

Fru talman! Jag valde att ta replik eftersom ledamoten i sitt anförande felaktigt påstår att det med den budget som troligtvis vinner bifall i eftermiddag skulle införas en funkisskatt.

Det kommer inte över huvud taget att införas någon funkisskatt. Det finns ingen funkisskatt. Jag vet inte om det handlar om ohederlighet i argumentationen eller om det verkligen är så att ledamoten tror att det på något sätt skulle införas en funkisskatt.

Jag förstår att det handlar lite grann om att vi i Moderaternas, Kristdemokraternas och Sverigedemokraternas budget väljer att göra ett jobbskatteavdrag på 150 kronor i månaden för dem som jobbar, just för att kunna komma till rätta med den långtidsarbetslöshet vi ser har växt fram i Sverige under nuvarande regering.

Man ska dock komma ihåg att ledamoten i sitt anförande även sa att han var glad över att vi i eftermiddag ska rösta igenom stärkt stöd till personer som har sjuk- och aktivitetsersättning. Det finns ju ingenting i det här utgiftsområdet eller i den här budgeten som gör att villkoren på något sätt skulle försämrats för dessa personer.

Snarare är det så att de stärks oerhört mycket. Vi har hört i tidigare replikskiften att ekonomin för personer som har sjuk- och aktivitetsersättning stärks med 850 kronor per månad i sänkt skatt. Att vi då gör ett jobbskatteavdrag på 150 kronor för dem som arbetar gör ju inte att villkoren försämrats för någon annan, utan det är just för att stärka arbetslinjen.

(Applåder)

Anf. 77 MATTIAS VEPSÅ (S) replik:

Fru talman! Tack, Mattias Karlsson från Moderaterna!

Nu har jag blivit kallade lögnare av hela gänget, och det sägs att jag vill fara med osanning. Mattias Karlsson säger å ena sidan att det inte införs en funkisskatt; å andra sidan säger han att det finns en skillnad i konstruktionen.

Jag menar att det blir en inriktning mot framtiden. Det är så här man gör sina prioriteringar. Det är på det här sättet ni konstruerar ert jobbskatteavdrag. Vi valde en annan konstruktion, samtidigt som vi tog bort funkisskatten. Det är en stor skillnad och ingenting som jag har hittat på. Ledamoten Mattias Karlsson erkände ju, strax efter att han sagt att jag hittade på, att den här konstruktionen var sann.

Jag har tittat på den gemensamma reservationen. Ni gör ett antal prioriteringar och viktiga reformer. Men Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna pekar faktiskt inte ut socialförsäkringarna som något av de särskilt viktiga reformområdena.

Då blir frågan tillbaka det jag lyfte i mitt anförande: Vem styr? Hur kommer det att se ut i Sverige om olyckan är framme och ni vinner valet nästa år? Blir det Moderaternas sjukförsäkringspolitik som vi sedan tidigare har kämpat med att förbättra så att folk får rehabilitering och ersättningar som det går att leva på så att den som är sjuk slipper hamna i försörjningsstöd? Hur kommer det att se ut? Kommer de förslag som ni i dag röstar för, alltså våra förslag, att få ligga kvar?

Så såg det ärligt talat inte ut 2006–2014, Mattias Karlsson. Det första beslutet ni tog var ju att sänka taket i sjukersättningen, eller hur?

Anf. 78 MATTIAS KARLSSON i Luleå (M) replik:

Fru talman! Jag tror att det vore oerhört välgörande om vi fick en ny regering som kan ta vara på de möjligheter som Sverige har. Men det är som om ledamoten inte riktigt förstår vad som händer och vilka utmaning-

ar vi ser utanför Riksdagshuset. Jag tror att det vore välgörande om ledamoten tog sig tid att titta runt.

Vi har extremt stora utmaningar som vi försöker att lösa med den budget som vi nu har lagt fram. Bland annat handlar det om ett jobbskatteavdrag som gör att vi kan få fler människor i arbete. Ledamoten flyter över till ett annat utgiftsområde när han gör gällande att en funkisskatt skulle uppstå på grund av att vi gör ett jobbskatteavdrag. Det är ju inte så. Tycker ledamoten att det finns en skillnad mellan våra två förslag här i dag?

Anf. 79 MATTIAS VEPSÅ (S) replik:

Fru talman! Tack för de avslutande orden! Mattias Karlsson säger själv att ni ska knäcka långtidsarbetslösheten med den här skattesänkningen. Ni ska öka drivkraften för dem som är allra sjukast och för funktionsnedsatta med 150 spänn, och vips kommer långtidsarbetslösheten att tyna bort.

Då tror jag snarare att de här 80 miljarderna i kreditgarantier för den gröna omställningen – alltså den industriella revolution som pågår i ledamotens hemlän och runt omkring – är viktigare politik liksom att se till att sluta de klyftor som ökar polariseringen och gör att människor hamnar långt isär.

Fortsätt att investera i billiga hyresrätter, fortsätt att investera i våra förortsområden, se till att vi får ett rättssystem som fungerar och att en skola finns där när man behöver en utbildningsplats och så vidare. Jag vet att några av punkterna som vi i dag ska rösta om är våra förslag.

Låt oss återgå till vårt utgiftsområde. Jag tror inte att samhället blir bättre om man slår på de sjuka. Än fler sjuka i fattigdom löser inga problem.

(Applåder)

Anf. 80 MARTINA JOHANSSON (C):

Fru talman! Vi är här för att prata om sjukförsäkringen i Sverige. Jag tycker att det är viktigt att försäkringen bygger på en omställning för den som är sjuk, så att man får möjlighet att återgå i arbete.

Det är viktigt för mig att sjukförsäkringen fortsätter att bygga på att vi ska hjälpa till med rehabiliteringen, att den ska ske tidigt, snabbt och vara rätt för den enskilda individen. Men den måste också bygga på att det finns ett förebyggande arbete så att människor inte blir sjuka. Det handlar om mitt eget ansvar för min egen hälsa och om det gemensamma ansvaret som arbetsgivare och arbetstagare har att se till att det finns en fungerande arbetsmiljö.

Fokuset i arbetet måste vara samordning och tidig rehabilitering. Det tar alldeles för lång tid i dag att komma igång med de första samordningsmötena. Problemet i sjukförsäkringen handlar inte om att det är otydligt vad som ska ske vid olika dagar i rehabiliteringskedjan, utan det är att vi startar arbetet för sent. Människor tillåts vara sjuka länge. Sedan behöver det förtydligas hur och vem som har ansvaret för att se till att rehabiliteringen sker.

Fru talman! I vårt budgetförslag har vi avsatt medel för att förstärka och bidra ytterligare till det arbete som Försäkringskassan har påbörjat för att ändra och utveckla sina arbetsätt så att man kan fokusera ännu mer på samordning och tidig rehabilitering.

Det finns ett annat bekymmer, nämligen samarbetet och den samverkan som finns mellan Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan. Det handlar om att samordna och arbeta bra på ett tidigt stadium när man ser att det här förmodligen behövs en omställning för den enskilda. Men Arbetsförmedlingen behöver också hjälpa till så att den sjuke som inte har ett arbete får stöd att bli frisk för att sedan kunna ta sig ett arbete. Här behövs också en ökad samordning.

Fru talman! Låt mig gå tillbaka till rehabilitering och förebyggande arbete. Här krävs också en utökad kunskap hos hälso- och sjukvården, Försäkringskassan och andra inblandade myndigheter framför allt när det gäller psykisk ohälsa.

Hur kan vi hjälpa dessa personer att komma tillbaka till arbete på ett tryggt och säkert sätt? Här behövs mer forskning och kunskap. Här har Försäkringskassan påbörjat ett arbete för att få fram fungerande metoder. De behöver vara flexibla så att det inte är så stelbent som i dag i fråga om hur många procent av tiden du behöver vara frånvarande för att kunna nyttja något av ersättningsystemen.

När det gäller företagare är det viktigt att det finns en trygghet att känna vilket stöd de kan få om de drabbas av sjukdom. Här behöver vi verkligen se över om det inte vore bättre att till exempel beräkna deras SGI på den historiska inkomsten än den vi tror att framtiden kommer att ge. Det är ganska svårt för en företagare att gissa framtidens ekonomi. Då är det bättre att beräkna den på historien. Det skulle vara tydligare.

Fru talman! Jag tänker också nämna några ord om sjuk- och aktivitetsersättningen. Det är viktigt att den inte bidrar till inläsningseffekter för de personer som börjar sin yrkeskarriär med aktivitetsersättning på grund av en funktionsnedsättning. Det gäller att se dessa människors möjligheter att också kunna ta ett arbete. Det är något som behöver startas med en attityd redan när dessa personer går i skolan, det vill säga att det inte handlar om att ha aktivitetsersättning eller befinna sig i någon form av daglig verksamhet. Det ska handla om att kunna få ett arbete på den reguljära arbetsmarknaden – med stöd i vissa fall och i förlängningen kanske utan stöd.

Men här ska finnas en flexibilitet. Man ska inte behöva vara rädd för att förlora sin ersättning om man provar att arbeta. Även här vill jag se en flexibilitet i hur många procent det handlar om att prova att arbeta, driva ett företag eller studera.

Fru talman! Jag sammanfattar att det är viktigt med tidig rehabilitering och samordning för att våra sjukförsäkringssystem ska fungera. Försäkringskassan behöver fortsätta det arbete som har påbörjats för att se till att dessa saker fungerar. Vi ska fortsätta att diskutera och trycka på för att få ett bättre förebyggande arbete och att sjukersättningen ska vara en omställningsförsäkring.

Jag hänvisar till vårt särskilda yttrande när det gäller budgeten, och passar på att önska alla som lyssnar och talmannen en god jul och ett gott nytt år.

Anf. 81 IDA GABRIELSSON (V) replik:

Fru talman! Jag tackar Martina Johansson för anförandet.

Jag har några funderingar. Satsningarna i Centerpartiets budgetmotion finns nästan enbart på skattesidan och nästan enbart riktade till lönsamma företag. Ledamoten Martina Johansson tar upp att funktionsnedsatta kan-

ske behöver mer hjälp att få ett jobb på arbetsmarknaden. Vore det inte bättre att helt subventionera anställningar för personer med funktionsnedsättning i stället för att i dag pumpa ut stora branschstöd till dem som redan har jobb och som enligt alla bedömare inte ger ett enda nytt jobb utan bara klirr i kassan för till exempel restaurangkedjor som McDonalds – om man på riktigt är intresserad av att göra något åt situationen?

Hur menar Centerpartiet, som gång efter annan kallar förslagen som Vänsterpartiet har fått igenom i regeringens budget för bidragspolitik? Vad är bidragspolitik när alla som jobbar har avsatt en del av sin lön till våra gemensamma socialförsäkringar? När vi är sjuka ska vi ha rätt till dem. Vad i det är bidragspolitik, menar Centerpartiet? Varför avvisar man möjligheten för människor som har varit sjuka lite längre att få en förlängning av sjukpenningen? Ska man mirakulöst bli frisk, menar Centerpartiet? Hur är tanken att det ska ske? Är det bara ord och floskler om att någon ska samordna bättre? Tänker ni att det ska ske på något annat mirakulöst sätt?

Anf. 82 MARTINA JOHANSSON (C) replik:

Fru talman! När personer med funktionsnedsättning eller med andra svårigheter behöver hjälp för att komma ut på arbetsmarknaden ska de känna att de har ett jobb att gå till. De ska få möjlighet att få en anställning på egna villkor. De ska känna att de har ett eget värde som människor.

Att då enbart utgå från att det ska finnas ett bidrag för att anställa personen betyder för mig att den personen inte skulle klara arbetet själv. Jag anser att det behövs ett stöd. Jag kan behöva hjälp med utbildning eller handledning. Men personen måste tro att denne kan få en egen anställning med egen lön, som delvis kan subventioneras. Men det ska inte vara utgångspunkten att det ska vara en på heltid subventionerad anställning. Alla människor ska ha en möjlighet om de får rätt stöd.

Detta svarar lite på frågan om bidragspolitik, nämligen att vi inte förväntar oss att människor har möjligheter. Jag är fullt medveten om att det finns personer som inte kommer att klara sig på arbetsmarknaden själv, men det gäller inte majoriteten av de personer som i dag behöver hjälp. Många skulle klara sig själva.

Vad gäller subventionering av stora företag och hur vi ska se på de bitarna handlar det för mig inte om att det är stora företag som utnyttjar system, utan för mig handlar det om att ge människor chansen att få sin första anställning så att de kan få känna sitt egenvärde, tjäna sina pengar och i förlängningen få en bra pension.

Anf. 83 IDA GABRIELSSON (V) replik:

Fru talman! Subventionerna ger ju inte ett enda nytt jobb. Då är det bättre att lägga medlen enbart på dem som är arbetslösa.

Sedan vet jag inte om McDonalds restauranger också känner sig kränkta över att de får bidrag och stöd och inte tros stå på sina egna ben.

Själv har jag haft lönebidrag när jag var sjuk. Jag tyckte att det kändes hemskt bra. Nu har jag klarat mig ända till riksdagen, så det kan lösa sig för oss också.

Tror gör man i kyrkan, tycker jag, inte i riksdagen. Där agerar man. Sjuk- och aktivitetsersättningen är ingen omställningsförsäkring, framför allt inte med sjukersättning, utan det handlar om folk som har kroniska sjukdomar. När det gäller dag 365 och de tidsgränserna har vi sett rekord-

utförsäkringar, och det är rekordsvårt att få sjukersättning i dag. Ledamoten och jag verkar leva i lite olika verkligheter när det gäller hur landet faktiskt ligger.

Anf. 84 MARTINA JOHANSSON (C) replik:

Fru talman! Att subventioner eller skattesänkningar som riktar sig till olika grupper inte ger ett enda nytt jobb kan man se ur olika perspektiv. För mig handlar det också om att människor får ett jobb. Det ger skatteintäkter som också genererar intäkter till vår gemensamma välfärd.

Jag kanske var otydlig. Jag menar inte att det är fel att det används så att man kan få ett lönebidragsstöd. Poängen för mig är att det inte är det som ska vara huvudinriktningen. För mig ska huvudinriktningen vara att alla människor kan, vilket jag tror. När man inte kan ska man få stöd.

När det gäller utförsäkringar handlade det jag sa i mitt anförande om att vi måste börja arbeta med människor i tid så att de får hjälp att kunna komma tillbaka till arbete. Det är det viktigaste. Vi behöver tydliga hållhakar som gör att vi säkerställer att det inte blir så att människor inte får stödet. Det är det det handlar om för mig, och det finns redan i dag möjlighet att göra individuella bedömningar.

Anf. 85 IDA GABRIELSSON (V):

Fru talman! Under många år har vi haft en illa fungerande sjukförsäkring i Sverige. Människor får inte det de har rätt till. Tusentals sjuka och personer med funktionsnedsättning har kastats ut ur systemet. Samhället har tappat kontrollen över socialförsäkringarna, och utförsäkringar har skett på löpande band.

För de drabbade har det här fått katastrofala konsekvenser. Hela liv har slagits sönder, och för en del har ingen annan utväg än att ta sitt eget liv känts möjlig. Det är en enorm skandal och en stor skam för välfärdslandet Sverige.

I juletider är tron på miraklens kraft, att önskningar kan slå in och förhoppningar bli verklighet, levande. Men i politiken handlar det inte om att tro, hoppas och önska. Vi som är förtroendevalda, valda av folket att representera medborgarna, ska agera handlingskraftigt och inte blunda eller främst agera pratmakare. De löften vi ger ska vi genomföra.

Jag har all förståelse för att många tappat tron på politiken efter alla år av försämringar. Politiker säger en sak men gör en annan, för de politiska besluten som fattats har varit helt andra än det som utlovats i valrörelsen.

Fru talman! Vänsterpartiet ska i stället stå för det vi lovat. Vi representerar våra väljare, inte oss själva. Vi kompromissar och är konstruktiva, men vi kräver politiskt inflytande för våra kärnfrågor om våra mandat krävs.

Det var någon här som undrade varför det här sker nu. Då kan jag avslöja den hemligheten: Det är för att Vänsterpartiet för första gången i den här mandatperioden behövs. Därför rustas också sjukförsäkringen upp nu efter årsskiftet. Utredningarna har förstås regeringen tillsatt. Men de har funnits längre än de flesta, och ersättningsnivåerna har man kunnat höja hela tiden. Men nu är Liberalerna inte med längre, och Vänsterpartiet behövdes i budgetomröstningen.

Vänsterpartiet ställde krav på förändring redan från start när försäkringen lades om, och nu tas flera steg för en bättre sjukförsäkring. Trots att

Centerpartiet valde att släppa fram en högernationalistisk budget finns alla Vänsterpartiets förändringar av sjukförsäkringen kvar, och de flesta börjar gälla i januari.

Det är inga småsaker vi pratar om. Det handlar om följande:

Fler än i dag ska beviljas rätt till ersättning.

En ny trygghetspension införs så att äldre arbetskraft inte utförsäkras och tvingas till omställning.

Taket höjs i sjukpenningen.

Grundersättningen höjs med 1 000 kronor i sjuk- och aktivitetsersättningen.

Funkisskatten tas bort så att alla med sjuk- och aktivitetsersättning har samma skattenivå som andra löntagare haft det här året.

Taket höjs i bostadstillägget till 7 500 kronor för alla.

Dessutom kommer regeringen i vår att lägga fram vårt förslag om att höja ersättningen till de pensionärer som har det sämst ställt genom ett garantitillägg på upp till 1 000 kronor skattefritt per månad till över 700 000 pensionärer.

Fru talman! Moderaterna och Centerpartiet kallar det här för bidragspolitik och fortsätter genomföra ineffektiva skattesänkningar. Liberalerna trumfar till och med Moderaterna i sin budgetmotion och lägger minst av alla partier på sjukförsäkringen. Sverigedemokraterna, som ofta talar om sjuka, har inte fått igenom en enda sak i sjukförsäkringen i den gemensamma reservationen med M och KD. Endast vänsterreformerna är det som nu kommer att genomföras.

M, KD och SD sänker i stället skatten igen endast för dem som för tillfället jobbar. Därför skapas en ny straffskatt för landets sjukpensionärer. Det är illa.

Det är kanske inte så märkligt att högern är emot en förstärkt sjukförsäkring. Det ska löna sig att arbeta, säger de, men de begriper inte att fungerande socialförsäkringar dit alla som jobbar avsatt en andel av sin egen lön är ett att de viktigaste systemen om vi ska ha starka och trygga löntagare i Sverige.

I stället har de importerat en amerikansk arbetslinje där löneutvecklingen hålls nere. I stället för starka omställningsförsäkringar och kraftfull jobbpolitik har politiker agerat för att göra löntagare otrygga och fattiga genom rekordlåga ersättningsnivåer. Många får inte ens rätt till den låga ersättning som finns utan tvingas i bästa fall försörja sig på anhöriga eller socialtjänsten. I stället har skattesubventioner och branschstöd till redan lönsamma företag i mångmiljardklassen genomförts.

Centerpartiets nedsättning av arbetsgivaravgiften gynnar främst de stora kedjorna i restaurangbranschen och kostar mer än de flesta reformer som nu genomförs inom sjukförsäkringen – samtidigt som det enligt deras eget finanspolitiska råd med flera inte skapar ett enda nytt jobb.

Fru talman! Alliansen genomförde 2008 dagens system. De steg fram som den nya tidens helbrägdagörare som till skillnad från Sveriges samlade läkarkår, medicinska expertis och rådande forskningsläge genom ett trollslag kunde bota hela 90 000 sjuka.

Enligt den nya lagen och a-kassans nya kriterier utförde rehabkedjan rena mirakel. Lama kunde inte bara resa sig upp och gå, utan enligt myndighetens bedömning kunde de ta vilket jobb som helst – eller ett så kallat

normalt förekommande arbete. Det var bara att lägga manken till och välja glädje. Upp och stå!

Fru talman! Tillsammans med S och MP tog Vänsterpartiet bort den bortre tidsgränsen, den så kallade stupstocken. Alliansen och Sverigedemokraterna gav inte upp i första taget utan röstade för att återinföra stupstocken så sent som 2017. Fortfarande i dag, trots facit i hand, är det flera partier som vill återinföra den.

Men miraklens tid var tyvärr inte förbi för att vi bytte regering. S-MP-regeringen införde år 2015 mål om antal sjukdagar, och då fyrdubblades avslagen utan att någon lagändring gjordes vid dag 180 och dag 365. Under brinnande pandemi blev rekordmånga utförsäkrade.

Nu ska målen tas bort. Vänsterpartiet KU-anmälde och ställde krav på regeringen, och därför uppdaterades regleringsbrevet i våras. Nu har regeringen lovat Vänsterpartiet att ytterligare förändra regleringsbrevet så att Försäkringskassan ser till att ge den som är sjuk rätt till ersättning. Och inga mål om låga sjuktal ska finnas.

Fru talman! Folk blir inte friskare utan sjukare av den behandling som systemet utsätter dem för. Att inte bli trodd är höjden av förnedring. Det är så man tillintetgör en människa. Tänk att det skulle behövas en pandemi för att fler politiker skulle börja förstå att sjukdom eller funktionsnedsättning inte är något man väljer utan något man drabbas av! I dag är man frisk, men i morgon kan det vara du eller jag som blir sjuk.

Vänsterpartiet har tillsammans med alla er som är aktiva i olika upprop och fackförbund för att förändra sjukförsäkringen baxat regeringen och andra partier framför oss. Jag vill tacka er så enormt mycket. Ni ska veta att det är ni som har gjort hela skillnaden. Men nu behöver också de som utförsäkrats genom åren ges upprättelse och ekonomisk ersättning och få sin SIG tillbaka.

Det finns mycket kvar att göra. Vänsterpartiet föreslår att karensdagen avskaffas. De skarpa tidsgränserna behöver tas bort, och rehabiliteringskedjan måste bli individanpassad och realistisk. Läkarintyg ska gälla. Den som är kroniskt sjuk eller har en funktionsnedsättning måste få rätt till varaktig ersättning. Därför behöver de redan utredda förändringarna av sjukersättningen läggas fram av regeringen senast i samband med vårändringsbudgeten.

I dag hänvisas man till Arbetsförmedlingen men får där höra att man är för sjuk för att få hjälp till jobb. Men Försäkringskassan anser att man är frisk som en nötkärna. Så ska det inte få fortsätta; det ska Vänsterpartiet se till.

Fru talman! Det är vi löntagare som själva betalar för sjukförsäkringen med vårt avstådda löneutrymme. Det här är vår rätt. Det är ingen allmosa. Vi har förtjänat det. Vänsterpartiet vill höja ersättningsnivåerna brett i både sjukpenningen och sjuk- och aktivitetsersättningen. Vi är det enda parti i riksdagen som år efter år tar bort straffskatten för alla sjuka och arbetslösa i vår budget.

Fru talman! Sverige kan byggas starkt igen om den politiska handlingskraften finns. Människors trygghet är politikens ansvar – vårt ansvar. Vi ska steg för steg, reform för reform se till att vi återigen får en fungerande sjukförsäkring.

Vänsterpartiet kommer att fortsätta att ligga på till dess att alla förändringar är genomförda. Det pågår inte längre en tävling om vem som är bäst

Prot. 2021/22:46
15 december

*Ekonomisk trygghet
vid sjukdom och
funktionsnedsättning*

på att jaga sjuka; det märker man här i kammaren. Nu är det i stället de som försvarar en orättfärdig sjukförsäkring som är lite pressade. Och det kan de ha!

Jag yrkar bifall till reservation 2 under punkt 1 och hänvisar till vårt särskilda yttrande.

Anf. 86 BENGT ELIASSON (L):

Fru talman! I dag vill jag understryka att Liberalerna lägger fram en egen budget och en reformagenda som ger Sverige en stark kunskapsskola för alla, som rivstartar arbetet med att betala av den integrationsskuld som alltför länge har tillåtits växa och som ger Sverige förutsättningar att bli världens första klimatneutrala välfärdsland.

Därtill tillför vi en kraftig förstärkning i hela rättskedjan, stärker arbetslinjen i bidragssystemen, sänker skatten på arbete och sparande och stärker svenskt innovations- och företagsklimat.

Fru talman! Det är positivt att riksdagens beslut om ramarna för statens budget 2022 innebär en något mindre rödgrön politik för Sverige. Inom viktiga områden genomförs kursomläggningar i liberal och borgerlig riktning, och det välkomnar vi. Samtidigt finns det inslag i det budgetförslag som har vunnit riksdagens gillande så här långt som Liberalerna inte har ställt sig bakom. Eftersom riksdagsmajoriteten i det första steget av budgetprocessen har gett budgetpolitiken en annan inriktning än den vi liberaler önskar avstår vi från ställningstagande när det gäller anslagsfördelningen inom utgiftsområde 10.

Liberalernas förslag inom det utgiftsområde som vi nu debatterar i SfU1 är en del av vårt budgetalternativ, som är en helhet. Det kan därför inte brytas ut. Värt att notera är att vi fullt och fast står bakom de förslag till förändringar och förbättringar som ligger även inom detta budgetbeslut och betänkande.

Fru talman! Under mandatperioden har Liberalerna inom ramen för det tidigare regeringssamarbetet drivit regeringen framför sig i arbetet med att bland annat återställa den hårt angripna LSS-lagstiftningen och säkra alla människors möjlighet till en dräglig vardag.

En utredning om statligt huvudmannaskap som Liberalerna drev igenom i januariavtalet är tillsatt, och förslag väntas i mars 2023 – tyvärr med lite för kläna direktiv och tyvärr med lite för lång utredningstid. Vidare har utredningen Stärkt rätt till personlig assistans tillsatts. Förslaget har levererats och varit ute på remissrunda. Regeringen har redan indikerat att man har för avsikt att gå vidare med denna utrednings förslag. Det är väldigt glädjande, för det här är en av de bästa utredningar som har kommit fram på detta område. Och det är inte så konstigt eftersom vi liberaler var med och såg till att direktiven blev utmärkta.

Det är glädjande att regeringen har dragit lärdomar från tidigare samarbeten. Men, fru talman, vi finner det anmärkningsvärt att regeringens budgetförslag inte kommer att räcka till för att finansiera de reformer i utredningen som man faktiskt ställer sig bakom just om stärkt rätt till personlig assistans. Regeringen lägger sig, fru talman, på den längsta tänkbara genomförandetiden, med två riksdagsval emellan, och den lägsta finansieringen för att räcka till för ett genomförande. Det är anmärkningsvärt.

Liberalerna accepterar inte detta. Där regeringen förhalar ett införande och undanhåller tillräcklig finansiering lägger Liberalerna i vårt budget-

förslag en säker fast finansiering där förslagen kan bli verklighet inom kortast möjliga tid.

Fru talman! För att livet ska kunna fungera för den som är i behov av personlig assistans krävs att det finns en trygg och fungerande assistansersättning för dem som arbetar inom assistansen. Det är av stor vikt både för dem som nyttjar personlig assistans, för dem som arbetar inom den och för de seriösa aktörer som verkar inom systemet att det finns långsiktiga ersättningar och förutsättningar.

Konkret innebär det att det som kallas schablonbelopp, alltså den ersättning som staten betalar ut enligt socialförsäkringsbalken varje år, ska beräknas och fastslås räknas upp på ett sätt som gör att en skälig löneökning är möjlig. Detta, fru talman, är en av de få löner i Sverige som regeringen sätter ensam, utan några som helst fackliga förhandlingar eller möjligheter till förändring. En sådan löneökning gör det möjligt att behålla kompetent personal längre, vilket i sin tur gör det värt att satsa på exempelvis vidareutbildning av anställda och goda anställningsvillkor. Anställda som är kvar längre i tjänst har bättre förutsättningar att bygga relationer med den individ de arbetar för, vilket stärker kvaliteten på den assistans man får.

Fru talman! Detta är ju grunden i den personliga assistansen – inte den som jobbar utan den som faktiskt är den anställande parten.

Trots dessa fördelar väljer regeringen att endast räkna upp schablonbeloppet med 1,5 procent. Det betyder att Sveriges personliga assistenter under nästa år kan räkna med max 1,5 procents lönehöjning, oavsett vad övriga arbetsmarknaden får. Det är en betydligt mindre ökning än den regeringen gjorde i föregående års budget, som förhandlades med oss liberaler. Där ökade vi schablonbeloppet med 3,5 procent i stället. Detta tillskott kommer att förbättra både möjligheterna för god kvalitet på arbetsvillkor och annat för de personliga assistenterna.

Schablonbeloppet är en viktig del i en stabil assistans före levnadsvillkoren och för livskvaliteten för väldigt många människor.

Liberalernas mål är att schablonersättningen ska följa andra jämförbara omsorgsyrken. I vårt budgetförslag höjer vi den med 3,5 procent per år framåt i tiden. Vi är det parti som satsar allra mest på funktionshinderspolitiken inom LSS-området.

Fru talman! Liberalerna lever och andas funktionshinderspolitik. Det är tydligt i årets förslag till budget, och det kommer att vara tydligt i många år framöver. Av bland annat detta skäl deltar vi liberaler som sagt inte i beslutet om det budgetförslag som ligger på riksdagens bord utan hänvisar till vårt särskilda yttrande.

Med detta skulle jag vilja tacka talmanspresidiet, utskottsledamöter, utskottskansliet, kammarkansliet och åhörare för det gångna året och tillönska god helg och ett godare gott nytt år, ett år utan pandemieffekter.

Anf. 87 IDA GABRIELSSON (V) replik:

Fru talman! Bengt Eliasson redogjorde för väldigt bra och intressant funktionshinderspolitik här. Men om man ser till utgiftsområdet om sjukförsäkringen ser det lite tråkigare ut i Liberalernas motion.

Liberalerna är alltså det parti som lägger minst på sjukförsäkringen av alla partier i riksdagen. Bengt Eliasson sa att de stod bakom alla förbättringar, men det stämmer inte om man tittar i tabellen här.

Prot. 2021/22:46
15 december

*Ekonomisk trygghet
vid sjukdom och
funktionsnedsättning*

Liberalerna föreslår ytterligare en karensdag. Vid dag 15 ska man ha en sådan. Liberalerna skriver att de vill återinföra en bortre tidsgräns i sjukförsäkringen – stupstocken alltså. Liberalerna avvisar regeringens förslag om höjt tak i sjukpenningen. Liberalerna avvisar regeringens förslag om särskilda regler i sjukersättningen för pensionärer. Liberalerna avvisar regeringens förslag om beviskravet vid dag 365 i sjukförsäkringen. Liberalerna vill slopa kvalificeringsreglerna för flyktingar i sjukförsäkringen. Såvitt jag kan se är det mest försämringar där.

Det område ni sparar mest på i er budget är alltså sjukförsäkringen. Mina ärliga frågor till Bengt Eliasson är: Om man värnar om personer som är sjuka och personer med funktionsnedsättning, vill man då inte att de ska få rätt till ersättning och att ersättningarna ska vara bra och rättvisa? Kommer Liberalerna och Bengt Eliasson att rösta emot de förslag som sedan kommer att ligga på riksdagens bord om att det ska bli lättare att få sjuk- och aktivitetsersättning, eller kommer Liberalerna att ändra sig och ställa sig bakom de förslag som Vänsterpartiet och regeringen kommer att lägga fram?

Anf. 88 BENGT ELIASSON (L) replik:

Fru talman! Tack, Ida Gabrielsson, för frågorna! För att inse vad det är vi vill göra räcker det inte att bara titta i tabellverket över det här utgiftsområdet. Man måste också titta på hela socialförsäkringsområdet och hela det sociala området. Vi lägger fram en lång rad förslag som är till för att stödja och hjälpa människor i sjukskrivning, före sjukskrivning och efter sjukskrivning.

Vi lägger fram kraftfulla förslag om reformerade arbetssätt för Försäkringskassan och om närmare samarbete med hälso- och sjukvården. Vi föreslår att sjukförsäkringen ska vara aktiv och att den ska vara anpassad efter det som man är sjukskriven för med mera. Vi vill utveckla en ny insats, individuellt stöd och vägledning, där man faktiskt följer den sjukskrivne genom sjukskrivningsprocessen, så att personen inte hamnar i en sjukskrivningssituation bakom stängda dörrar och neddragna gardiner i ensamhet.

Det är en lång rad insatser. Detta är några av de insatser vi vill se för att personer som är sjukskrivna faktiskt ska kunna rehabiliteras tillbaka till arbete, och när man har sjuk- och aktivitetsersättning av något mer kronisk karaktär ska man kunna habiliteras i sin situation.

Alla insatserna måste ses som en helhet. Vi lämnar inte någon efter, utan vi tittar hellre på helheten i en människas situation. Att bara sjukförsäkra bort människor från arbetsmarknaden är inte rimligt. Vi har varit där i vårt land, och dit vill vi inte tillbaka.

Anf. 89 IDA GABRIELSSON (V) replik:

Fru talman! Ärlighet varar väl ändå längst? Jag tyckte mig höra att ledamoten sa att alla de förslag som lades fram av regeringen var bra och att Liberalerna stod bakom dem. Men det är ju ändå 9,6 miljarder som man inte står bakom, och då tycker jag att man ska berätta om det. Men nu har vi alltså fått lite mer klargjort vad Liberalerna vill.

I dag är det rekordfå som har fått rätt till sjukförsäkring. Det är alltså väldigt få som får sjuk- och aktivitetsersättning, och det måste man ha om man har en funktionsnedsättning. Man måste få rätt till det. Fyra gånger så

många har utförsäkrats vid tidsgränserna, och då behöver man göra regeländringar, för det ska inte vara så. Då spelar det ingen roll att man pratar fint om andra saker, utan det är detta som behöver göras.

Då frågar jag om Bengt Eliasson framöver kommer att stödja de förslag som kommer att läggas fram om förändringar av sjukersättningen och rehabiliteringen och om att man enklare ska få sjukersättning.

Anf. 90 BENGT ELIASSON (L) replik:

Fru talman! Avstämningsperioder under sjukskrivningen är oerhört viktigt. Att man tar en aktiv del i sin egen sjukskrivning och att arbetsgivare och andra parter, inte minst hälso- och sjukvården, är väldigt aktiva i sjukskrivningsprocessen är också oerhört viktigt. Då behöver man fasta avstämningpunkter. Detta är jag helt övertygad om.

I debatten har detta kallats för stupstock eller utförsäkringstillfällen. Ja, det är möjligt att det regelverk som har gällt under de gångna åtta åren faktiskt har varit sådant, och det ser vi ju effekterna av. Det är ju inte det vi vill ha. Det är ju detta jag försöker säga.

Vi lägger fram en lång rad aktiva förslag för att ska bli en mänskligare sjukskrivning men en sjukskrivning som leder tillbaka normalt dagligt liv.

Anf. 91 MARGARETA FRANSSON (MP):

Fru talman! Miljöpartiet har tillsammans med Socialdemokraterna inlett reparationen av revorna i sjukförsäkringen. Vi har gjort regelverket mer mänskligt. Vi har gett bättre förutsättningar för deltidssjukskrivna. Vi har gett rimligare förutsättningar för dem av oss som är sjuka och närmar sig pensionen. Detta är bara några exempel.

Fru talman! Alla individer som är beroende av en dåligt fungerande försäkring vill inte ha något annat än en förbättring av läget. Det vill också jag och mitt parti.

Samtidigt vill jag understryka att det finns en viktig poäng med att metodiskt ta en sak i taget, att skynda långsamt, för att få en förankrad process som ska hålla. Jag är därför väldigt tacksam för, även om man gärna vill se förändringar här och nu, att vi har gjort ett gediget arbete via utredning, remisser och beredning samt genomförande av förslag från Sjukförsäkringsutredningen. Och det är faktiskt så att riksdagens partier ställer sig bakom de förslag som den tidigare regeringen presenterade i sitt budgetförslag på detta område.

Men vi i Miljöpartiet vill så mycket mer. Vi har tagit fram ett program för social rättvisa. Där har vi flera förslag om verktyg som vi vill använda för att människor ska få ihop sina dagliga liv och för att vi ska kunna skapa en trygghet i ett samhälle med växande klyftor.

Ett av förslagen, fru talman, handlar om ett mer sömlöst trygghetssystem. På sikt vill vi slå samman a-kassa, sjukförsäkring och försörjningsstöd till en gemensam trygghetsförsäkring som också ska skötas av en och samma myndighet. På så sätt undviker vi att människor bollas fram och tillbaka mellan olika myndigheter.

Ett annat förslag handlar om att vi vill avskaffa karensdagen för gott. Att regeringen fortsätter med undantaget under pandemin tycker vi är väldigt bra, men Miljöpartiet anser att karensdagen ska tas bort helt även framöver. Ett viktigt skäl till det är att människor har olika möjligheter att jobba hemifrån när de är småkrassliga. För människor som jag, som i

grund och botten arbetar i vård- och omsorgsycket, är det väldigt svårt. Med karensdagen riskerar man även att personer med sämre ekonomi går till jobbet ändå. När corona inte längre är ett stort problem kan detta bidra till ökad smitta på arbetsplatser och till försämrad hälsa hos den som trycker undan sitt behov av att vara hemma och som inte tillåter sig att vara sjuk och vila.

Ett tredje förslag handlar om att ingen ska nekas sjukpenning för tid som en redan varit sjukskriven. Vi anser att det är helt absurt i dag. En person som är sjuk kan gå till en läkare som instämmer i behovet av sjukskrivning och som skickar ett underlag till Försäkringskassan. Då finns risken att Försäkringskassan inte godkänner sjukskrivningen, antingen för att den inte håller med om bedömningen eller för att läkarens underlag och intyg inte är tydliga nog.

Detta kan innebära en katastrof för den enskilde. Det är tufft att inte bli trodd utifrån sin egen och även läkarens bedömning. Men det är också tufft att bli helt utan pengar till försörjningen. Ibland kan det vara en ganska lång period som har förflutit.

Att människor ska bära denna oro är inte rimligt. Det är många som har beskrivit oron för Försäkringskassan. Oron för att inte bli trodd skapar en väldigt stor stress. Detta är inte minst besvärligt för dem som är sjukskrivna på grund av stressrelaterade sjukdomstillstånd och som riskerar att bli ännu sämre.

Fru talman! Jag är ersättare här i riksdagen. Jag har tre månader kvar på mitt vikariat. När denna period är över kommer jag att gå tillbaka till mitt jobb som sjuksköterska. Där möter jag barn och unga med funktionsnedsättningar, men jag möter också vuxna. Under den senaste tiden har jag verkligen funderat över vad jag kommer att kunna säga till dessa individer. Hur kommer jag att kunna förklara att en situation som ekonomiskt är ganska tuff riskerar att fortsätta bli tuff?

Med M:s, KD:s och SD:s budget har vi återigen en situation där vi gör skillnad på människor. Sjuk- och aktivitetsersättning är ersättning man beviljas för att man inte bedöms kunna arbeta på den ordinarie arbetsmarknaden. En högre skatt för dem med sjuk- och aktivitetsersättning med motivet att det ska löna sig att arbeta blir snarare en bestraffning för att man inte kan arbeta.

Det är många där ute som bara får ungefär 10 000 kronor att leva på, och det är innan skatten är betald. Det är inte så lätt att leva på den summan. Det är inte heller så lätt att känna sig fullt delaktig i det samhälle vi lever i.

Man kan fråga sig vilka normer och värderingar det är som ligger till grund för att man inför ett jobbskatteavdrag som blir en ny orättvis skattekllyfta för dem som har sjuk- och aktivitetsersättning.

Fru talman! Eftersom riksdagsmajoriteten i det första steget av vår budgetprocess har gett budgetpolitiken en helt annan inriktning än den vi önskar avstår vi från ställningstagande när det gäller anslagsfördelningen inom utgiftsområde 10. Vårt budgetalternativ bör ses som ett sammanhållet paket där inte någon eller några delar kan brytas ut och behandlas isolerade.

(Applåder)

Anf. 92 MATTIAS KARLSSON i Luleå (M):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Samhällets utgifter för sjukfrånvaron är mycket höga. I spåren av covid-19 har sjukfrånvaron ökat markant. Covid-19 har inneburit en exceptionell situation som har ställt krav på exceptionella åtgärder.

Vi moderater har varit drivande bakom viktiga åtgärder, såsom sloandet av karensavdraget och en utökning av den förebyggande sjukpenningen för riskgrupper. Det har varit nödvändigt för att stoppa smittspridningen och skydda särskilt utsatta grupper.

För att samhället ska stå starkt när en ny kris slår till har det varit viktigt att de tillfälliga åtgärderna har rullats tillbaka. Ur individens perspektiv leder sjukfrånvaro till sämre privatekonomi, och en lång frånvaro från arbetslivet leder ofta till färre sociala kontakter i vardagen.

Utanförskapet är både ekonomiskt och socialt. Effekterna kan vara stora i nästa generation. Barn till föräldrar som är långtidssjukskrivna tenderar att själva bli sjukskrivna i högre grad än andra. För oss moderater är det självklart att samhällets insatser ska inriktas på att förebygga sjukskrivningar och hjälpa människor tillbaka till arbetslivet.

Den som är sjuk eller skadad och som inte kan arbeta ska självklart ha rätt till ersättning, vård och rehabilitering. Men den som har eller får tillbaka sin arbetsförmåga måste alltid få stöd och hjälp att komma tillbaka till arbete.

Långa sjukfall är naturligtvis ibland oundvikliga för den enskilde, och sjukförsäkringssystemet ska då ge trygghet i att den som är sjuk ska få stöd. Men om de långa sjukfallen totalt sett ökar skapar det många problem och risker.

Fru talman! Psykiatriska diagnoser är sedan 2014 den vanligaste sjukskrivningsorsaken. För att motverka en utveckling mot allt fler och allt längre sjukfall i psykiatriska diagnoser måste stödet vid psykisk ohälsa förbättras, och kunskapen om sjukskrivningar på grund av detta behöver ökas.

Frågor om hälsa och arbetsförmåga är komplicerade och mångfasetterade. Situationen kompliceras dessutom ytterligare vid de psykiska diagnoserna. Det är trots allt lättare att bedöma ungefär hur lång tid det tar för ett brutet ben att läka och hur arbetsförmågan påverkas därav. Bedömningarna är betydligt svårare för de psykiska sjukdomarna. Särskilt tydligt blir detta när man väger in den psykosociala arbetsmiljöns samverkan med psykisk ohälsa. Många beskriver en situation där pressen från den dåliga psykosociala arbetsmiljön blir för stor och skapar en svår stressreaktion.

Eftersom psykisk ohälsa till stor del är individuell finns det en rad parametrar och faktorer som alla bidrar till rehabiliteringen. Moderaterna är positiva till flera av de förslag som den statliga utredningen En trygg sjukförsäkring med människan i centrum har presenterats, bland annat när det gäller behovet av tydligare krav på tidigare insatser vid psykisk ohälsa. Det är dock viktigt att utgångspunkten ska vara en så kort sjukskrivning som möjligt och en återgång till arbetet så fort som möjligt.

Fru talman! Många unga med funktionsnedsättning som får aktivitetsersättning deltar inte i insatser som syftar till att öka chanserna att få arbete eller börja studera. De får inte den hjälp de behöver för att aktivera sig utan blir i stället inaktiva och hamnar längre och längre bort från arbetsmark-

naden. Dessa unga riskerar att få låg inkomst hela livet och i förlängningen en mycket låg pension.

Människor som har sjuk- eller aktivitetsersättning måste få bättre försättningsalternativ att bryta sitt utanförskap. De ekonomiska trygghetssystemen måste alltid uppmuntra fler att gå till jobb eller utbildning och genom det få ett sammanhang och en egen försörjning.

Med anledning av de anföranden som har hållits tidigare i denna debatt tror jag ändå, fru talman, att det är viktigt att säga att hela den skattere- duktion som regeringen vill införa när det gäller dem som har sjuk- och aktivitetsersättning även finns med i det budgetförslag som Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna har lagt fram som ett budget- alternativ. Här finns alltså ingen konflikt, även om vi har hört att Social- demokraterna och Miljöpartiet i sina anföranden på ett desperat sätt vill hitta på en sådan.

Att vi därutöver sänker skatten för dem som arbetar och har arbetat försämrar förstås inte villkoren för några andra, utan det stärker i stället arbetslinjen. Det ska löna sig att jobba samtidigt som trygga villkor ska gälla för dem som inte kan arbeta. Den som jobbar får 150 kronor mer i månaden i skattesänkning med vår budget medan den som har sjuk- och aktivitetsersättning får 850 kronor mer per månad i skattesänkning. Vi tycker att det är rimligt att blir mer lönsamt att arbeta, och här skiljer vi oss från regeringen.

(Applåder)

Anf. 93 MATTIAS VEPSÅ (S) replik:

Fru talman! Tack, Mattias Karlsson, för ett fint anförande!

Jag var snabb på replikknappen, och fick frågan: ”Varför är du så snabb? Du måste lyssna först.” Det skulle jag ha gjort. Jag vill säga att jag uppskattar att du lyfter fram vikten av sjukförsäkring och vikten av att föra en politik för dem som behöver vårt samhälles stöd allra mest – de funk- tionsnedsatta och de som får en sjukdom och behöver stöd. Jag uppskattar också att du nämnde Claes Janssons utredning och de förbättringsförslag som ligger på bordet.

Men jag var inte så snabb på knappen ändå, visade det sig, för du nämnde inte de andra förslag som vi ska rösta igenom i dag. Jag ska läsa upp dem snabbt.

Det handlar om ökad flexibilitet vid prövning vid dag 365, förändrad arbetsförmågeprövning vid 62 års ålder för sjukpenning, alltså en äldre- ventil som gör det möjligt för fler äldre att enklare få sjukpenning, och mer flexibel förläggning av arbetstiden vid deltidssjukskrivning, vilket möjlig- gör för fler som ska rehabiliteras att enklare rehabilitera sig på den tid som de tillsammans med arbetsgivaren anser är bäst för att snabbt komma till- baka i arbete.

Det handlar också om lättnader i sjukpenningen för behovsanställda. Som jag lyfte upp i mitt anförande är det i dag oerhört vanligt bland unga eller i välfärdsyrken att man får korta kontrakt, sms-anställningar eller på- hugg över dagen, i stort sett, vilka trots att man betalar skatt på sin lön inte kvalificerar till sjukpenning. Det är alltså en väldigt viktig förbättring för många i LO-yrken. Inte minst höjer vi inkomsttaket i sjukförsäkringen.

Återigen: Detta är frågor som jag inte hittar stöd för vare sig i den gemensamma budgetreservation som presenterats eller i budgetmotionen från Moderaterna. Tvärtom föreslås neddragningar där, och man säger nej till alla förslag.

Frågan lyder: Vilket är ditt favoritförslag av dem jag precis läste upp?

Anf. 94 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag vill påminna om att samtliga talar via talmannen, vilket gör att ”du” inte blir rätt ord.

Anf. 95 MATTIAS KARLSSON i Luleå (M) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Vepsä, för möjligheten att diskutera detta!

Det är uppenbart att det är den regering som nu har suttit i nästan åtta års tid som är ansvarig för det som vi har sett hända med sjukförsäkringen. Det är också uppenbart att regeringen successivt har monterat ned det som har varit tanken med sjukförsäkringen, nämligen att se till att de som har en arbetsförmåga ska ha möjlighet att komma tillbaka till arbete. De som inte har en arbetsförmåga ska ha rätt till sjukpenning, men successivt har detta monterats ned i Socialdemokraternas Sverige i dag.

Jag tycker att det finns mycket i det som regeringen har arbetat med bara det sista året som visar hur allvarligt läget är. Jag tycker att det är oerhört viktigt med den rehabiliteringskedja som vi har haft i Sverige nu under ett flertal år. Jag tror att den har gett en signal till Myndighetssverige att inte bara administrera sjukskrivningen i form av att betala ut ersättning, utan rehabiliteringskedjan är också en kedja som innebär att det finns hålltider i sjukförsäkringen som gör att vi från samhällets sida ser till att det finns insatser för de personer som har hamnat i en sjukskrivning så att de rehabiliteras och får tillbaka sin arbetsförmåga.

I övrigt har ledamoten tidigare i anförandet och även nu försökt måla upp en konfliktyta som inte finns i dagens votering inom detta utgiftsområde.

Anf. 96 MATTIAS VEPSÄ (S) replik:

Fru talman! Tack, Mattias Karlsson från Moderaterna, för ett intressant svar!

Jag noterar att jag inte fick någon favoritreform uppläst utan snarare ett försvarstal för rehabiliteringskedjan. Den har vi inte avskaffat, utan vi har justerat den och tagit bort och filat ned de värsta kanterna så att fler får rehabilitering och möjlighet att komma tillbaka.

Vi ser att de deltidsanställda, som jag nämnde, inte ens får möjlighet att kvalificera sig till sjukförsäkringen. Vi gör ett undantag för äldre som drabbas väldigt hårt och så vidare. Bra politik! Men det är oroande att ledamoten Karlsson inte kunde stå upp för den politik som man i dag ska rösta igenom och som Moderaterna säger sig stå för som en möjlig framtida regeringspolitik.

Jag har en sista fråga. Den gäller trygghetspensionen – möjligheten för äldre att få sjuk- och aktivitetsersättning i slutet av yrkeslivet utan att tumma på sin egen pension. Hur ställer sig Moderaterna till trygghetspensionen egentligen?

Anf. 97 MATTIAS KARLSSON i Luleå (M) replik:

Fru talman! Jag tror inte att det är ett bra sätt att gå tillbaka till situationen före 2006, då vi gömde undan människor i en förtidspensionering, som förslaget kommer att innebära. Vi ska ta till vara varje människas möjlighet och arbetsförmåga, även i slutet av arbetslivet.

Vi vill att människor ska jobba så länge det bara är möjligt om det finns en arbetsförmåga. Då tror jag att det är oerhört viktigt att även klara av att göra en omställning senare i livet. Därför tror jag inte att detta är en politik som skapar och tar till vara människors möjlighet att bidra även senare i yrkeslivet. Och jag är skarpt skeptisk till detta förslag. Jag tror att vi kommer att få se en utförsäkring och förtidspensionering som vi inte vill ha. (Applåder)

Anf. 98 IDA GABRIELSSON (V) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är viktigt att vi som politiker och ledamöter här i riksdagen inte skyller ifrån oss. Det är så att det är alliansregeringen som har gjort om sjukförsäkringen så att 90 000–100 000 personer blev utförsäkrade. Det är så att S och MP satte upp mål som skapade stora utförsäkringar efter dag 180 och dag 365.

Min fråga till Moderaterna är: Vad är syftet med att skylla på varandra? Är det inte bättre att agera nu när det är på detta sätt och rösta för att det inte ska vara så, i stället för att säga: Det är ni som har sett till att det har blivit så, och då tänker vi strunta i att göra någonting åt det?

Vill man göra någonting åt detta finns det ett förslag på bordet nu, om man tycker att detta är fel.

Jag undrar också hur Moderaterna tänker i fråga om att man inte ska kunna få slippa omställning vid 61 eller 62 års ålder, när pensionsåldern för väldigt många grupper i tunga yrken är just i den åldern. Det enda som händer är att man får en väldigt låg pension. Detta handlar inte alls om en förtidspension som fanns tidigare, och det handlar inte om att man som 61-åring eller 62-åring ombeds att bli ingenjör och ställa om ifall man inte kan jobba på bygget längre. Man prövas enbart mot den bransch som man jobbar i. Det finns redan i dag ett system med andra tidsgränser. Varför skulle man inte kunna skapa en ventil för den som är 62 år både för samhällets och för den enskildes skull?

Anf. 99 MATTIAS KARLSSON i Luleå (M) replik:

Fru talman! Det är lite lustigt att få en fråga om varför man skyller ifrån sig och anklagar andra när ledamoten Gabrielssons hela anförande handlade om att skylla på alla andra. Ibland kan det naturligtvis vara lite svårt att se till sig själv och se hur man kan anamma en debatt här i riksdagen.

Vad gäller garantipension är det inte så att man tvingar någon som har jobbat inom handeln att bli ingenjör. Det är inte fråga om en sådan omställning. Men man prövas ändå mot hela arbetsmarknaden, och man har naturligtvis möjlighet att se vilka jobb som är möjliga att ta. Det är inte heller så att det är inom samma bransch, utan det är samma arbetsgivare. Det gör det än svårare.

Jag tror inte att vi ska ha ett system där man försöker glömma och gömma människor som kanske har möjlighet att ta ett arbete. Då hamnar vi i samma situation, oavsett om det kallas förtidspensionering eller garantipension, att vi glömmar bort dessa människor och inte låter dem få vara

delaktiga i det sammanhang som ett arbete kan vara. Jag tror att det är jätte viktigt att vi alla har ett socialt sammanhang att vara i. Det mår alla bra av, även om man är 62 år.

(Applåder)

Anf. 100 IDA GABRIELSSON (V) replik:

Fru talman! Det är mycket bra om den moderata ledamoten kan lägga fram sina önskemål för mig. Det handlar nämligen om att säga vad vi i Vänsterpartiet tycker är fel i de olika systemen. Och det handlar om vad ni och vad Socialdemokraterna har gjort och röstat på. Det är så det ser ut.

Vänsterpartiet har lagt fram väldigt bra förslag hela tiden. Det är därför svårt att ta åt sig. Det får jag göra på något annat område.

Detta handlar om människor som är slut i kroppen. Och de branscher som dessa människor prövas mot är ofta branscher där kroppsarbete behövs.

Som det ser ut handlar det i sjukpenningen om att prövas mot den egna arbetsgivaren eftersom det är en kortsiktig omställningsförsäkring. Men i sjukersättningen, som är mer långsiktig, prövas man mot hela branschen. Det som Moderaterna säger stämmer därför inte riktigt.

Frågan är: Varför avvisar ni alla förbättringar om ni tycker att det är viktigt att stärka sjukförsäkringen?

Anf. 101 MATTIAS KARLSSON i Luleå (M) replik:

Fru talman! Vi säger också vad vi anser är fel hos andra. Det upplevde jag att jag gjorde i mitt anförande där jag pekade på de problem som finns i sjukförsäkringen under nuvarande regering, en regering som har suttit i nästan åtta år och som successivt har monterat ned arbetslinjen och nu sett till att vi än mer ska gömma och glömma människor som kanske har en arbetsförmåga och kan komma tillbaka.

Jag tror att det är oerhört viktigt att vi har en möjlighet att nyttja varje individ som kan ta ett arbete. Därför är det så oerhört synd att ledamoten Gabrielsson alltid pratar bara om att förstärka systemen för att betala ut ersättning till dem som är sjuka i stället för att prata om hur vi ska få dem rehabiliterade så att de kan komma tillbaka till arbetslivet.

(Applåder)

Anf. 102 JULIA KRONLID (SD):

Fru talman! Vi debatterar i dag utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning. Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut under punkt 1 och även till utskottets förslag till budget under punkt 2.

Fru talman! Under livets gång kan det hända vem som helst, ung som gammal, högavlönad som lågavlönad, man som kvinna, att man råkar ut för en sjukdom eller en olycka som gör att arbetsförmågan blir nedsatt.

För mig och Sverigedemokraterna är det självklart att det ska finnas en välfungerande sjukförsäkring i dessa situationer. Lika självklart måste det vara att det finns tillgång till god vård och rehabilitering under denna period liksom flexibla lösningar anpassade till individens situation för att steg för steg utifrån sina egna förutsättningar få stöd att återgå i arbete i den mån det är möjligt. Tyvärr har detta inte varit självklart i praktiken i

Sverige. Och det har funnits stora brister inom sjukförsäkringen vad gäller styrningen.

Utförsäkringar av personer efter 180 dagars och 365 dagars sjukskrivning sköt i höjden lavinartat efter att den socialdemokratiska och miljöpartistiska regeringen tillträdde. Man satte upp ett siffermål för hur många dagar som människor får vara sjukskrivna. Och sjukförsäkringen blev en inkomstkälla.

Regeringens styrning och signaler till Försäkringskassan har lett till fyrkantiga och hårda bedömningar trots att regelverket inte har förändrats. Det har lett till utförsäkringar av svårt sjuka personer med cancer, epilepsi, svår psykisk ohälsa, ME och mycket mer. Variationerna mellan regionerna har också varit enormt stora.

Men efter att regeringen fått mycket kritik från flera håll, bland annat från Sverigedemokraterna, för sin målstyrning kring detta ändrades målformuleringen i regleringsbrevet med ett förtydligande att målet om att få ned antalet personer som är sjukskrivna ska uppnås genom förebyggande arbete, stärkt rehabilitering och bättre samarbete. Det är nämligen där som fokus måste ligga. Man kan inte få ned antalet sjukskrivna personer genom att utförsäkra dem. Det måste ske genom att människor faktiskt får hjälp och att man också förebygger, så att färre insjuknar.

Fru talman! I dag är psykisk ohälsa den vanligaste orsaken till sjukskrivning. Detta är en djupt oroande utveckling. En stor problematik är utmattningssyndrom och utbrändhet, framför allt inom offentlig sektor. Det drabbar framför allt kvinnor.

Samtidigt har inte regelverk och expertis anpassat sig till den här typen av problematik. Vi har kunnat läsa i medierna hur flera jurister har gett skarp kritik mot att människor med psykisk ohälsa fått avslag för att det inte har gått att hitta objektiva fysiska bevis.

Regeringen har alltså även skapat arbetsförhållanden som leder till att människor slits ut till den grad att det leder till psykisk ohälsa. När de sedan har ansökt om sjukpenning har de fått avslag för att det inte går att bevisa den psykiska ohälsan. Inte sällan har samma personer därefter fått besked från Arbetsförmedlingen om att de är för sjuka för att kunna få ett jobb – och som ett extra brev på posten förlorar de sin sjukpenninggrundande inkomst.

Så här får det bara inte gå till. Vi i Sverigedemokraterna vill därför fortsatt verka för en trygg och rättssäker sjukförsäkring, till skillnad från otrygga utförsäkringar. Både sjukförsäkringen och arbetsskadeförsäkringen måste bättre anpassas efter psykisk ohälsa. Det är också av väldigt stor vikt med förebyggande insatser innan sjukskrivningen blir ett faktum.

En viktig åtgärd, som visserligen ligger inom ett annat utgiftsområde men som påverkar sjukskrivningarna, är att vi genom budgetförslaget från Sverigedemokraterna, Moderaterna och Kristdemokraterna äntligen kommer att avskaffa de delade turerna inom äldreomsorgen.

Vi sätter också in extra resurser till Arbetsmiljöverket för att man ska titta just på arbetssjukdomar och problem med psykisk ohälsa. Det är av stor vikt att människor faktiskt får möjlighet till rehabilitering, vård, stöd och hjälp för att bli friska, i stället för att de får ett avslag kastat i ansiktet innan de fått möjlighet att bli friska.

Fru talman! Under mandatperioden har vi också drivit på för en mer human ekonomisk situation för långtidssjuka och personer med funktions-

nedsättning. Vi budgeterade för att höja garantinivån i sjukersättningen innan regeringen gjorde det. Vi budgeterade för att stärka bostadstillägget innan regeringen gjorde det, och när vi gjorde det röstade Socialdemokraterna nej. Vi föreslog konkreta förändringar i rehabiliteringskedjans dag 180 och dag 365 innan regeringen gjorde det. Vi föreslog också en förändrad bedömning av arbetsförmåga för personer som har nära till pensionen innan regeringen gjorde det.

Symtomatiskt för denna socialdemokratiska regering har varit att ligga flera steg efter. Det är dock mycket bättre med ett steg än inget steg alls, så att flera av dessa förslag nu finns med i budgetpropositionen är naturligtvis väldigt positivt. Och jo, Ida Gabrielsson från Vänsterpartiet – flera av de förslag vi har drivit på för under mandatperioden finns med för att de nu också finns med i budgetpropositionen, och de kommer att gå igenom i och med budgetförslaget från oss, Moderaterna och Kristdemokraterna.

Viktiga åtgärder som finns i det här budgetförslaget är att ekonomin för personer som uppbär sjuk- och aktivitetsersättning kommer att stärkas genom att vi både sänker skatten på sjuk- och aktivitetsersättning med cirka 10 000 kronor om året, alltså cirka 800 kronor i månaden, samtidigt som vi stärker garantinivån med cirka 1 000 kronor i månaden och höjer taket i bostadstillägget. Sammantaget innebär alltså detta en stärkt ekonomi på i snitt närmare 20 000 kronor om året för den här gruppen.

Nu när vi har haft vissa skeva inlägg och en skev debatt kring detta är det väldigt viktigt att det framgår att vi i den här budgeten verkligen satsar på den här gruppen. De här förbättringarna kommer att gå igenom. Att Socialdemokraterna vill framställa det som att ekonomin för de här människorna skulle försämrats är väldigt beklagligt och skapar bara missförstånd och oro bland de här grupperna.

Det är även positivt att det kommer att ske en förändring i bedömningen dag 365 i rehabiliteringskedjan. Det innebär kortfattat att människor som är inne i en rehabilitering och som ser ut att ha en möjlighet att återgå till arbetsgivaren inom 550 dagar ska få en chans att göra det utan att behöva ställa om eller utförsäkras. Det är dock viktigt att dessa personer faktiskt får den hjälp och det stöd som behövs i den processen och inte lämnas utan åtgärder.

Fru talman! Vi har också varit kritiska till en höjning av pensionsåldern, med hänvisning till att alla har olika förutsättningar. En del vill och kan, och de ska självklart få goda möjligheter att arbeta så länge de vill och kan. Men andra har slitsamma arbeten som påverkar hälsan och där det inte är möjligt att arbeta högre upp i åldern. Därför tycker vi att det inte är mer än rätt att det införs större möjligheter för den här gruppen att beviljas sjukersättning genom att prövas enbart mot sin arbetsgivare, alltså det som statsrådet Ardalán Shekarabi benämner som trygghetspension.

Fru talman! Det finns fler förslag som är positiva, bland annat flexibla lösningar vid deltidssjukskrivning så att man kan vara sjukskriven en hel dag och arbeta en hel dag i stället för att slå ut det på veckan. Där skulle ytterligare steg behöva tas, nämligen att ta bort de fasta tidsgränserna på 25, 50 och 75 procent. Det förslaget har vi lagt fram i flera år, liksom andra partier, men det har Socialdemokraterna konsekvent röstat nej till. Det skulle göra detta ännu mer flexibelt och bra.

Sammantaget är det som sagt positivt att det tas ytterligare steg för en mer human och hållbar sjukförsäkring, men mycket mer behöver göras – framför allt inom förebyggande arbete och rehabilitering och vad gäller psykisk ohälsa. Vi kommer att följa utvecklingen noggrant.

Med det vill jag tacka utskottet, både ledamöter och utskottskansliet, för god samverkan. Jag vill även tacka talmanspresidiet, kammarkansliet och alla andra för ett gott riksdagsår. Jag önskar alla en riktigt god jul och ett gott nytt år!

(Applåder)

Anf. 103 MATTIAS VEPSÄ (S) replik:

Fru talman! Tack för ett fint anförande, Julia Kronlid! Som vi hörde är vi dag är ganska överens om väldigt mycket. Till skillnad från tidigare inlägg håller sig ledamoten till de förslag som ligger på bordet. Hon läser upp förslagen och står för dem. Jag tycker att det är en positiv sak, och det ska Sverigedemokraterna och Julia Kronlid ha beröm för.

Däremot blir jag lite fundersam, för när tidigare talare har svarat på frågor som jag har ställt om huruvida de förslag som ligger i budgeten är någonting som partierna står för har det kommit väldigt olika svar. Man skulle kunna säga att några är steget före och andra steget efter utvecklingen, kort och gott. Jag tänker fråga Sverigedemokraterna och Julia Kronlid: På vilket sätt ska vi kunna lita på Sverigedemokraterna? På vilket sätt ska vi kunna lita på att de förbättringar som nu genomförs får vara kvar i framtida processer?

Anf. 104 JULIA KRONLID (SD) replik:

Fru talman! När det gäller hur man ska kunna lita på oss sa ledamoten Mattias Vepsä tidigare att bland annat jag har sagt att vi kommer att rösta för förslagen om man lägger fram dem. Nu lägger man fram dem, och vi kommer att rösta för dem. På så sätt har du ändå kunnat lita på mitt ord, Mattias Vepsä.

Sedan är vi tre olika partier. Jag tror att Mattias Vepsä också vet att det i olika sammanhang när de har försökt samverka med andra partier har varit olika partier med olika viljor – och att deras samverkan ju inte alltid har gått så jättebra. I vår samverkan tycker jag dock att det har fungerat bra. Vi är tre olika partier, och vi kan ha lite olika perspektiv och viljor, men vi har ändå kunnat enas om de väsentliga sakerna. Nu kommer de här förslagen att gå igenom. Det handlar ju om att ge och ta och om att kunna samtala, och jag tycker att det har fungerat fint och bra.

Vad gäller framöver kan jag inte nu stå här och säga vad som ytterligare kommer att hända, men jag vet att det finns några områden som alla vi tre partier – Moderaterna, Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna – tycker är väldigt viktiga.

Det är bland annat den psykiska ohälsan, som är väldigt oroande. Där måste mer göras. När det gäller det förebyggande arbetet har regeringen fått kraftig kritik från Riksrevisionen. Jag skulle vilja fråga Mattias Vepsä vad regeringen kommer att göra för att stärka det förebyggande arbetet.

Jag undrar också vad ska man göra åt arbetsmiljöförhållandena, som i dag är fruktansvärt dåliga inom offentlig sektor. Det går verkligen ut över kvinnor, och det borde vara en jämställdhetsprioritering från Socialdemokraterna. Man har verkligen inte skött sig väl.

En annan sak är vård och rehabilitering. Där behöver också mycket mer göras, i stället för att människor lämnas utan åtgärder. Det är någonting som är väldigt viktigt för oss. Kommer Socialdemokraterna att göra någonting åt det?
(Applåder)

Anf. 105 MATTIAS VEPSÄ (S) replik:

Fru talman! För oss socialdemokrater råder det inget tvivel om att facklig-politiskt arbete är oerhört viktigt för att få bukt med de arbetsmiljöproblem som vi ser. Därför har vi här i kammaren försökt att rösta för att ge arbetsmiljöinspektörer och regionala skyddsombud tillträde till arbetsplatserna, vilket Sverigedemokraterna har röstat emot. Detta är ett sätt att se till att arbetsmiljöarbetet fungerar på arbetsplatserna över hela landet.

Facklig-politisk samverkan är väl svaret på den frågan. Den ska vi förstärka och fördjupa.

En annan oro jag känner för framtiden, om vi backar ungefär åtta minuter, gäller idén om att trygghetspensionen – en satsning för landets äldre, ofta i slitsamma yrken, eller LO-yrken – inte ska ha en ventil därför att en trygghetspension innebär att man utförsäkrar och gömmer undan människor i våra försäkringssystem. Hur ser Sverigedemokraterna på det uttalandet? Kommer vi att få en trygghetspension på plats?

Anf. 106 JULIA KRONLID (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Mattias Vepsä för frågan.

Förslaget om trygghetspension finns ju med i budgeten. Vi har ju samma budget. Det är ju samma förslag; det är inget parti som har sagt att man ska rösta emot det.

Däremot kanske det går att ha lite olika ingångar och syn på hur det ska fungera framöver och på att människor som kan arbeta inte ska pensioneras i förtid därför att man inte orkar anstränga sig och hjälpa dessa personer.

Det finns ju med, och vi kommer att rösta igenom det i dag.

Jag kan inte låta bli att nämna detta med fackligt arbete och skyddsombud. Det vi i Sverigedemokraterna ställer oss kritiska till är att bara socialdemokrater får vara skyddsombud. Vi tycker att alla ska få möjlighet att vara det; där tycker vi att det kan ske en förändring. Men arbetsmiljöarbete är väldigt viktigt.

Vi satsar också extra pengar på Arbetsmiljöverket. Detta har vi föreslagit i många år, men Socialdemokraterna har röstat nej till det.
(Applåder)

Anf. 107 IDA GABRIELSSON (V) replik:

Fru talman! Det som Vänsterpartiet tycker är viktigt, förutom att inte skylla ifrån sig, är att man står för det man själv gör. Vi i Vänsterpartiet har haft de här förslagen – och fler därtill – i vår budget ända sedan dessa förändringar skedde i olika former.

Om Socialdemokraterna hade stått och svarat Vänsterpartiet på det sätt som de borgerliga partierna har gjort här skulle Vänsterpartiet ha varit hemskt tydliga mot dem och sagt att regeringen gjort fel, att Socialdemokraterna och Miljöpartiet har satt de här målen och att Alliansen har gjort det här.

Men ni i Sverigedemokraterna är hemskt vekryggade inför Moderaternas och de andra borgerliga partiernas politik. Om man tittar i deras budget ser man att de avvisar alla förslag till förbättringar av sjukförsäkringen som läggs fram. Hur tänker ni i Sverigedemokraterna om ni menar allvar med att ni vill prioritera sjukförsäkringen?

Om ni ska vara högernationalister ihop har ni inte Vänsterpartiet, som har fixat att regeringen lägger fram förslag och utredningar som de själva har gjort, i bakfickan nästa gång. Ska Moderaterna tillsätta dessa utredningar? De sa här att det inte är något problem; den som är 62 ska ställa om. Det är inte bra med trygghetspension. Är det Moderaterna, som avvisar varenda förbättring där, som ska fixa ersättningarna?

Sverigedemokraterna själva står och säger att de inte vill ha en funkisskatt, alltså en extraskatt för sjuka. Vänsterpartiet är det enda parti som vill ta bort den extra skatt på sjukpenningen som betalas. Sverigedemokraterna gör i sin egen budget ett omfattande jobbskatteavdrag som ökar skillnaderna enormt för både sjukpensionärer och personer med sjukpenning. Hur rimmar det med din politik, Julia Kronlid?

Anf. 108 JULIA KRONLID (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar Ida Gabrielsson för frågorna och för att jag får chansen att prata om det som jag brinner för. Jag måste säga att jag beundrar det engagemang som Ida Gabrielsson har, och jag tror att ledamoten Ida Gabrielsson vet att även jag har ett väldigt stort engagemang för dessa frågor.

Skulle vi i Sverigedemokraterna vara veka i detta? Nej tack! Vi har varit med och drivit på regeringen. Jag har varit med och skrivit motioner och yrkanden och drivit på regeringen. Det har Vänsterpartiet också gjort, men Sverigedemokraterna har varit väldigt aktiva i den processen.

Nu ligger dessa förslag på bordet, och inte ett enda av dem kommer att röstas ned i dag. Inga försämringar av sjukförsäkringen går igenom i det förslag som Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna står för. Ändå kallar Ida Gabrielsson Sverigedemokraterna för veka. Det är inte korrekt.

(Applåder)

Det är omfattande förbättringar som går igenom för dem med sjuk- och aktivitetsersättning. Det går nu igenom en rejäl skattesänkning för personer med sjuk- och aktivitetsersättning. Garantinivån höjs också. Detta har vi föreslagit i flera år, och nu går det äntligen igenom. Det är inte vekt utan starkt att ha varit med och drivit på och påverkat denna utveckling.

När det gäller det jobbskatteavdrag på 150 kronor som görs är det väl bra att både de som jobbar och de som har sjuk- och aktivitetsersättning får en skattesänkning? Båda dessa grupper gynnas i budgeten. Även pensionärerna får en skattesänkning.

Vi har varit med och drivit på. De här förslagen kommer att gå igenom, och det är väldigt positivt. Det är absolut inte vekt.

(Applåder)

Anf. 109 IDA GABRIELSSON (V) replik:

Fru talman! Ur Vänsterpartiets synvinkel är det hemskt svagt att inte lyckas sänka skatten eller ta bort den straffskatt som personer med sjukpenning betalar. Enligt Sverigedemokraternas egen budget ska man få

800–1 600 i jobbskatteavdrag samtidigt som det inte blir en krona i skatte-sänkning till dem som har sjukpenning.

Ska de som är sjukpensionärer eller har sjukpenning betala mer än dig och mig i skatt? Ska de betala en större andel av sin inkomst i skatt? Det är detta som är frågan. Vänsterpartiet tycker inte det. Sverigedemokraterna tycker det. Det tycker jag är fel.

Tror Sverigedemokraterna att det är Sverigedemokraterna som Socialdemokraterna har förhandlat med? Det är Vänsterpartiet som har ställt kraven, och alla krav som är med har funnits på vår lista. Det är jag själv som har lyft upp dem i samtalen. Tyvärr tror jag inte att det är er i Sverigedemokraterna som de har tagit intryck av. Era kompisar sitter där borta, och där har ni inte fått igenom ett enda förslag.

Anf. 110 JULIA KRONLID (SD) replik:

Fru talman! Nu var det ju inte Vänsterpartiet som lyckades samla majoritet för en budget, utan det var Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna som lyckades samla majoritet för sin budget. Där finns dessa förbättringar. Där sänker vi skatten för personer med sjuk- och aktivitetsersättning. Vi inför inte någon ytterligare skatt, utan vi sänker skatten för dem som har sjuk- och aktivitetsersättning. Detta är en av de största satsningar som vi har i budgeten, och jag tycker att det är positivt.

Garantinivån höjs också, vilket är någonting som vi från Sverigedemokraterna har föreslagit under flera års tid. Socialdemokraterna har röstat nej, men nu kommer det att gå igenom.

Det är bra att Vänsterpartiet har drivit på i dessa frågor, men det har också vi i Sverigedemokraterna gjort. Vi har varit med och bidragit till att de här förslagen i dag kommer att röstas fram.

Vi kommer att fortsätta att följa utvecklingen med sjukförsäkringen så att vi också satsar på förebyggande arbete, rehabilitering, vård och stöd, så att människor faktiskt kan få bli friska.

Anf. 111 HANS EKLIND (KD):

Fru talman! Alla ska leva med tryggheten att det gemensamma bär när man inte förmår det själv. Förslagen från oss i Kristdemokraterna på utgiftsområdet Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning finns utförligt redovisade i vår kommittémotion. Jag yrkar här och nu bifall till utskottets förslag till beslut.

Kristdemokraternas utgångspunkt är att socialförsäkringarna ska bidra till en ekonomisk trygghet oavsett när och var i livet du befinner dig. Du ska alltid kunna lita på att det gemensamma bär när den förmågan inte finns hos dig själv.

Samtidigt tror vi i Kristdemokraterna att det finns väldigt mycket mer som kan göras för att fler inte ska behöva bli sjuka. Jag tänkte nämna några förslag som jag tror spelar in på hälsan här i landet.

Vi vet exempelvis att familjernas frihet att själva få bestämma över sitt helt unika familjepussel är viktig för föräldrarnas hälsa. Dubbeldagarna, som infördes av Kristdemokraterna under alliansregeringen, ledde till att papporna som annars sällan tar ut föräldrapenning gör det. Men forskning- en visar också att dubbeldagarna haft stora positiva effekter på nyblivna mammors psykiska och fysiska hälsa.

Prot. 2021/22:46
15 december

*Ekonomisk trygghet
vid sjukdom och
funktionsnedsättning*

Vi tror att större ekonomisk frihet ger större trygghet, särskilt bland barnfamiljer och låginkomsttagare.

Vi har i och med den budget som KD, M och SD gjort upp om tagit de första stegen till en nationell vårdförmedling. Vi vill sedermera se till att förstärka vården. Det möjliggör ju för människor att få vård i tid och att man också kan få en likvärdig vård över hela landet, för de vårdköer som eskalerat under den nuvarande regeringen skapar jättestora påfrestningar, inte bara på den enskilde utan också på de nära och kära.

Fru talman! Vi kristdemokrater välkomnar höjningen av garantinivån för dem med sjuk- och aktivitetsersättning. Vi har redan tidigare här i riksdagen påpekat att detta är en utsatt grupp som bedöms sakna arbetsförmåga och som halkat efter ekonomiskt och hamnat i ytterligare utsatthet. Därför lade vi redan förra året fram ett förslag i vårt budgetalternativ om att höja garantinivån. Det vann inte gehör då. Men nu får vi till en höjning, en rejäl höjning, som dessutom kopplas med skattesänkningar och förbättring av bostadstillägget. Det känns jättebra och är väldigt viktigt.

Sjukersättningen ska fungera som en trygghet för dem som under en överskådlig framtid saknar arbetsförmåga. Då konstaterar vi kristdemokrater att sjukersättningen inte alltid finns för dem som verkligen behöver den. Det gäller framför allt personer som börjar närma sig pension.

Vi kristdemokrater är därför positiva till det som har döpts till trygghetspensionen. Men vi är inte positiva till själva ordet. Vi skulle hellre vilja att den hette trygghetsersättning, bland annat av skälet att vi tror att det är viktigt att man håller isär pensionssystemet från socialförsäkringssystemet. Därför har vi döpt om den till trygghetsersättning.

Det här är en ersättning som ska fånga in de människor som haft ett långt och slitigt arbetsliv och därför inte förmår att arbeta längre och där omställningen och rehabiliteringen bedöms vara oproportionerligt lång i förhållande till den tid som är kvar till pensionen. Då är det bättre att det nu blir en riktad ventil för de människorna, så att de absolut inte ska behöva ta i anspråk sin allmänna pension med en lägre pension som följd när väl pensionsåldern nåtts.

Fru talman! Under 2019 var ungefär dubbelt så många kvinnor i åldrarna 20–59 år sjukskrivna jämfört med män. Störst var skillnaden i åldersspannet 40–49 år. Det finns en rad olika studier och forskning som har försökt förklara vad denna stora skillnad beror på. Men det är svårt att veta vad som egentligen är vetenskapligt belagt. Många gånger motsäger dessutom studierna varandra.

Vi har därför föreslagit att man ger Statens beredning för medicinsk utvärdering, SBU, tillsammans med någon annan lämplig myndighet i uppdrag att göra en systematisk litteraturgenomgång och sammanställning, så att vi åtminstone vet vad som är rimligt att anta.

Avslutningsvis, fru talman, kan jag inte ens denna gång undvika att ta upp detta med behovet av ökad flexibilitet. Jag har nu gjort det i varje diskussion som vi har haft under den här mandatperioden.

Redan 2015 presenterades en utredning, *Mer trygghet och bättre försäkring*, som kom fram till att vi behöver öka flexibiliteten i exempelvis sjukpenningen. 25, 50, 75 och 100 procent är de trappsteg som i dag gäller vid ersättning. Utredningen skriver: ”Det skulle i vissa fall innebära att anställda som är sjukskrivna kan ta till vara sin arbetsförmåga bättre. Det skulle kunna underlätta en stegvis återgång i arbete.”

Är det inte dags nu att vi tar tag i den här frågan, så att vi får lite mer flexibilitet i systemet? Om man skulle vilja och känner att man med rehabiliteringsprocessen kan jobba 10 procent mer förstår jag faktiskt inte varför vi inte skulle kunna erbjuda den möjligheten. I dag förvägras man den möjligheten, och det tycker jag och Kristdemokraterna är orimligt.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 13.)

Prot. 2021/22:46
15 december

*Ekonomisk trygghet
vid sjukdom och
funktionsnedsättning*

§ 11 Migration

Migration

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2021/22:SfU4
Utgiftsområde 8 Migration (prop. 2021/22:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 112 RIKARD LARSSON (S):

Fru talman! Vi socialdemokrater ser budgeten som en helhet. Eftersom det inom utgiftsområde 8, som vi nu ska debattera, finns förändringar i det rambeslut som kammaren fattade jämfört med regeringens budgetbeslut deltar vi inte i beslutet i dag utan hänvisar till vårt särskilda yttrande. Det innebär dock inte att jag kommer att sätta punkt här, utan jag tänker ändå nämna en del saker på utgiftsområdet som handlar om migration.

Egentligen handlar beslutet om de ekonomiska ramarna på området migration. Skillnaden mellan det M-SD-KD-förslag som kammaren beslutade om och det som regeringen lade fram är i stort sett inom detta utgiftsområde en ökad satsning på förvarsverksamheten.

I övrigt bygger budgetförslagen på den förändring som gjorts av migrationspolitiken. Det innebär att med den större kontroll och den hanterbara situation som den förda politiken har lett till ökar effektiviseringskraven på Migrationsverket genom att den expansion som Migrationsverket gjorde efter 2015 nu i stället innebär en mindre verksamhet på grund av ett lägre mottagande än under åren som vi har bakom oss.

En av anledningarna till denna förändring är den nya utlänningslagen som riksdagen debatterade och antog före sommaren. Det är en lagstiftning som mer liknar den lagstiftning som finns i övriga EU-länder och som gör att Sverige, till skillnad från 2015, nu tar emot en andel av de asylsökande till Europa som mer motsvarar vår andel av Europas befolkning.

Det är en lagstiftning där vi bland annat gått från permanenta uppehållstillstånd som huvudregel till tidsbegränsade, det vill säga samma som i stort sett hela övriga Europa. Däremot ska man kunna få permanent uppehållstillstånd om man efter tre år bland annat uppfyller försörjningskravet. Det är en politik som sätter integrationen i centrum men som förutsätter åtgärder för att ge hjälp och stöd åt människor att komma i egen försörjning. Därför är de förändringar som M, KD och SD väljer att göra i arbetsmarknadspolitiken mycket dåliga. Vad de gör är att minska integrationen och öka segregationen. Vi socialdemokrater vill det omvända. Vi vill göra allt vi kan och titta på alla förslag för att komma till rätta med segregationen som splittrar vårt samhälle och människorna i det.

Som jag tidigare nämnde är frågan om resurserna till förvarsverksamheten den punkt inom detta utgiftsområde som skiljer M-SD-KD förslaget

från regeringens. Som jag också tidigare sa måste budgeten betraktas som en helhet. Detta är en del av vad de tre partierna lägger till. Men vad de tar bort, som vi socialdemokrater vill satsa på, är till exempel arbetsmarknadsinsatser för nyanlända och de som står långt ifrån arbetsmarknaden, investeringsstöd för att kunna bygga hyreslägenheter som vanligt folk har råd att bo i och en familjevecka för att få mer tid för familjen och för att få livspusslet att gå ihop för busschaufförer, undersköterskor, byggnadsarbetare och många fler med bundna arbetstider och små barn.

Fru talman! När det gäller förvarsverksamheten har den socialdemokratiskt ledda regeringen ökat kapaciteten med drygt 100 procent sedan 2016. På grund av restriktioner till följd av pandemin har kapaciteten tillfälligt minskat men planeras att återgå till full kapacitet under första kvartalet 2022. Detta följer vi givetvis noga.

Behovet av att förvara är också relaterat till effektiviteten i återvändandet, och här skiljer vi inte ut oss från övriga Europa i något negativt avseende. Europa som helhet, inklusive Sverige, bör dock bli effektivare, bland annat med bättre återvändandeavtal med ursprungsländer.

Förutom detta vill jag också peka på behovet av att komma ned i väntetid. Lång handläggningstid försvårar återvändandearbetet, men det försvårar också för till exempel svenska medborgare som vill flytta hem och där en del av familjen inte är svenska medborgare. Därför måste Migrationsverkets fokus ligga på att effektivisera verksamheten och komma ned i väntetid för alla ärendeslag.

Fru talman! Till sist några ord om det vi socialdemokrater tycker står högst upp på den migrationspolitiska dagordningen framöver, nämligen arbetskraftsinvandringen.

Arbetskraftsinvandringen har stora utmaningar sedan en lång rad år. Sedan Moderaterna och den dåvarande alliansregeringen införde en av de mest liberala lagstiftningarna på detta område har vi sett hur utnyttjandet ökar genom att människor ges falska förespeglingar och villkoren på den svenska arbetsmarknaden dumpas.

Det är inte rimligt att vi trots en betydligt bättre etablering på arbetsmarknaden har arbetslösa och att den är störst bland dem som fått asyl samtidigt som vi tar in arbetskraft för den typ av jobb som de skulle kunna få.

Vi har fått ett antal förslag från den utredning som vi tillsatte för ett tag sedan, och nu är det dags att gå vidare med dem. Det är glädjande att Magdalena Andersson som nyttillträdd statsminister uttalade som en av de första politiska åtgärderna att vi nu vill kräva bindande anställningsavtal för att ta hit arbetskraftsinvandrare. Det är ett av flera förslag som snart kommer att presenteras av regeringen. Det är glädjande att förslagen kommer, och jag hoppas att det finns en stor uppslutning för dessa i denna kammare.

Vi behöver ordning och reda inom migrationspolitiken, och det innefattar i allra högsta grad den alltför liberala arbetskraftsinvandring som tidigare regeringar har infört.

Fru talman! Jag vill likt många andra talare i dag önska fru talmannen, kammarkansliet, utskottskansliet, ledamöter och åhörare en riktigt god, avkopplande och förhoppningsvis coronafri jul.

(Applåder)

Anf. 113 LUDVIG ASPLING (SD) replik:

Fru talman! År 2015 lovade statsminister Stefan Löfven att asylinvandringen skulle bli en ekonomiskt lönsam affär lite längre fram. Han gav dock inga källor till detta påstående, och om vi ska vara ärliga finns det inga sådana källor.

Källor till motsatt påstående finns det dock ganska gott om. Siffror från SCB från förra året visar att endast en tredjedel av dem som kom 2015 har någon typ av arbete, och här ingår personer som tjänar så lite som 8 000 kronor i månaden.

En undersökning från Entreprenörskapsforum visar att ungefär en tredjedel av dem födda i Afrika och Mellanöstern försörjer sig själva, och här räknas personer som tjänar så lite som 15 000 kronor i månaden som självförsörjande.

Detta räcker knappt till hyran i en av våra storstäder, så det verkliga antalet självförsörjande personer är antagligen betydligt lägre än en tredjedel.

En majoritet av alla arbetslösa i Sverige i dag är utrikes födda, och överrepresentationen blir ännu större om man räknar de långtidsarbetslösa.

Att så få klarar sin egen försörjning är givetvis inte enbart dessa personers eget fel. En stor del av problemet är Socialdemokraternas aktiva lönedumpningspolitik, som gör det enkelt att hämta in lågbetald arbetskraft från fattiga länder för att just konkurrera ut de personer som står långt från arbetsmarknaden.

Låt mig därför fråga Rikard Larsson: Vad menade statsministern med att detta kommer att bli en ekonomiskt lönsam affär på lite längre sikt?

Vi kan låtsas att Socialdemokraterna hade fått igenom sin budget här och nu och alltså kunnat göra denna prognos. Hur många år pratar vi om innan denna ekonomiska vinst kommer att cashas in? Jag vill ha ett rakt svar på denna fråga.

Anf. 114 RIKARD LARSSON (S) replik:

Fru talman! Asylinvandring är en lönsam affär för bland andra dem av oss som har oturen att drabbas av covid och vårdas på sjukhus eftersom sjukvården klarar sig mycket tack vare personal som kommer från många andra länder.

Lite av Sverigedemokraternas kärna är att hela tiden försöka bevisa att invandringen är olönsam och att Sverige tar hit invandrare. Men Sverigedemokraterna har helt missuppfattat hur flyktingpolitik fungerar och varför människor får uppehållstillstånd i Sverige.

Sverige har aldrig haft en migrationspolitik som släppt in ett antal tusen personer från tredjeländ för att de ska vara här och leva på bidrag. Vi behandlar asylansökningar från dem som flyr sina hemländer för att de inte kan bo kvar. Har de skäl enligt internationella konventioner har de rätt att stanna. Det är så asyl- och flyktingpolitiken fungerar.

Jag är den förste att skriva under på att de förslag som finns i den budget som Ludvig Aspling och han kamrater har röstat igenom och som tar bort extratjänsterna inte ökar möjligheterna för dem som har kommit till Sverige att komma in i jobb. Till exempel beskriver Malmö hur många extratjänster som måste skrotas på grund av dessa förslag, och detta ökar givetvis inte chanserna.

Anf. 115 LUDVIG ASPLING (SD) replik:

Fru talman! Rikard Larssons svar är alltså att det inte hjälper att ta bort extratjänsterna. Nej, det är möjligt. Men extratjänsterna i sig själva hjälpte ju inte heller, så det är ett synnerligen svagt argument.

Rikard Larsson säger också att vi skulle missförstått vad asylsystemet är till för eftersom vi ber om en prognos när detta kommer att bli en ekonomisk vinst. Vi har aldrig sagt att det ska bli en ekonomisk vinst, utan det är Socialdemokraterna. Det var den socialdemokratiska statsministern som kom med detta löfte här i kammaren.

Frågan hänger alltså kvar i luften: När kommer detta löfte att infrias?

Det är knappast vi som har missförstått detta när vi ställer frågan om när ett visst löfte från socialdemokratin kommer att infrias. Det är ett fullständigt absurt påstående.

Kom igen nu, Rikard Larsson, berätta! Vilket år kommer detta löfte om ekonomisk vinst att infrias?

Anf. 116 RIKARD LARSSON (S) replik:

Fru talman! Detta är trams. Vi kan se stora förtjänster av att folk som kommer till vårt land kommer i arbete, och vi kan göra det till en ekonomisk vinst om alla människor som kommer hit kommer i arbete. Men vi lyckas aldrig med detta om vi drar undan möjligheterna för dem att komma in i samhället och komma in i arbete.

Sverigedemokraterna bygger hela sin politik på att marginalisera dessa grupper och säga till dem att de inte är en del av det svenska samhället och ska stå utanför. Med den politiken kommer vi varken få lönsamhet i detta eller få dem att känna sig välkomna här.

Låt oss i stället se flyktingpolitiken för vad den är. Låt oss se flyktingar som människor, välkomna dem och hjälpa dem in i samhället. Alla tjänar mer på ett solidariskt samhälle än det kalla samhälle som Sverigedemokraterna vill ha.

(Applåder)

Anf. 117 MARIA MALMER STENERGÅRD (M) replik:

Fru talman! Lågt räknat tror man att skuggsamhället omfattar ungefär 50 000 personer, men det finns poliser som tror att det egentligen handlar om det dubbla.

En bidragande orsak till det är att ett nej inte är ett nej i asylprocessen. På Migrationsverkets förvar placerar man personer som har fått nej på sin asylansökan men där det finns en risk att de avviker innan utvisningen kan verkställas. I dag finns det cirka 520 förvarsplatser fördelade på sex förvar varav det nordligaste ligger i Gävle.

I sitt huvudanförande lät Rikard Larsson som att han var väldigt nöjd med detta. Det är inte vi. Bristen på förvarsplatser leder i dag till att människor avviker. Enligt Migrationsverket och polisen skulle det behövas ungefär det dubbla antalet förvarsplatser, 1 100–1 200 platser.

När gränspolisen påträffar en person som inte har rätt att vistas här får den antingen se mellan fingrarna eller släppa ut någon som redan sitter på förvar för att kunna ta in den personen på förvar.

Det är alltså uppenbart att försvarsplatserna måste bli fler, och det behövs en försvarsanläggning även i norra Sverige. Vi höjer i vår budget därför anslagen till förvaren med 75 miljoner under 2022 och 150 miljoner per år från 2023.

Socialdemokraterna däremot lyssnar inte alls på ropen från de egna myndigheterna och skjuter inte till mer pengar. Migrationsverket skulle till och med blivit tvunget att stänga försvarsplatser om Socialdemokraternas budget hade vunnit. Jag är väldigt glad att den inte har gjort det.

Jag undrar fortfarande: Varför vill Socialdemokraterna inte skjuta till mer pengar för att säkerställa att ett nej verkligen blir ett nej?
(Applåder)

Anf. 118 RIKARD LARSSON (S) replik:

Fru talman! Jag håller med Maria Malmer Stenergard om att det är viktigt att ett nej är ett nej. Jag tror också, vilket jag nämnde i mitt anförande, att effektivare handläggning och kortare handläggningstider också leder till ett effektivare återvändande, tillsammans med en mängd andra åtgärder som också behöver vidtas så att vi får en effektivitet i återvändandet.

Vi är inte alls oense om att ett nej ska vara ett nej. Sedan är det inte alla som får nej på sin asylansökan som behöver sättas i förvar i väntan på utvisning. Vi behöver också arbeta med processer redan tidigt under asylprocessen när det gäller vad som händer med person när det blir avslag på asylansökan för att förbereda för att den ska kunna återvända på ett bra sätt när den sedan har fått sitt beslut.

Jag nämnde också att det inte är så att den socialdemokratiska regeringen inte har satsat på utbyggnaden av försvarsplatser. Sedan 2016 har vi byggt ut antalet försvarsplatser med mer än 100 procent. Det är klart att det är från de nivåerna som vi tog över efter att Maria Malmer Stenergards partikamrater hade suttit och styrt över frågorna.

Det har behövts en kraftig utbyggnad, och vi har gjort en kraftig utbyggnad. Vi kan inte utesluta att det behövs ytterligare utbyggnad. Men man ska också säga att från den situation som vi befinner oss i nu ökar antalet tillgängliga platser. Vi gör en återgång till normalläge från pandemin där man var tvungen att glesa ut platserna och ha färre platser. Det blir en ökning också framöver.

Anf. 119 MARIA MALMER STENERGARD (M) replik:

Fru talman! Jag är väl medveten om att man drog ned antalet försvarsplatser. Den siffra som jag nämnde var 520, vilket är ungefär hälften av vad som faktiskt behövs. Det är när det är full kapacitet på förvaren.

Faktum är att om Socialdemokraternas budget hade vunnit så hade Migrationsverket blivit tvunget att stänga fullt fungerande försvarsplatser. Det går stick i stäv med en påstådd ambition att man vill ha en ordnad invandring.

Jag tänkte ta upp en annan fråga som Rikard Larsson nämnde i sitt anförande. Det handlar om arbetskraftsinvandringen. Vi genomförde en kraftig liberalisering av regelverket. Men vi har också följt utvecklingen på arbetsmarknaden, och vi har följt hur kriminaliteten har utvecklats.

Vi har konstaterat att vi i dag har en helt annan arbetsmarknad, och vi har en helt annan kriminalitet som har funnit nya vägar. Vi har lågt räknat

600 000 utrikes födda personer här i arbetsför ålder som försörjs på bidrag och inte är självförsörjande.

Det är samtidigt flera tusen som kommer hit varje år för att jobba som tidningsbärare. När kan vi se förslag, Rikard Larsson?

Anf. 120 RIKARD LARSSON (S) replik:

Fru talman! Snart, Maria Malmer Stenergard. Regeringen kommer väldigt snart att lägga fram förslag när det gäller arbetskraftsinvandringen. Det gläder mig väldigt mycket. De besked som jag har fått är att det kommer förslag redan innan jul. Jag hoppas att vi sedan i utskottet kan behandla de förslagen i god anda.

Vi ska komma ihåg när det gäller den utredning som har suttit att vi har hjälpts åt på lite olika sätt i utskottet att skriva direktiven. Det har också funnits initiativ från M, KD och SD. Det kommer snart förslag. Det är jag väldigt glad för.

Den sista kommentaren jag vill ge gäller förvarsplatserna. Maria Malmer Stenergard säger att vi stänger fullt fungerande förvarsplatser. Vi ska komma ihåg att det inte innebär att vi sänker den volym av förvarsplatser som vi har i dag som mycket riktigt är 520 platser, som Maria Malmer Stenergard säger. Vi behåller den volymen.

Anf. 121 HANS EKLIND (KD) replik:

Fru talman! Det är alltid lite läskigt när man är trea på bollen, för då kanske någon annan tar upp just de frågor som man hade tänkt ställa. Jag tänker att det ändå finns saker som man skulle kunna fundera kring tillsammans med riksdagsledamoten Rikard Larsson.

Det gäller förvarsplatser. Tycker Rikard Larsson att det är bra att riksdagen nu kommer att ha en budget där vi tillför ytterligare resurser för att bygga ut antalet förvarsplatser? Jag vet att Rikard Larsson känner till, precis som jag, att förvarsplatsbehovet är ungefär dubbelt så stort mot vad som finns i nuvarande skick.

Min fråga är: Tycker Rikard Larsson att det var bra att vi nu får en budget som tillför resurser för utbyggnad av förvarsplatser?

Sedan hade riksdagsledamoten ett jätteviktigt resonemang kring detta med segregationen. Anser riksdagsledamoten att det finns något bättre sätt att lyckas med integration än att lyckas med den ekonomiska integrationen och att människor kommer i arbete och blir självförsörjande?

Jag ställer den frågan mot bakgrund av det tar 20 år för hälften av dem som kommer från Mellanöstern att nå självförsörjning. Efter 20 år är fortfarande hälften beroende av bidrag. Det har de varit under 20 år, och de fortsätter att vara det.

Det är för mig ett av de främsta skälen till vi inte lyckas. De som kommer hit till vårt land kommer inte i arbete. Kommer man inte i arbete är det en kostnad som måste betalas.

Det är inte ristat i sten att invandring per definition behöver vara kostsam. Den kan till och med vara en intäkt. Så var det i Sverige fram till 70-talet. Sedan ändrades det på 80-talet, och från 90-talet och framåt har det varit en kostnad. Det beror på att det tar för lång tid att få människor som kommer hit att komma i riktiga jobb.

Anf. 122 RIKARD LARSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tycker alltid att det är trevligt när mina kollegor och riksdagsledamöter inleder med att säga att vi kan få fundera en stund kring detta. Det låter väldigt avspänt. Jag tror också att det är en liten baktanke med frågorna. Det gäller definitivt den första frågan. Man ska nog inte gå i den fällan.

Som jag sa i mitt anförande handlar budgeten om att se helheten. Det är klart att det finns jättemånga poster som jag skulle kunna peka på och säga: Är det bra eller dåligt med den posten? Är det bra eller dåligt med de extrapengarna till den myndigheten? Det beror helt och hållet på vad man i stället prioriterar bort.

Är det bra med 85 miljoner till förvaret? Inte om man i stället för att ge de föräldrar som ska vara hemma med sina barn och ha en familjevecka betalt inte ger dem någonting. Då skulle jag nog säga att det är en dålig prioritering. Det är inte bra om man slopar stödet till byggandet av hyresrätter som folk kan bo i. Då är det nog också en rätt så dålig prioritering.

Det går liksom inte bara att slita ut ett litet förslag på det sättet och säga: Är det bra eller dåligt att ge 85 miljoner kronor mer till förvaret? Det beror på vad alternativsatsningarna är. Därför är det också viktigt att man ser budgeten som en helhet, vilket vi har förklarat åtskilliga gånger.

Ledamotens andra fråga handlade om integration. Finns det någon bättre väg än att komma i arbete? Nej. Det är min övertygelse att den absolut säkraste och bästa vägen till en bra integration är att se till att de som kan arbeta också arbetar och får arbeta.

Vägen till arbete ser dock väldigt olika ut. Samhället måste stötta hela vägen för att man inte ska fastna i bidragsberoende utan i stället komma i arbete.

Anf. 123 HANS EKLIND (KD) replik:

Fru talman! Jag noterar att Rikard Larsson har hållit på med politik länge; han svarar inte på frågan. Jag köper dock att det finns argument som kan borga för det resonemanget.

Men då ställer jag frågan så här, Rikard Larsson: Tycker Rikard Larsson att 520 förvarsplatser räcker? Någonstans är det ju ändå därifrån prioriteringen alltid måste utgå, det vill säga vad det är man vill uppnå.

Min andra fundering är: När man nu ska ha pengar till saker och ting – politik handlar ju om att prioritera – har vi lagt fram en budget där vi inte satsar på extratjänster utan på nystartsjobb, som visar sig ha mycket bättre förmåga att leverera arbeten – dessutom hälften så dyra.

Vi har precis fått en ny regering och en statsminister som säger att man nu ska börja vända på stenar och börja komma igång. Det borde man ha gjort för sju år sedan. Det är inget nytt problem vi har med långtidsarbetslöshet och utanförskap.

Anf. 124 RIKARD LARSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tyckte att jag svarade på båda de frågor som Hans Eklind ställde, men jag kan svara på dem igen. Huruvida 520 platser räcker är egentligen inte vår sak att bedöma. Det är myndigheterna som får göra den bedömningen.

Sedan är det vår sak att göra bedömningen av hur man kan avsätta pengar i statsbudgeten. Jag skulle tro att det med både ledamotens och vår budget finns rätt många myndigheter som skulle säga att pengarna inte riktigt räcker. Men det är de prioriteringar man får göra, och då tycker vi att det är viktigt att prioritera att också ge dem som är hemma med sina barn betalt för det, i stället för att det ska ses som obetalt, som ledamoten vill.

När det gäller extratjänster och nystartsjobb tycker jag att det är värt att titta på alla former. Men i Malmö, som jag tog som exempel, tror jag att man har 1 700 jobb i form av extratjänster. Jag tror inte att det är en bra idé att vända på den stenen genom att sparka dem som har de jobben och ge dem nya anställningar.

(Applåder)

Anf. 125 JONNY CATO (C):

Fru talman! Migration är en fråga som berör och som nästan alla svenskar har en uppfattning om, men det är tyvärr ofta en fråga där politiker och opinionsbildare gärna förenklar och svartmålar. Jag och Centerpartiet har en genuin tro på att människor som flyr till Sverige, med hopp och tro om en bättre och tryggare framtid, inget annat vill än att komma in i och bli en del av det svenska samhället. När man flyr från situationer som vi inte ens kan föreställa oss, har skyddsskäl och har beviljats uppehållstillstånd ska man inte mötas av ”Välkommen till Sverige!”, utan då ska man mötas av ”Välkommen hem!”.

Sedan i somras har Sverige en ny migrationslagstiftning. Det är bra att vi äntligen kommit bort från lappande, lagande och tillfälliga lagstiftningar. Den nya migrationspolitik som riksdagen fattade beslut om strax före sommaren är till stora delar väldigt bra. Den ger goda möjligheter till familjeåterförening, ligger i nivå med övriga EU-länder och innebär en bred humanitär grund.

Centerpartiet är det enda borgerliga parti som säger nej till förhandlingar och samarbete med Sverigedemokraterna. Detta är viktigt för Sverige och för människor på flykt. Men det är också viktigt för att få en långsiktighet i migrationspolitiken, i motsats till det som moderater, kristdemokrater och sverigedemokrater nu vill.

I Moderaternas, Kristdemokraternas och Sverigedemokraternas gemensamma budgetmotion finns en avsiktsförklaring om vilken migrationspolitik som partierna vill ska gälla framöver. Men låt mig vara tydlig mot alla er som nu är oroliga: Partiernas gemensamma avsiktsförklaring om migrationspolitiken i budgeten gör ingen skillnad i praktiken och påverkar därför inte vårt nuvarande migrationsregelverk över huvud taget.

Hotet är dock inte över. M, KD och SD har i budgeten förhandlat fram och kommit överens om en gemensam migrationspolitik – om att riva upp den nya migrationslagstiftning som kom på plats så sent som i somras för att återigen göra om systemet i en mindre hållbar och mer restriktiv riktning. Efter flera år av tillfälliga och bristfälliga lagstiftningar behövs nu stabilitet och långsiktighet – inte en ny överbudspolitik som gör asyl-lagstiftningen orimlig, osäker och restriktiv.

Mycket små möjligheter till familjeåterförening och en ytterst begränsad humanitär grund är två saker som partierna i och med budgeten numera är överens om. Det vore dåligt för Sverige, men framför allt för människor som söker trygghet i vårt land.

Detta är vad som händer när man ger Sverigedemokraterna reellt inflytande över migrationspolitiken. Jag blir orolig för vad nästa vinst för Sverigedemokraterna blir i kommande gemensamma budgetförhandlingar mellan M, SD och KD. Vad blir nästa steg i partiernas gemensamma migrationspolitik? Om SD får bestämma ska vi införa en uppsökande verksamhet där man försöker förmå människor med uppehållstillstånd och laglig rätt att vistas i Sverige att återvända till sina ursprungsländer. Det är ett Sverige som Centerpartiet inte vill se.

Fru talman! Det är bra att den budget vi ska fatta beslut om inte innebär att Sveriges migrationslagstiftning rivs upp utan att det fortfarande finns en bred humanitär grund och goda möjligheter till familjeåterförening. Samtidigt är det oroande att Sverigedemokraterna i och med budgeten fått in en gemensam avsiktsförklaring om migrationspolitiken.

Centerpartiets budgetmotion är tydlig. Vi är rösten i svensk politik för en migrationspolitik som kombinerar medmänsklighet och humanism med ordning och reda. Vi är en stabil kraft i mitten av svensk politik för en stabil, långsiktig, medmänsklig och rättssäker migrationspolitik.

Just stabilitet är det jag tror att migrationspolitiken behöver nu. Vi behöver inte återigen ett nytt migrationsregelverk. Vi behöver ha fokus på de faktiska problemen, som exempelvis de alltför långa handläggningstiderna för att bli svensk medborgare.

Med detta sagt, fru talman, vill jag också säga att det finns en hel del på migrationsområdet som inte ingår i den nya migrationspolitik som vi fattade beslut om inför sommaren, exempelvis nya, skarpa förslag om hur vi kan förbättra det frivilliga återvändandet. Här hoppas jag att regeringen lyssnar på riksdagen och inom en snar framtid också återkommer till riksdagen med sådana förslag.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag hänvisa till Centerpartiets särskilda yttrande. Vi kommer därför inte att delta i beslutet.

Anf. 126 LUDVIG ASPLING (SD) replik:

Fru talman! Det råder viss konsensus om att integrationspolitiken i Sverige fungerar bristfälligt och att detta i alla fall delvis beror på att volymerna har varit väldigt stora under lång tid.

Ett ganska tydligt exempel på detta är framväxten av så kallade utsatta områden, som polisen beskriver så här: De kännetecknas av en allmän obehägenhet att delta i rättsprocessen och av systematiska hot och våldshandlingar mot vittnen, målsägande och anmälare. Det är näst intill omöjligt för polisen att fullfölja sitt uppdrag. Det har skett en normalisering, vilket har lett till att varken polis eller boende reflekterar över det avvikande läget i området. Det förekommer parallella samhällsstrukturer, extremism, fundamentalistiskt inflytande som innebär begränsning av människors fri- och rättigheter samt personer som reser iväg för att delta i strid i konfliktområden och en hög koncentration av kriminella.

Varför dessa områden har uppkommit reflekterar polisen inte särskilt över, men för varje klart tänkande människa i detta land torde det vara ganska uppenbart att det som dessa områden framför allt är utsatta för är Centerpartiets migrationspolitik i kombination med Centerpartiets integrationspolitik.

Trots allt detta har Centerpartiets partiledare fört fram ett förslag om att en målsättning för Sverige ska vara att ta emot 30–40 miljoner nya asylinvandrare under en viss period. Hur lång denna period skulle vara specificerade hon inte, men det handlade alltså om ungefär 30 miljoner nya människor.

Detta har fått vissa att höja lite på ögonbrynen, bland annat mig. Jag ser det inte som vare sig genomförbart eller rimligt. Därför vill jag fråga Jonny Cato: Står Centern kvar vid målsättningen om 30 miljoner nya asylinvandrare? Och framför allt: Hur tror Jonny Cato att en sådan volym av nya asylinvandrare skulle påverka de problem som vi redan i dag har med utanförskap?

Anf. 127 JONNY CATO (C) replik:

Fru talman! Det är uppenbart att ledamoten är ny på det migrationspolitiska området. Båda hans två företrädare har ställt exakt samma fråga till mig om 30–40 miljoner invandrare, och svaret är fortfarande detsamma: Nej, Centerpartiet är för en reglerad invandring. Det är också det som Centerpartiet har röstat för i denna kammare. Men jag förstår att det blir bra Youtubeklipp för Ludvig Aspling att framföra den typen av argument.

Jag blir lite irriterad när Sverigedemokraterna attackerar Centerpartiets integrationspolitik. Vi har i alla fall en integrationspolitik, till skillnad från Sverigedemokraterna. Jag har till Sverigedemokraternas tidigare två företrädare i migrationsdebatten ställt frågan: Vad har ni för förslag för att förbättra integrationen? Jag har inte fått svar en enda gång. Kanske kan jag få det av ledamoten nu.

Anf. 128 LUDVIG ASPLING (SD) replik:

Fru talman! Anledningen till att vi återkommer till denna fråga är naturligtvis att varken Jonny Cato eller någon annan från hans parti klarar av att ge ett vettigt svar. En målbild om 40 miljoner nya invandrare innebär ju inte per definition att invandringen inte skulle vara reglerad. Den kan vara reglerad fast på ett väldigt löst sätt. Det kan fortfarande vara så att man har regler. Detta är alltså ett icke-svar.

Men låt oss då bortse från de 40 miljonerna. Jag kan tolka Jonny Cato generöst och säga att jag tolkar svaret som att Centerpartiet nu frångår detta. 40 miljoner är för mycket. Då skulle jag vilja höra en siffra. Vad tycker Jonny Cato att Sverige under den närmaste fyraårsperioden ska klara av i form av ny asylinvandring utan att det får för allvarliga konsekvenser för våra system?

Sverigedemokraterna är tydliga: noll. Vi klarar inte av mer asylinvandring. Problemen är redan för stora. Vilken siffra tycker Jonny Cato är rimlig?

Anf. 129 JONNY CATO (C) replik:

Fru talman! Centerpartiet har varken en målbild eller en begränsning när det gäller hur många människor som ska få skydd i Sverige. Det har

att göra med att det inte är så migrationspolitik fungerar. Centerpartiet står upp för att de människor som har asylskäl och kommer till Sverige också ska ha rätt att få stanna. Hur många människor det är påverkas dels av vår politik här hemma, dels av politiken på europeisk nivå. Men det påverkas framför allt av hur det ser ut i omvärlden, hur många människor som behöver fly från krig och förtryck.

För Centerpartiet är asylrätten okränkbar. Kommer man till Sverige och har asylskäl ska man få lov att stanna. Det är Centerpartiets utgångspunkt. Därför går det inte att sätta vare sig en målbild för hur många som ska komma eller en begränsning av hur många som ska få lov att stanna. (Applåder)

Anf. 130 ROBERT HANNAH (L) replik:

Fru talman! Jonny Cato från Centerpartiet pratar väldigt mycket om den nya utlänningslagen och menar att den inte bör ändras. Jag tycker att det är ganska problematiskt. Jag menar att Sverige behöver en långsiktigt hållbar migrationspolitik, och den är inte långsiktigt hållbar om det är 175 riksdagsledamöter mot 174 som står bakom stora delar av lagstiftningen. Det räcker inte med ett mandats majoritet.

Det Sverige behöver är en långsiktig, gemensam syn på migrationspolitik. Både Socialdemokraterna och Moderaterna måste vara med i en sådan överenskommelse om den ska bli långsiktigt hållbar. Den blir inte långsiktigt hållbar av att Socialdemokraterna spelar bort heliga kor för dem själva för att ha regeringsmakten. Det är inte en långsiktigt hållbar migrationspolitik.

Dessutom ser vi att den utlänningslag som vi antog var ganska mycket av ett hafsverk. Det ser vi till exempel när forskare nu utvisas från Sverige för att de inte kan uppfylla kravet på långa anställningsförhållanden.

Det var dock inte det jag egentligen ville prata om. Jag märker i anförandet från Centerpartiet en förskjutning i retoriken. Alla tidigare år har jag alltid hört Centerpartiet nämna att SD och V inte bör få något inflytande. I Jonny Catos tal nämns inte V över huvud taget. Min fråga är: Vad är Centerpartiets inställning till Vänsterpartiet framöver? Tänker Centerpartiet göra upp om migrationspolitiken med Vänsterpartiet? Tänker Centerpartiet efter valet ingå ett budgetsamarbete med Vänsterpartiet eller ett samarbete där Vänsterpartiets inflytande krävs? Jag ser en förskjutning i retoriken från Centerpartiet och skulle gärna vilja veta detta.

Anf. 131 JONNY CATO (C) replik:

Fru talman! Jag ska ärligt säga att jag inte tror att något av de partier som var med i förhandlingarna kring den nya migrationspolitiken kan bekvämligt Centerpartiets vilja att nå en bred överenskommelse. Centerpartiet var berett att kompromissa, i ärlighetens namn kanske något mer än något annat parti, för att vi faktiskt skulle komma överens. Vi kämpade, och jag kämpade, för att behålla både moderater och socialdemokrater vid förhandlingsbordet. Vi gjorde verkligen vårt.

Jag håller med om att en bred överenskommelse absolut hade varit bäst för Sverige och för människor på flykt. Tyvärr kan jag också konstatera att vi stod för långt ifrån varandra.

Svaret på den andra frågan är att det jag kommenterade i mitt anförande var den budget som gått igenom i Sveriges riksdag. Där är det SD som får inflytande och inte Vänsterpartiet. Vi i Centerpartiet har varit tydliga med vårt agerande kring Vänsterpartiet, och det var också därför vi röstade för vår egen budgetmotion och sedan lade ned våra röster.

Anf. 132 ROBERT HANNAH (L) replik:

Fru talman! Jag är jättemedveten om att Centerpartiet gjorde mycket för att få till en överenskommelse med fler partier. Jag tror att det är helt avgörande att Centerpartiet, Liberalerna, Moderaterna och Socialdemokraterna lyckas komma överens om en långsiktigt hållbar migrationspolitik. Den migrationspolitik som antogs i utlänningslagen fick nämligen Vänsterpartiet inflytande över. Det behöver man erkänna.

Jag tror inte att vi kommer längre än att erkänna att riksdagen har åtta partier där alla har något att säga till om, informellt eller formellt. Men jag vill ändå förstå lite mer: Har Centerpartiet planer på att återigen göra upp om migrationspolitiken med Vänsterpartiet och rösta samma där, eller har ni planer på ett budgetsamarbete med Vänsterpartiet? Det är lite otydligt. Vi vill självklart hellre se att Centerpartiet samarbetar med oss borgerliga partier framöver.

Anf. 133 JONNY CATO (C) replik:

Fru talman! Den migrationspolitik som nu gäller var inte framförhandlad med Vänsterpartiet. Det var den migrationspolitiska kommitténs förslag i huvuddelar som gick igenom. Där hade Vänsterpartiet kanske flest reservationer av alla, men man valde sedan att rösta på den liggande propositionen eftersom man tyckte att den var bättre än oppositionens alternativa förslag.

Nej, Centerpartiet har inga planer på att göra upp framtidens migrationspolitik med Vänsterpartiet. Det tror jag också att Liberalerna känner väl till sedan tidigare.

Anf. 134 ROBERT HANNAH (L):

Fru talman! Vi liberaler anser att det var bra för Sverige att de rödgröna partiernas budget för 2022 inte gick igenom i omröstningen. Samtidigt fanns det inslag i den M-ledda budgeten som Liberalerna inte kunde ställa sig bakom. Vi hade därför vår egen budgetmotion och deltar inte i omröstningen i morgon. En budget räcker dock inte för att vända på utvecklingen i Sverige. Efter valet nästa höst behövs en liberal, borgerlig regering som fokuserar på kunskapsskolan och integration av personer som lever i utanförskap.

Sverige ska vara möjligheternas land för dem som väljer att flytta hit. Vår långa tradition av öppenhet gentemot omvärlden har bidragit till vår utveckling, vår rikedom och vår välfärd. I dag bor här människor som har rötter i alla världens hörn. Här talas alla större språk. Även jag gör det. Det gör vårt land rikare och mer pluralistiskt och stärker vår arbetsmarknad, särskilt på den globala marknad vi lever i. Vi vill att svenskar ska kunna jobba och studera runt om i världen, och vi tycker att människor också ska kunna komma hit för att jobba och studera. Globalisering är bra för världen, för Europa, för Sverige, för enskilda individer och även för mig.

Fru talman! Sverige har i dag stora integrationsproblem. Det är inte invandringen som är problemet, utan det är utanförskapet. Med det höga söktryck och den stora anhöriginvandring som Sverige har haft på senare år har belastningen på våra redan utsatta områden ökat alltför mycket.

Politiken måste prioritera utanförskapet framöver, och det är därför vi liberaler har lagt om vår migrationspolitik sedan 2015. Liberalerna står bakom de åtstramningar i utlänningslagen som riksdagen beslutade om i somras. Det är rimligt med de nya försörjningskraven, temporära uppehållstillstånd som huvudregel och krav på längre anställningsförhållanden för permanent uppehållstillstånd. Men vi hade önskat att den nya utlänningslagen formades efter Sveriges bästa och inte efter att Socialdemokraterna skulle kunna göra sina stödpartier nöjda.

Fru talman! I Sverige bor i dag över 600 000 vuxna utrikes födda med så låga inkomster att de riskerar fattigdom och social utestängning, och framför allt består gruppen av kvinnor som har kommit hit som flyktingar. Det motsvarar ett helt Göteborg. Det är ett stort misslyckande för oss som vill se Sverige som ett öppet samhälle.

Det är också uppenbart att misslyckad integration i dag går i arv. De gängkriminella grabbarna som skjuter ihjäl varandra i gänguppställningar är nästan alla födda på Östra sjukhuset i Göteborg, på Karolinska i Stockholm, i Malmö eller på andra svenska sjukhus. Varannan kille som bor i ett utsatt område går ut gymnasiet med ofullständiga betyg. Det är helt oacceptabelt och kommer att leda till ännu större problem i framtiden.

Vi ser samtidigt att unga tjejer med utländsk bakgrund som klarar skolan har högre lön än andra tjejer efter tio år på arbetsmarknaden. Det bevisar att den bästa integrationen för Sverige och det bästa förebyggande arbetet mot kriminalitet är en fungerande kunskapsskola – Liberalernas kunskapsskola. För vuxna gäller det att kvinnor och män som kommer till Sverige kommer i arbete och framför allt att man lär sig det svenska språket och att vi bekämpar islamismen och hedersförtrycket som finns i utsatta områden.

Vi liberaler kommer att kräva att införandet av språktest flyttas fram när vi tar makten nästa höst. Det är bra att andra partier har börjat vakna upp och nu inser att det är en fråga om makt att kunna tala det svenska språket – makten att kunna hjälpa sina barn med läxan och stoppa dem från att rekryteras till kriminella gäng, makten att kunna skaffa sig ett jobb och därmed få makt över sin plånbok, makten att kunna välja sina folkvalda i val, makten att kunna lämna en våldsam partner och makten att kunna förstå politiska debatter i riksdagen och se på nyheterna. Det krävs att man kan det svenska språket för att kunna ha den makten.

Om inte före detta migrationsministern Morgan Johansson och andra ledande socialdemokrater i årtal hade brunsmetat Liberalernas förslag om till exempel språk- och samhällstest skulle Sverige inte ha haft det enorma utanförskap som vi ser i dag. Senast för ett par månader sedan brunsmetade justitieminister Morgan Johansson på Twitter mitt förslag om att göra det lättare att säga upp gängkriminella från sina lägenheter. Det var ett förslag som handlade om att ställa förortsbornas rätt till trygghet framför gängkriminellas. Bara någon månad senare föreslog Morgan Johansson, samma person, samma sak till Socialdemokraternas kongress.

Det är helt uppenbart att Socialdemokraterna inte har någon plan eller idé för att vända på utanförskapet. Det är fortfarande bidragslinjen och livslångt utanförskap som gäller för S. När man ska ändra skatter ska de sänkas för bidragstagare och inte för dem som jobbar.

Socialdemokraternas integrationspolitik och migrationspolitik går helt enkelt inte ihop. Det finns ingen röd linje. Man kunde inte ens svara på frågan från Kristdemokraterna vad gäller antalet förvarsplatser. Migrationsverket vill ha 1 000 förvarsplatser, och då är det klart att vi bör leverera 1 000 förvarsplatser.

Fru talman! Vi ser nu att den förda politiken även drabbar arbetskraftsinvandrare. Det finns en oerhörd potential i att människor kommer till vårt land för att arbeta eller forska. Vi ser nu till exempel i Göteborg att Northvolt och Volvo satsar på stora, nya industrier och forskningscenter. Svenska företag ska kunna anställa specialister och toppstudenter från hela världen, och de ska kunna plugga på svenska universitet.

Trots bristen på kompetent arbetskraft utvisar vi i dag de här människorna från den svenska arbetsmarknaden. Människor tvingas lämna landet på grund av bagatellartade misstag som att den anställde tagit ut för lite semester eller fått en lön som ligger strax under kollektivavtal eller att arbetsgivaren missat att teckna en försäkring. För närvarande pågår en utredning i syfte att ändra dagens regler, vilket vi har medverkat till från Liberalernas sida, för reglerna måste vara verkningfulla och starka.

Vi är också från Liberalernas sida beredda att stoppa fusk som pågår med arbetskraftsinvandring. Det gör vi jättegärna. Det är synd att den nuvarande migrationsministern, Ygeman, säger nej till Moderaternas inbjudan och säger i tidningen att han inte ens har läst debattartikeln från Moderaterna. Det är inte så man bedriver politik.

Fru talman! Den nya utlänningslagen har också visat sig slå orimligt hårt mot utländska doktorander och forskare. Det beror på att det inom akademien är sällsynt med längre anställningar, vilket innebär att det nya kravet på längre anställningsförhållanden blir svårt att uppfylla. I ett tillägg till utlänningslagen 2014 möjliggjordes för utländska doktorander att efter fyra år söka permanent uppehållstillstånd. Detta tillägg har nu slopats, och det är för att det var ett hafsvverk med den migrationspolitiska kommittén – när man inte kunde komma överens kom man med en lagstiftning som inte var genomtänkt.

Forskare och doktorander är en väldigt speciell grupp som kräver en speciell lagstiftning. Det bör därför införas ett undantag för den här gruppen.

Fru talman! Sverige behöver en liberal migrationspolitik med både hjärta och hjärna – hjärta nog att kunna ta emot kvotflyktingar och säkra asylrätten i kombination med förnuft nog att ha en migrationspolitik som gör att man kan lyckas med integrationen, våga ställa krav på svenska språkkunskaper och ha försörjningsplikt. Sverige behöver Liberalernas migrationspolitik.

(Applåder)

Anf. 135 RIKARD LARSSON (S) replik:

Fru talman! Robert Hannah säger: Behöver Migrationsverket 1 000 förvarsplatser levererar vi 1 000 förvarsplatser.

Jag har en fråga till Robert Hannah. Hur många försvarsplatser har Liberalerna i sin budget?

Prot. 2021/22:46
15 december

Migration

Anf. 136 ROBERT HANNAH (L) replik:

Fru talman! Att ändå ha ambitionen att ha 1 000 försvarsplatser eller att bemöta det som en expertmyndighet säger tror jag går bra oavsett vad som finns eller inte finns i en budget.

Anf. 137 RIKARD LARSSON (S) replik:

Fru talman! Jag ska hjälpa Robert Hannah med svaret på frågan om hur många försvarsplatser som Liberalerna har i sin budget av de här 1 000 som han tyckte att man skulle leverera. Svaret är noll. Liberalerna satsar inte på försvarsplatser.

Att stå i talarstolen och prata om att man levererar det som myndigheterna tycker att man ska leverera är nonsens. Ni levererar inte några fler försvarsplatser. Ni levererar över huvud taget inte någon mer politik än det som finns i regeringens budgetförslag. Ni levererar däremot lite mindre resurser i ert budgetförslag. Allt det fagra talet om att man ska leva upp till det som myndigheterna vill ha är noll och intet värt, för ni levererar inte på det.

Fru talman! Detta är lite symtomatiskt för Liberalernas hållning i hela det migrationspolitiska arbetet. Jag minns Liberalerna som det parti som i de migrationspolitiska samtalen sa: Det viktiga är att ni kommer överens; vi behöver inte vara med. Det präglar väldigt mycket av Liberalernas politik.

Anf. 138 ROBERT HANNAH (L) replik:

Fru talman! Det stora problemet med Socialdemokraternas migrationspolitik och integrationspolitik är att de är två separata världar och inte håller ihop. Det finns ingen röd tråd. Det är det som är det stora problemet, och det var det som jag poängterade.

Att vi från Liberalerna inte har fler försvarsplatser i vår budget innebär inte att vi inte har den ambitionen.

Men låt oss prata om den röda tråden här. Vill man ha en sådan migrationspolitik som Socialdemokraterna vill ha ska man inte rösta på Socialdemokraterna, utan då ska man uppenbarligen rösta på Liberalerna, för vi har den politik som är mest lik och vågar stå upp för den politiken. Socialdemokraterna valde att anpassa sin migrationspolitik efter Miljöpartiet, Centerpartiet och Vänsterpartiet. Ni valde makten framför den migrationspolitik som Sverige behövde och behöver.

När det gäller integrationspolitiken är det helt och hållet en bidragslinje som gäller. När ni sänker skatten ska skatten sänkas för människor som är arbetslösa eller går på försörjningsstöd och inte för människor som arbetar. Det finns ingen röd linje. Det var det jag ville framföra. Fixa en röd linje och kom tillbaka till debatten!

(Applåder)

Anf. 139 AXEL HALLBERG (MP):

Fru talman! Fler människor än någonsin är på flykt i världen. Samtidigt är viljan hos länder som har god förmåga att hjälpa alldeles för svag. Det

är allt svårare att ta sig till EU för att söka asyl. Det finns inga lagliga vägar för asylsökande att ta sig hit och utöva sin mänskliga rättighet att ansöka om skydd. I stället fortsätter människor att göra livsfarliga resor över Medelhavet. Många gånger förliser rangliga båtar, och människor förlorar livet.

Samtidigt råder en helt annan verklighet i den svenska debatten. Det är inte att människor tvingas fly och orsakerna till detta som ses som problem, utan människorna själva. Här har vi hamnat oerhört snett. Personer som tvingas fly undan krig och förföljelse ska behandlas på samma sätt som vi själva skulle vilja bli behandlade om det var vi som tvingades fly från våra hem. I den migrationspolitiska debatten får vi aldrig glömma att det är människor vi pratar om. Det är människor som flyr från krig och förtryck. Och de flyr ofta från livssituationer som de allra flesta av oss inte ens kan föreställa oss.

De senaste åren har stora förändringar skett av utlänningslagen, den lagstiftning som reglerar vem som får uppehållstillstånd i Sverige. Efter år av utredningar och rop efter hårdare tag lyckades inte Migrationskommittén, där alla partier var representerade, komma fram till förslag på nya regler som skulle fungera i praktiken. Kommitténs förslag, som kom förra året, var undermåliga och hade lett till katastrofala konsekvenser för människor på flykt om de hade genomförts rakt av.

Flera partier ville dessutom försöka binda upp regeringen när det gällde att införa ett mål om att minska antalet asylsökande och kräva att regeringen varje år skulle genomföra åtgärder för att komma närmare målet. Det hade inneburit att en regering årligen skulle behöva försämra situationen för människor på flykt.

Miljöpartiet kunde inte acceptera detta utan förhandlade i regeringen fram bättre regler tillsammans med Socialdemokraterna. Vi drev fram att en ny humanitär skyddsgrund skulle införas för personer som har fått stark anknytning till Sverige och att särskilt och synnerligen ömmande omständigheter skulle återinföras som skäl för att få stanna. Mycket utsatta personer som har bott här länge har nu åter en möjlighet att få stanna i Sverige. Kommitténs förslag om krav på samhällskunskap och språkkunskaper för att få permanent uppehållstillstånd sköts också på framtiden. Att Miljöpartiet satt med vid förhandlingsbordet gjorde all skillnad.

Samtidigt driver partier fortfarande på för att strama åt, med stora konsekvenser för människors liv som följd. I den här budgethanteringen har Moderaternas, Kristdemokraternas och Sverigedemokraternas alternativa förslag vunnit majoritet. Det får direkta konsekvenser för migrationspolitiken. Fler förvarspplatser ska inrättas, och regeringen ska tvingas införa fotboja som komplement till förvar för människor som väntar på att utvisas. Denna politik har kunnat bli verklighet genom att Centerpartiet valde att släppa fram den när de lade ned sina röster.

Konsekvensen av det budgetbeslut som kammaren har fattat är att Sverige nästa år får en politik som kommer att leda till ökade utsläpp och ge skogsägare sämre möjligheter att skydda sin skog. Det är en budget som kommer att innebära färre billiga hyresrätter och skärpta åtgärder mot människor på flykt.

Sverige kan bättre än så. I stället för att genomföra försämringar för människor och miljö kan vi faktiskt göra det motsatta. Vi kan ta fram politik för minskade utsläpp som skyddar värdefull natur. Vi kan skapa ett mer rättvist samhälle där vi tar hand om både varandra och vår omvärld – ett medmänskligt samhälle. Med det sagt hänvisar jag till vårt särskilda yttrande.

Anf. 140 LUDVIG ASPLING (SD) replik:

Fru talman! Arbete är nyckeln till integration, brukar många hävda. Även om jag inte tror att det är riktigt så enkelt är jag beredd att hålla med, till viss del. Jag var själv under många år en invandrare i Japan med ett väldigt enkelt arbete, i mitt fall vårdbiträde. Jämfört med andra invandrare som bodde där var jag ganska välintegrerad, just på grund av att jag hade den vardagliga kontakten med en normal arbetsplats som bara besattes av lokalbefolkningen.

I Sverige är problemet att väldigt många personer inte försörjer sig själva. Det beror i stor utsträckning på att många personer har låga kvalifikationer, och de arbeten som kräver låga kvalifikationer är alldeles för få.

Men det finns ett problem till: Miljöpartiets ultraliberala syn på arbetskraftsinvandringen. Miljöpartiet vill att det ska vara fritt fram att hämta hit billig arbetskraft från fattiga länder till egentligen vilka yrken som helst. Det leder till att personer som redan i dag står långt från arbetsmarknaden har väldigt svårt att konkurrera. Många får helt enkelt inte den chans som jag en gång fick.

Jag skulle därför vilja fråga Axel Hallberg om han håller med mig om att arbete delvis är nyckeln till integration. Om så är fallet, varför vill han då att det ska vara så svårt, att personer som står långt från arbetsmarknaden ska behöva konkurrera med billig arbetskraft från till exempel Bangladesh eller Indien?

Anf. 141 AXEL HALLBERG (MP) replik:

Fru talman! I integrationspolitiken finns otroligt många viktiga delar. Arbete är en viktig del, men de andra delarna får inte glömmas bort. Det handlar om utbildning och att vi ska ha ett jämlikt skolsystem. Det handlar om bostadspolitik och att vi ska bygga billiga hyresrätter. Men det handlar också om fritidsaktiviteter, kultur och sammanhållning. Det är inte lätt att integreras i samhället eller att få och ta ett första jobb om man lever i en otroligt utsatt situation och inte heller upplever att man blir insläppt i det svenska samhället. Det finns många delar i migrationspolitiken som är viktiga. Vi ska inte göra det enklare än det är.

Arbetskraftsinvandringen är också viktig för Sverige och för många människor. Vi vill inte försvåra för människor att komma till Sverige och arbeta. Och vi tror inte på olika kvoter eller på att det är staten som bäst avgör arbetsgivarnas behov av arbetskraft. Det gör arbetsgivarna. Det är grunden i vår politik för arbetskraftsinvandring.

Anf. 142 LUDVIG ASPLING (SD) replik:

Fru talman! Axel Hallberg har totalt fel. Jag har gått igenom den processen själv och vet vad jag pratar om, till skillnad från Axel Hallberg. Fritidsaktiviteter är inte på något sätt lika viktigt som att ha ett arbete.

Axel Hallberg nämner också hyresrätter som en viktig integrationsåtgärd. Men vad är det man behöver för att kunna hyra en bostad i Sverige? Tänk efter lite grann, Axel. Jo, man behöver ett arbete.

Är då arbetskraftsinvandring viktig för Sverige? Ja, en viss del är det. Arbetskraftsinvandringen ser ut lite grann som ett timglas. Det finns en hel del jobb på toppen, men det finns också många jobb på botten. Och frågan gäller de senare.

Anser Axel Hallberg på allvar att det är viktigt för Sverige att kunna hämta in personal från fattiga länder för att de ska jobba till billiga löner inom till exempel snabbmatsindustrin? Påstår Axel Hallberg på allvar att ingen av de hundratusentals personer som i dag söker ett arbete kan klara av de jobben?

Anf. 143 AXEL HALLBERG (MP) replik:

Fru talman! Det jag sa var att det finns många viktiga delar i integrationspolitiken. Jag tror inte alls att man ska förlöjliga till exempel fritidsaktiviteter, som är otroligt viktiga för många barn och unga för att komma in i samhället. De kan få nya vänner, få ett sammanhang och lära sig svenska språket. Jag tycker inte att Sverigedemokraterna på något sätt bör förlöjliga det.

Vi ser också att det i de allra flesta kommuner är en otroligt stor bostadsbrist. Det är klart att det påverkar också de utsatta grupperna. Vi behöver bygga fler bostäder för att fler ska kunna ta sig in på arbetsmarknaden.

Jag redogjorde för vår inställning till arbetskraftsinvandring. Det är också viktigt att säga att arbetsmarknaden inte är konstant. Det finns inte ett visst antal jobb i Sverige som alltid kommer att vara detsamma. Det är klart att antalet jobb kan öka eller minska. Att en arbetskraftsinvandrare får ett jobb i Sverige behöver inte innebära att någon annan blir utan.

Anf. 144 HANS EKLIND (KD) replik:

Fru talman! Axel Hallberg har lyssnat till några av våra anföranden och till debatten som pågår här. Du hoppar ju in och deltar i debatten, men i och med att du nämnde försvarsplatserna vill jag ändå ställa en fråga.

Vi har en situation med 520 försvarsplatser, och vi har ett migrationsverk men också en polismyndighet som säger att vi behöver det dubbla. Då har KD, M och SD, vars budgetförslag bifölls i riksdagen för inte så länge sedan, lagt lite mer pengar på försvarsplatser men också på elektronisk övervakning.

Det finns en anledning till detta. Att bygga försvarsplatser är rätt och riktigt, inte minst när man ser att det finns ett dubbelt så stort behov jämfört med de platser som finns i dag. Men att bygga försvarsplatser är ju inte enkelt. De ska hålla vissa säkerhetsnivåer och så vidare. Det tar lite tid att bygga fram de där platserna, som åtminstone alla de ansvariga myndigheterna är överens om.

Axel Hallberg tar upp vad som händer när KD, M och SD får bestämma. Då satsar vi ju pengar på exempelvis elektronisk övervakning. Jag vill ställa en fråga till Axel Hallberg. Enligt Säkerhetspolisen finns det cirka 2 000 personer i Sverige som är våldsbejakande islamister. Bland dem finns ett antal imamer som inte kan utvisas. De springer alltså runt på fri fot här i Sverige. Om det nu är så att utvisningar som Sverige vill göra

inte går att genomföra, kan Axel Hallberg då se att det finns en vits med att vi vet var de här personerna är?

Prot. 2021/22:46
15 december

Anf. 145 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag vill påminna om att vi talar genom talmannen och inte använder du och ni.

Migration

Anf. 146 AXEL HALLBERG (MP) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att säga att det såklart är viktigt att vi har försvarsplatser i Sverige och att det fungerar på ett bra sätt. Det jag ställer mig kritisk mot är att man med den prioritering som finns i budgetförslaget från Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna väldigt tydligt väljer att gå fram med skärpta åtgärder mot dem som har flytt till Sverige. Det tycker jag är en felaktig prioritering.

Som tidigare talare har lyft fram redovisar de tre ingående partierna också hur man ser på framtiden för svensk migrationspolitik. Jag tycker att det är en synnerligen tråkig och mörk läsning. Det är ingen hemlighet att Miljöpartiet står för en helt annan politik. Vi vill välkomna människor till Sverige. Vi vill att människor som flyr för sina liv ska få ett nytt hem i Sverige.

Självklart är det viktigt att vi som samhälle ska veta var de människor som utgör säkerhetsrisker finns och kunna hantera dem på rätt sätt. I den frågan har jag mycket stort förtroende för det arbete som Säkerhetspolisen utför.

Anf. 147 HANS EKLIND (KD) replik:

Fru talman! Det är Migrationsverket och polisen som har konstaterat att vi behöver dubblera antalet platser. Den prioriteringen har vi hörsammat. Om det behövs dubbelt så många måste vi börja röra oss i den riktningen. Menar alltså riksdagsledamoten att Migrationsverket och polisen har fel när de beräknar antalet försvarsplatser?

Det här är inte skärpta åtgärder mot dem som har flytt. Det är fråga om människor som har fått nej på sin asylansökan. Det betyder att de ska avvisas eller utvisas. Det är de som tas in till förvar. Det är de som också kan få elektronisk övervakning. Det handlar inte om att ha försvarsplatser eller elektronisk övervakning när det gäller människor som kommer till Sverige. Men när man har fått ett nej ska det nej gälla. Är det så att polisen och Migrationsverket upplever att det här nej inte kommer att hörsammas, så att en person går in i skuggsamhället och utsätter sig själv och andra för fara, ska den personen också kunna övervakas på något sätt. När försvarsplatserna är fulla måste vi hitta andra instrument.

Anf. 148 AXEL HALLBERG (MP) replik:

Fru talman! Jag menar att vi självklart kan och bör visa medmänsklighet även mot människor som ska utvisas.

Vad gäller bedömningen av antalet försvarsplatser litar jag självklart på våra myndigheter. Men det är sedan upp till oss politiker att fördela pengarna i statens budget. Jag står helt och fullt bakom den budgetproposition som den dåvarande S-MP-regeringen lade fram. Det handlar om prioriteringar. Ni kan självklart lyfta fram det som ni har lagt till, men ni har också

tagit bort väldigt många viktiga satsningar även på det här området. En tidigare talare lyfte bland annat fram integrationspolitiken. Jag lyfte fram bostadsfrågan, som är oerhört central för att människor ska komma in i det svenska samhället. Ni tar bort stödet till byggande av billiga hyresrätter.

Anf. 149 MARIA MALMER STENERGÅRD (M):

Fru talman! Invandring har bidragit till att skapa några av världens mest dynamiska samhällen. När invandringen och integrationen fungerar bra är det bra för ett land och ger goda förutsättningar för den som invandrar att skapa en bättre framtid för sig och sina barn. Men så blir det inte om landet tar emot fler än vad det klarar av att integrera. Då kan invandring i stället skapa ojämlikhet och stora motsättningar.

De senaste decennierna har Sverige haft en ohållbar nivå på asylinvandringen, samtidigt som vi i praktiken saknat integrationspolitik. Det förödande resultatet syns på praktiskt taget varje samhällsområde och drabbar inte minst de människor som flytt konflikttrubbade områden, förföljelse och förtryck.

När man lyssnar till den politiska debatten tycks det vara så enkelt som att det parti som vill låta flest komma innanför de svenska fysiska gränserna är det som är mest humant. Det spelar sedan ingen roll om alla de som kommit hit får en plats i samhället på riktigt. Jag menar att det är helt fel. Vi måste ta det fulla ansvaret för dem som vi har beviljat skydd, så att de korsar gränsen inte bara till vårt land utan också in till samhället på riktigt. Det är det som är det humana.

Den som ser problemen med integrationen och drar slutsatsen att vi faktiskt har en skyldighet mot alla som kommit hit för att stanna, men också mot alla som lever här, att minska invandringen, så att vi kan skapa förutsättningar för en god integration – den betraktas som inhuman. Alltför många väljer att bortse från problemen. Och i skyggklapparnas Sverige frodas utanförskapet och hopplösheten.

Mellan 50 000 och 100 000 personer lever här utan tillstånd i ett skuggsamhälle präglad av stor utsatthet. Fyra av tio av de barn som är födda i ett annat land klarar inte gymnasiebehörighet när de slutar nian. Det livslånga bidragsberoendet och ekonomiska utanförskapet har brett ut sig. Hälften av dem som kommit hit sedan 1990 har inte blivit självförsörjande. Skillnaden i arbetslöshet mellan svenskfödda och invandrare har aldrig varit större.

Allt detta speglar vårt fruktansvärda misslyckande med integrationen. Det är ett misslyckande som krossar drömmarna. Det drabbar barnen som inte kan eller får utnyttja sin fulla potential och växa upp till att bli sitt allra bästa jag. Det drabbar de kvinnor som visserligen kommit undan krig och oroligheter men som inte ges möjlighet att åtnjuta den frihet och jämlikhet som borde vara en självklarhet för alla i Sverige.

Det går att vända utvecklingen. Jag är helt övertygad om att vi kan göra det. Men det krävs enormt mycket. En förutsättning är en kraftigt minskad invandring under lång tid.

Fru talman! De senaste tio åren har nästan en halv miljon människor sökt asyl i Sverige. 400 000 asylrelaterade uppehållstillstånd har beviljats. Trots att antalet asylsökande har minskat jämfört med rekordåret 2015 sticker vi fortfarande ut. Första halvåret i år har vi tagit emot tio gånger så många asylsökande som Finland och Norge.

Vi kan inte fortsätta sticka ut i förhållande till andra jämförbara länder. Vår asylinvandring ska inte vara högre än i våra nordiska grannländer. Ska vi nå det volymmålet måste det migrationspolitiska regelverket ligga på en absolut miniminivå. I Moderaternas, Kristdemokraternas och Sverigedemokraternas budget slår vi också fast att svensk invandringspolitik bör anpassas efter den rättsliga miniminivån enligt EU-rätten.

Men det kommer inte att räcka, fru talman. Därtill behövs kvalificering till välfärden, ett uppvärderat medborgarskap, skärpt identitetskontroll, fler återkallelser av uppehållstillstånd och ett återvändande som faktiskt fungerar. Allt detta är också bra för integrationen.

Våra generösa välfärdssystem låser i praktiken in människor i utanförskap. Jag är övertygad om att de allra flesta som kommer till Sverige vill vara med och bidra. Men med omfattande bidrag utan förväntningar och förhoppningar om att kunna bidra av egen kraft blir det svårare att komma in i samhället. Det är inte humant. Bidragslinjen kommer aldrig att bygga ett samhälle starkt.

Därför är det rätt och viktigt att vi i Moderaternas, Kristdemokraternas och Sverigedemokraternas budget tar det första steget mot kvalificering till våra välfärdssystem.

Vi gör också en stor satsning på att få människor att lämna landet när de har fått nej på sin asylansökan. I dag är det bara hälften av dem som har fått nej på asylansökan som lämnar landet frivilligt. Detta är en bidragande orsak till det växande skuggsamhället.

På Migrationsverkets förvar placeras personer som riskerar att avvika innan utvisningen kan verkställas. Men förvaren är få, och de är överfulla. Brist på förvarsplatser ska inte få till följd att personer som borde tas i förvar inte blir det eller att förvarstagna personer släpps för att lämna plats till mer prioriterade ärenden, vilket nu förekommer.

Antalet förvarsplatser i Sverige måste bli fler, och det behövs också en förvarsanläggning i norra Sverige. Vi höjer därför anslagen till Migrationsverkets förvarsverksamhet med 75 miljoner kronor under 2022 och 150 miljoner kronor per år från 2023.

Detta kommer dock inte att räcka. Förvaren behöver kompletteras med möjlighet till elektronisk övervakning. Därför avsätter vi pengar i budgeten även till detta. Det är viktiga åtgärder för att säkerställa att ett nej i asylprocessen också blir ett nej på riktigt.

Fru talman! Den här budgeten innehåller långt ifrån allt som krävs för att vända utvecklingen och få ordning på invandringen. Den uppgiften är enorm, men jag är övertygad om att den går att lösa.

Med den här budgeten tar vi viktiga steg mot en mer ordnad invandring, och när regeringen har bytts ut ska vi se till att också få ordning på Sverige.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Slutligen, fru talman, vill jag önska talmannen, utskottskollegorna och kansliet en riktigt god jul och ett gott nytt år. Vi ses på det nya året!

(Applåder)

(forts. § 14)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.51 på förslag av förste vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 12 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 14 december

MJU1 Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

Punkt 1 (Regeringens hantering av riksdagens tillkännagivande)

1. utskottet

2. res. (S, MP)

Votering:

205 för utskottet

97 för res.

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 59 M, 55 SD, 28 C, 23 V, 20 KD, 18 L, 1 -

För res.: 86 S, 11 MP

Frånvarande: 13 S, 11 M, 7 SD, 3 C, 4 V, 2 KD, 2 L, 5 MP

Johan Büser (S) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU1 Utgiftsområde 24 Näringsliv

Punkt 1 (Mål för turismpolitiken)

1. utskottet

2. res. (C)

Votering:

275 för utskottet

28 för res.

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 87 S, 59 M, 55 SD, 24 V, 20 KD, 18 L, 11 MP, 1 -

För res.: 28 C

Frånvarande: 13 S, 11 M, 7 SD, 3 C, 3 V, 2 KD, 2 L, 5 MP

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU6 Förstärkt skydd för väljare vid röstmottagning

Punkt 2 (Valsedelsystemet och tillhandahållandet av valsedlar)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

3. res. 2 (C)

4. res. 3 (L)

Förberedande votering 1:

28 för res. 2

18 för res. 3

257 avstod

46 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 2:

55 för res. 1

29 för res. 2

219 avstod

46 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Vasiliki Tsouplaki (V) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Huvudvotering:

202 för utskottet

55 för res. 1

46 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 87 S, 59 M, 24 V, 20 KD, 11 MP, 1 -

För res. 1: 55 SD

Avstod: 28 C, 18 L

Frånvarande: 13 S, 11 M, 7 SD, 3 C, 3 V, 2 KD, 2 L, 5 MP

Punkt 8 (Tystnadsplikt)

1. utskottet

2. res. 8 (M, SD)

Votering:

188 för utskottet

115 för res. 8

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 87 S, 28 C, 23 V, 20 KD, 18 L, 11 MP, 1 -

För res. 8: 59 M, 55 SD, 1 V

Frånvarande: 13 S, 11 M, 7 SD, 3 C, 3 V, 2 KD, 2 L, 5 MP

Ulla Andersson (V) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

AU2 Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv
Kammaren biföll utskottets förslag.

AU6 Arbetsmarknadspolitik och arbetslöshetsförsäkringen

Punkt 1 (Fler vägar till jobb)

1. utskottet
2. res. 1 (M)
3. res. 2 (C)

Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

Punkt 4 (Arbetsförmedlingen)

1. utskottet
 2. res. 10 (V)
- Votering:
219 för utskottet
25 för res. 10
59 avstod
46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 87 S, 55 SD, 28 C, 20 KD, 18 L, 11 MP

För res. 10: 24 V, 1 -

Avstod: 59 M

Frånvarande: 13 S, 11 M, 7 SD, 3 C, 3 V, 2 KD, 2 L, 5 MP

Punkt 5 (Arbetsmarknadspolitiska program och insatser m.m.)

1. utskottet
2. res. 14 (KD)
3. res. 15 (MP)

Förberedande votering:

20 för res. 14
11 för res. 15
272 avstod

46 frånvarande

Kammaren biträdde res. 14.

Huvudvotering:

165 för utskottet
20 för res. 14
118 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 87 S, 59 M, 1 C, 18 L

För res. 14: 20 KD

Avstod: 55 SD, 27 C, 24 V, 11 MP, 1 -

Frånvarande: 13 S, 11 M, 7 SD, 3 C, 3 V, 2 KD, 2 L, 5 MP

Punkt 6 (Särskilt om insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga)

1. utskottet

2. res. 19 (L)

Votering:

182 för utskottet

18 för res. 19

103 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 87 S, 59 M, 24 V, 11 MP, 1 -

För res. 19: 18 L

Avstod: 55 SD, 28 C, 20 KD

Frånvarande: 13 S, 11 M, 7 SD, 3 C, 3 V, 2 KD, 2 L, 5 MP

Punkt 8 (Äldre i arbetslivet)

1. utskottet

2. res. 21 (SD)

Votering:

163 för utskottet

55 för res. 21

85 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 87 S, 28 C, 24 V, 20 KD, 3 MP, 1 -

För res. 21: 55 SD

Avstod: 59 M, 18 L, 8 MP

Frånvarande: 13 S, 11 M, 7 SD, 3 C, 3 V, 2 KD, 2 L, 5 MP

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SfU1 Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning

Punkt 1 (Mål för utgiftsområde 10)

1. utskottet

2. res. (V)

Votering:

278 för utskottet

25 för res.

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 87 S, 59 M, 55 SD, 28 C, 20 KD, 18 L, 11 MP

För res.: 24 V, 1 -

Frånvarande: 13 S, 11 M, 7 SD, 3 C, 3 V, 2 KD, 2 L, 5 MP

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

Anf. 150 LUDVIG ASPLING (SD):

Fru talman! Sveriges regler på migrationspolitikens område är i akut behov av en totalrenovering. Vi upplever i dag kriser med hundratusentals utrikes födda som sitter fast i ett långvarigt bidragsboende, med organiserad brottslighet som tillåts kontrollera hela stadsdelar, med välorganiserad och politiskt motiverad islamism som med berått mod finansieras av svenska staten, med den systemhotande korrupktion som finns i civilsamhället och assistansbranschen och med den utbredda handeln med både människor och uppehållstillstånd.

De här kriserna är och har varit väl kända under lång tid, långt före 2015. Men Socialdemokraterna har hanterat dem på samma sätt som de hanterar de flesta problem, det vill säga genom att ignorera, ignorera, prata om något annat, ignorera lite till och sedan, när det inte längre går, skylla allt på någon mystisk struktur eller på friskolor eller på högerextremism.

Den här tendensen hos regeringspartiet att alltid i alla lägen skylla allting på någon annan nådde zenit häromdagen, när Sverigedemokraterna, Kristdemokraterna och Moderaterna bjöd in Anders Ygeman till samtal om arbetskraftsinvandringspolitikens framtid. Svaret vi fick av Ygeman var är att det är vi i oppositionen som orsakar de här problemen. Socialdemokraterna har inget som helst med det här att göra. Statsrådets meddelande till väljarna är med andra ord detta: Räkna inte med att vi kommer att lyfta ett finger.

Oavsett om Socialdemokraterna sitter vid makten i 7 eller 17 eller 70 år kommer de aldrig att ta ansvar för någonting någonsin.

Är det något man ändå måste ge Socialdemokraterna är det att de har självförtroendet intakt, trots allt.

De började med att sitta handlingsförlamade och ointresserade under 2015, vilket ledde till en akut kris. De förlitade sig sedan helt och hållet på att situationen skulle lösas genom att andra EU-länder stängde både de interna gränserna och de externa migrationsrutterna. De spenderade sedan ett par år med att smutskasta samma EU-länder för att de hade räddat oss – samtidigt som de själva tog åt sig äran för att volymerna av asylsökande minskade.

Nu har de som kommunikativ strategi att påstå att vi har det lägsta antalet asylsökande på många år tack vare deras egna gärningar, när alla vet att det beror på att länder som Grekland och Polen drar det tunga lasset samt naturligtvis på de tillfälliga reserestriktionerna på grund av pandemin.

De kosmetiska förändringar av asyllagstiftningen som drivits igenom under mandatperioden har som mest påverkat situationen i marginalen. Men det finns något annat som Socialdemokraterna mindre gärna pratar om, och det är framtiden och den faktiska migrationsprognosen.

Under de kommande fyra åren räknar Migrationsverket med 66 000 nya asylsökande – förstagångssökande, alltså inte förlängningsärenden utan helt nya sökande – samt 139 000 nya anknätningsärenden, alltså anhöriginvandrare, och 216 000 nya ansökningar om arbetstillstånd.

Låt mig säga något om den här statistiken. Visst, antalet asylsökande är lägre än 2015, men vi kan ju inte hela tiden jämföra med katastrofåret. Siffrorna måste ställas i relation till Sveriges integrationspotential, alltså

hur många nya asylinvandrare vi kan ta emot utan att det får allvarliga konsekvenser för våra system. I den kontexten är 66 000 personer 66 000 för många. Det är förvisso sant att alla som dyker upp inte kommer att få bifall, men som det ser ut i dag är det lika sant att långt ifrån alla som får avslag faktiskt behöver lämna landet.

Vad gäller de 139 000 anhöriginvandrarerna finns det inget effektivt krav på att anknytningspersonen, alltså den som vill hämta hit dem, måste kunna försörja dessa nya invandrare. Man behöver inte heller ha en bostad som ligger utanför de så kallade utsatta områdena. Med andra ord går det bra att leva i relativ fattigdom och uppbära bidrag i ett redan utsatt område från dag ett.

Vad gäller de 216 000 arbetstillstånden kan vi bara konstatera att systemet för arbetskraftsinvandring inbjuder till korruption, missbruk och handel med både uppehållstillstånd och människor.

Jag är osäker på hur ofta svenska myndigheter använder begreppet slaveri när de diskuterar en problembild, men i Riksrevisionens granskning nummer 27 från 2020 som heter *Statens insatser mot exploatering av arbetskraft* förekommer det ordet. Det är något att fundera på.

Det finns inget som hindrar arbetskraftsinvandrare från att ganska snabbt gå från arbete till bidrag när de väl fått ett permanent uppehållstillstånd. Det finns heller inget krav på att dessa personer om de vill ta hit sina anhöriga faktiskt måste kunna försörja dessa. Med ett lönegolv på 13 000 kronor per månad är det ganska uppenbart att även arbetskraftsinvandrare lätt blir en lika stor förlust för oss skattebetalare som de blir en vinst för oseriösa företag, krafter som vill se ökad global lönekonkurrens eller organiserad brottslighet.

Jag har ett väldigt talande exempel: Vad gäller arbetskraftsinvandrare från Irak kommer det fler anhöriga än arbetstagarna själva. Det säger någonting om hur absurt systemet är.

Allt som allt handlar det om uppskattningsvis lite drygt 300 000 personer, eller ett helt nytt Malmö, som kommer att flytta in under de närmaste åren utan krav på kulturell anpassning, utan krav på att lära sig svenska, utan krav på självförsörjning, utan krav på att kvalificera sig in i välfärden, utan krav på laglydighet och utan krav på att på något sätt göra sig förtjänt av det medborgarskap som Socialdemokraterna inte kan vänta på att dela ut.

Fru talman! Det finns inte heller någonting som tyder på att vänsterpartierna har något som helst intresse av att förändra systemet i grunden. Syftet med den så kallade migrationskommittén var uppenbarligen att förhåla och skjuta frågan framför sig. De utredningar som har kommit på migrationspolitikens område sedan dess har varit otillräckliga. Socialdemokraterna är så trötta att de inte ens orkar lägga fram ett förslag på en riktig arbetsmarknadsprövning för arbetskraftsinvandrare trots att detta är någonting som de har lovat i två valrörelser på raken och, i alla fall på papperet, en fråga som de har drivit i tio års tid. Riktigt svagt!

Fru talman! Sverige behöver en ny väg, och den vägen har förhoppningsvis öppnat sig i och med den överenskommelse som slöts mellan Sverigedemokraterna, Kristdemokraterna och Moderaterna i samband med den budgetprocess som vi debatterar här i dag.

Överenskommelsen innehåller fyra punkter på migrationspolitikens område. Asylinvandringen ska anpassas efter den rättsliga miniminivån

enligt EU-rätten. Arbetskraftsinvandringen begränsas, bland annat genom införandet av ett högre lönegolv. Fler utvisningar och avvísningar ska verkställas, och arbetet mot illegal invandring och personer som befinner sig i Sverige illegalt ska prioriteras.

I tillägg till detta finns ett särskilt anslag för att öka antalet förvarsplatser och ett nytt system för elektronisk fotboja för personer som ska av- eller utvisas, vilket inte är en dag för tidigt.

Överenskommelsen är naturligtvis ett stort steg i rätt riktning, framför allt därför att det parti som väljarna återkommande rankar som det med högst trovärdighet i migrationsfrågan nu också får direkt inflytande över densamma. Det här, fru talman, är bra för Sverige.

Med detta vill jag tacka så mycket för ordet, yrka bifall till utskottets förslag och önska övriga debattörer och presidiet en riktigt god jul.
(Applåder)

Anf. 151 RIKARD LARSSON (S) replik:

Fru talman! Jag satt in i det längsta och försökte hålla mig när hela den här svadan från ledamoten kom om allting som är fel i samhället och hur Socialdemokraterna har förstört allting i vårt samhälle.

Det finns en del som funderar på varför vi som socialdemokrater inte samarbetar med Sverigedemokraterna. Jag tror att Ludvig Aspling ger ett rätt tydligt svar på det i sitt anförande. Det har varit en väldig tydlig markering från Sverigedemokraterna att Socialdemokraterna står för allt ont i hela denna värld. Det är en lite onyanserad beskrivning, skulle jag vilja säga.

Det finns ett par saker som jag skulle vilja ta upp. När det gäller arbetskraftsinvandringen kommer vi att lägga fram förslag som jag har redovisat. De direktiv som antogs för utredningen om arbetskraftsinvandring var flera partier inblandade i, för det handlade om ett utskottsinitiativ.

Jag vill därför fråga Ludvig Aspling: Vilka var Sverigedemokraternas inspel i direktiven? Vilka revolutionerande frågor var det Sverigedemokraterna fick med i dem?

Den andra fråga jag skulle vilja ställa till Ludvig Aspling gäller den utlänningslag som vi antog före sommaren. Också där var det ett utskottsinitiativ, där bland andra Sverigedemokraterna var med.

Jag frågar Ludvig Aspling: Vilka revolutionerande stora sverigedemokratiska idéer fanns med i dessa förslag? Det kanske han kan redogöra för. Det handlar ju om att man lägger fram förslag i riksdagen, och sedan blir det politik. Ni lade fram ett förslag som var samförhandlat med moderater, kristdemokrater och liberaler. Jag vill alltså gärna ha reda på vilka stora och revolutionerande delar som finns där.

Den sista frågan till Ludvig Aspling är lite personlig, men den kan gälla hela SD: Ser Ludvig Aspling och Sverigedemokraterna någonsin individen bakom siffrorna?

Anf. 152 LUDVIG ASPLING (SD) replik:

Fru talman! Jag är ledsen, men jag uppfattade inte riktigt vad Rikard Larsson sa i de första två frågorna. Det var något otydligt.

Men om frågan gällde de två utredningarna på arbetskraftsinvandringens område som Socialdemokraterna har beställt – jag uppfattade att det var dessa båda SOU:er frågan gällde – och vad vi har för inställning till

dem är mitt enkla svar det här: De allra viktigaste åtgärderna finns inte kvar där, eller de finns inte över huvud taget i de här två utredningarna.

Det jag framför allt tänker på är frågan om en riktig arbetsmarknadsprövning för arbetskraftsinvandringen. Det är en fråga där vi i grund och botten är överens. Socialdemokraterna har gått till val på frågan två gånger i rad. De har drivit frågan i tio års tid, men de har inte klarat att lägga fram ett skarpt förslag. Jag tycker att det är svagt.

Socialdemokraterna vet att om de lägger fram förslaget finns det med stor sannolikhet en majoritet för det i kammaren, och det kommer att bli verklighet. Men det kommer inget förslag, och jag tycker att det är riktigt dåligt.

Jag måste nästan bolla tillbaka frågan till Rikard Larsson: Varför finns inte det här förslaget med, som Socialdemokraterna har gått till val på två gånger i rad? Varför finns det inte med i någon av de två utredningar på arbetskraftsinvandringens område som vi nu, kanske, kommer att behandla? Hur kommer det sig? Det är mycket märkligt.

Anf. 153 RIKARD LARSSON (S) replik:

Fru talman! Det är alldeles för enkelt, Ludvig Aspling, att låtsas som att man inte hör frågorna för att man inte kan svaren.

Det var två rätt tydliga och enkla frågor. Direktiven till arbetskraftsinvandringsutredningen togs av den socialdemokratiska och miljöpartistiska regeringen. Det blev tilläggsdirektiv från utskottet därför att ett antal partier lade fram förslag om ett utskottsinitiativ. Då vill jag fråga: Var i direktiven fanns Sverigedemokraternas politik? Det var den första frågan – en enkel fråga.

Den andra frågan gällde utlänningslagen, som vi fattade beslut om i den här kammaren före sommaren. Där fanns ett utskottsinitiativ som Sverigedemokraterna var involverade i. Det var den politiken de lyckades komma överens om med sina kamrater i Moderaterna, Kristdemokraterna och, i det här fallet, också Liberalerna. Vad var de stora revolutionerande greppen i den politiken?

Den sista frågan förstår jag att Sverigedemokraterna sällan vill prata om. Ser Sverigedemokraterna någonsin individen bakom alla sina siffror?

Anf. 154 LUDVIG ASPLING (SD) replik:

Fru talman! Vad gäller tilläggsdirektiven till utredningen och vilket inspel vi gjorde där får jag be om ursäkt, men jag har inte detta framför mig. Det här skedde innan jag satt i det utskott som bereder de här frågorna. Jag jobbade med helt andra saker när det begav sig, och jag har inte papperen framför mig. Men om Rikard Larsson verkligen är intresserad kan jag med stor säkerhet leta fram dem, så kan vi prata om det senare – kanske på det glöggmingel vi ska ha i kväll.

Vad gäller den senare frågan, om vi någonsin ser människorna bakom siffrorna är svaret: Ja, det gör vi absolut. I det tidigare replikskiftet nämnde Rikard Larsson att det finns många utländska arbetstagare som jobbar inom coronavården. En sådan person är min fru. Hon är född utanför Europa och jobbar inom coronavården. Nu är hon i och för sig föräldraledig, men hon gjorde det innan dess.

Vi ser absolut de här människorna, men när man sysslar med politik måste man i första hand se till siffrorna och den stora bilden. Man kan inte

fastna och titta på individuella fall eller kära ned sig i individuella omständigheter, för då hamnar man fel. Och det är det som har hänt de senaste åren.

Anf. 155 HANS EKLIND (KD):

Fru talman! På mitt kontor här i riksdagen har jag några tavlor uppsatta. En av dem är en valaffisch från valrörelsen 2018, där jag som kandidat till Sveriges riksdag uttryckte åsikten: Vi ska leva med, inte bredvid varandra.

Innan jag kom in i riksdagen hade jag jobbat i en del av Örebro där jag hade sett att inte ens Örebro längre hänger ihop. Att vi har ett Sverige som inte hänger ihop har inte bara med landets storstäder att göra. Även i min hemstad fick jag jobba i en situation där en väg skiljer två områden från varandra. Det är olika verkligheter beroende på vilken sida av vägen man befinner sig. På den ena har man låg arbetslöshet och hög medianinkomst, men på andra sidan vägen är det hög arbetslöshet, utanförskap och utsatthet.

Den kristdemokratiska visionen om en samhällsgemenskap gäller inte bara för vissa utan för alla. Det är detta som gör att vi kristdemokrater förordar en stram migrationspolitik under många år framöver, så att den samhällsgemenskapen ska ha någon möjlighet att etableras igen.

Det krävs, tänker jag, ett visst mått av faktaresistens för att inte se att Sverige under en lång rad år har misslyckats med att integrera de människor som kommit till vårt land. ”Välkommen hit!” duger inte, utan vi måste också kunna säga ”Välkommen hem!” på riktigt.

En majoritet av svenskarna håller med. De vill ta emot färre flyktingar. Jag tror inte för en enda sekund att detta är ett uttryck för främlingsfientlighet eller brist på generositet, tvärtom. Den bild jag får är att människor menar att vi inte kan ta emot människor som vi inte också tar ansvar för och hjälper att bli en del av vårt Sverige. Enkelt uttryckt: det finns ett samhällskontrakt som måste hedras mellan dem som redan bor i Sverige och som betalar skatt. De vill se ett Sverige som de kan lita på när de är i behov av hjälp och stöd.

Det stora mottagande som Sverige haft under en lång rad år har lett till allvarliga integrationsproblem. Människor som kommit till Sverige med drömmar och förhoppningar om ett bättre liv har kommit att fastna i arbetslöshet, passivitet och utanförskap. Skuggsamhällen, gängkriminalitet och hederskultur har kunnat frodas på vissa platser, så att samhällsgemenskapen har vittrat sönder till oigenkännlighet.

Jag kan som ansvarig politiker inte blunda för den extrema arbetslöshet som råder bland invandrare från exempelvis Mellanöstern. De flesta har en för låg utbildningsnivå. De är inte anställbara, och efter 20 år visar det sig att endast hälften har kunnat bli självförsörjande. Det vill säga att hälften har levt och lever på socialbidrag.

Jag kan inte blunda för det faktum att vi har växande utanförskapsområden. I dag finns det 5 000 gängkriminella ungdomar som är beredda att använda våld och många gånger kommer undan med att göra det. I morse kom Brottsförebyggande rådet med en rapport om ungdomsrån, som jag tror att vi alla diskuterar inte bara här i riksdagen utan också hemmavid. Det är skrämmande läsning. Det visar sig att två tredjedelar av dem som misstänkts för ungdomsrån mellan 2015 och 2019 har utländsk bakgrund. Bland målsägarna, alltså de som är offer för rånen, är fördel-

ningen mellan svensk och utländsk bakgrund den omvända. Drygt tre av fyra av de barn som ränsas har svensk bakgrund.

Svensk politikens kanske allra viktigaste uppgift under de kommande 20 åren måste vara att få ordning på den situation som uppstått och som vi alltför länge förnekat. En stram migrationspolitik är ett grundläggande krav om vi ska ge oss själva möjlighet att klara detta. Vi måste klara av att skapa en samhällsgemenskap för alla – ett Sverige där vi lever med, inte bredvid varandra.

Fru talman! Svenska myndigheter har i dag inte kontroll över vilka som befinner sig här i Sverige. Antalet personer utan klarlagd identitet växer och kan troligtvis räknas i hundratusental. Vi vet inte vilka de är, och vi vet heller inte varför de är här i Sverige.

Problemet med personer som befinner sig i Sverige under falsk eller ingen identitet är utbrett och utgör, menar jag, ett allt större hot mot den allmänna ordningen. Gränspolisens konstaterade nyligen: ”Vi har ett parallellsamhälle som bara växer och vi har tappat kontrollen över vilka som är här.”

Antalet asylsökande i Sverige som har styrkt sin identitet är mycket låg. Mellan 2011 och 2016 saknades pass i mellan 81 och 91 procent av fallen. Utredningen *Klarlagd identitet* från 2017 konstaterar att om en asylsökandes identitet inte går att klarlägga kan uppehållstillstånd ändå beviljas för utläningar som ”kommit hit av andra orsaker än att de behöver skydd”.

Riksrevisionen har i en rapport från tidigare i år visat hur stort problemet är. Där framkommer att Migrationsverket ofta inte kan verifiera vilka personer som kommer till Sverige genom anhöriginvandring. De slår fast att identitetshandlingar i Irak och Syrien, varifrån Sverige mottagit flest asylansökningar de senaste åren, ofta är förfalskade. Detta kan innebära att Migrationsverket inte upptäcker skenäktenskap och människohandel eller att personer tar hit barn som de inte är föräldrar till och som utnyttjas eller far illa på olika sätt, eller att personer tar sig till Sverige i syfte att medverka i kriminella nätverk.

Sverige härbärgerar alltså personer vars identitet vi inte känner till. Det är uppenbart att dagens arbete med att klargöra utläningars identitet har nått vägs ände och är dysfunktionellt. Vi måste göra ett kraftfullt omtag inom politiken. En del i detta kan vara att vi bejakar Kristdemokraternas förslag om att identifiering ska kopplas till beviljande av permanent uppehållstillstånd. För mig känns det som ett minimikrav att den som får rätt att vistas i Sverige permanent också måste göra sin identitet klar och inte enbart sannolik som i dag.

Ett identitetskrav är ett första steg mot att säkerställa att potentiellt samhällsfarliga personer inte vistas i Sverige permanent. Utöver detta krävs att identitetskravet skärps redan i den inledande asylprocessen och vid anhöriginvandring. Vi vill gärna ge Migrationsverket rätt att uppta, lagra och söka biometriska data för alla utläningar som söker sig till Sverige.

Avslutningsvis, fru talman, måste vi få till stånd ett bättre återvändande. I den budget som Kristdemokraterna, Moderaterna och Sverigedemokraterna har förhandlat fram och som vann riksdagens stöd finns det på det här området ytterligare medel avsatta för att skapa fler förvarsplatser. Innan dessa platser finns ska de som har fått avslag på sin asylansökan och

som man misstänker kommer att avvika även kunna utrustas med en viss form av elektronisk övervakning.

Vi anser att svensk migrationspolitik måste utformas utifrån vår förståelse att integrera. Det sistnämnda är det som ger de invandrare som kommer hit chansen att bli ett med Sverige – att vi blir ett i Sverige, alla medborgare och de som har getts rätten att uppehålla sig i vårt land.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 16 december.)

§ 15 Studiestöd

Utbildningsutskottets betänkande 2021/22:UbU2
Utgiftsområde 15 Studiestöd (prop. 2021/22:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 156 NIELS PAARUP-PETERSEN (C):

Fru talman! God dag, kära kollegor! Det är trevligt att se alla här denna härliga kväll. Jag vill börja med att säga att vi inte har varit med i beslutet och därför inte tänker ta ställning i detta heller.

Nu handlar detta om studiestöd. Jag är jätteglad över att vi de senaste åren har gett ökade möjligheter till studiestöd högre upp i åldrarna.

Det är en jättebra reform. Den gör att det blir bättre tillgång till kunskap för fler, vilket alltid är oerhört positivt. Med det lilla positiva kan vi väl starta denna debatt.

Sedan vill jag säga: Det absolut viktigaste som har hänt på detta område den senaste tiden, och särskilt det senaste året, är att vi äntligen har kommit igång med reformen om anställningsskydd och omställning, så att vi kan få ökad flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden.

Det är tack vare Centerpartiets kamp. År efter år efter år har vi har kämpat för denna nödvändiga reform av den svenska arbetsmarknaden. Nu har vi äntligen kommit en bra bit på vägen. Tanken är att dessa förändringar ska träda i kraft den 30 juni nästa år. Vi hoppas att vi kommer att lyckas med det.

Orsaken till att detta är viktigt är att kompetensbehoven är enorma ute på arbetsmarknaden. Veldig många människor har inte haft tillgång till den kompetensomställning som de behövt för att komma vidare från sitt gamla arbete in i det nya samhället, som kräver andra saker, större saker och mer kunskap än det kanske har krävt förut.

De flesta medborgare har inte haft rätt till omställning. De har inte haft rätt till studier mitt i livet. De har inte haft ersättning under tiden. Men nu kommer de att få det. Jag är jätteledsen för att det tog så lång tid innan vi lyckades få med resten av riksdagen på dessa förändringar, men nu är vi där, och det är oerhört härligt.

Detta betyder att vi kan ta riktiga steg mot att skapa det livslånga lärandet, som Sverige behöver. Vi kan göra omställningen till det digitala samhället och förhoppningsvis få med alla människor. Vi kan lyfta vår befolknings kompetens. Under covidpandemin har vi sett att det är möjligt.

Nu tar vi det hela vägen och gör det till en rättighet för medborgarna. Det är otroligt positivt.

Detta är kanske ett perspektiv som inte har varit så vanligt i Sverige. Vi har överlag haft fokus på att tryggheten ska ligga på den enskilda arbetsplatsen. Det här betyder att den inte längre ska finnas bara där. Tryggheten ska finnas på hela arbetsmarknaden.

Det enda sättet att lyckas med detta är faktiskt att följa med i kompetensutvecklingen och se till att man hela tiden utvecklas. Det är svårt. Det är inte lätt. Vi som sitter här har bra omställningspaket. Jag är glad för att resten av befolkningen också får den möjligheten, för det behövs. Sitter man på samma jobb i fyra, åtta eller tolv år kan man ibland bli lite insnöad i vissa kompetenser som kanske inte behövs på resten av arbetsmarknaden. Jag tror att flera av oss kan komma att upptäcka det när vi lämnar riksdagen.

Då är det jättebra att det finns omställningsmöjligheter. Jag är som sagt väldigt glad att resten av samhället nu också får dessa möjligheter. Det är såklart viktigt att det finns trygghet på den enskilda arbetsplatsen, men vi kan konstatera att omställningshastigheten i samhället har ökat. Andelen företag som stänger kommer att öka. De förändrar sina erbjudanden. De uppfinner nya saker. De möter en marknad som förändras totalt. Hastigheten kommer att öka, och då måste vi ge befolkningen möjligheter att följa med.

Det är en väldigt sund och bra politik som nu äntligen har kommit igenom. Vi har kämpat hårt med S för att lyckas med det. Vi har tidigare kämpat hårt med alliansregeringen utan att lyckas med det. Men nu är vi äntligen där, vilket är väldigt bra. Vi har arbetsgivarna med oss. Vi har facken med oss. Detta kommer att göra fantastisk skillnad för samhället.

Fru talman! När vi nu tar detta vidare är det jätteviktigt att hålla fast vid att den kompetens som behövs är den som arbetsmarknaden efterfrågar. Och där måste vi hålla fast vid att det kanske inte är Arbetsförmedlingen som är bäst på att värdera det, utan det är arbetslivet självt.

Att komma ihåg att nyttja hela arbetslivet till att få in kunskap om vilken kompetens som behövs och att nyttja och bredda ingången till vad som är arbetsmarknadens behov är jätteviktigt om vi ska lyckas med detta.

Med detta vill jag bara säga: Tack för ett trevligt år i utbildningsutskottet! Jag är glad för att vi har en högre intellektuell nivå i utbildningsutskottet än vad vi ser i vissa andra debatter. Jag hoppas att vi kan hålla det i dag också. God jul till alla er, till talmannen och till er där ute!
(Applåder)

Anf. 157 ILONA SZATMARI WALDAU (V):

Fru talman! I det budgetförslag som regeringen lade fram aviserades en höjning av räntan på studielånet för att finansiera det nya omställningsstudiestödet. Det är något som Vänsterpartiet avvisar. Vi anser att det är fel att låta lånekollektivet bekosta det nya stödet, även om vi välkomnar ett stöd som underlättar för människor mitt i livet att studera.

I dag befinner sig tiotusentals personer hos kronofogden på grund av skulder som beror på svårigheter att betala tillbaka studielånet. Antalet skuldsatta som inte kan betala har ökat genom åren. Därför är det svårt att förstå att regeringen och utskottets majoritet väljer att höja räntan och därmed skuldsätta ytterligare personer. Det leder bland annat till att man höjer

trösklarna till högre utbildning, vilket går stick i stäv med ambitionen att minska snedrekryteringen till svenska lärosäten. Sveriges generösa studiemedel, med en bidragsdel och en lånedel med låg ränta, har varit och är en viktig del för att arbetarklassens barn ska kunna studera vidare.

Fru talman! Enligt CSN:s undersökning om huruvida studenter skulle ha studerat utan studiemedel och studielån var det hela 66 procent av studenterna med lågutbildade föräldrar och 44 procent av dem med högutbildade föräldrar som troligen inte skulle ha studerat utan studiemedel. Generösa studiemedel är alltså viktigt för att inte bara barn till högskoleutbildade föräldrar ska välja att studera vidare.

Det finns också undersökningar som visar att studenter är mer benägna att ta lån ju högre utbildning deras föräldrar har. Det stämmer ganska bra med andra utredningar som visar att barn till lågutbildade och yrkeslever på gymnasiet har en betydligt mer negativ inställning till lån. Låneaversio­nen kan därför antas bidra till den sociala snedrekryteringen. Redan i dag är det vanligt att studenter med kortutbildade föräldrar finansierar sina studier genom arbete. Låga räntor på studielånet är viktigt för den stora del som drar sig för att ta lån.

När regeringen för ungefär ett år sedan meddelade att räntan för 2021 skulle vara 0,05 procent så den då ansvariga ministern så här i sitt pressmeddelande: En ännu lägre ränta är positivt för låntagarna och gör vårt generösa studiestödssystem mer attraktivt.

För ett år sedan innebar alltså en låg ränta att studiestödssystemet blev mer attraktivt, men nu väljer man ändå att höja räntan. Man gör därmed, med öppna ögon, studiestödssystemet mindre attraktivt.

I en tid när den sociala snedrekryteringen till högskolan ökar borde vi inrikta politiken på att minska snedrekryteringen i stället för att öka den ytterligare genom att ta beslut som får dem som är tveksamma till att skuldsätta sig att avstå från att låna under studietiden. Detta riskerar att leda till en ännu större snedrekrytering.

Räntan på studielånet följer dessutom ränteutvecklingen i stort, eftersom den baseras på statens genomsnittliga upplåningskostnad de senaste tre kalenderåren. En höjning av statens upplåningskostnad innebär alltså en högre studielånränta. När jag arbetade just med återbetalning och ansökningsansökningar på CSN var det många som såg sina lån öka i omfattning eftersom räntan översteg inbetalningarna. Det är en situation som mycket väl skulle kunna återkomma.

Förutom att en höjd ränta kan påverka snedrekryteringen till högre utbildning och utgöra ett hinder för den som bara kan finansiera sina studier med studielån väljer regeringen även att ställa ungas möjligheter till utbildning mot äldres möjligheter att ställa om mitt i livet. Det är något som vi starkt motsätter oss från Vänsterpartiets sida.

Fru talman! Vänsterpartiets budget har fallit i denna del, och vi deltar inte i beslutet. Jag hänvisar därför till vårt särskilda yttrande.

Anf. 158 MARIA NILSSON (L):

Fru talman! I debatten om studiemedel från februari i år konstaterade jag för Liberalernas räkning att vår bedömning är att studiemedelssystemet i många delar är väl anpassat.

Vi brukar inte stå speciellt långt ifrån till exempel Socialdemokraterna i fråga om studiemedel. Visst, vi vill se ökade fri­belopp, och vi kanske inte

var helt positiva till studiestartsstödet från början. Men det är en studiemedelsform som jag har hyllat från denna talarstol så sent som förra året, då det har visat sig att det finns uppenbara positiva aspekter för dem som står längst ifrån arbetsmarknaden.

Vi är glada att vi förra året, inom ramen för januarisamarbetet, kunde höja den övre åldersgränsen för rätt till studiemedel. Jag tycker, med andra ord, fru talman, att jag är ganska väl avvägd i debatter. Jag brukar inte svinga kritik hej vilt, men i dag är jag ganska kritisk. Min fråga till den socialdemokratiska regeringen är: Hur ser man på tillgängligheten till svensk högre utbildning?

Frågan är aktuell och rör det utgiftsområde som vi debatterar här i dag. Den rör också den räntehöjning på CSN-lån som regeringen har aviserat i budgetpropositionen och som finns kvar även efter M-KD-SD:s reservation. Vi i Liberalerna avvisar tydligt denna räntehöjning i vår budgetmotion, som tyvärr och konstigt nog föll.

Det är inte en liten höjning, som man kanske kan tro om lyssnar på vissa i debatten. För en student med ett lån på 300 000 kronor kommer kostnaderna att öka med runt 1 600 kronor per år. Det låter fortfarande ganska lite, säger någon, eller det är väl inget att bråka om, som någon uttryckte sig på min Facebooksida när jag skrev om detta. Mitt svar är att detta nog är värt att bråka om. Tusentals personer, framför allt studenter, har skrivit på en namninsamling för att stoppa den aviserade höjningen. Det är en del i frågan som visar varför den är viktig.

Låt mig ge några andra exempel på varför detta är fel väg att gå.

För det första, fru talman, har OECD tidigare konstaterat att Sverige är ett av de länder där det lönar sig minst med högre utbildning i hela OECD. En svensk eftergymnasial utbildning omfattande minst två år ger i genomsnitt 22 procent högre lön än en gymnasial utbildning. För OECD:s medlemsländer är motsvarande genomsnitt 54 procent.

För det andra, fru talman, innebär detta att högre utbildning minskar i tillgänglighet, inte minst för dem som kommer från studieovana hem där höga lån ofta ses som avskräckande. En av de i särklass vanligaste anledningarna till att personer i dag väljer att avstå från studielån är att de inte vill belasta sin framtida ekonomi. Tillgängligheten till högre utbildning, inte minst för personer från studieovana hem, har jag uppfattat som ett ledord i en socialdemokratisk regering. Då uppstår ännu tydligare frågetecknen: Varför föreslår man detta i budgeten?

Det är inte bara Liberalerna, Vänsterpartiet eller tusentals personer i en namninsamling som tycker så här. Saco konstaterar krasst på sin hemsida att förslaget höjer trösklarna till svensk högre utbildning. Att höja räntan betyder att man måste betala tillbaka mer pengar under sitt yrkesliv. Det gör i praktiken att utbildningen blir dyrare, skriver Saco.

När utbildning blir dyrare höjer det trösklarna till högre utbildning och innebär sannolikt att fler personer som väljer mellan att studera vidare eller att inte göra det. Det skulle förvärra snedrekryteringen till högre utbildning och leda till färre utbildade totalt, detta i en tid när vi behöver fler utbildade personer i Sverige, inte färre.

Fru talman! I den allmänna debatten har det låtit som att räntehöjningen enbart har kommit till som en konsekvens av omställningsstudiestödet, som är en följd av LAS-överenskommelsen, en överenskommelse som Liberalerna för övrigt helt och fullt står bakom. Men är det hela svaret?

I budgeten konstateras att studielånens kreditförluster i dag finansieras genom anslag på statens budget och att det, när ett nytt generöst omställningsstudiestöd beräknas kunna lämnas från 2023, är rimligt att räntan på studielån reformeras så att den kan täcka de kreditförluster som uppstår och beräknas på samtliga lån.

Här handlar det ju om kreditförluster, det vill säga att studenter, tidigare studenter och också förmodat framtida studenter helt enkelt inte betalar tillbaka lånen. Man har flyttat utomlands eller avstår helt enkelt på olika sätt från att betala tillbaka. Då är frågan: Varför gör regeringen inte mer för att hitta vägar att kräva in de obetalda studieskulderna, snarare än att lägga bördan på nuvarande och kommande studenter?

Fru talman! Sveriges studenter – nuvarande och kommande – förtjänar faktiskt bättre.

Anf. 159 ILONA SZATMARI WALDAU (V) replik:

Fru talman! Jag är glad över att Liberalerna nu talar om hur fel det är att räntan på studiemedel ska höjas för att vi ska kunna införa ett nytt studiestöd.

Det jag funderar på när jag läser anslagsförslagen är att jag inte kan se att Liberalerna har lagt till några pengar för att kunna finansiera omställningsstudiestödet, vilket Vänsterpartiet har gjort. Jag vill egentligen bara veta om Liberalerna har ändrat sig där eller om Liberalerna missade att hitta pengar till det nya studiestödssystemet. Har man helt enkelt ändrat sig? Det är vad jag vill veta.

Jag är som sagt väldigt glad över att partiet Liberalerna har ändrat sig i frågan.

Anf. 160 MARIA NILSSON (L) replik:

Fru talman! Tack, Ilona Szatmari Waldau, för frågan! Nej, vi har inte ändrat oss, utan detta är en situation som har uppstått. Vi står bakom LAS-överenskommelsen, men till skillnad från Vänsterpartiet har vi inte en sedelpress i källaren där vi kan trycka pengar till alla utgifter.

Vi har finansierat vår budgetmotion. Det är detta som vi återkommer till hela tiden när vi får frågan hur vi har finansierat detta. Vi måste se vår budgetmotion som en helhet. Där finns också finansiering till att stå bakom överenskommelsen om LAS och omställningsstudiestödet.

Anf. 161 ILONA SZATMARI WALDAU (V) replik:

Fru talman! Nu tror jag inte riktigt att jag hängde med. Omställningsstudiestödet ska ju finansieras inom ramen för utgiftsområde 15 Studiestöd, och där har bland andra Vänsterpartiet har lagt in de pengar som regeringen i sitt förslag beräknar få in för att kunna finansiera omställningsstudiestödet.

Liberalerna har inte lagt tillbaka dessa pengar, det vill säga att de inte avvisar höjningen av studielånsräntan i sin budget.

Men återigen är jag väldigt glad över att ledamoten nu säger att Liberalerna stöder detta. Men det finns ingen finansiering, och det är väldigt tråkigt. Men det är bara att ansluta sig till Vänsterpartiets budget nästa år.

Anf. 162 MARIA NILSSON (L) replik:

Fru talman! Jag kan bara upprepa det som jag sa tidigare. Liberalerna har en budgetmotion där vi avvisar denna höjning, men vi har tackning för detta på andra ställen. Jag förstår därför inte Ilona Szatmari Waldaus fråga. Vi står bakom LAS-överenskommelsen, och vi står bakom det som kommer ut av den. Men vi har andra sätt att finansiera detta på.

Anf. 163 PIA NILSSON (S):

Fru talman! Hela min framtid har blivit mycket ljusare. Utbildningen har gjort och visat mig att allt är möjligt och gett mig och mitt liv en mening. Tack Sverige och tack CSN!

Detta är en av många röster som vittnar om att utbildning och ett generöst studiestöd är en murbräcka till ett bättre liv och en tryggare förankring på arbetsmarknaden.

Jag är stolt över att vi socialdemokrater steg för steg byggt upp ett av världens mest jämlika studiestöd som gör det möjligt för människor med olika ekonomisk bakgrund att utbilda sig, byta karriär och fortbilda sig under hela livet och i hela landet.

Människor är bildningsbara, men politiken måste ge stöd på olika villkor så att fler vågar ta det där klivet som kan stärka och rusta för de jobb som redan finns och de jobb som komma ska.

Vi vet att många tvekar, men tveksamheten har sällan med begåvning att göra utan bottnar ofta i en osäkerhet som hänger samman med en social bakgrund där det varken har förekommit studier eller studielån. De socioekonomiska faktorerna styr fortfarande möjligheterna för alltför många att fortsätta sin utbildningsresa. Det kan vi aldrig acceptera.

Fru talman! Vi socialdemokrater håller dörrarna vidöppna inom utbildningssystemets alla nivåer och skapar studiestöd anpassade för olika behov så att fler kan bli anställbara.

Studiestartsstödet är ett exempel. Det är ett bidrag som vänder sig till arbetslösa i åldern 25–56 år som har stora behov av utbildning på grundläggande eller gymnasial nivå. Hittills i år har 7 800 personer omfattats av stödet. Det är det största antalet sedan regeringen införde stödet 2017, och merparten är kvinnor som har valt en bristyrkesutbildning.

Det är viktigt att komma ihåg att majoriteten av alla dessa tusentals individer inte hade vågat studera om vanligt studiemedel hade varit den enda möjligheten.

Jag är därför oerhört glad i dag att kunna konstatera att de högerkonservativa oppositionspartierna antligen har insett vikten av ett rekryterande och utjämnande studiestartsstöd som gör det möjligt för fler att skaffa sig en utbildning som behövs på arbetsmarknaden.

Kristdemokraterna tycks ha förlikat sig med att deras tidigare så starka farhågor om ett rejält fusk med studiestartsstödet inte är med verkligheten överensstämmande.

Lika befriande är det att samma parti nu har lagt sin heliga princip bakom sig om att studiemotivation enbart bör komma från en akademisk ambition.

Fru talman! Allra extra glädjande är det att Sverigedemokraterna nu tycks ha övergett sin käpphäst om studiestartsstödet ojämlika snedvridning och i stället har kommit till insikt om det motsatta, nämligen att jämlikheten ökar när portar öppnas även för män och kvinnor med invandrar-

bakgrund. Många av dem får tack vare studiestartsstödet fäste på arbetsmarknaden, integreras, blir friare och får forma sina egna liv. Det är just detta som är vår politiska essens i utbildningssystemet, att alla oavsett bakgrund och ekonomiska förutsättningar ska kunna studera.

Fru talman! Det är så vi stärker individens frihet att forma sitt eget liv. Det är så vi stärker vårt gemensamma samhällsbygge. Det är så vi stärker Sveriges möjligheter att fortsätta vara en ledande kunskapsnation i världsklass. Nyttan är individens men också hela samhällets.

Nu väljer allt fler att studera med studiemedel. Förra läsåret uppgick antalet studerande med studiemedel till närmare 560 000. Det är en tydlig signal om att stödet är både attraktivt och rekryterande. Dessutom har studiemedlens allmänna köpkraft aldrig varit så stor som nu sedan de moderna studiemedlen infördes 1965.

Fru talman! Dagens snabba utveckling kräver ständigt nya kunskaper. Utbildning kan inte bara förläggas till de yngre åren av våra liv. Nej, lärandet behöver vara en livslång process.

Vi har därför fattat beslut om att höja den övre åldersgränsen för rätt till studiemedel och studiestartsstöd från 56 till 60 år och att ändra återbetalningsreglerna med motsvarande antal år.

Nu tar regeringen nästa stora kliv och genomför den största frihets- och trygghetsreformen på decennier. Ett historiskt omställningsstudiestöd införts för att säkerställa att du ska kunna växla upp och växla om under ditt yrkesliv för att stärka din ställning på arbetsmarknaden.

Reformen innebär att de ekonomiska förutsättningarna för att utbilda sig förbättras betydligt för den som är mitt i arbetslivet, har arbetslivserfarenhet och är van vid att ha en arbetsinkomst. De allra flesta kommer att kunna studera med upp till 80 procent av sin tidigare lön under 44 heltidsveckor med början den 1 januari 2023.

Fru talman! Denna viktiga trygghetsreform kan kosta staten upp till 9 miljarder per år fullt utbyggd. Regeringen har därför, som ett första steg, föreslagit att räntan på studielånen ska höjas med cirka 0,5 procentenheter som en del av finansieringen. Tanken är att det ska ske från och med 2023. I dag är räntan 0,05 procent, vilket i princip är en nollränta.

För en genomsnittlig låntagare som har studerat på en eftergymnasial nivå skulle denna förändring innebära en ökad kostnad på cirka 40 kronor i månaden när studielånet betalas tillbaka. För en genomsnittlig låntagare som har studerat på en längre utbildning på fem år skulle denna förändring innebära en ökad kostnad motsvarande ungefär 70 kronor i månaden när studielånet betalas tillbaka.

Ränteförslaget kommer alltså inte att påverka de studerandes ekonomi under studietiden.

Tillsammans med studiestödssystemets omfattande trygghetsregler kommer denna fortsatt låga ränta att vara en viktig del av vårt generösa studiemedelssystem.

CSN har fått i uppdrag att utreda hur en räntereform ska kunna genomföras, där man särskilt ska belysa konsekvenserna för låntagarna.

Regeringen avser att i budgetpropositionen för 2023 återkomma med förslag på hur en sådan modell kan se ut.

Fru talman! Avslutningsvis: Det svenska studiestödet är, och ska fortsätta vara, ett av världens mest generösa studiestödssystem. Det ska fort-

sätta vara rekryterande för både män och kvinnor och fortsätta utjämna skillnader och bidra till social rättvisa.

Med regeringens trygghetsreform om ett omställningsstudiestöd kommer personer mitt i yrkeslivet att få goda ekonomiska förutsättningar för att kunna sadla om. Det ökar tryggheten för den enskilde, och det ökar omställningsförmågan för företag och anställda på en arbetsmarknad i snabb förändring.

Minns den inledande rösten: Hela min framtid har blivit mycket ljusare. Utbildningen har gjort och visat mig att allt är möjligt och gett mig och mitt liv en mening. Tack Sverige och tack CSN!

Fru talman! Vi socialdemokrater vill att ännu fler ska få en ljusare framtid. Vi vill att ännu fler ska upptäcka möjligheterna med utbildning så att ännu fler ges en mening med livet – i vårt Sverige, med världens mest generösa studiestöd.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

I detta anförande instämde Roza Güclü Hedin (S).

Anf. 164 MARIA NILSSON (L) replik:

Fru talman! Ledamoten Pia Nilsson pratar väldigt fint om studiemedel som rekryterande, om att fler ska få en ljusare framtid och så vidare. Min fråga är väldigt enkel och kanske inte så konstig givet mitt eget anförande och var Liberalerna står i frågan om den höjda räntan på CSN-lånen. Min fråga är: Hur ser ledamoten Pia Karlsson att denna räntehöjning går ihop med att studiemedelssystemet ska vara just rekryterande? Ser inte ledamoten att det finns vissa invändningar kring detta?

Jag återkommer till det som bland andra Saco har konstaterat, nämligen att detta ju höjer trösklarna till den högre utbildningen. Detta är inget som sänker några trösklar. Det borde väl gå tväremot själva grunden för socialdemokratisk högre utbildning. Det är ju per definition inte rekryterande när det höjer trösklarna för en högre utbildning.

Frågan är alltså: Hur går detta ihop, fru talman?

Anf. 165 PIA NILSSON (S) replik:

Fru talman! Och så var det Nilsson jag hette i efternamn, inte Karlsson. Men detta om detta.

Regeringen föreslår att räntenivån ska höjas till 0,5 procent från dagens 0,05 procent. I perspektivet av en så låg ränta ter sig förstås varje ökning väldigt stor, men det är alltså 0,5 procent. För några år sedan låg räntan på 1,16 procent. Den är alltså extremt låg nu – 0,05 procent.

Vi gör detta därför att vi ser en koppling mellan just studiemedelsystemet och arbetsmarknaden. Vi tycker att det är rimligt att i det här läget se över studiemedlets räntekonstruktion. Omställningsstudiestödet är ändå ett förslag som kommer att gynna alla – någon gång. Mitt i yrkeslivet kan vi behöva ställa om.

Det finns dessutom undersökningar, Maria Nilsson, som visar att det mest rekryterande inte är vad som händer när studierna är över, det vill säga vid själva återbetalningen, utan bidragets storlek under tiden man studerar. Detta har också regeringen angivit i sin budgetproposition för 2022

i samband med utgiftsområde 15. Det går alltså att ta del av det, om ledamoten inte redan har gjort det.

Ur ett rekryteringsperspektiv ser vi alltså ingen fara. Det vill jag verkligen påstå. Och är det några som alltid har gått i bräsch för rekrytering till utbildningssystemet är det Socialdemokraterna – och Vänsterpartiet, skulle jag vilja säga. Vi har utökat antalet utbildningsplatser rejält i vuxenutbildningen och i högre studier, och även antalet lärosäten.

Anf. 166 MARIA NILSSON (L) replik:

Fru talman! Jag ber så mycket om ursäkt för denna efternamnslapsus. Det verkar gå runt här i dag.

Jag skulle vilja tillåta mig ett tankeexperiment, fru talman. Hade det varit ombytt roller och en liberal regering hade höjt räntan och en socialdemokrat i opposition stått i denna talarstol, fru talman, hade det talats om chock. Det hade talats om hur vi trampar på dem som mest behöver ett studiemedelssystem. Det hade varit kvällstidningsrubriker. Nu är detta en liten, liten höjning som knappt kommer att märkas eftersom vi – det vill säga Socialdemokraterna, fru talman – definitivt är för rekrytering.

Dock är det fortfarande så att detta förslag höjer trösklarna till högre utbildning.

Anf. 167 PIA NILSSON (S) replik:

Fru talman! Jag delar inte ledamoten Maria Nilssons uppfattning att detta kommer att påverka rekryteringen. Hade det gjort det hade vi inte lagt fram förslaget. Det kommer inte att påverka rekryteringen, och det är mycket tack vare att vi har utökat bidraget. Vi gjorde ju så 2018 att vi utökade själva studiebidraget i studiemedlet med 300 kronor per månad, och det har visat sig vara det mest avgörande när det gäller rekrytering.

Att betala 0,5 procent i ränta på ett lån som ger dig trygghet, som ger dig ett fäste på arbetsmarknaden och som ser till att du under den tid du studerar har omkostnaderna betalda kan jag också tycka är rimligt. Det vill jag verkligen säga. Det handlar också om mellan 40 och 70 kronor mer i månaden.

Anf. 168 ILONA SZATMARI WALDAU (V) replik:

Fru talman! Pia Nilsson tar upp hur låg räntan är i dag och att detta knappast kommer att påverka låneskulden. Men jag undrar vad det innebär för framtiden. Om statens upplåningsränta blir högre, kommer Socialdemokraterna då att ta bort den här extra höjningen? Det skulle jag vilja veta, fru talman.

Jag vill också påminna om det jag sa i mitt anförande: Statens upplåningsränta har varit så pass hög i Sverige att räntan på studielånet blev så hög att skulden ökade trots att man betalade så mycket man kunde. Kanske hade man låg inkomst och kunde inte betala så mycket, och räntan gjorde då att skulden ökade väldigt snabbt. Det var många som då inte kunde betala tillbaka, många som hamnade hos kronofogden och många som när jag jobbade på CSN ringde och grät över hur svårt det var och knappt såg någon framtid på grund av denna studieskuld som bara ökade och ökade.

Jag upprepar min fråga, som jag egentligen skulle vilja ställa till alla partier som står bakom att höja studielånsräntan utöver statens upplånings-

kostnad: Hur tänker man göra om räntan ökar? Eller tror man att vi alltid kommer att ha närapå nollränta i Sverige?

Prot. 2021/22:46
15 december

Studiestöd

Anf. 169 PIA NILSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tackar för frågan.

Det är förstås omöjligt att spekulera i vad räntan kan komma att bli de kommande åren, Ilona Szatmari Waldau. Men jag kan ändå referera hur räntan har sett ut tidigare. För tio år sedan låg räntan på 1,9 procent. År 2014, när vi tog vid och började styra riket med Vänsterpartiets stöd, hamnade räntan på 1,2 procent. Sedan har den gått stadigt nedåt, framför allt under hela denna tioårsperiod.

Det finns väl alltså inget just nu som man kan säga hotar den låga räntenivån. Den nivå som gäller i dag, 0,05 procent, är förstås väldigt nära noll. Den nivå som höjningen är tänkt att landa på, 0,5 procent, är fortfarande extremt låg. Om du ska ut och låna på öppna marknaden är exempelvis en Swedbankränta betydligt högre – 1,48 procent för tre månader och kanske 1,3 för en ettåring, som man säger; det är ett lån på ett år. Detta är alltså inte vilket lån som helst, och även vid 0,5 procent är räntan fortfarande väldigt låg.

Sedan kan vi väl tillägga att staten subventionerar de kreditförluster som i dag görs på studiemedlen – det finns i dag ett anslag i statens budget motsvarande 2 miljarder. Det kan man ju fundera över rimligheten med. Nu vet vi att regeringen har gett CSN i uppdrag att se över detta och att det börjar ge effekt. Kreditförlusterna minskar något, och det känns positivt. Men det är fortfarande låg ränta.

Anf. 170 ILONA SZATMARI WALDAU (V) replik:

Fru talman! Problemet med räntan på studielånet är ju att det även blir ränta på ränta om man inte har möjlighet att ens betala av räntan under de år man betalar tillbaka.

Det gäller till exempel personer som har väldigt låg inkomst – de som inte har studerat till de yrken med fantastiska framtidsutsikter som Pia Nilsson hänvisade till, de som av olika skäl inte får de jobb de önskar eller de som har studerat inte för yrke utan för att förkovra sig. De personerna kan på grund av anstånd och nedsättning få en avgift som gör att de inte ens betalar på själva lånet utan bara på räntan, och det är det jag tycker att vi måste undvika. Vi kan nämligen inte veta hur räntan ser ut framöver.

Frågan är därför fortfarande: Om räntan ökar, tas den här extraräntan då bort?

Anf. 171 PIA NILSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tycker att vi ska fokusera på vad det innebär i stort med 0,5 procents ränta på studielånen. Det kommer att bidra till att 44 000 personer per år ges möjlighet att ställa om mitt i yrkeslivet, med en hyfsat bra inkomst varje månad – 80 procent av sin tidigare lön. Det får vi inte glömma bort.

Det som händer nu, med regeringens förslag, är att intäkterna från den här räntehöjningen – där räntan hamnar på blygsamma 0,5 procent – är med och delfinansierar en reform som kan kosta upp till 9 miljarder per år. Det är alltså till största delen andra pengar som ska in och finansiera hela omställningsstudiestödet. Jag tycker ändå att det är rimligt att vi tar den

här delfinansieringen genom att räntan på studiestödsmedlet höjs till 0,5. Det är fortfarande den näst lägsta räntan på de här lånen under de senaste tio åren.

Anf. 172 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik:

Fru talman! Just frågan om räntan har varit en het potatis, och många studenter har hört av sig om detta. Moderaterna är givetvis väldigt positiva till omställningsstudiestödet, men det vi har sett som ett stort bekymmer är väl att man säger att räntan ska gälla även retroaktivt – alltså för redan tagna lån. Det ser vi som ett stort bekymmer, det vill säga att de som tog lånen faktiskt inte visste om de här ändringarna.

Detta tycker vi egentligen är den stora frågan nu, alltså varför det ska gälla retroaktivt så att även redan tagna lån får den här räntehöjningen.

Anf. 173 PIA NILSSON (S) replik:

Fru talman! Man kan säkert ställa sig frågan varför det blir på detta viset, men någonstans gör det ändå att den 0,5-procentiga räntan ger den intäkt som staten behöver. Det är faktiskt lite svårberäknat, men det kommer att landa någonstans strax under 2 miljarder.

Detta är ett sätt att ge hela studiemedelskollektivet en rimlig kostnad när man väl ska betala sitt studielån, och som jag har redogjort för tidigare ligger rimligheten någonstans mellan 40 och 70 kronor per månad. Rege ringen och vi socialdemokrater gör bedömningen att det är rimligt.

Anf. 174 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik:

Fru talman! När vi fick vår nygamla utbildningsminister Anna Ekström var nästan den första frågan hur hon ställde sig till detta, och hon sa lite vagt att hon ska se över frågan. Jag är väldigt nyfiken på vad det kommer att innebära. Det vet säkert ledamoten Pia Nilsson bättre än vad jag vet, men jag hoppas att det kommer ett rimligt svar på frågan.

Anf. 175 PIA NILSSON (S) replik:

Fru talman! Det är CSN som har fått uppdraget att titta på detta, och det ska man redogöra för den 15 april nästa år. Då ska man verkligen be- lysa detta ur låntagarens perspektiv för att kunna göra det så bra som möj- ligt för låntagaren. Innan den utredningen är klar är det svårt att uttala sig, men när utredningen väl kommer är regeringens ambition att lägga fram ett förslag inför budgetpropositionen 2023.

(Applåder)

Anf. 176 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M):

Fru talman! Jag vill börja med att säga att jag tycker att vi har ett fan- tastiskt studiemedelssystem i Sverige. Det är någonting som vi ska vara enormt stolta över, och det är faktiskt helt unikt. Studiestödet gör studier möjliga.

Jag läste något som CSN, Centrala Studiestödsnämnden, skrivit. Man skrev att man vill se ett samhälle där en svetsare kan bli statsminister och där studiemedel är en självklarhet. Det låter givetvis som någonting väldigt positivt.

Något annat som CSN skrev är att en undersökning från 2020 visar att tre fjärdedelar av dem som studerar på högskola och har studiemedel klarar av sin ekonomi och att de till och med kan spara lite pengar varje månad. Det låter ju också helt fantastiskt – vi har ett unikt system. Sedan måste jag kanske informera min son om att han ska ha pengar över när han studerar med studiemedel, men det är en helt annan fråga.

Vi moderater gillar utvärderingar och måluppfyllelse; det brukar vi alltid påminna våra kollegor om. Därför är jag glad att det är hög måluppfyllelse när det gäller kriterierna för våra studiestöd. Det är hög måluppfyllelse när det gäller studiestödets rekryterande effekt, när det gäller studiestödets utjämnande effekt och när det gäller studiestödets effekt på samhällsekonomin. Detta är också mycket positivt, vilket jag tycker är mycket bra. Vi gillar alltså uppföljning, och vi gillar när måluppfyllelsen ser ut som den ska.

Man ser att antalet studerande har ökat, vilket har sagts tidigare här. Antalet har ökat både bland kvinnor och män och bland studieovana sociala grupper. Det kan givetvis bero mycket på pandemin, och det vet vi att det gör – många fler läser, och många fler tar lån. Man ser också att det är många tillägglån, vilket tyder på att det är äldre personer – med andra förutsättningar – som läser.

Det är också så att samhället förändras hela tiden, vilket innebär att man kommer att studera längre upp i åldrarna. Vi vet även att många nu vill kunna studera utomlands – kanske ännu mer än tidigare. Just nu är det lite bekymmersamt, men det kommer givetvis att förändras. Många fler vill också studera högre upp i åldrarna, och då kanske man har barn och familj och behöver helt andra stöd. Många kommer även att läsa senare i livet, och kanske läsa en ny utbildning, för att kunna behålla sitt arbete eller få ett nytt.

När det gäller goda effekter på samhällsekonomin, vilket vi tycker att det är bra att det är hög måluppfyllelse på, är det förstås viktigt att man ska få ett arbete efter sina studier – men också att man ska kunna betala tillbaka lånen, vilket har diskuterats lite grann här tidigare. CSN arbetar mycket med att få tillbaka alla lån. Man söker även dem som bor utomlands och som tyvärr inte har varit så bra på att betala tillbaka lånen, så nu får man tillbaka mycket mer av dem. Det är viktigt, för det är många miljoner det handlar om.

Jag har ju tidigare berättat att jag nu har betalat av alla mina studielån, vilket jag är väldigt glad för efter 30 år med CSN. När jag betalade in min sista avgift fick man ett digitalt diplom från CSN där det stod: Tack för att du har återbetalat dina studielån – nu ger du andra chansen att studera med studiestöd. Jag tycker att det är väldigt fint, och det är också detta som är självklart: att vi ska kunna hjälpa andra.

Jag vet alltså att CSN arbetar mycket med återbetalning, men de arbetar också med felaktiga utbetalningar och med det organiserade fusk som tyvärr pågår. Det är otroligt viktigt att de som studerar ska ha rätt till studielån men att det görs på rätt sätt. Vi tycker förstås att det är väldigt bra att man är noggrann med detta, för det handlar ändå om statens pengar.

Nu när vi får fler och fler äldre som studerar och olika studiestöds-system blir det fler individuella bedömningar av vem som får studielån. Det kräver förstås mer av handläggarna. Vi tycker att det är bra att det är individuellt, men det kommer att bli mer och mer krävande. Därför måste

man se över hur man ska göra så att det blir så enkelt som möjligt med de olika nya lånen.

Pia Nilsson från Socialdemokraterna var så stolt när hon sa att man nu äntligen får studera högre upp i åldrarna – man kan ha lån upp till 60 år och får fler studieveckor. Detta tycker jag är jättebra.

Jag vill bara säga att Moderaterna har drivit detta i många år, och äntligen gick regeringen med på det. Jag tackar för det; det var en lång kamp. Man ska aldrig ge upp – till slut kan det bli klokskap även hos flera andra partier, vilket jag förstås tycker är jättepositivt!

Jag går vidare till studiestödssystemet. Vi har pratat om räntorna, och jag tycker fortfarande att det är en fråga som hänger i luften. Högre räntor är ett av förslagen. Jag vet att detta inte är beslutat i riksdagen ännu, utan precis som Pia Nilsson sa är det än så länge endast ett förslag som har kommit. Det kommer att beslutas i riksdagen nästa år.

Att höja räntor kan vara en sak, men att det sker retroaktivt är någonting som vi från Moderaterna tycker känns obekvämt. Man ska kunna veta vad som gäller när man tar ett lån och inte kunna få en retroaktiv förändring.

Vi kommer noga att följa hur man kommer att finansiera detta nya system samt att man gör det på rätt sätt. Vi kommer givetvis att bevaka hur det här blir.

Vi står förstås bakom Moderaternas, KD:s och SD:s budget.

Jag vill avslutningsvis önska god jul och gott nytt år till hela kammarkansliet och till mina kollegor. Jag vill tacka för vårt samarbete i utbildningsutskottet, som oftast är positivt även om vi inte alltid är överens. Jag tycker bara att det är roligt att vi inte är det!

(Applåder)

Anf. 177 MICHAEL RUBBESTAD (SD):

Fru talman! Likt så många andra vill jag inleda med att tacka för det här kalenderåret och önska de övriga ledamöterna i utbildningsutskottet och kanslipersonalen såväl som talmännen och riksdagens alla tjänstemän en riktigt god jul och ett gott nytt år.

Jag vill fortsätta med att göra någonting så ovanligt som att yrka bifall till förslaget i betänkandet, vilket i detta fall även innebär ett bifall till Sverigedemokraternas, Moderaternas och Kristdemokraternas gemensamma budgetförslag.

Som har nämnts flera gånger tidigare i debatten finns regeringens förslag om omställningsstudiestödet, som syftar till att förbättra förutsättningarna för vuxna individer att finansiera studier även senare i livet. Vi väntar fortfarande på den exakta redogörelsen för hur reformen ska utformas – vi hörde nu att den kommer under våren 2022 – men utifrån det vi känner till i dag ställer vi oss från Sverigedemokraternas sida överlag positiva till införandet av ett sådant stöd.

Förutsatt att ingenting förändras innebär det nya omställningsstudiestödet att yrkesaktiva får möjlighet att studera i upp till 44 veckor. Individen ska därmed själv kunna ta initiativ till sin kompetensutveckling och omställning för att stärka sin ställning på arbetsmarknaden.

Vad vi däremot ställer oss betydligt mer skeptiska till är hur detta stöd ska finansieras. Det påminner lite grann om det som både Vänsterpartiet och Liberalerna har anfört. På bordet ligger just nu ett förslag om att

kraftigt höja CSN-räntan – från dagens 0,05 procent till 0,5 procent. Detta innebär i praktiken en höjning på 1 000 procent. Som nämnts tidigare har protesterna inte låtit vänta på sig från flera olika håll och remissinstanser. Här anser Sverigedemokraterna att regeringen behöver se över möjligheterna till alternativa sätt att finansiera denna reform.

Återbetalningarna av studielån och skulder från utlandet har generellt sett ökat, men det ser väldigt olika ut från region till region och från land till land. Även om det ser väldigt bra ut på sista raden kan det vara så att återbetalningarna har ökat från exempelvis Tyskland samtidigt som de har minskat från ett annat land, som Afghanistan. Detta är någonting som Sveriges Radio specifikt har rapporterat om.

I stället för att finansiera det nya omställningsstudiestödet genom höjda CSN-räntor för skötsamma studenter bör regeringen exempelvis se över möjligheten att de utländska studieskuldena återbetalas av de elever som i dag går under jorden och försvinner utomlands, precis som Sveriges Radio har rapporterat om. Detta är ett exempel på hål som kan täppas igen och på hur medlen sedan kan omfördelas. Prioriteringen bör vara sådan att det nya omställningsstudiestödet kan införas utan att det innebär en alltför stor höjning av räntorna för våra studenter, och 1 000 procent anser vi vara ganska mycket.

Inom området studiestöd finns det flera intressanta sakförslag från flera olika partier. Dem ser jag fram emot att få debattera när de kommer upp för diskussion under 2022. I dag gäller det dock enbart budgeten för utgiftsområde 15, och där yrkar jag som sagt bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 178 MARGARETA FRANSSON (MP):

Fru talman! Sverige har ett av världens mest generösa studiemedelsystem. Det är någonting som vi verkligen ska värna, för det har lett till att vi också har ett av världens mest utbildade folk. Vi har en hög utbildningsgrad, en hög andel forskare och en framskjuten position som bildningsnation.

Fru talman! Jag skulle vilja inleda med några ord från min partikamrat Mats Berglund. Det är ord som han tidigare har uttalat i kammaren och som jag tycker sammanfattar Miljöpartiets politik inom högre utbildning och arbete väl. De ord han yttrade var:

”Miljöpartiet har alltid – eller åtminstone så länge jag kan minnas – drivit frågan om det livslånga lärandet. Det handlar om möjligheten att byta riktning i livet, att gasa och bromsa i arbetslivet, att vidareutbilda sig, att byta yrkesbana, att bryta mönster och att prova nytt. Det handlar om möjligheten att få vara nyfiken och om att tillåtas vara det.”

En arbetsmarknad i förändring kräver ett studiemedelsystem som ger människor goda möjligheter att ställa om mitt i livet och antingen vidareutbilda sig eller utbilda sig till ett helt nytt yrke. Det är viktigt att vi har ett system som möjliggör och uppmuntrar det livslånga lärandet.

Miljöpartiet har drivit på för att skapa denna typ av möjligheter. Under vår tid i regeringen har vi varit med om att höja den övre åldersgränsen för rätt till studiemedel med fyra år – från 56 till 60 år. Vi blir allt äldre, och de äldre blir allt friskare. Pensionsåldern höjs, och arbetslivet blir också längre. Vårt studiemedelsystem ska såklart hänga med i denna utveckling.

Vi behöver komplettera detta med fler veckor för dem som har studerat under en längre tid i livet och använt sina tillåtna tolv terminer, eller sex år, för en utbildning – kanske en läkarutbildning. Även om det här är ett generöst system, med en bidragsdel och en lånedel, som kommer att öppna möjligheter för väldigt många att utbilda sig eller vidareutbilda sig sent i livet kan nog nivåerna trots allt vara lite för låga för att det ska vara tillräckligt attraktivt för den som under många år har arbetat och haft en inkomst från arbete.

Där hade Miljöpartiets förslag om utvecklingstid varit ett viktigt komplement. Nu blev det inte så, men i stället har arbetsmarknadens parter kommit överens om ett nytt omställningsstudiestöd. Det fyller samma syfte men är faktiskt bättre.

Miljöpartiet är väldigt positivt till förslaget på ett nytt omställningsstudiestöd från 2023. Det kommer att ge väldigt mycket bättre möjligheter att studera vidare och byta yrke mitt i arbetslivet. Omställningsstudiestödet bidrar också till att vi kan ha – och få – ett resiliert samhälle.

Under vår tid i regeringen har vi även sett en höjning av studiebidraget med 300 kronor och en möjlighet för studenter med särskilda skäl att sjukskriva sig på deltid. Vi menar att den som väljer att plugga vidare också måste kunna känna en ekonomisk trygghet. Därför vill vi att alla studenter ska omfattas av a-kassa och sjukförsäkring på samma villkor som de som arbetar.

Fru talman! Lärosätenas uppdrag för det livslånga lärandet är numera fastslaget i högskolelagen, vilket Miljöpartiet tycker är väldigt bra. Traditionellt sett har ju vårt system, om jag kan få uttrycka mig lite slarvigt, varit byggt på att man utbildar sig till ett yrke och sedan arbetar i det yrket fram till att man går i pension. Men, fru talman, tiderna förändras, och det behöver vi också. I stället för en utbildning när vi är unga och sedan ett långt arbetsliv kommer lärandet att vara kontinuerligt och ske löpande under hela livet.

Vi står inför en omställning av arbetslivet där inte bara arbetsuppgifter på fabriken automatiseras utan även olika uppgifter inom tjänstemannayrken. Utvecklingen av till exempel artificiell intelligens innebär en förändring av arbetsuppgifter. Vissa arbetsuppgifter försvinner, vissa arbetsuppgifter innebär att man behöver lära sig att arbeta med digitalisering och vissa arbetsuppgifter blir helt nya.

För att så många som möjligt ska bli vinnare och känna sig delaktiga är det nödvändigt att tänka nytt och att skapa förutsättningar för alla att få byta helt eller vidareutbilda sig. Andra omställningar som också skapar en förändring är klimatomställningen, energiomställningen och internationaliseringen.

Det här är för oss i Miljöpartiet viktiga grunder som driver på en förändring och en modernisering av synen och även förutsättningarna för utbildning och arbete i en föränderlig värld.

Fru talman! Jag vill avsluta med att önska dig, dina talmanskollegor, hela kansliet och också alla er i utbildningsutskottet en riktigt god jul och ett gott nytt år.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 16 december.)

Följande interpellationer hade framställts:

den 14 december

2021/22:207 Adekvat sjukvård för barn och vuxna som har utsatts för sexuella övergrepp

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)
till socialminister *Lena Hallengren* (S)

2021/22:208 Olympiska spelen i Beijing

av *David Josefsson* (M)
till utrikesminister *Ann Linde* (S)

2021/22:209 Arbetsförmedlingens tillgänglighet

av *Roger Haddad* (L)
till arbetsmarknads- och jämställdhetsminister *Eva Nordmark* (S)

2021/22:210 Va-nätens renoveringsbehov

av *Ulrik Bergman* (M)
till statsrådet *Ida Karkiainen* (S)

§ 17 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 14 december

2021/22:607 Opartisk läkarbedömning i försäkringsfrågor

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)
till statsrådet *Max Elger* (S)

2021/22:608 Lärares skydd mot otillbörliga påtryckningar

av *Roger Haddad* (L)
till statsrådet *Lina Axelsson Kihlblom* (S)

2021/22:609 Åtgärder mot betygsinflation

av *Roger Haddad* (L)
till statsrådet *Lina Axelsson Kihlblom* (S)

2021/22:610 Hotad strategi för fossilfri vätgas

av *Mattias Bäckström Johansson* (SD)
till näringsminister *Karl-Petter Thorwaldsson* (S)

§ 18 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 14 december

2021/22:429 Det tillfälliga garantitillägget

av *Maria Malmer Stenergard* (M)
till finansminister *Mikael Damberg* (S)

Prot. 2021/22:46
15 december

2021/22:430 Finansiering av garantitillägget

av *Maria Malmer Stenergard* (M)

till finansminister Mikael Damberg (S)

2021/22:485 Återbetalning av studielån för studenter som lämnat landet

av *Michael Rubbestad* (SD)

till utbildningsminister Anna Ekström (S)

§ 19 Kammaren åtskildes kl. 17.41.

Sammanträdet leddes

av andre vice talmannen från dess början till och med § 8 anf. 2 (delvis),

av talmannen därefter till och med § 9 anf. 25 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med § 9 anf. 44 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med § 10 anf. 80 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med § 11 anf. 123 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med § 15 anf. 163 (delvis) och

av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

LENA LINDBÄCK

/Olof Pilo

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Avsägelse.....	1
§ 3 Anmälan om kompletteringsval.....	1
§ 4 Anmälan om vice ordförande i utskott	1
§ 5 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	2
§ 6 Ärenden för hänvisning till utskott	3
§ 7 Ärenden för bordläggning.....	3
§ 8 Förstärkt skydd för väljare vid röstmottagning	4
Konstitutionsutskottets betänkande 2021/22:KU6	4
Anf. 1 ERIK OTTOSON (M).....	4
Anf. 2 FREDRIK LINDAHL (SD)	5
Anf. 3 PER SCHÖLDBERG (C).....	7
Anf. 4 TINA ACKETOFT (L)	8
Anf. 5 DANIEL ANDERSSON (S)	9
Anf. 6 MIA SYDOW MÖLLEBY (V).....	10
Anf. 7 ERIK OTTOSON (M) replik.....	11
Anf. 8 MIA SYDOW MÖLLEBY (V) replik.....	12
Anf. 9 ERIK OTTOSON (M) replik.....	12
Anf. 10 MIA SYDOW MÖLLEBY (V) replik.....	13
Anf. 11 TUVE SKÅNBERG (KD)	13
(Beslut fattades under § 13.).....	14
§ 9 Arbetsmarknad och arbetsliv och Arbetsmarknadspolitik och arbetslöshetsförsäkringen	14
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2021/22:AU2.....	14
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2021/22:AU6.....	14
Anf. 12 ANNA JOHANSSON (S)	14
Anf. 13 MATS GREEN (M) replik	17
Anf. 14 ANNA JOHANSSON (S) replik	17
Anf. 15 MATS GREEN (M) replik	18
Anf. 16 ANNA JOHANSSON (S) replik	18
Anf. 17 MAGNUS PERSSON (SD) replik	19
Anf. 18 ANNA JOHANSSON (S) replik	19
Anf. 19 MAGNUS PERSSON (SD) replik	19
Anf. 20 ANNA JOHANSSON (S) replik	20
Anf. 21 ROGER HADDAD (L) replik.....	20
Anf. 22 ANNA JOHANSSON (S) replik	21
Anf. 23 ROGER HADDAD (L) replik.....	21
Anf. 24 ANNA JOHANSSON (S) replik	22
Anf. 25 MICHAEL ANEFUR (KD) replik	22
Anf. 26 ANNA JOHANSSON (S) replik	22
Anf. 27 MICHAEL ANEFUR (KD) replik	23
Anf. 28 ANNA JOHANSSON (S) replik	23
Anf. 29 MATS GREEN (M)	23
Anf. 30 ALI ESBATI (V) replik	25
Anf. 31 MATS GREEN (M) replik	26
Anf. 32 ALI ESBATI (V) replik	26
Anf. 33 MATS GREEN (M) replik	26

Anf. 34 ANNA JOHANSSON (S) replik.....	27
Anf. 35 MATS GREEN (M) replik.....	27
Anf. 36 ANNA JOHANSSON (S) replik.....	28
Anf. 37 MATS GREEN (M) replik.....	28
Anf. 38 MAGNUS PERSSON (SD).....	29
Anf. 39 ALIREZA AKHONDI (C).....	30
Anf. 40 MAGNUS PERSSON (SD) replik.....	32
Anf. 41 ALIREZA AKHONDI (C) replik.....	33
Anf. 42 MAGNUS PERSSON (SD) replik.....	33
Anf. 43 ALIREZA AKHONDI (C) replik.....	33
Anf. 44 ALI ESBATI (V) replik.....	33
Anf. 45 ALIREZA AKHONDI (C) replik.....	34
Anf. 46 ALI ESBATI (V) replik.....	34
Anf. 47 ALIREZA AKHONDI (C) replik.....	35
Anf. 48 ALI ESBATI (V).....	35
Anf. 49 ALIREZA AKHONDI (C) replik.....	38
Anf. 50 ALI ESBATI (V) replik.....	38
Anf. 51 ALIREZA AKHONDI (C) replik.....	39
Anf. 52 ALI ESBATI (V) replik.....	39
Anf. 53 MICHAEL ANEFUR (KD).....	39
Anf. 54 ROGER HADDAD (L).....	41
Anf. 55 MARGARETA FRANSSON (MP).....	43
Anf. 56 JOHAN ANDERSSON (S).....	45
Anf. 57 MAGNUS PERSSON (SD) replik.....	47
Anf. 58 JOHAN ANDERSSON (S) replik.....	47
Anf. 59 MAGNUS PERSSON (SD) replik.....	48
Anf. 60 JOHAN ANDERSSON (S) replik.....	48
Anf. 61 SAILA QUICKLUND (M).....	48
Anf. 62 JOHAN ANDERSSON (S) replik.....	50
Anf. 63 SAILA QUICKLUND (M) replik.....	51
Anf. 64 JOHAN ANDERSSON (S) replik.....	51
Anf. 65 SAILA QUICKLUND (M) replik.....	52
Anf. 66 CICZIE WEIDBY (V).....	52
(Beslut fattades under § 13.).....	54
§ 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning.....	55
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2021/22:SfU1.....	55
Anf. 67 MATTIAS VEPSÄ (S).....	55
Anf. 68 JULIA KRONLID (SD) replik.....	57
Anf. 69 MATTIAS VEPSÄ (S) replik.....	58
Anf. 70 JULIA KRONLID (SD) replik.....	58
Anf. 71 MATTIAS VEPSÄ (S) replik.....	58
Anf. 72 HANS EKLIND (KD) replik.....	59
Anf. 73 MATTIAS VEPSÄ (S) replik.....	59
Anf. 74 HANS EKLIND (KD) replik.....	60
Anf. 75 MATTIAS VEPSÄ (S) replik.....	60
Anf. 76 MATTIAS KARLSSON i Luleå (M) replik.....	60
Anf. 77 MATTIAS VEPSÄ (S) replik.....	61
Anf. 78 MATTIAS KARLSSON i Luleå (M) replik.....	61
Anf. 79 MATTIAS VEPSÄ (S) replik.....	62
Anf. 80 MARTINA JOHANSSON (C).....	62

Anf. 81	IDA GABRIELSSON (V) replik.....	63
Anf. 82	MARTINA JOHANSSON (C) replik.....	64
Anf. 83	IDA GABRIELSSON (V) replik.....	64
Anf. 84	MARTINA JOHANSSON (C) replik.....	65
Anf. 85	IDA GABRIELSSON (V).....	65
Anf. 86	BENGT ELIASSON (L)	68
Anf. 87	IDA GABRIELSSON (V) replik.....	69
Anf. 88	BENGT ELIASSON (L) replik	70
Anf. 89	IDA GABRIELSSON (V) replik.....	70
Anf. 90	BENGT ELIASSON (L) replik	71
Anf. 91	MARGARETA FRANSSON (MP)	71
Anf. 92	MATTIAS KARLSSON i Luleå (M).....	73
Anf. 93	MATTIAS VEPSÅ (S) replik	74
Anf. 94	TREDJE VICE TALMANNEN	75
Anf. 95	MATTIAS KARLSSON i Luleå (M) replik.....	75
Anf. 96	MATTIAS VEPSÅ (S) replik	75
Anf. 97	MATTIAS KARLSSON i Luleå (M) replik.....	76
Anf. 98	IDA GABRIELSSON (V) replik.....	76
Anf. 99	MATTIAS KARLSSON i Luleå (M) replik.....	76
Anf. 100	IDA GABRIELSSON (V) replik.....	77
Anf. 101	MATTIAS KARLSSON i Luleå (M) replik.....	77
Anf. 102	JULIA KRONLID (SD)	77
Anf. 103	MATTIAS VEPSÅ (S) replik	80
Anf. 104	JULIA KRONLID (SD) replik	80
Anf. 105	MATTIAS VEPSÅ (S) replik	81
Anf. 106	JULIA KRONLID (SD) replik	81
Anf. 107	IDA GABRIELSSON (V) replik.....	81
Anf. 108	JULIA KRONLID (SD) replik	82
Anf. 109	IDA GABRIELSSON (V) replik.....	82
Anf. 110	JULIA KRONLID (SD) replik	83
Anf. 111	HANS EKLIND (KD).....	83
	(Beslut fattades under § 13.).....	85
§ 11	Migration.....	85
	Socialförsäkringsutskottets betänkande 2021/22:SfU4	85
Anf. 112	RIKARD LARSSON (S).....	85
Anf. 113	LUDVIG ASPLING (SD) replik.....	87
Anf. 114	RIKARD LARSSON (S) replik	87
Anf. 115	LUDVIG ASPLING (SD) replik.....	88
Anf. 116	RIKARD LARSSON (S) replik	88
Anf. 117	MARIA MALMER STENERGARD (M) replik	88
Anf. 118	RIKARD LARSSON (S) replik	89
Anf. 119	MARIA MALMER STENERGARD (M) replik	89
Anf. 120	RIKARD LARSSON (S) replik	90
Anf. 121	HANS EKLIND (KD) replik.....	90
Anf. 122	RIKARD LARSSON (S) replik	91
Anf. 123	HANS EKLIND (KD) replik.....	91
Anf. 124	RIKARD LARSSON (S) replik	91
Anf. 125	JONNY CATO (C).....	92
Anf. 126	LUDVIG ASPLING (SD) replik.....	93
Anf. 127	JONNY CATO (C) replik	94
Anf. 128	LUDVIG ASPLING (SD) replik.....	94

Anf. 129	JONNY CATO (C) replik	94
Anf. 130	ROBERT HANNAH (L) replik	95
Anf. 131	JONNY CATO (C) replik	95
Anf. 132	ROBERT HANNAH (L) replik	96
Anf. 133	JONNY CATO (C) replik	96
Anf. 134	ROBERT HANNAH (L).....	96
Anf. 135	RIKARD LARSSON (S) replik	98
Anf. 136	ROBERT HANNAH (L) replik	99
Anf. 137	RIKARD LARSSON (S) replik	99
Anf. 138	ROBERT HANNAH (L) replik	99
Anf. 139	AXEL HALLBERG (MP)	99
Anf. 140	LUDVIG ASPLING (SD) replik.....	101
Anf. 141	AXEL HALLBERG (MP) replik	101
Anf. 142	LUDVIG ASPLING (SD) replik.....	101
Anf. 143	AXEL HALLBERG (MP) replik	102
Anf. 144	HANS EKLIND (KD) replik	102
Anf. 145	FÖRSTE VICE TALMANNEN	103
Anf. 146	AXEL HALLBERG (MP) replik	103
Anf. 147	HANS EKLIND (KD) replik	103
Anf. 148	AXEL HALLBERG (MP) replik	103
Anf. 149	MARIA MALMER STENERGÅRD (M)	104
	(forts. § 14).....	105
	Ajournering.....	106
	Återupptaget sammanträde.....	106
	§ 12 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 14 december	106
	MJU1 Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård	106
	NU1 Utgiftsområde 24 Näringsliv	106
	§ 13 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens	
	 sammanträde.....	107
	KU6 Förstärkt skydd för väljare vid röstmottagning	107
	AU2 Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv	108
	AU6 Arbetsmarknadspolitik och arbetslöshetsförsäkringen	108
	SfU1 Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom	
	och funktionsnedsättning.....	109
	§ 14 (forts. från § 11) Migration (forts. SfU4)	110
	Anf. 150 LUDVIG ASPLING (SD).....	110
	Anf. 151 RIKARD LARSSON (S) replik	112
	Anf. 152 LUDVIG ASPLING (SD) replik.....	112
	Anf. 153 RIKARD LARSSON (S) replik	113
	Anf. 154 LUDVIG ASPLING (SD) replik.....	113
	Anf. 155 HANS EKLIND (KD).....	114
	(Beslut skulle fattas den 16 december.).....	116
	§ 15 Studiestöd	116
	Utbildningsutskottets betänkande 2021/22:Ubu2.....	116
	Anf. 156 NIELS PAARUP-PETERSEN (C)	116
	Anf. 157 ILONA SZATMARI WALDAU (V).....	117
	Anf. 158 MARIA NILSSON (L)	118
	Anf. 159 ILONA SZATMARI WALDAU (V) replik	120
	Anf. 160 MARIA NILSSON (L) replik	120
	Anf. 161 ILONA SZATMARI WALDAU (V) replik	120

Anf. 162 MARIA NILSSON (L) replik	121	Prot. 2021/22:46
Anf. 163 PIA NILSSON (S).....	121	15 december
Anf. 164 MARIA NILSSON (L) replik	123	-----
Anf. 165 PIA NILSSON (S) replik.....	123	
Anf. 166 MARIA NILSSON (L) replik	124	
Anf. 167 PIA NILSSON (S) replik.....	124	
Anf. 168 ILONA SZATMARI WALDAU (V) replik.....	124	
Anf. 169 PIA NILSSON (S) replik.....	125	
Anf. 170 ILONA SZATMARI WALDAU (V) replik.....	125	
Anf. 171 PIA NILSSON (S) replik.....	125	
Anf. 172 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik.....	126	
Anf. 173 PIA NILSSON (S) replik.....	126	
Anf. 174 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik.....	126	
Anf. 175 PIA NILSSON (S) replik.....	126	
Anf. 176 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M)	126	
Anf. 177 MICHAEL RUBBESTAD (SD)	128	
Anf. 178 MARGARETA FRANSSON (MP).....	129	
(Beslut skulle fattas den 16 december.).....	130	
§ 16 Anmälan om interpellationer.....	131	
§ 17 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	131	
§ 18 Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	131	
§ 19 Kammaren åtskildes kl. 17.41.....	132	